inom församlingen, och skall sålunda kungjord husandakt alltid ledas af den Prest, som derom kungöra låtit.

§. 5.

Husandakt, som ej bevistas af andra än dem som till huset höra, må så mycket heldre, utan föregången anmälan hos Presterskapet, företagas, som nödigt är att sådan Gudaktighets-öfning ingenstädes försummas. Dock åligge församlingens Presterskap tillse, att för dess skull de offentliga Gudstjensterna ej försummas, samt att genom densamma ingen villfarelse främjas och utsprides.

Jag har vågat sluta min historiska och kritiska framställning med framläggande af ett förslag, uttalande min enskilda åsigt i denna vigtiga fråga. Måhända hade jag bort afhålla mig derifrån, under medvetande af min ringare förmåga i jemförelse med andras; men — jag gör intet anspråk på ofelbarhet. Det skall ock derföre blifva mig en verklig glädje, om mitt bemödande framkallar en bättre lösning af de stora svårigheterna, äfven om denna uppkommer ur en opposition mot hvad jag dristat föreslå. I afbidan deraf, afstår jag ock från försöket att bestämma det ansvar, som bör åläggas för öfverträdelse af hvad stadgadt blifvit, och vill i afseende härpå endast antyda, att lämpliga böter böra utgöra det tjenligaste correctivet.

Lades på bordet.

§. 8.

Föredrogs *Banco-Utskottets* Memorial N:o 36, i fråga om inrättande af en serskild Pensions-anstalt för enkor och barn efter Tjenstemän och Betjente vid Banco-Disconten, Låne-Contoren och Tumba bruk.

Lades på bordet.

§. 9.

Föredrogs och bordlades *Constitutions-Utskottets* Memorial N:o 7, till Rikets Ständer, med förslag till åtskilliga ändringar i Grundlagarna.

§. 10.

Föredrogos och bordlades följande från *Stats-Utskottet* inkomna Memorial och Utlåtanden:

N:o 112, angående ett begärdt lån för fullbordandet af Lazaretts-byggnaden i Lund;

N:o 113, i anledning af väckt motion om användande af den Storö fiskelägenhet åsatta ränta till underhållande af hamnen derstädes;

N:o 114, i anledning af väckt motion om rättighet för nuvarande Arrendatorn af Kronosäteriet Boda att under vissa vilkor arrendet frånträda;

N:o 115, i anledning af väckt motion om lindring i arrendet för indragna Profoss-bostället vid Westgötha Regemente Bryntesgården Linderfva, eller rättighet för närvarande Arrendatorn att arrendet frånträda;

N:o 116, i anledning af erhållen återremiss å Utlåtandet N:o 47, angående Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om eftergift af Kronans rätt till dana-arf efter enkan B. H. Sandelin;

N:o 117, i anledning af väckt motion om rätt till mulbete å Kronoparkerna inom Skaraborgs Län för derinvid belägna hemman;

N:o 118, i anledning af väckt motion om rättighet för allmogen inom Åse Härad af Skaraborgs Län att erhålla utsyning å Kronoparkerna Hunne- och Halleberg;

N:o 119, i anledning af väckt motion om förändrad reglering af den, åtskilliga hemman i Laske Härad af Skaraborgs Län medgifna, rättighet till mulbete å Kronoparken Edsmären;

N:o 120, i anledning af väckt motion om utsyningsrätt å Kronoparken Tysslingen inom Örebro Län;

N:o 121, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående upplåtelse af Kronan tillhörig jord till hamnanläggning vid Wadstena Slott i Östergöthlands Län;

N:o 122, i anledning af väckt motion om befrielse för de vid Kronoparken Mösseberg belägna hemman från skatt för dem anslagna andelar af nämnde Kronopark;

N:o 123, i anledning af återremiss å Utlåtandet N:o 62;

N:o 124, i anledning af återremiss å Utlåtandet N:o 65;

N:o 125, i anledning af återremiss å Utlåtandet N:o 70;

N:o 126, i anledning dels af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, angående beredande af tillfälle för ett antal industri-idkare och arbetare att besöka industri-expositionen i London, dels ock af väckt motion i samma ämne;

N:o 127, i anledning af erhållen återremiss å Utlåtandet N:o 103.

§. 11.

Uppå framställning af Biskop *Heurlin* beslöts, att Stats-Utskottets i föregående §. omnämnda Utlåtande N:o 126 skulle upptagas främst på föredragningslistan.

§. 12.

Till Contracts-Prosten Quidings, genom Prosten *Berlin*, nu framförda anhållan om 3:ne veckors förlängning i den honom

från Riksdagsgöromålen redan beviljade permission ansåg Högv. Ståndet sig ej kunna lemna bifall; och uppdrog fördenskull Ståndet åt Prosten Berlin att anmoda Contracts-Prosten att, så fort som möjligt, sig vid Riksdagen åter infinna.

Ståndet åtskiljdes kl. ½ 3 e. m.

Ut supra.

In fidem

S. H. Almqvist.

Den 7 Maj 1851.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

Justerades Protokollen för den 26 och 30 sistlidne månad f. m.

§. 2.

Tillkännagaf *H. H. Erke-Biskopen och Talmannen* att, på sätt H. H. i sista Plenum Ståndet meddelade, Talmans-Conferencen i går sammanvarit och att der öfverenskommelse blifvit träffad emellan H. Ex. Herr Landtmarskalken och Preste- och Bonde-Ståndens Talemän att föreslå sina resp. Stånd att i dagens Plenum samtidigt till afgörande företaga Constitutions-Utskottets s. k. Decharge-Betänkande, men att Borgare-Ståndet, enligt hvad dess Taleman vid Conferencen upplyste, redan hade, oberoende

af

af hvad i Conferencen kunde blifva öfverenskommet, utsatt nästkommande Lördag till föredragning af samma Betänkande; hemställandes H. H. Erke-Biskopen om Högv. Ståndet ville, i enlighet med den i Conferencen träffade öfverenskommelsen, nu i dag låta sig detta, redan 2:dra gången förut bordlagda, Betänkande till afgörande föredragas.

Doctor *Säve,* som härvid begärde ordet, yttrade: Jag erkänner fullkomligen, att det bör i Talmans-Conferencen öfverenskommas om, så vidt möjligt är, en samtidig behandling i de serskilda Riks-Stånden af ärendena, och att Conferencens beslut i detta hänseende bör afses; men jag vill blott anmärka att, när en förändring i föredragningen i följd häraf inträffar, föredragningslistan äfven bör i enlighet med denna förändring uppsättas, och icke såsom nu oförändrad förblifva: hvilken anmärkning likväl endast drabbar Högv. Ståndets Canzli-personal.

Prosten *Almqvist:* Jag anhåller att ärendena få i den ordning föredragas som de hafva inkommit och på föredragningslistan äro upptagne, och får derjemte upplysa, att ett af de resp. Stånd, der, enligt hvad H. H. Erke-Biskopen behagade nämna, Decharge-Betänkandet borde i dag förekomma, nu i stället till pröfning företagit ett annat vidlyftigt Utlåtande.

På af *H. H. Erke-Biskopen och Talmannen* härefter gjord framställning, beslöt Ståndet, att i dagens Plenum till afgörande företaga Constitutions-Utskottets Memorial N:o 6, angående verkställd granskning af de uti Statsrådet förda Protokoll.

§. 3.

Föredrogs ånyo *Stats-Utskottets* Memorial N:o 123, i anledning af återremiss å Utlåtandet N:o 62.

Lades till handlingarne.

§. 4.

Föredrogs ånyo *Stats-Utskottets* Memorial N:o 124, i anledning af återremiss å Utlåtandet N:o 65.

Lades till handlingarne.

§. 5.

Föredrogs ånyo *Stats-Utskottets* Memorial N:o 125, i anledning af återremiss å Utlåtandet N:o 70.

Lades till handlingarne.

§. 6.

Föredrogs ånyo *Stats-Utskottets* Utlåtande N:o 126, i anledning dels af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, angående beredande af tillfälle för ett antal industri-idkare och arbetare att besöka industri-expositionen i London, dels ock af väckt motion i samma ämne.

Prosten *Melén* begärde ordet och yttrade: Det är både kändt och erkändt, att de industriella yrkena inom vårt land stå långt efter utlandets, äfvensom att våra industri-idkare och handtverkare hafva mycket att lära, om de skola kunna täfla med utländningen. Det är äfven kändt och måste erkännas, att, med få undantag, de som egna sig åt dessa yrken, äro medellösa och kunna icke, med bästa vilja och största fallenhet för sitt yrke, förskaffa sig tillfälle att förkofra sig i detta yrke. Här behöfves således understöd, och jag anser det vara Statens pligt att räcka en hjelpsam hand åt den, som vill framåt till både enskild och allmän fördel.

Sedan jag nu uttalat dessa ord, torde jag knappt behöfva tillägga, att jag bifaller de af Höglofl. Stats-Utskottet föreslagna 12,000 R:dr B:co; men deraf följer dock icke, att jag kan godkänna Utlåtandet i sin helhet. Det ändamål, som jag före-

ställer mig, att Rikets Ständer måste afse med beviljandet af denna, icke så obetydliga summa, kan, efter mitt förmenande, omöjligen uppfyllas på det i den Nådiga Skrifvelsen föreslagna sätt. Det tillfälle, som härigenom skulle beredas 70 slöjdidkare, handtverkare och arbetare, att på Statens bekostnad komma till och ifrån London och vistas derstädes 14 dagar, kan jag icke betrakta annorlunda, än som en inbjudning, om jag så får yttra mig, till ett större frispectakel, der mycket herrligt och storartadt blir att skåda, och hvarom de besökande, vid sin återkomst, kunna berätta åtskilligt. Att detta måste blifva både nöjsamt och intressant, vill jag på intet sätt bestrida; men att någon egentlig fördel eller nytta derigenom beredes våra industri-idkare och handtverkare, kan jag omöjligen inse, ännu mindre medgifva. Hade vi tillfälle att kasta bort dessa 12,000 R:dr, på sätt här är föreslaget, nemligen att bereda tillfälle för några personer att på några dagar se sig om i utlandet, skulle jag icke hålla på denna summas användande på uppgifne sätt; men då jag har mig bekant, att Höglofl. Stats-Utskottet, åtminstone på Afdelningen, i dessa dagar afslagit en ansökan om några få tusende R:drs understöd till nyttiga företag inom landet, och jag i följd deraf, jemte mycket annat, är öfvertygad, att understöd till enskilde slöjdidkare och handtverkare, för att någon längre tid uppehålla sig i utlandet och fullkomna sig i sitt yrke, troligen afslås, hade jag väntat, att Höglofl. Stats-Utskottet föreslagit Rikets Ständer något ändamålsenligare sätt att använda dessa penningar. Sannt är visserligen, att Utskottets Ledamöter kunna hålla sig dervid, att penningarne äro ställda till Kongl. Maj:ts disposition; men då Kongl. Maj:t, i följd af underdånig ansökan af ifrågavarande slöjdidkare, med flere, att beredas tillfälle komma till London, vändt sig till Rikets Ständer med Nådig Skrifvelse om medel härtill, hade väl Höglofl. Stats-Utskottet, då detsamma tillstyrkte den

af Kongl. Maj:t äskade summan, bort pröfva, huruvida det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet att använda dessa penningar vore ändamålsenligt eller icke. Utrustande af ett Ångfartyg med Befäl och besättning, jemte allt hvad dit för en dylik resa hörer, kommer nu troligen att uppsluka större delen af summan; långt ändamålsenligare hade jag derföre trott vara, om dessa 12,000 R:dr utdelats till några färre personer, och desse fått uppehålla sig längre tid icke allenast i London, utan hvarhelst de ansett sig böra med mesta fördel för sitt yrke vistas. Jag hemställer derföre vördsamt till Högv. Ståndet, om icke skäl här föreflnnas att till Höglofl. Stats-Utskottet återremittera detta Betänkande, på det ifrågavarande sak måtte tagas i allvarligare betraktande.

Doctor *Säve*: Äfven jag har ingenting mot det anslag, som Stats-Utskottet på grund af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition tillstyrkt. Jag erkänner med undersåtlig vördnad den landsfaderliga afsigt Kongl. Maj:t haft, att derigenom bereda en mängd Svenska industri-idkare, handtverkare och arbetare utväg, att genom bevistande af den stora slöjdexpositionen i London taga kännedom om hvad den utländska konstfliten frambragt utmärktast. Men Rikets Ständer tillhör, att före beviljandet af en så betydlig summa tillse, om äfven ändamålet kan, såsom åsyftadt är, blifva uppnått. Härtill synas mig fordras 2:ne väsendtliga jemkningar i den ursprungliga planen för denna Londonsfärd. Den första är, att antalet af de sålunda utskickade icke blir för stort. Ty då den antydda afsigten är, att endast utsända de "kunnigaste och skickligaste" slöjdidkare landet eger, så följer af sig sjelft samt af den låga ståndpunkt, som industrien hos oss innehar, att de till en sådan expedition qvalificerade subjecterne ej kunna bli många. Kan någon föreställa sig, att vi i hast skulle finna 70 personer,

som kunde hemta en verklig lärdom af det de se, helst tillfället till betraktande och närmare undersökning af de framlagda skåderätterna torde af flera skäl bli vida inskränkt. Man vet med hvilken ytterlig noggrannhet Engelsmannen vakar deröfver, att utländningen ej må lyckas intränga i hemligheten af hans uppfinning. Jag minnes från mitt eget vistande i England en allmänt berättad anekdot om en Rysk Storfurste, hvilken för sig och sina medtagna fabrikanter och technici nyligen sökte inträde i den stora fabriksstaden Birminghams verkstäder, men der endast mottogs med sina egna adjutanter, hvilka, för att likväl ändamålet ej skulle helt förfelas, sökte i hattarne, så godt de kunde, afteckna en eller annan utmärktare machin eller uppfinning.

Den andra väsendtliga omständigheten är, att tiden för besöket icke tilltages för knappt och betraktandet ej inskränkes till London-expositionen allena. Hvilken, om icke med ovanliga egenskaper utrustad, handtverkare eller konstnär skulle tilltro sig att, genom några stunders betraktande allena af fabrikaterna, kunna tillegna sig utländningens konstfärdighet? De fleste utmärkta konstalster tillverkas nu icke för hand, utan genom mer eller mindre konstrikt uppfunna machiner, och churu en del deraf torde finnas äfven vid expositionen, så får man likväl ej se dem i mängd eller i verksamhet, utom tillika i landets öfriga utmärkta fabriksstäder, såsom Birmingham, Liverpool, Manchester. Man tänke sig fördelen för våra siden- eller kattuns-tillverkare att få se de stora siden- och bomulls-väfnads-etablissementerna på sistnämnde ställe, eller för en skicklig smidesarbetare från Eskilstuna att få göra bekanskap med verkstäderna och den finare smideshandteringens hjelpmedel, som finnas i Scheffield? Genom det vigtiga och snabba communicationsmedel, som jernbanorna nu medföra, kan man på en dag, ja, på några timmar, från hufvudstaden flytta sig till hvilken som helst af Englands större fabriksstäder. Men resan

bör då ej vara inskränkt till London-expositionen allena, och tiden icke begränsad till endast 14 dagar. Jag fruktar derföre, att det vackra ändamålet förfelas och Statens anslag fruktlöst förspilles, om ej några andra och närmare bestämningar uppgöras för åtnjutandet af detta Statens understöd. Jag anser resestipendierna, för att något förslå, böra inskränkas till ungefär halfva antalet, hvarigenom tiden för uppehållet på utrikes botten kan förlängas till åtminstone en månad. Äfven torde några andra reglementariska föreskrifter i förhand vara nödiga. Ehuru Rikets Ständer med fullt förtroende kunna öfverlemna de vidare detaljerna äfvensom medlens fördelning mellan sökande slöjdidkare från våra olika fabriksstäder åt Regeringens förfogande, synes mig dock Riksdagen böra yttra sin tanka i de förutnämnde vigtiga punkterna, och hemställer jag, om ej återremiss i detta afseende bör ske till Höglofl. Stats-Utskottet.

Doctor *Sandberg:* Utaf Stats-Utskottets Utlåtande inhemtas, att skälen för tillstyrkande af ifrågavarande anslag grunda sig på förutsättningen af den stora nytta, som det skulle medföra för den inhemska industrien, om några dess idkare i sommar resa till den stora industri-expositionen i London och taga så noggrann kännedom som möjligt om de utmärkta producter af fabriks- och handtverks-skicklighet, som derstädes äro sammanförda från alla verldens delar, samt att, då skickliga industri-idkare sakna medel för en sådan resa, Staten bör lemna dem understöd. Ingen kan underkänna den utomordentliga vigten af berörde skäl, serdeles som betydliga anslag ofta beviljas för långt mindre samhällsvigtiga ändamål. Utskottet, som egentligen icke yttrat sig öfver det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet för medlens användande, har föreslagit desamma skulle varda ställde till Kongl. Maj:ts disposition; hvaraf följer att det tillhör Regeringen så anordna hela företaget, att genom dessa

uppoffringar något väsendtligt vinnes för Svenska industriens upphjelpande, så att den ifrågavarande expeditionen må blifva någon ting annat än en lustresa. För Rikets Ständer blir det alltid svårt att föreskrifva huru härmed skall tillgå. De som på allmän bekostnad besöka expositionen, böra kanske efter återkomsten aflägga någon slags redovisning huru de begagnat sig af resan. Man kan ock sätta i fråga, såsom föregående Talare yttrat, om icke lika mycket eller mera skulle vinnas, i fall några få personer med utmärktare technisk konstfärdighet finge göra denna resa på Statens bekostnad, då det vore möjligt att icke hela det stora anslaget behöfde användas. I en sådan syftning önskade jag också återremiss, för att tillvägabringa enstämmighet emellan Riks-Stånden, såvida icke genom en sådan tidsutdrägt förslaget möjligen skulle tillintetgöras.

Biskop *Heurlin:* Hvad Doctor Sandberg i början af sitt anförande yttrat, gillas af mig, och jag är tacksam för hans emot Stats-Utskottet visade rättvisa. Man har yrkat att antalet af dem, som skulle få besöka industri-expositionen i London, borde förminskas, äfvensom att de skulle få besöka jemväl andra orter i England; men jag får erinra att berörde yrkande är en ny fråga. Kongl. Maj:t har nemligen äskat anslaget endast för att bereda tillfälle åt ett visst antal personer att taga industri-expositionen i ögonsigte, icke för att dermed utdela stipendier. Då en mängd underdåniga ansökningar i ämnet inkommit samt Kongl. Maj:t aflåtit Nådig Proposition, ansåg Utskottet det äskade anslaget icke böra förvägras. Om ingen annan fördel vore att förvänta, skulle åtminstone våra industridkare få se, huru mycket de stå tillbaka för de utländske och derigenom varda liksom uppmuntrade till täflan. Skyndsamhet med besluts fattande är af nöden, och en återremiss skulle vara detsamma som ett afslag, enär frågans afgörande derigenom en län-

gre tid skulle fördröjas. Man bör nemligen betänka, att tid åtgår för meddelandet af det beviljade anslaget, samt infordrandet af uppgift på och bestämmandet af hvilka personer som deraf få komma i åtnjutande. Hvarje dess uppskof verkar derföre skadligt. Företaget synes mig kunna med minsta kostnad företagas genom utrustande af ett Kronans fartyg, och antalet af dem, som anmäla sig, lärer komma att betydligt öfverstiga 70.

Jag yrkar bifall å Betänkandet och hoppas, att Ståndet icke genom återremiss motverkar uppfyllandet af ifrågavarande utaf en mängd medborgare högt uttalade önskan.

Lector *Wallman*: Enligt hvad Biskop Heurlin riktigt erinrat, är tiden numera så långt framskriden, att man, med afseende på den ifrågasatta resans snara förestående, vid besluts fattande rörande ifrågavarande Utlåtande endast har att välja emellan bifall och afslag. Jag för min del anser det föreslagna sättet för användande af ifrågavarande 12,000 R:dr B:co vara serdeles olämpligt. Det tillämnade besöket vid expositionen i London skall endast blifva en lustresa utan någon egentlig nytta eller inflytande på vår industri. Om, hvilket är föga sannolikt, tillräckligt tillfälle lemnas arbetarne att taga någon kännedom om der exponerade producter, skall följden deraf snarare blifva en obelåtenhet med vårt eget, än en ledning till förkofran. Bättre hade varit att gifva stipendier åt ett mindre antal skicklige industri-arbetare för vistelse vid Englands vigtigare fabriks- och manufactur-inrättningar, och för ett sådant ändamål skulle jag icke motsatt mig beviljande af anslag. Den äskade summan är icke obetydlig, serdeles om den jemföres med det understöd, som för ett par år sedan blifvit lemnadt åt Vetenskapsmän för att besöka ett Naturforskaremöte.

Häruti instämde Biskop *Fahlcrantz*, Professorerne *Lindgren* och *Wahlberg*, samt Domprosten *Reuterdahl*.

Doctor *Gumælius*: Jag får erinra, att det är fråga om beviljande af ett utaf nära nog samtlige landets industri-idkare och deras arbetare äskadt anslag. Man klagar och det med skäl öfver den låga ståndpunkt, hvarpå industrien inom vårt land befinner sig. Det vore således nyttigt, att dess idkare, genom ifrågasatta resa, finge lära sig inse, huru långt de stå efter andra nationer i slöjdskicklighet, hvarigenom mycket kunde anses vara vunnet. Inom Utskottet yttrade sig en af Hederv. Bonde-Ståndets Ledamöter på sitt uttrycksfulla, ehuru mindre valda språk, att det gjorde godt, om våra finge tillfälle att se, huru långt de voro efter, på det de åtminstone måtte lära sig att skämmas. Jag hemställer till Högv. Ståndet, om det vore Rikets Ständer värdigt, att afslå Kongl. Maj:ts ifrågavarande, på en mängd ingifna underdåniga ansökningar grundade, Nådiga Proposition, serdeles som frågan inom allmänna opinionen betraktas såsom ytterst vigtig, och man i andra länder, äfven de som ligga oss närmast, täflat att lätta tillträdet till denna verlds-exposition, genom meddelande af rikliga understöd för resan. Man kan väl tänka sig, såsom ock både här och inom Utskottet blifvit sagdt, att resultaterna af besöket ej kunna blifva serdeles stora. Men detta är blott en gissning, ett på individuelt tycke grundadt omdöme, hvilket ingen fast grund eger. Det kan lika lätt hända, att deraf vunna fördelar blifva vida större, än någon nu ens kan ana. Många i framtiden vinstgifvande frön kunna derigenom varda utsådde. Möjligt är, att en mindre skicklig arbetare, vid beskådande af de från alla verldens delar samlade industri-alstren, kan varda eggad till en sträfvan, hvars verkningar kunna blifva kraftiga och på förhand icke kunna beräknas. Genom att förlänga tiden för det tillämnade besöket, skulle kostnaden måhända blifva mångdubblad. Jag yrkar bifall till Utskottets Utlåtande, serdeles som Kongl. Maj:t lärer kunna på det ändamålsenligaste sättet disponera de

beviljade medlen. I anledning af en föregående Talares benägenhet för beviljande af stipendier åt industri-idkare för resors företagande, hvilket ämne likväl är för denna fråga mera främmande, får jag upplysa, att förslag derom är under Utskottets handläggning, så att tillfälle framdeles blifver att i berörde hänseende ådagalägga frikostighet.

Häruti instämde Doctorerne *Pettersson* och *A. Nordström* samt Contracts-Prostarne *Holm* och *J. C. Söderberg*.

Contracts-Prosten *Almqvist:* Ganska intressant skulle vara att komma och få se verlds-expositionen i London. Till och med förmodar jag, att sjelfva Rikets Ständer skulle ingenting hafva deremot, men tid och omständigheter hindra dem ifrån detta nöje. Så mycket tacknämligare är att vilja förskaffa andra hvad man icke kan åtnjuta sjelf. Likväl trodde jag knappt att det allvarsamma Stats-Utskottet skulle befordra en sådan lustfärd, som här blifvit föreslagen för 12,000 R:dr.

Just denna summa var det, som begärdes till Hushållnings-Sällskaperne, för hvilkas nödtorft den skulle i sanning bättre kunnat användas, till, såsom jag förmodar, större gagn för det allmänna.

Jag vill visst icke neka den nu föreslagna uppoffringen för Sveriges industri-idkare, handtverkare och arbetare, men önskar den måtte användas till deras verkliga båtnad. Frågan är icke derom, huruvida anslaget bör beviljas, utan derom huru det skall användas på bästa sätt. Ty genom åskådningen af den förvånande expositionen kan jag ej motse några vigtiga och betydelsefulla frukter, såsom Utskottet förespeglar.

Då jag således för min del icke kan finna annat vinnas med denna resa, såsom den nu blifvit föreslagen, än att förskaffa en mängd personer nöje, vill jag föreslå, i öfverensstämmelse med föregående Talare, att ett visst antal, t. ex. 12 af

de industri-idkande classernas medlemmar, utsedda af Handtverks-Societeterne i Stockholm, Götheborg, Gefle m. fl. städer, till visst antal från hvarje, måtte hvardera erhålla 1,000 R:dr för en resa till England, att taga kännedom af dess högt utvecklade industri, under ett längre vistande derstädes.

Af denna anledning yrkar jag återremiss af Betänkandet.

Biskop *Heurlin*: Jag vågar ytterligare anhålla, det Högv. Ståndet ville betänka, det en återremiss innebär detsamma som ett afslag, enär det ifrågasatta företaget derigenom skulle så varda fördröjdt, att tiden för expositionens besökande skulle dessförinnan vara nära nog tilländalupen. Äfven om företaget vore en lustresa, skulle jag icke velat förvägra industriens talrika idkare detta, af dem serdeles efterlängtade nöje. Hvad angår stipendier åt skicklige industri-idkare och arbetare, får jag meddela, att fråga derom kommer att behandlas i ett serskildt Utlåtande från Utskottet, som snart är att förvänta. Industri-expositionen kommer jemväl att besökas af flere vetenskapsmän, hvilka blifvit utsedde, en af Vetenskaps-Akademien, en af Landtbruks-Akademien och en af Slöjdföreningen.

Uppå härefter af *H. H. Erke-Biskopen och Talmannen* i behörig ordning framställd proposition, blef Stats-Utskottets förevarande Utlåtande, N:o 126, af Ståndet bifallet.

§. 7.

Föredrogs ånyo *Stats-Utskottets* Memorial, N:o 127, i anledning af erhållen återremiss å Utlåtandet N:o 103.

Lades till handlingarne.

§. 8.

Föredrogs ånyo *Constitutions-Utskottets* Memorial, N:o 6, till Rikets Ständer, angående verkställd granskning af de uti Statsrådet förda Protokoll.

H. H. Erke-Biskopen och Talmannen hemställde, huruvida icke Ståndet ville låta sig detta Betänkande punktvis föredragas, och, efter vid hvarje punkt förutgången öfverläggning, besluta den åtgärd, som i anledning af den föredragna punkten Ståndet pröfvade lämplig.

Biskop *Heurlin:* Jag har ingenting deremot att invända, att Memorialet punktvis föredrages och discuteras; men jag skulle önska att ingen proposition å beslut gjordes, förrän alla anmärknings-punkterna blifvit på detta sätt genomgångna och pröfvade, samt att Ståndet då i ett sammanhang tog påföljden i öfvervägande.

Domprosten *Reuterdahl*: Jag instämmer med Biskop Heurlin. Skall vid *hvarje* punkt icke blott discussion ega rum, utan ock proposition göras, så kan den sednare icke undvika att antingen åsyfta ett gillande eller ogillande af Utskottets tillgörande, och således äfven af vissa Regerings-åtgärder, eller ock att ifrågasätta aflåtande af en underdånig skrifvelse från Rikets Ständer om en eller flere Rådgifvares entledigande. Intet af dessa alternativer vore tjenligt. Genom det förra inläte sig Ståndet i ett opinerande om Regerings-åtgärder, som har stora betänkligheter med sig och lätt kan inleda det på en farlig väg. Vid användandet af det sednare vore det alltid tänkbart att första eller andra propositionen om skrifvelse angående entledigande besvarades med ja. Hvartill tjenade i sådant fall discussionens fortsättning och nästa punkts eller punkters upptagande? Skall man antingen flera gånger anhålla om samma Rådgifvares entledigande eller lemna en del anmärkningspunkter utan afseende? Jag finner det dessutom möjligt, att mången kan finna hvar och en serskild anmärkningspunkt så obetydlig, att entledigande icke derföre anses böra begäras, hvarföre propositionen om ett sådant skulle komma att besvaras med nej, men att ett annat svar

kunde påkallas af öfvervägandet af det hela, af samtlige anmärkningarne. Genom det ifrågasatta förfarandet blifver ett af sådan anledning gifvet, ja omöjligt. Af dessa skäl kan jag ej anse det lämpligt, att vid hvarje punkt proposition göres och besvaras, propositionens innehåll må blifva hvilket som helst. Jag vågar tro det tjenligare att discutera hvarje punkt, att, sedan discussionen öfver en punkt förklarats slutad, öfvergå till den nästa, och att, när discussionen öfver alla punkterna blifvit fulländad, framställa och besvara proposition om aflåtande af skrifvelse angående en eller flera Rådgifvares entledigande.

Häruti instämde Prosten *Schram*.

Professor *Lindgren*: Till Högv. Ståndets afgörande vågar jag vördsamt hemställa, om icke samma sätt att föredraga detta Memorial kunde nu iakttagas, som det, hvilket under de tvänne sista Riksdagarne varit öfligt, vid behandlingen inom detta Stånd af det så kallade Décharge-Betänkandet, hvarvid man så tillvägagått, att, sedan först hvarje anmärkningspunkt blifvit serskilt föredragen och discuterad, Ståndet yttrat sig gillande eller ogillande öfver Utskottets befogenhet att framkomma med den gjorda anmärkningen, med vid hvarje punkt förbehållen öppen rätt, att, sedan alla anmärkningspunkterna blifvit sålunda pröfvade, derefter till discussion och afgörande företaga frågan, om de af Utskottet gjorda tillkännagifvanden borde till någon sådan påföljd från Ståndets sida föranleda, som den hvilken i sednare hälften af 107 paragrafens 1:sta moment såsom möjlig omförmäles. Skyldig grannlagenhet från Representationen mot Utskottet synes mig nemligen så mycket mera kräfva, att Ståndena utläte sig, huruvida de ansett Utskottet hafva haft grundade skäl för sina tillkännagifvanden, som Utskottet, till följe af ordalydelsen i 107 §. R. F., ej eger att anse sig för annat än Referent af sådana anomalier i vidtagna Regerings-åtgärder, hvilka ur ett

eller annat afseende kunna förtjena att uppmärksammas, ändock Utskottet aldrig föreställt sig, att de varit af så stor och i Rikets väl ingripande betydelse, att de borde kunna föranleda någon anmälan om Föredragandens eller tillstyrkande Stats-Råders entledigande. Jag tillstyrker således, att hvarje punkt måtte serskildt föredragas, och att, efter deröfver slutad discussion, Ståndet ville om den gjorda anmärkningens befogenhet sig yttra, men uppskjuta sitt omdöme öfver den slutliga påföljden af samtlige anmärkningarne, till dess att den partiella föredragningen vore absolverad.

Häruti instämde Doctor *A. Nordström* och Prosten *Tellbom.*

Biskop *Hallström*: Jag instämmer med Professor Lindgren och får, i likhet med honom, åberopa den praxis, som vid sistlidne 2:ne Riksdagar gjort sig, i detta hänseende, gällande. Dermed sammanstår äfven fullkomligt Biskop Heurlins yrkande, att frågan, huruvida underdånig skrifvelse skall aflåtas eller icke, till pröfning först företages, sedan alla punkterna blifvit genomgångna. Rörande en sådan åtgärd har Utskottet icke utlåtit sig, utan endast anmält hvad som Utskottet, under läsningen af Statsråds-Protokollen, funnit i ett eller annat afseende anmärkningsvärdt. Påföljden tillhör det Riks-Stånden ensamt att bestämma; men jag skulle tro skäl vara förhanden, att vid hvarje punkt hemställes till Ståndet, huruvida Utskottet haft fog eller icke till den der förekommande anmälan.

Biskop *Heurlin:* Redan vid 1828 års Riksdag, då jag första gången hade äran deltaga i Högv. Ståndets öfverläggningar, tog jag mig frihet öppet uttala, huru jag uppfattat Constitutions-Utskottets granskningsåliggande. Jag vidhåller ännu samma uppfattning och ber att korteligen få förklara min tanka. Då våra Grundlagar jemte Konungen satte ansvarige Rådgifvare, förutsågo de äfven möjligheten att desse icke uppfyllde sina

pligter eller motsvarade det höga förtroendet. För dessa händelser tillkommo 106:te och 107:de §§:na R. F. Genomläser man med uppmärksamhet dessa §§., så finner man, hvad sakens natur äfven synes mig fordra, att uti 106:te §:n är fråga om enskilda handlingar, uti 107:de deremot om embets-förvaltning öfverhufvud. Om i ett enda fall någon Ledamot af Statsrådet uppenbarligen handlat emot Regerings-Formens tydliga föreskrift, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf, eller fördöljt någon upplysning, kan och bör äfven för ett enda fall 106:te §:n genast tillämpas. Men helt olika är förhållandet med 107:de §:n. Enligt densamma bör Utskottet anmärka, om någon af Statsrådets Ledamöter, uti sina rådslag om allmänna mått och steg, iakttagit Rikets sannskyldiga nytta, eller någon Föredragande icke med oväld, nit och skicklighet utöfvat sitt embete. Detta låter sig ej af enskilda fall bedömas. Det är först efter anställd jemförelse och med vunnen öfversigt af det hela, ett säkert och sannt omdöme kan bildas. Jag antager således, att Constitutions-Utskottet bör inom sig fatta ett collectivt omdöme om Konungens Rådgifvares förhållande i det hela. Ett sådant omdöme behöfver likväl Utskottet icke bestämdt uttala, hvarken till beröm eller klander. Nu äro 2:ne fall möjliga. Utskottet kan nemligen väl upptäcka smärre förseelser och brister, och derifrån lärer ingen embetsman kunna fritaga sig; men då, vid bedömandet af det hela, förtjensten och nitet framstå synbara, så bör Utskottet icke genom småaktiga anmälanden kasta skugga på den redlige och nitiske Rådgifvaren. Utskottets slutomdöme borde affattas uti en enkel förklaring, att Utskottet saknat skäl att göra någon anmälan på grund af 107:de §:n R. F. Men om, i motsatt fall, Utskottet funnit, att en eller flere af Konungens Rådgifvare brustit uti oväld, nit eller skicklighet, eller uti sina tillstyrkanden förbisett Rikets sannskyldiga nytta, och Utskottet finner flere dylika förseelser vara begångna, och desse

jemväl af större vigt och betydelse, om säger jag, detta blir Utskottets totalomdöme, angående en eller flera Rådgifvare, så behöfver detta omdöme icke bestämdt uttalas, utan bör Utskottet i stället anmäla, att det, på grund af 107:de §:n R. F., ansett sig böra till Rikets Ständers beprövande öfverlemna vissa anmälanden. Dessa, man har kallat dem anmärknings-anledningar, äro då att anse såsom motiver för Utskottets inom sig fattade collectiva omdöme. Något direct gillande eller ogillande af Rådgifvarnes åtgärder bör icke komma i fråga. Det är klart att tillämpning af 106:te §:n R. F. är Constitutions-Utskottets ensak och att Rikets Ständer derom icke ega att hvarken öfverlägga eller besluta; men i fråga om 107:de §:n R. F., i händelse Constitutions-Utskottet anser någon tillämpning deraf böra hos Rikets Ständer komma i fråga, betraktar jag Utskottet såsom en Referent af de mål, som fästat Utskottets serskilda uppmärksamhet. Detta är min mening om Constitutions-Utskottets granskningsrätt af Statsråds-Protokollerna. Utskottet har nu inkommit med sex tillkännagifvanden, eller såsom det vanligen, ehuru icke egentligen, kallas anmärkningar. I afseende på föredragningssättet, så anser jag Högv. Ståndet vara oförhindradt, att yttra sig eller opinera om hvarje punkt serskilt, eller om alla sex punkterna i ett sammanhang. Men likasom Constitutions-Utskottet bör på grund, icke af en eller annan mindre förseelse, ett eller annat formfel, utan på grund af den oväld, nit och skicklighet i det hela, Konungens Rådgifvare ådagalagt, inom sig stadga ett collectivt omdöme, om någon anmälan enligt 107:de §:n bör ega rum, så böra äfven Rikets Ständer, på grund af de utaf Utskottet framställda anmärkningar, bilda sig ett collectivt omdöme, huruvida dessa anmälanden kunna, å Ständernas sida, fordra den tillämpning 107:de §:n anvisar. Ifrån Biskop Hallström skiljer jag

mig

mig, rörande föredragningssättet, så till vida, att jag väl anser fri discussion böra medgifvas om dessa sex punkter, men deremot anser jag icke serskild proposition böra vid hvarje punkt framställas, utan, sedan discussionen blifvit förd till slut, bör, i min tanka, en enda proposition framställas, och denna enda, huruvida Ståndet anser Utskottets anmälanden påkalla den utväg den 107:de §:n anvisar. Något omdöme om Utskottets förfarande, vare sig till dess gillande eller ogillande, anser jag icke, genom formligt beslut, efter proposition böra uttalas. Utskottet har följt sin öfvertygelse och öfver densamma må Rikets Ständer ej tillvälla sig någon domsrätt; hvarje Stånds-Ledamot likväl obetaget, att fritt uttala sin tanka, om den större eller mindre befogenheten af Utskottets anmälan. Äfven om Utskottet framkommit med anmälanden, hvilka ej hålla prof, så må väl Utskottets skäl af enskilda Talare kunna pröfvas och bedömas, men något formligt beslut bör af hela Ståndet icke i denna rigtning fattas. Jag tänker mig Constitutions-Utskottets åliggande hafva en viss likhet med Rihets Ständers Revisorers, och om något fästat, vare sig Constitutions-Utskottets eller Revisorernas synnerliga uppmärksamhet, klandrar jag icke, utan håller tvärtom dem räkning för deras referater, äfven om jag i sak icke skulle dela dessa Referenters tanka. Slutliga domsrätten om påföljden tillkommer i begge fallen Rikets Ständer.

Vice-Talman, Biskop *Holmström:* Min mening är, att Grundlagens föreskrift i 107:de §:n R. F. gifver enda rätta anvisningen för behandling af detta Constitutions-Utskottets Memorial. Sedan Utskottet fullgjort sin pligt, att "tillkännagifva", om det funnit i Konungens Rådgifvares åtgärder något stridande mot "Rikets sannskyldiga nytta", eller hos någon Föredragande brist på "oväld, nit, skicklighet och drift", så tillhör det Ståndet

endast och allenast att pröfva, huruvida "Rikets väl kräfver", att hos Konungen begära någon Rådgifvares deraf föranledda entledigande. Någon rättighet för Stånden att förklara, huruvida Constitutions-Utskottet haft befogenhet eller icke, att för Stånden tillkännagifva en eller flera åtgärder, finnes icke stadgad i Grundlagen, och jag tror det vara rättast att icke, i likhet med hvad som skedde sistlidne Riksdag, ingå i någon sådan pröfning, som aldrig kan blifva annat, än subjectiv. Hvarje enskild Ledamot är det obetaget att yttra sin mening, så väl om Utskottets tillgörande, som om sjelfva rådgifvare-åtgärderna; men Ståndet collectivt eger, efter min åsigt, ingen annan rätt, än att förklara, huruvida det klandrade rådslaget anses vara af den inflytelse på Rikets väl, att det kräfver någon anmälan hos Konungen, enligt 107:de §:n R. F. Det strider ock emot den grannlagenhet, man är skyldig de män, som på sin upphöjda, mödo- och ansvarsfulla plats böra vara fredade för småaktigt klander, att Ståndet collectivt skulle först godkänna en mot dem rigtad anmärkning, men sedan slutligen förklara, att den icke föranledde till någon påföljd. Detta vore då ett slags nådebevisning, hvartill intet Stånd måtte i sådana fall vara berättigadt. Någon annan proposition finner jag derföre icke kunna göras på de framlagda anmärknings-punkterne, än huruvida någon underdånig skrifvelse skall, i anledning deraf, aflåtas, eller icke aflåtas. Denna proposition anser jag visserligen lämpligast kunna uppskjutas till dess alla punkterna blifvit genomgångne, helst anmärkas kunde, att alla sammantagne skulle *kunna* föranleda annan åtgärd, än hvarje punkt för sig isolerad; men jag erkänner dock, att, genom serskild proposition å hvarje punkt, möjligheten af dubbla discussioner undvikes, helst, derest fråga uppstår om ansvar för serskilda Rådgifvare, personerna finnas vid hvarje punkt uppgifne. Samma Rådgifvare hafva nemligen icke deltagit i alla rådslagen. Jag anser

således bestämmandet af propositionens framställning i slutet af discussionen öfver alla punkterna, eller efter hvarje punkts discuterande, böra bero af Herr Talmannen.

Prosten *Ljungdahl:* Stats-Rådet, Biskop Heurlins sednaste anförande har ådagalagt, att mindre sjelfva formfrågan, än frågan om rätta uppfattningen af 107:de §:n R. F. utgör den hufvudsakliga skiljaktigheten mellan de olika Talare, som före mig haft ordet. Man torde böra skilja mellan dessa begge frågor. Inom Utskottet voro meningarne om nyssnämnde Grundlags-paragrafs rätta tydning mycket delade. Jag medgifver gerna, att den af Biskop Heurlin framställda åsigten, som nära nog synes öfverensstämma med Domprosten Reuterdahls, har åtskilligt, som talar för sig. Men denna åsigt har icke gjort sig inom Utskottet gällande, utan man har der, såsom Betänkandet utvisar, ansett sig böra för Rikets Ständer tillkännagifva hvarje serskild regerings-åtgärd, hvilken man funnit anmärkningsvärd. Vid sådant förhållande lärer det väl ock blifva nödvändigt för det Högv. Ståndet, att taga hvar och en anmärkning i serskildt öfvervägande. Derigenom behöfver icke den grannlagenhet åsidosättas, som onekligen bör emot Konungens Rådgifvare iakttagas; ty det hela utgöres ju af delar, och man skulle svårligen kunna bilda sig ett omdöme öfver regerings-systemet i dess helhet, utan att göra serskilda regeringsåtgärder till föremål för sin granskning. Då härtill kommer, att bland de i Betänkandet framställda anmärkningarne några äro rigtade endast mot en, andra mot flera personer, så anser jag det vara oundgängligt, att föredragningen sker punktvis, äfvensom att Ståndet efter slutad discussion öfver hvarje punkt beslutar, om någon påföljd i anledning af den deri gjorda anmärkningen skall ega rum eller icke.

Doctor *Säve:* Det synes inom Constitutions-Utskottet hafva blifvit en vana, och några föregående Talare här hafva äfven yrkat,

att Utskottets Ledamöter egde att, i afseende på den fullgjorda granskningen af Statsrådets Protokoller, anse sig såsom blotta Referenter inför Ståndén. Men detta strider rakt mot både Regerings-Form och Riksdags-Ordning. Ty 106:te §:n R. F. äfvensom 29:de §:n R. O. säga: "Finner Utskottet af dessa Protokoll, att någon Statsrådets Ledamot eller Föredragande uppenbarligen handlat mot R. F:s tydliga föreskrift, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf och af andra Rikets gällande lagar etc., då skall Constitutions-Utskottet ställa en sådan under tilltal af Justitiæ-Ombudsmannen inför Riks-Rätt." Och den 107:de §:n R. F. som här egentligen blifvit tillitad innehåller: "Skulle Utskottet anmärka, att Statsrådets Ledamöter samfäldt, eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit Rikets sannskyldiga nytta, eller att någon Föredragande icke med oväld, nit, skicklighet och drift sitt förtroende-embete utöfvat, skall Utskottet sådant för Rikets Ständer tillkännagifva, hvilka etc." Detta åsyftar ju ej blott en relation, utan ett positivt yttrande, i anledning af uppgifna facta, det yttrandet nemligen om Utskottet verkligen ansett Rikets sannskyldiga nytta i någon åtgärd förbisedd, eller att någon Ledamot eller Föredragande brustit i oväld, nit, skicklighet och drift. Detta är väl ock något annat, än om Utskottet blott tillkännagifver, att t. ex. så och så många tusende Riksdaler blifvit använda för reparation af Warbergs fästning, eller att så och så många Riksdaler i böter ej blifvit indrifna från Norrska undersåtare, eller, i sammanhang dermed, att de unionella förhållandena ännu ej blifvit vederbörligen ordnade. Jag kan derföre ej inse, att Utskottet fullgjort sitt grundlagsenliga åliggande med de tillkännagifvanden, som här äro framlagda. Riks-Ståndens rätt är väl dermed icke upphäfven, att i anledning af anmärkningarne, om de finna Rikets väl det kräfva, hos Konungen göra skriftlig anmälan om den

eller de Stats-Rådens eller Föredragandernes entledigande, men de hafva häruti också ingen ledning af Constitutions-Utskottets föregående omdöme. För denna min olika uppfattning af Constitutions-Utskottets pligt hemtar jag ett ytterligare stöd af 56:te §:n R. F. och 49:de §:n R. O., som gifva vid handen, att alla Utskottens Utlåtanden skola hafva formen af *förslag*, dem Riks-Stånden sedan ega, att antingen gilla eller förkasta, eller ock med anmärkningar återremittera. Men vid här gjorda tillkännagifvanden äro inga förslag framlagda. Såsom praxis nu är, och för tillfället ej skulle utan omgång kunna rättas, så kan man väl ej undgå att genomgå anmärkningarne punktvis. Men derföre behöfver Högv. Ståndet icke på hvarje punkt tillämpa frågan om anmälan till entledigande. Synbarligen äro flere af de gjorda anmärkningarne af högst ringa betydenhet. Först efter genomgåendet af dem alla, kan man med säkerhet och oväld fatta ett totalomdöme, hvilket jag ej derföre önskar skall blifva strängare, än med på engång rättvisa och billighet öfverensstämmer. Hvad jag nu anmärkt gäller egentligen Constitutions-Utskottets förfarande, som jag icke anser fullt grundlagsenligt, och som jag för framtiden skulle vilja se ändradt. Ty af största inflytande så väl på ärendernas gång, som på hela det constitutionella statsskickets utveckling är, huru Grundlags-Utskottet i detta afseende uppfattar och fullgör sin bestämmelse.

Professor *Lindgren*: Att nu till besvarande upptaga de af Doctor Säve rigtade skarpa anmärkningar mot Constitutions-Utskottet och dess uppfattning af 107:de §:n R. F., skulle inleda på ett discussionsområde, som är helt och hållet främmande för det nu öppnade, hvilket endast afser föredragningssättet. Det samma gäller ock om en del af Biskop Heurlins yttrande, i hvilket jag dock så till vida helt och hållet instämmer, att jag, i likhet med honom, anser stränga lagbestämmelser böra besparas en-

dast för utomordentliga fall, men denna min och, jag vill tro det, pluralitetens inom Utskottet mening, har icke förhindrat mig, att anse den 107:de §:n kunna och böra åberopas äfven för lindrigare förseelser, alldenstund jag, då jag gerna medgifver, att den sednare delen af dess 1:sta moment kan förtjena att, såsom stundom sker, kallas ett öfver Rådgifvarnes hufvuden hängande svärd, håller före, att deremot den förra delen deraf, eller den, som afser Utskottet, är af vida mildare art, och med den sednare står i ett högst aflägset sammanhang, enär jag förstår den så, att den endast ålägger Utskottet både såsom en rättighet och en skyldighet, att inför Rikets Ständer *tillkännagifva* sådane rådgifvare-åtgärder, som i något afseende synts Utskottet vittna om gjorda, äfven mindre, förbiseenden af hvad som för Riket kunnat gagneligt vara, eller om, vare sig af mannamån eller obetänksamhet och ovarsamhet, begångna misstag; hvarföre jag också, såsom Utskotts-Ledamot, vill sätta punkt vid de i besagde moment förekommande orden "Riksens Ständer." Om påföljden ega Ständerna att besluta, men på denna tillkommer det ej Utskottet att ens häntyda. Ett omdöme af Ständerna om behörigheten eller obehörigheten af Utskottets anmälanden, är dock både för Utskottet och Rådgifvare-personalen lika behöfligt, emedan detta, huru det än må utfalla, är för båda ett memento för framtiden. Har Utskottets befogenhet till en gjord anmälan blifvit af Representationen vitsordad, blifver ett sådant vitsord ett gifakt för Konungens Råd, och kommer i motsatt fall att innebära en förtjent upprättelse åt den klandrade rådgifvare-åtgärden, och en skyldig tillrättavisning åt Utskottets obehöriga anmärkningslusta. Ett annat skäl för det af mig förordade föredragningssättet hemtar jag äfven deraf, att, för händelse att alla de af Utskottet gjorda anmärkningarne af Ståndet underkännas, den sednare discussionen om påföljden derigenom alldeles förfaller, och, i fall blott en eller annan

gillas, den icke synes kunna blifva serdeles vidlyftig, helst detta Stånd icke lärer för en obetydlig partiel förseelse, och om andra är lyckligtvis i detta Decharge-Betänkande ej fråga, vilja utkräfva den dryga constitutionella ansvarighet, hvarpå 107:de §:s 1:a moments sednare afdelning syftar.

Biskop *Hallström*: I hufvudsaken är jag ense med Professor Lindgren, och tror att en pröfning om påföljden bör äfven derföre sist företagas, att då blir frågan egentligen om hvad *Rikets väl kräfver* eller anses kräfva. I en sådan pröfning, som tillhör uteslutande Riks-Stånden, har Utskottet icke ingått, utan endast anmält hvar det trott sig finna några skuggor.

Biskop *Heurlin*: Vid 1828 års Riksdag rönte min uppfattning af 106:te och 107:de §:ne R. F. ringa framgång, och jag har icke förmätet inbillat mig, att den nu skulle vinna större sympathier. Jag har yttrat, att Constitutions-Utskottet skulle, på grund af granskningen utaf Statsråds-Protokollerne, icke i bestämda ordalag yttra, men inom sig fatta ett collectivt omdöme om Statsråds-Ledamöternas rådslag, oväld och nit m. m. 107:de §:n gifver stöd åt min mening. Det heter nemligen: "Skulle Constitutions-Utskottet anmärka, att Statsrådets Ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem uti deras rådslag om allmänna mått och steg icke iakttagit Rikets sannskyldiga nytta, eller att någon Föredragande icke med oväld, nit, skicklighet och drift sitt förtroende-embete utöfvat, ege då Utskottet etc." Ordalagen synas mig tydligt angifva, att fråga icke är om ett eller annat enstaka mindre fall, utan om rådslagen och skickligheten i det hela. De följande orden uti 107:de §:n "om Rikets Ständer finna Rikets väl det kräfva" gifva ett ytterligare stöd åt min åsigt. Således bör hufvudfrågan vara icke om ett eller annat mindre formfel, icke om en eller annan ursäktlig blunder, utan huru hafva Konungens Rådgifvare i allmänhet

eller i det hela motsvarat förtroendet och uppfyllt sina pligter. Hvad grannlagenheten emot Konungens Rådgifvare beträffar, så bör den visserligen iakttagas, och det skarpa svärd, som ligger uti 107:de §:n R. F., icke i otid fällas, utan sparas till vigtiga fall, när Rikets väl det kräfver; annars förlorar svärdet sin skärpa. Jag klandrar ej Constitutions-Utskottet. Utskottet kan å Ständernes sida ega rätt att fordra grannlagenhet.

Professor *Lindgren*: Ehuruväl Biskop Heurlins sista yttrande synes mig gå något på sidan om föremålet för nu pågående discussion, ber jag dock att få dertill svara, att jag lyckönskar vårt statsskick, att ej Grundlagen ålagt Constitutions-Utskottet att i sitt till Ständerna vid hvarje Riksdag afgifvande Decharge-Betänkande framlägga något totalomdöme öfver det så kallade regerings-systemet i sin helhet. En sådan ostracism vore, besynnerligen i partitider, och sådane äro, thy värr, icke sällsynta, ytterst vådlig och förhatlig. Att dock hvarje Utskotts-Ledamot, äfvensom hvarje Representant icke kan undgå att af de spridda dragena uppgöra för sig en totalbild, följer ju af sig sjelft, så länge ej kan bestridas, att man endast genom delarnas granskning kan komma till en klar uppfattning af det hela. Huru skulle dessutom ett Utskott, sammansatt af 24 Ledamöter, med all derinom befintlig meningsdivergence, någonsin kunna komma till stånd med ett i generella termer affattadt total-utlåtande, deri säkerligen valet af hvart enda ord skulle blifva underkastadt den vanskliga voteringsslumpen? Totalomdömets öfverlåtande åt den enskilde combinationsförmågan och rättskänslan synes derföre mig vara en lycka både för Regering och Representation.

Biskop *Heurlin*: Jag ber endast få erinra, att min åsigt skiljer sig ifrån den af Doctor Säve uttalade. Jag har väl sagt, att Utskottet borde inom sig bilda ett collectivt omdöme

öfver regerings-åtgärderne för den tid, som varit föremål för dess granskning, men dermed har jag icke sagt, att Utskottet skulle med ett sådant omdöme till Riks-Stånden inkomma.

Doctor *Säve:* En värd Talare och Ledamot af Höglofl. Constitutions-Utskottet har ansett det Utskottet icke tillkomma att bilda sig ett collectivt omdöme öfver de grannskade regerings-åtgärderna och påpekat svårigheten att uppfylla ett sådant uppdrag, om det af Grundlagen skulle äskas, hvaremot den siste värde Talaren ansett Utskottet väl inom sig böra komma till ett sådant slutomdöme, utan att derföre behöfva detta till Ständerna frambära. Men hvartill detta slutomdöme i sednare fall då skulle tjena, kan jag omöjligen finna. Vigtigt deremot anser jag det vara att Utskottet fullgör sitt åliggande på sätt Grundlagen det menar. Der står: "*anmärker Utskottet, att Statsrådets Ledamöter uti deras rådslag om allmänna mått och steg icke iakttagit*" etc. Med uttrycket: *allmänna mått och steg* måtte väl förstås något annat, än lösryckta enskildheter af ofta högst underordnad betydelse, såsom om några personer icke kunnat förmås erlägga dem ådömda böter, etc. Ett allmänt omdöme öfver regerings-åtgärderne anser jag vara af Grundlagen föreskrifvet och äfven böra såsom Decharge-Betänkandets slutmening uttalas. Jag fordrar detta, icke för att skärpa ansvaret för Konungens Rådgifvare, som i många fall bära en ganska tung börda, utan för att gifva ledning och bereda enhet åt Representationens oftast skiftande tankar i detta grannlaga ämne.

Contrats-Prosten *Almqvist:* Efter min uppfattning af Grundlagen, finner jag mig böra förklara, att Constitutions-Utskottet synes mig icke hafva fullgjort hvad som detsamma ålegat enligt 107:de §:n, då det endast hopsamlat en mängd anmärkningar och framlagt dem, utan att sjelft på desamma stödja ett bestämdt

omdöme öfver Statsrådets Ledamöter, antingen de hafva i sina rådslag iakttagit Rikets sannskyldiga nytta, eller med nit, oväld, skicklighet och drift utöfvat sina förtroende-embeten — eller motsatsen. Ty icke blott att bilda ett sådant collegialt omdöme, utan också uttala det, åligger i min tanka Utskottet. Huru vill man nu fordra att Riks-Stånden liksom på stående fot skola kunna fullgöra sin rättighet och pligt enligt samma §., att på sådana lösryckta anmärkningar fatta beslut att anmäla en eller flera af Statsrådet till entledigande ifrån deras embeten?

I denna min uppfattning af Grundlagen styrkes jag af den auctoritet jag en gång förut åberopat. Professor Cederschiöld yttrar: Constitutions-Utskottet har i sina anmärknings-memorial hittills endast i serskilda punkter uppgifvit de omständigheter, som det funnit att anmärka emot Konungens Rådgifvare, men utan att hopsummera de serskilda Rådgifvarnes debet, och ännu mindre att sluta Utlåtandet med något tillstyrkande. Detta Utskottets förfarande har varit så mycket oriktigare, som man af 56:te §:n R. F. tydligen kan finna, att alla Utskotts-Utlåtanden skola vara ställde i form af förslag, hvilka det må tillkomma Rikets Ständer att antaga eller förkasta.

Men då saken sig så förhåller, synes det naturligaste föredragningssättet vara, icke att pröfva hvarje punkt serskildt och deröfver fälla ömdöme, utan, sedan alla punkterne blifvit behandlade, öfverväga, om Statsrådets Ledamöter, samfäldt eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit Rikets sannskyldiga nytta, eller huruvida någon Föredragande icke med nit, oväld, skicklighet och drift sitt förtroende-embete utöfvat, för att derefter besluta om anmälan, enligt 107:de §:n, skall ega rum.

Biskop *Hallström:* Doctor Säve har åberopat 56:te §:n R. F., men att den, som i bemälte moment handlar om allmän-

na frågor, som uti Riksens Ständers Plena väckas, icke är här tillämplig, lärer väl vara otvifvelaktigt. En annan värd Talare har stödt sin mening på hvad framlidne Professor Cederschiöld i sin bok i ämnet yttrar; men här hafve vi icke att följa någon annan auctoritet än Grundlagen. Jag och Professor Cederschiöld hafva under loppet af 2:ne Riksdagar sutit tillsammans i Constitutions-Utskottet, och jag kan försäkra att den tiden följdes samma praxis som nu. Att Constitutions-Utskottet skall vara pligtigt att uttala ett allmänt omdöme öfver Regeringen, är ingenstädes föreskrifvet, och jag trotsar hvar och en att kunna uppvisa den Grundlags-§., som innehåller ett sådant stadgande. Det vore en svår uppgift, och, för att lösa den, erfordrades en den klaraste statsmannablick. Nu har Utskottet fullgjort sitt åliggande, då det hos Riks-Stånden anmält de regerings-åtgärder, der det ansett någon brist förefinnas. Men deraf följer icke, att Utskottet velat tillstyrka tillämpningen af 107:de §. R. F. Pröfningen af ansvarspåföljden öfverlåtes åt Riks-Stånden, såsom en skyldig uppmärksamhet det äfven fordrar.

Sedan discussionen härmed förklarats slutad, behagade

H. H. Erke-Biskopen och Talmannen yttra: Decharge-Betänkandet är ett af de för en Taleman svåraste föredragningssämnen. Härvid är jag likväl så tillvida lycklig, att jag icke eger något antecedens, som binder mig. Vid sistlidne Riksdag, när denna fråga i Ståndet förevar, låg jag sängliggande sjuk, och klubban fördes af en annan hand. Jag anser att hvarje af de utaf Utskottet framställda anmärkningspunkterna bör serskildt discuteras. Men skulle *ett* total-omdöme, i anledning af dem alla, uttalas, så komme detta att utfalla nog ojemnt, enär olika Rådgifvare äro föremål för de olika anmärkningarne. Jag tror derföre, att vid hvarje punkt bör afgöras, huruvida någon un-

derdånig anmälan skall enligt 107:de §. R. F. aflåtas eller icke. Att åter vid hvarje punkt fälla ett omdöme öfver Utskottets åtgörande, finner jag Grundlagen ingenstädes gifva anledning till. Här ifrågakommer tillämpningen af 29:de §. R. O., som säger: "Skulle Utskottet anmärka, att Statsrådets Ledamöter sam-"fäldt, eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmän-"na mått och steg, icke iakttagit Rikets sannskyldiga nytta, "eller att någon Föredragande icke med oväld, nit, skicklighet "och drift sitt förtroende-embete utöfvat, skall Utskottet då så-"dant för Riksens Ständer tillkännagifva, hvilka, *om de finna "Rikets väl det kräfva,* kunna hos Konungen skriftligen anmäla "deras önskan, att Han ville utur Statsrådet och ifrån embe-"tet skilja den eller dem, mot hvilka anmärkning blifvit gjord."

Vår Grundlag är visserligen något inqvisitorisk, men detta stadgande bör dock kunna hejda anmärkningsifvern, i det att de anmärkta åtgärderna böra vara af en så svår beskaffenhet, att Rikets väl derigenom äfventyras.

Jag hemställer derföre, huruvida icke, efter slutad öfverläggning om hvarje punkt, Ståndet ville besluta den påföljd, som i anledning deraf kan pröfvas lämplig.

H. H. Erke-Biskopens och Talmannens härefter gjorda proposition å bifall till ofvanberörde H. Högvördighets hemställan besvarades med blandade Ja och Nej, hvarjemte votering begärdes, som derefter försiggick öfver följande af Ståndet godkända voterings-proposition:

Den, som bifaller H. H. Erke-Biskopens och Talmannens proposition, att Ståndet öfver hvarje punkt beslutar den åtgärd, som i anledning deraf Ståndet pröfvar lämplig, röstar Ja; den det icke vill, röstar Nej. Vinner Nej, hafver Ståndet beslutat, att vid hvarje serskild punkt förklara sitt gillande eller ogillande af Constitutions-Utskottets åtgärd, att anmärkningen för

Rikets Ständer tillkännagifva, samt sedermera vid slutet af alla anmärkningspunkternas pröfning sig öfver deras påföljd utlåta.

Voteringen utföll med 33 Ja och 10 Nej, och hade Ståndet sålunda stadnat i beslut som Ja-propositionen innehåller.

Häremot reserverade sig Biskop *Hallström*, Professor *Lindgren*, samt Prostarne *Almqvist* och *Tellbom*.

Biskop *Heurlin* ville hafva i Protokollet intaget, att hans åsigt i ämnet öfverensstämde hvarken med Ja- eller Nej-propositionen.

Med Biskop Heurlin förenade sig, i detta hänseende, Domprosten *Reuterdahl*.

Härefter föredrogs Afdelningen Litt. *A*.

1.

Angående disposition af anslaget för fångars vård och underhåll till inredande af ett straff-fängelse inom Warbergs f. d. fästning.

Professor *Lindgren* begärde härvid ordet och yttrade: Jag har tillhört den majoritet inom Utskottet, som ansåg den regerings-åtgärd, om hvilken här är fråga, böra för Rikets Ständer tillkännagifvas, med afseende på det vådliga i præjudicatet, att å ett förslagsanslag, som är alldeles obegränsadt till sitt belopp, draga en betydlig summa till ett ändamål, som för detta anslags engentliga bestämmelse måste anses främmande. Ty att förslagsanslaget för fångars vård och underhåll icke varit afsedt för fängelsebyggnaders uppförande eller reparation, vill väl synas bevisadt deraf, att serskilda anslag finnas å Riks-Staten uppförda för dessa ändamål. Men, om så är, torde någon säga, så hade ock Constitutions-Utskottet bort anse 65:te §. R.

F. med den ifrågavarande rådgifvare-åtgärden för nära trädd, och följaktligen å den skedda öfverträdelsen bort tillämpa 106:te §. i samma Grundlag. Jag svarar härtill, att så äfven tvifvelsutan hade skett, om ej rubriken å det anlitade förslagsanslaget vore så pass sväfvande, att deruti en slags ursäkt kan möjligen sökas för dess användande till det besagda ändamålet, emedan det väl låter höra sig, att till fångars vård och underhåll äfven hänföra deras husbergande; hvartill vidare kommer, att den 106:te §. endast är tillämplig för *uppenbara* Grundlagsöfverträdelser. Då jag således påstår, att det obestämda i det anlitade förslagsanslagets rubrik måste utestänga hvarje tanke på tillämpning af 106:te §., vill jag tillika deri söka ett skäl, hvarföre icke ens den efter 107:de §. möjliga ansvarspåföljden bör, efter min tanka, ifrågasättas, men har dock trott vederbörandes uppmärksamhet böra fästas å det eftertänkliga præjudicat, som, derest denna rådgifvare-åtgärd blifvit med tystnad af Utskottet förbigången, kunnat för framtiden dragas af ett på så osäkra grunder hvilande användande af ett förslagsanslag till för detsamma främmande ändamål. Emedan dock nu ingen skada är skedd, och penningarne på ett för Staten nyttigt sätt blifvit använde, fastän de tagits ur oriktig cassa, anser jag det gjorda tillkännagifvandet, såsom endast ad notitiam meddeladt, icke böra från det Högv. Ståndets sida påkalla någon annan åtgärd, än att lägga det till handlingarna.

Prosten *Ljungdahl*: I motsats mot Professor Lindgren, har jag inom Utskottet yrkat, att denna anmärkningsanledning bort förfalla. Detta mitt yrkande har jag grundat dels på innehållet af 107:de §. R. F., dels på sjelfva sakens beskaffenhet. Enligt nyssberörde §. anser jag nemligen Constitutions-Utskottet vara ovilkorligen förpligtadt, att endast för Rikets Ständer tillkännagifva sådana regerings-åtgärder, genom hvilka

"Rikets sannskyldiga nytta" verkligen blifvit åsidosatt, eller en så grof försummelse af Konungens Rådgifvare begången, att anmälan om deras entledigande rimligen kan komma i fråga. I följd häraf har jag icke kunnat med min röst biträda någon af de i detta Betänkande framställda obetydliga anmärkningarne. Hvad serskildt den nu förevarande beträffar, så vill det synas mig obestridligt, att Konungens Rådgifvare icke kunnat förfara annorlunda, än de gjort. Fång-Styrelsen hade nemligen redan år 1846 i underdånighet anmält det tvingande behofvet af förökadt utrymme åt lifstidsfångarne, emedan antalet af sådane fångar till den grad tillväxt, att de befintliga fängelserna, som voro öfverfyllda, icke längre gjorde tillfyllest. Till afhjelpande af detta behof hade bemälde Styrelse tillika gjort underdånig framställning om inrättande af nytt straff-fängelse å Kungsholmen eller å Leckö Slott; men denna framställning kunde icke af Kongl. Maj:t bifallas, hvaremot Styrelsen genom Nådigt Bref af den 16 Mars 1848 anbefalldes inkomma med underdånigt förslag till iståndsättande af Warbergs förra fästningsfängelse och utvidgande af fängelset i Landskrona. I anledning häraf tillkom den nu klandrade regerings-åtgärden. Då Utskottet icke kunnat förneka den ifrågavarande fängelsebyggnadens behöfligheet; då anskaffande af nödigt utrymme för lifstidsfångar tvifvelsutan måste betraktas såsom ett bland de aldravigtigaste föremål för anslaget till fångars *vård* och underhåll, samt då, enligt hvad inom Utskottet allmänneligen erkändes, inga andra medel blifvit ställda till Kongl. Maj:ts disposition, som kunnat i förevarande fall användas, — anser jag Konungens Rådgifvares tillgörande härutinnan desto heldre hafva bort lemnas oklandradt, som, enligt Kongl. Brefvet till Fång-Styrelsen af den 26 Jan. 1847, en alldeles likartad åtgärd blifvit i afseende på Norrköpings Corrections-inrättning vidtagen, utan att hafva ådragit sig någon ogillande anmärkning af sednaste Riksdags Constitu-

tions-Utskott. Från den tillfälliga omständigheten åter, att Ständerna ännu voro tillsammans, då det Nådiga beslutet fattades, kan jag icke hemta någon giltig grund till den framställda anmärkningens godkännande; ty Regeringen måste, efter min öfvertygelse, förfara med lika lagbunden sjelfständighet, antingen den har Folk-Representationen bredvid sig församlad eller icke.

Häruti instämde Doctor *Broman.*

Biskop *Hallström:* Professor Lindgren har redan tillkännagifvit, hvarföre Utskottet ej ansett sig böra här tillämpa 106:te §. R. F., och till någon påföljd enligt den 107:de tror jag anmärkningen icke heller föranleda. Till den gjorda anmälan finner jag dock Utskottet icke hafva saknat befogenhet. Frågan måtte väl böra hänföras till *allmänna mått och steg*, då den rörde en statsutgift af 36,000 R:dr B:co. Högst tvifvelaktigt synes mig deremot vara, huruvida ett till fångars vård och underhåll anvisadt förslags-anslag här kunnat skäligen användas, då fråga var icke egenteligen att vårda fångar, utan fast mera att för dem inreda ett straff-fängelse och bygga celler. Detta sednare ändamål ligger såsom det närmare. Rätta förfarandet anser jag hafva i detta fall varit att hänvända sig till Rikets då församlade Ständer. Men, säger man, Riksdagen var så långt framskriden, och Regeringen bör handla lika sjelfständigt, antingen Representationen är samlad eller icke. Beträffande den långt framskridna Riksdagstiden, får jag erinra, att frågan icke var ny eller oförtänkt påkommen, utan redan väckt 1846, och således långt före Ständernes sammankomst. I fråga åter om medels anvisande för allmänna behof är det framför allt de skattdragande Ständerna med rätta förbehållet, att deröfver sjelfve besluta, och i grund häraf hade väl en Nådig Proposition i ämnet både kunnat och bort till dem aflåtas. Häri förefinnes, enligt min åsigt, en underlåtenhet.

tenhet. Att Regeringens åtgärd icke kan stämplas såsom fullt riktig, vill äfven synas af Konungens vid denna Riksdag afgifna Proposition att sammanslå någon del eller 4,000 R:dr af det förut på 7:de Hufvudtiteln uppförda anslag för Kronans hus och byggnader med nu ifrågavarande förslagsanslag. Denna Proposition synes mig innebära ett erkännande af det oriktiga deruti att, medan dessa anslag voro åtskiljda, anvisa på det sednare en utgift för inredande af ett fängelse inom Warbergs fästning. Jag tror derföre denna Utskottets anmälan vara på sitt ställe.

Häruti instämde Prosten *Tellbom*.

Prosten *Forssell* förklarade sig instämma med Biskop Hallström och Professor Lindgren.

Doctor *Säve*: I afseende på resultatet kommer jag till samma slut, som föregående Talare. Jag tror, att man med billighet bör bedöma denna såsom öfriga regerings-åtgärder. Anledningarne till klander äro här åtminstone ganska ringa. Äfven jag vet hvad Professor Lindgren under discussionen anfört, att serskilda anslag på serskilda Hufvudtitlar finnas för "reparation och underhåll af Läns- och Kronohäkten" och "för fångars vård och underhåll", samt att Statsmedlen ej få dragas från ett föremål till ett annat. Men som rubrikerna äro nog rymliga, så har ej heller en tillräcklig åtskillnad blifvit hittills gjord. Ännu vid närvarande Riksdag hafve vi sett en Kongl. Proposition, af Stats-Utskottet tillstyrkt, af Preste-Ståndet sjelft gillad, om öfverflyttning af 4,000 R:dr "för Läns- och Kronohäktena", som från 7:de Hufvudtiteln årligen utgått till Fångvårds-Styrelsen, på 2:dra Hufvudtiteln och förslagsanslaget "för fångars vård och underhåll." Det skulle derföre vara nog besynnerligt, om Preste-Ståndet, som sjelft gillade en sådan öf-

verflyttning, nu skulle ogilla, att Konungens här nämnde Rådgifvare i verkligt nödfall, och då fångarne eljest måste i brist på utrymme utsläppas, gåfvo sitt tillstyrkande dertill, att 12,000 R:dr årligen intill nästa Riksdag skulle för inredande af Warbergs fängelse tagas af sistnämnde anslag, som, märkom detta, just är för "fångars vård." Jag finner derföre icke ringaste skäl, att godkänna den här gjorda anmärkningen, som tvärtom är obillig och obefogad.

Domprosten *Reuterdahl*: Finnes någon befogenhet i den under denna punkt gjorda anmärkning, så måste 65:te §. R. F. anses vara öfverträdd. Anmärkningen åsyftar tydligt, att medel blifvit annorlunda använda än fastställdt blifvit. Lika tydligt är det, att en sådan öfverträdelse bort behandlas efter 106:te §. R. F. Till denna mening har jag dock omöjligen kunnat bekänna mig. För ett anslag till fångars vård och underhåll kan det omöjligen vara främmande att skaffa dessa fångar tak öfver hufvudet och erforderligt utrymme. Finnes ej det ena och det andra i gamla fängelser, så måste det tillvägabringas genom ny inredning eller äfven genom nybyggnad. Den vidsträckta rubriken *fångars vård* tillåter detta. Så har det ock alltid varit ansett. Arbeten, alldeles lika med det nu klandrade, hafva tillförene klanderfritt blifvit af nämnda anslag bekostade. Klanderfritt hade deremot icke anslaget till Läns- och Häradsfängelser kunnat anlitas. Om ett sådant fängelse var icke här fråga. Hade de till sådana fängelser anslagne medel blifvit anlitade — förutsatt att de dertill voro tillräckliga, hvilket ej var fallet — så hade öfverträdelse af 65:te §. R. F. varit tydlig. I förevarande fall hade Regeringen valet blott mellan 2:ne alternativer. Antingen skulle den tillita förslagsanslaget för fångars vård och underhåll, eller ock skulle den lemna det elände ohulpet, som, enligt hvad sakens framställning visar, i en för-

färlig höjd pågick i Warberg. Att välja det sednare alternativet hade varit ett barbari, för hvilket 107:de §. R. F. mycket rimligare hade bort användas, än den nu för ett motsatt förfarande blifvit använd. Man säger, att serskildt anslag af Rikets Ständer hade bort begäras. Rikets Ständer hade redan beviljat ett förslagsanslag, som kunde användas. Derigenom var det öfverflödigt att draga ärendet inför Ständerna. Det öfverflödiga bör undvikas. Iakttaget blifver det lätt ett vådligt præjudicat. Tiden för Ständernas hörande var dessutom, såsom jag i min reservation anmärkt, alltför knapp. Man har anmärkt, att tid så mycket mindre saknades, som det var längesedan frågan bragtes å bane. Frågan var visserligen från en längre tid tillbaka bragt å bane, börjad. Men färdig till föredragning var den först långt fram åt sommaren 1848, då Konungen vistades i en aflägsen landsort. Att härifrån göra Proposition om ett anslag, som redan var gifvet, hade icke af någon Konungens Rådgifvare bort tillstyrkas. Jag kan således omöjligen anse den anmärkta rådgifvare-handlingen påkalla någon åtgärd å det Högv. Ståndets sida.

Vice-Talman, Biskop *Holmström:* Jag är förekommen af Domprosten Reuterdahl och Prosten Ljungdahl, med hvilka jag inom Utskottet förenat mig. Här är sagdt, att medel funnos på andra anslag. Hvilka voro då dessa? Antingen det, som uttryckligen var anvisadt till uppbyggande af *nya Cellfängelser*, — men detta kunde ju icke utan öfverträdelse af 65:te §. R. F. dragas ifrån sin bestämmelse — eller ock de 4,000 R:dr, som på 7:de Hufvudtiteln vore uppförde till underhåll och reparationer af Kronohäkten i landsorterne. Om detta sistnämnda anslag talades tillräckligt, då frågan förevar om dess öfverflyttning till fångvårds-anslaget på 2:dra Hufvudtiteln. Det erinrades då, att dessa 4,000 R:dr sällan eller aldrig varit tillräcklige

till de årligen erforderliga reparationerne och underhållet af inventarier i de gamla Länsfängelserna, och således är klart, att de alldeles icke lemnade tillgång till den högst nödiga, men kostnadsdrygare inredningen af Warbergs fästning. Likasom bristen i kostnaden för de förre måste fyllas af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, så måste ock det sednare arbetet helt och hållet bekostas af samma anslag. Och att det ingalunda för detta ändamål var främmande, är klart både af sjelfva benämningen: fångars *vård*, och äfven deraf att just förenämnda 4,000 R:dr allt sedan 1840 års Riksdag varit ifrån Kammar-Collegium öfverflyttadt till Fångvårds-Styrelsen. Då det af alla är erkändt, att behofvet af större utrymme för det årligen växande antalet af lifstidsfångar var ovedersägligt och högst pressant; då ingen annan lagligen åtkomlig tillgång till beredande deraf förefanns, och då det hade varit en omensklighet att längre dröja med vidtagande af de nödiga åtgärderna, så kan för min del jag omöjligen inse, att Rikets sannskyldiga nytta blifvit härvid förbisedd. Tvärtom skulle detta egt rum, om fångarne, i brist på utrymme, antingen blifvit utsläppte eller förgåtts i en trängsel, som var så olidlig, att icke ens sängplats, eller rum att ligga, fanns för dem alla på en gång, utan att de skiftesvis måste vaka och hvila. Men, heter det, Rikets Ständer, som voro samlade, hade bort anlitas. Jag frågar dock: om Rikets Ständer *icke* varit samlade, skulle då arbetet hafva uppskjutits till nästa Riksdag? Detta hade väl varit en grymhet mot de i de öfverfyllda arresterna hoppackade fångarne. Således hade väl *då*, enligt Utskottets troliga medgifvande, fångvårds-anslaget måst tillgripas för att bereda dessa fångar nödig vård i annan local; men var detta rätt eller tillåtet under tiden *mellan* Riksdagar, så var det ock rätt och tillåtet *under* Riksdag. Omvägen, att ifrån Malmö affärda en Nådig Proposition till Ständerna, som redan på 8:de månaden tillsammanvarande icke bor-

de utom i nödfall uppehållas med besvarande af flera Kongl. Propositioner — de hade, såsom vi väl minnas, fått anmaning att före Juli månads utgång afsluta sina arbeten — borde icke tillstyrkas. Svårligen hade svaret kunnat så hastigt expedieras, att något arbete hunnit samma år företagas, och den för första året påräknade tredjedelen deraf skulle fördenskull icke kunnat det året blifva färdig att mottaga dit transporterade fästningsfångar. Hvad skulle ock i allt fall Rikets Ständer kunnat göra annat, än bevilja de nödiga medlen, och då sådane funnos på förslagsanslaget, så synes den constitutionella ömtåligheten vid detta tillfälle vara något öfverdrifven. Jag hemställer, att anmärkningspunkten må läggas till handlingarne.

Häruti instämde Doctorerne *A. Nordström, Wallin* och *Gumælius*, samt Prostarne *Wallin* och *Melander*.

Lector *Wallman:* Jag har vid discussioner öfver den constitutionella ansvarigheten de 2:ne sistförflutna Riksdagarna utgått från en grundsats, hvilken äfven vid denna skall blifva normen för mitt handlingssätt. De garantier 106:te och 107:de §§. R. F. innefatta mot öfverträdande af Grundlagarne, åsidosättande af Rikets sannskyldiga nytta eller kränkning af enskild mans rätt, äro ett stort och dyrbart palladium för det constitutionela statsskicket, om dessa stadganden med urskiljning, oväld och allvar tillämpas. Men om dessa blixtar skola träffa och bibehålla sin styrka, måste man tillse, att de sparas till sådana öfverträdelser, som Grundlagen afser, och icke i otid eller för ringa förbiseenden framkallas. I annat fall blir Grundlagen för den ansvarige Rådgifvaren ett Damocles-svärd, som beständigt hänger öfver hans hufvud och förlamar den moraliska kraft, utan hvilken hela administrationen lätt förvandlas till en död mechanism, till ringa båtnad för samhället. Constitutions-Utskottet tyckes, — jag tillåter mig detta uttryck, om det än

må synas något hårdt, — hafva sökt sak med Konungens Rådgifvare, och då det ej funnit tillräckliga anledningar till anmärkningar, sjelft tillskapat dem. Åtminstone är jag af den öfvertygelse, i afseende på förevarande fråga, att om Föredraganden handlat på annat sätt, än som skett, hans åtgörande snarare varit förtjent af klander och anmärkning. På 7:de Hufvudtiteln har hittills för underhåll af Läns- och Kronohäktena varit uppfördt ett bestämdt anslag af 4,000 R:dr, hvilket icke fått öfverskridas. I anseende till det af Fång-Styrelsen anmälda, tvingande behofvet af ökadt utrymme för lifstidsfångar, har Kongl. Maj:t i Nåder beslutat, att Warbergs fästning, som i sitt dåvarande skick var för ändamålet obegagnelig, skulle iståndsättas, och då på det förutnämnda anslaget för underhåll af fängelserna, såsom för sitt ändamål alldeles otillräckligt, nödiga medel saknades, anordnades kostnaden på anslaget till fångars vård och underhåll, hvilket, såsom förslagsanslag, är till beloppet obestämdt samt i 1849 års Riksstat upptaget till 770,088 R:dr 21 sk. 6 r:st. Regeringen, som hade att välja emellan att lemna ett stort antal fångar på fri fot, eller genom iståndsättande af fängelser bereda för dem nödigt utrymme, handlade visligen och välbetänkt, då den för de erforderliga medeln tog i anspråk ett anslag, hvars bestämmelse är fångars vård, hvartill husrum äfven måste räknas. Regeringen är vid detta tillfälle icke i behof af Rikets Ständers öfverseende: den fordrar och har anspråk på full rättvisa.

Vid innevarande Riksdag äro de 4,000 R:dr såsom förslagsanslag öfverflyttade på 2:dra Hufvudtiteln och förhållandet således numera förändradt; men Departements-Chefens handlingssätt måste bedömas efter dåvarande omständigheter.

Prosten *Lindberg*: Det bifall nästföregående Talare lemnat till den regerings-åtgärd, som nu är föremål för granskning,

kan jag så mycket mindre biträda, som jag anser det i Statsrådet fattade beslutet såsom ett högst missledande præjudicat, hvilket, lemnadt oanmärkt, skulle kunna medföra de betänkligaste afvikelser å Regeringens sida. Eller om man medgifver Regeringen, att af förslagsanslaget för fångars vård och underhåll använda medel till fängelsebyggnader, hvar skulle väl då gränsen finnas för detta anslag? På sådant sätt kunde, utan Ständernas medgifvande, för byggnader millioner utkastas, dem folket nödgades betala. Att ett slikt förfarande icke är rättmätigt, utvisar 65:te §. R. F. uttryckligen. Icke desto mindre har denna afvikelse funnit försvarare här, de der till och med loforda förfarandet såsom en klok omtanka att skaffa ett nödvändigt utrymme i fängelserna. Man har frågat: hvar skall Regeringen annorlunda kunna finna medel till dylika behof emellan Riksdagarne? Invändningen passar dock mindre väl till ifrågavarande fall, emedan Ständerna då voro församlade, och Rådgifvarne således, genom underlåtandet att i ämnet tillstyrka en Kongl. Proposition till Riksförsamlingen, afskurit sig all ursäkt, enär man aldrig får tala om nybegynnare i regeringskonsten. Man har här hört många vackra ord: att behofvet tålte intet uppskof, och att den då pågående Riksdagen i sin ålderdomssvaghet eller på sina sista dagar svårligen skulle kunnat medhinna ärendets behandling; dervid förgätes dock att det föreslagna arbetet var beräknadt för tre år, och att Ständerna, när beslutet fattades i Statsrådet den 11 Juli 1848, ännu hade öfver 3 månader qvar för behandlingen af denna fråga, hvilken, som man ser af en i dag afgjord anslagsproposition, kunde med skyndsamhet blifvit besvarad. Ehuru således, efter mitt förmenande, anledningar till denna af Constitutions-Utskottet uppgifna anmärkning icke saknats, synes den mig likväl icke angifva så grof förseelse, att vederbörande Rådgifvare böra anmälas till sina embetens förlust.

Biskop *Heurlin:* I sak vill jag fatta mig kort. Min öfvertygelse är, att en viss förvillelse eger rum, hvartill Rikets Ständer sjelfve gifvit anledning. Före 1840 års Riksdag bestreds fängelsernas reparation och nybyggnad af det gemensamma anslaget för Kronans hus och byggnader i landsorterna, och förvaltningen var ställd under Kongl. Kammar-Collegium; men vid nämnde Riksdag öfverflyttades vården och tillsynen öfver fängelse-byggnaderna till Fång-Styrelsen. Det förra anslaget till Kronans hus och byggnader i landsorterna lemnades qvarstående till oförminskadt belopp, men befriades ifrån skyldigheten att underhålla fängelserna. Desse hade förut medtagit större delen af detta anslag och då det nu befriades ifrån fängelsernas underhåll, fick Kongl. Maj:t opåräknade tillgångar att använda för andra hus och byggnader och således en mer än riklig ersättning för den ringa tillökning uti detta anslag, Kongl. Maj:t äskade, men Rikets Ständer afslogo. Vid denna öfverflyttning förglömde Rikets Ständer, att anvisa åt Fång-Styrelsen något serskildt anslag för fängelse-byggnaderna, ty den ringa summa af 4,000 R:dr, hvilken qvarstod och allt sedermera qvarstått på 7:de Hufvudtiteln var för ändamålet uppenbart otillräcklig och har troligen varit afsedd för invändiga smärre reparationer och nödige inventarii-persedlar. Jag ser häruti en förklaring, hvarföre medlen, i brist på andra tillgångar, togos utaf förslagsanslaget för fångars vård och underhåll. Hvad hufvudsaken angår, så är det just af aktning för Constitutions-Utskottet, som för alla sina tillgöranden bör stå på fast och säker grund, jag tror denna anmälan sakna behörighet. Om någon anmärkning bort göras vid denna disposition, var det 106:te, icke 107:de §:n R. F., som bort tillämpas. Till styrka för min öfvertygelse, hänvisas till 65:te §:n R. F. och till andra momentena af så väl 29:de som 30:de §§:na R. O. Jag vill ej yttra mig huru-

vida någon anmärkning bort ega rum; men i sådant fall var det endast 106:te §:n, som kunnat användas.

Contracts-Prosten *Almqvist:* Här visa sig genast vid behandlingen af denna första punkt svårigheterne att rätt veta, huru förhållas bör, och det är beklagligt, att meningarne skola vara så delade om den snart ett halft sekel gamla Grundlagens rätta tillämpning. Jag lemnar nu derhän, om dispositionen af anslaget till fångars vård för inredande af ett straff-fängelse rättast bort hänföras till 106:te eller 107:de §:n. Men när Utskottet ansett denna anmärkning böra subsumeras under den 107:de, hade Utskottet, i stället att helt enkelt tillkännagifva denna rådgifvare-åtgärd, bort uttala ett bestämdt omdöme i hvad mån 107:de §:n blifvit öfverträdd. Ty denna §. lyder ju: Skulle Constitutions-Utskottet anmärka, att Statsrådets Ledamöter icke iakttagit Rikets sannskyldiga nytta, eller att någon Föredragande icke med oväld, nit, skicklighet och drift sitt förtroende-embete utöfvat, ege *då* Utskottet att sådant tillkännagifva etc. Således eger ej Utskottet rätt att göra sådant tillkännagifvande, förrän det funnit sådana försummelser hos Statsrådets Ledamöter, som §:n omtalar.

Men när nu Utskottet beslutat ett sådant tillkännagifvande i afseende å detta ärende, hade det ock bort tillkännagifva, ur hvilken synpunkt den 107:de §:n har blifvit öfverträdd eller uraktlåten; då det ej skett, hade Utskottet likaså gerna kunnat lemna å sido det vördsamma tillkännagifvandet; åtminstone blir den pröfning, som nu Ståndet åligger att företaga, icke lätt, huruvida rådgifvare-åtgärden förtjenar den påföljd, som §:n utstakar. Jag skulle således med stöd af 56:te §:n R. F. vilja återremittera så väl denna punkt som alla de följande af dylik beskaffenhet.

Professor *Lindgren*: Jag begärde ordet, endast för att besvara Biskop Heurlins anmärkning, "att, om i detta ärende

något fel vore begånget af Konungens Rådgifvare, så hade detsamma, såsom innebärande en öfverträdelse af 65:te §:n R. F., bort, med ledning af 106:te §:n, af Utskottet behandlas", och hänvisa den vördade Talaren till mitt första yttrande, i hvilket det af honom gjorda inkastet på förhand bemöttes och, efter hvad jag förmodar, vederlades. Men emedan Biskopen förmodligen var vid dess afgifvande frånvarande, får jag återupprepa, att Utskottet visserligen icke skulle hafva uraktlåtit att på den ifrågavarande rådgifvare-åtgärden tillämpa 106:te §:n, derest 65:te §:ns föreskrift kunde med skäl hafva ansetts vara *uppenbarligen* öfverträdd. Men detta lärer icke vara förhållandet, så länge det måste medgifvas, att rubriken på förslags-anslaget "*För fångars vård och underhåll*", möjligen kan så förstås, att derunder fångarnes förseende med nödiga husrum äfven subsumeras. Utskottet ansåg dock denna tolkning oriktig, emedan serskilda anslag för fängelse-byggnaders både uppförande och reparation finnas å stat upptagne, och trodde sig derföre, såsom ett memento för Rådgifvarne, att för framtiden med större varsamhet behandla de obegränsade förslagsanslagen, böra förhållandet för Rikets Ständer tillkännagifva, enligt den enda Grundlags-paragraf, som, åtminstone enligt min tanka, till ett sådant tillkännagifvande berättigar.

Hvad den sista Talarens yttrande angår, erkänner jag mig ej förstå styrkan af den deri innehållna argumentationen, men får för egen del förklara, att jag icke inom Utskottet biträdt några andra *tillkännagifvanden*, än sådana, hvilka i ett eller annat afseende synts mig vittna om, vare sig något, äfven obetydligare, förbiseende af Rikets nytta, eller om bristande full oväld, nit och skicklighet hos Konungens Rådgifvare. Men jag tror, att dessa Grundlagens ord äro så vidsträckta till sitt omfång, att de både kunna och böra tillämpas äfven på mindre förbiseenden, så väl i form som sak, än sådana, som äro af

natur, att påkalla den stränga ansvars-påföljden, hvarom sednare afdelningen i 107:de §:ns 1:sta moment handlar, och hvilkens tillämpning är Ständerna ensam förbehållen, och på hvilken all anspelning är, så vidt jag förstår, för Utskottet otillständig.

Biskop *Hallström*: Då en värd Talare förmält sig icke kunna inse afsigten med dessa Utskottets vördsamma anmälanden, enär han saknar ett derjemte uttaladt bestämdt omdöme, så får jag hänvisa honom till hvad som står att läsa på sista raderna af Memorialets 1:sta sida, der Utskottet just angifver denna sin afsigt, och åberopar 107:de §:n R. F. såsom anledning till de framställda anmärkningarne. Utskottet har sålunda tydligt gifvit tillkänna, att det ansett fel vara begångna, som låta hänföra sig till nämnde Grundlags-§. Om ett af Ständerna anvisadt anslag blifvit till annat, än det dermed egentligen afsedda ändamål, användt, samt således draget till främmande föremål, så trodde Utskottet att Rikets sannskyldiga nytta icke blifvit behörigen iakttagen.

Biskop *Heurlin*: Jag var ej inne, då Professor Lindgren förra gången yttrade sig. Som jag nu hör, har Professorn yttrat sig i samma syftning som jag. Uti någon egentlig pröfning om anmärkningens större eller mindre befogenhet har jag icke ingått. Men jag har sagt, att om någon anmärkning, rörande denna regerings-åtgärd, bort framställas, borde 106:te §:n R. F. och icke den 107:de §:n blifvit tillämpad. Jag önskar, att Utskottet alltid står på fast och säker grund, och icke ger ringaste anledning att misstänka att godtycke gjort sig gällande. Jag vill ej lemna åt Utskottets skön, att efter välbehag tillämpa än 106:te §:n än 107:de §:n R. F.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter, uppå derom gjord proposition, ifrågavarande 1:sta punkt ansågs ingen annan åtgärd föranleda, än att läggas till handlingarne.

II.

Angående indrifvande af böter, ådömde Norrske undersåter af Svensk domstol.

Doctor *Broman:* Constitutions-Utskottets pluralitet, som ansett sig böra för Rikets Ständer *tillkännagifva* innehållet af denna punkt, har stora anledningar till belåtenhet med den motivering, på hvilken resultatet grundas. Den uppgifver de grundsatser, på hvilka närgränsande Staters ömsesidiga rättsförhållanden böra hvila och efter hvilka de böra bestämmas; men visar tillika, att dessa grundsatser icke gjort sig gällande emellan Sverige och Norrige, oaktadt den politiska förening, som emellan dessa Stater eger rum. Fastän jag och en stor minoritet inom Utskottet icke ansett oss böra deltaga i det slut, till hvilket Utskottet kommit, gillar jag dock fullkomligt denna motivering, och önskar att de förenade Rikenas internationella förhållanden måtte derefter bestämmas. Men då man känner, att Svenska Regeringen gjort flere försök och användt sina bemödanden för att vinna detta mål, känner man tillika, att de mött, om icke motstånd, dock sådana fordringar å Norriges sida, att något definitivt bestämmande ej kunnat vinnas. Att under sådana omständigheter sätta Svenska Regeringens Ledamöter i ansvarighet för följderna af detta motstånd, skulle innefatta en orättvisa, då man vet att Regeringen i detta fall gjort hvad den kunnat, och då inga anledningar finnas, att den hädanefter skulle lemna denna vigtiga angelägenhet ur sigte. Det kan ock icke förbises, att Regeringen sjelf måste känna olägenheterna af detta förhållande och deruti finna nya uppmaningar, att söka afhjelpa dem. En admonition från Ständerna vore derföre öfverflödig, om icke obehörig; och jag anser sålunda ingen annan åtgärd vara att vidtaga än att lägga denna punkt till handlingarne.

Häruti instämde Vice-Talman, Biskop *Holmström*, Professor *Lindgren* och Prosten *Ljungdahl*.

Biskop *Hallström:* Jag befinner mig icke i den för dagen lyckliga belägenhet, att kunna uppgifva mig hafva inom Utskottet tillhört minoriteten i denna fråga; ty för mig har här framträdt en högst märkbar brist och afsaknad af de åtgärder, jag önskat, till befordrande af reda och ordning i de unionella förhållandena. Det är besynnerligt, att Sverige och Norrige, förenade likväl genom en politisk union, skola, i afseende å ömsesidiga rättsförhållanden, stå till hvarandra på en mer främmande fot, än annars skiljda Stater. De här anförda exemplen äro visserligen i sig sjelfva obetydliga, men de hänvisa på ett tillstånd af rättslöshet, som bör och måste afhjelpas. Får det ytterligare fortfara sådant det är, skola flerfaldiga conflicter deraf kunna uppstå, som gifva en olycklig näring åt oro och inbördes förbittring. Andra närgränsande Stater hafva icke underlåtit att, till ömsesidig båtnad, reglera dylika rättsförhållanden, men, beträffande Sverige och Norrige, synes frågan derom hafva, ehuru i ljuset framdragen redan under loppet af år 1825, legat alltsedan nere. Derföre har Utskottet ock velat begagna tillfället, mer att framställa en påminnelse, än en anmärkning, och jag hemställer, huruvida icke Ståndet skulle finna skäligt, att besluta aflåtandet till Kongl. Maj:t af en underdånig skrifvelse i berörde ämne.

Häruti instämde Biskop *Bergman*, Doctor *Sandberg* och Lector *Wallman*.

Domprosten *Reuterdahl*: I Constitutions-Utskottets anmärkningspunkt är fråga dels om ett allmänt, Sverige och Norrige rörande internationelt förhållande, dels om några penningemedel, som såsom böter bort ingå från Norrske undersåtare, men ej kunnat erhållas. De sednare äro alltför obetyd-

liga, att någon åtgärd, å Rikets Ständers sida, mot Konungens Rådgifvare skulle kunna ifrågasättas, för medlens uteblifna indrifvande. Vigtigare är den allmänna frågan. Man kan ej annat än önska, att den kunnat bringas till ett slut. Men att den ej kunnat detta, dertill finnas utan tvifvel tillfyllestgörande skäl, ehuru de ej kunnat dragas i ljuset. Frågan har icke så lång tid legat nere, som här blifvit uppgifvet. Den behandlades, om jag rätt minnes, 1839 och 40, af den så kallade Unions-Committéen, och har sedan mer än en gång, än i sin helhet och än i vissa delar, varit i Statsrådet föredragen. Att nu i anledning af underlåtenheten att bringa den till ett slut, vidtaga någon åtgärd, derföre saknas all form. Anmärkningen gäller ock hufvudsakligen de oindrifna, till sitt belopp obetydliga, böterna. Att för en sådan småsak begära Konungens Rådgifvares entledigande, kan väl svårligen ifrågakomma.

Med Domprosten Reuterdahl förenade sig Doctorerne *Grafström* och *Säve*.

Biskop *Hallström*: Det är visserligen icke för mig obekant, att Unions-Committéen var tillsammans 1840. Den hade till syftemål att iordningbringa alla unionella frågor, de större och de smärre, samt dertill uppgöra behöriga förslag. Men den enkla speciella fråga, som här omröres, hade väl lätteligen kunnat dessförutan och serskildt från de mera omfattande och allmänna afgöras och ordnas. Jag ber få hänvisa till sid. 4 af Memorialet, der årtalet 1825 förekommer på ett Kongl. Bref, som, i afseende på Exsecutions-Författningarnes ömsesidiga tillämpning i Sverige och Norrige, stadgar, att, intilldess en Lag i detta hänseende kunde blifva utfärdad, skulle i likartade fall förhållas såsom före föreningen, då likväl *intet* allmänt stadgande rörande dessa frågor förefanns. Här yppade sig alltså, redan vid den tiden, å ena sidan en känd brist och å den andra ett löfte.

Hvad åter angår den af mig föreslagna underdåniga skrifvelsen, tror jag, att Grundlagen icke derför lägger hinder i vägen. Jag vill med all visshet erinra mig, att vid en föregående Riksdag — såsom jag tror år 1823 — framlidne Erke-Biskop Rosenstein gjorde inom detta Stånd proposition å en sådan, ehuru någon hemställan derom icke från Utskottet ingått.

Vice-Talman, Biskop *Holmström*: Jag instämmer med Domprosten Reuterdahl, och vill blott erinra, att i Statsråds-Protokollerna, som tillhört detta Constitutions-Utskotts granskning, verkligen förekommit frågor, som angått unionella förhållanden till Norrige, såsom t. ex. om kostnaden för Corvetten Örns deltagande i en sjö-expedition och om Norrska bidraget till Convoy-Cassan; men de öfverläggningar, som i Svenska Statsrådet härom förevarit, hafva icke kunnat leda till något resultat, så länge den Norrska Regeringen tyckes följa de bötfällda skogsåverkarnes exempel i "Uvillighed at betale." Då äfven de billigaste anspråk å ena sidan mötas med gensägelse å den andra, och ultima ratio mellan brödrafolk icke kan komma i fråga, så bör ej undras eller klandras, att utredningen går långsamt och att den lägliga tiden måste afvaktas. Att besluta en underdånig påminnelse om ärendets påskyndande, kan i så fatta omständigheter ingenting verka, om densamma ock hade någon form för sig, då den härledes från en anmärkning af Constitutions-Utskottet. Ekonomi-Utskottet vore väl frågans forum i sådant fall, men, som sagdt, ändamålet vinnes ej på denna väg. Må anmärkningen för närvarande blott läggas till handlingarne.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå derom gjord proposition, ansågs berörde 2:dra punkt ingen annan åtgärd föranleda, än att läggas till handlingarne.

III.

Angående tillämpningen af föreskrifterna rörande Bevärings-manskapets vapenöfningar.

Vice-Talman, Biskop *Holmström*: Ibland de orimligare anmärknings-punkterna räknar jag denna. Den har tillkommit genom ett uppenbart missförstånd af Rikets Ständers skrifvelse vid sistlidne Riksdag, angående Bevärings-manskapets öfningar. Samteliga Stånden hade bifallit Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition i de delar, som rörde Beväringens fördelning på stamtrupper af Infanteri, Cavalleri, Artilleri och Sappeur-depôten, och redan deraf befinnes det hafva varit omöjligt att låta hvarje Läns Bevärings-manskap exerceras inom samma Län, ty trupper af alla dessa vapen finnas icke inom hvarje Län. Endast 3:ne punkter af högstberörde Kongl. Proposition hade blifvit af Rikets Ständer afslagne, nemligen 1:o den, att exercistiden skulle förlängas; 2:o, att endast $\frac{2}{3}$ af 1:sta classens Beväring skulle uttagas för hvarje år till exercis, samt 3:o, att detta antal skulle inskränkas till 14,525 man för hela Riket, och efter tillkännagifvande af detta afslag yttras, att Rikets Ständer anse det böra förhållas med Bevärings-manskapets uttagande "*hädanefter som hittills.*" Detta har isynnerhet af Hedervärda Bonde-Ståndets Ledamöter inom Utskottet blifvit tolkadt så, att ingen förändring *i något afseende* skulle få ega rum med Bevärings-öfningarne, men sådant är uppenbart missförstånd, ty orden "hädanefter som hittills" angå blott de *afslagna* punkterna, egentligast den, som handlade om uttagande af blott en del hvarje år af 1:sta classens Bevärings-ungdom. Dermed skulle förhållas hädanefter som hittills, d. v. s. icke blott *en del*, utan *hela* första classen skulle hvarje år uttagas till exercis. —

Rät-

Rättigheten att icke commenderas utom sina respective Län har aldrig varit detta slags manskap medgifven, hvarken i 1812 års Grundförfattning, eller sedermera. Påståendet, att Kongl. Påbudet af den 13 Februari 1849 afviker ifrån Riksens Ständers Beslut af den 8 Juli 1848, är fördenskull uppenbart falskt, och Utskottets anmärkning tillkom allenast genom slumpen af den aflagda sedelns utslag. Jag tillstyrker vördsamt, att intet afseende må fästas på denna så högst obefogade anmärkning, och att den endast må till handlingarne läggas.

Häruti instämde Professor *Lindgren*.

Biskop *Hallström*: Jag anser ifrågavarande anmärkning endast härleda sig från ett missförstånd, hvilket jag så mycket mer beklagar, som Hederv. Bonde-Ståndet tyckes lägga en synnerlig vigt på saken.

Biskop *Heurlin*: Om en framställning uti ifrågavarande ämne ifrån Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet inkommit, anser jag den hafva förtjent en närmare uppmärksamhet; men i den form den nu förekommer, finner jag den helt och hållet obefogad och böra till ingen annan åtgärd föranleda än att läggas till handlingarne.

Doctor *Gumælius*: Den som, i likhet med mig, hade tillfälle att vid sistlidne Riksdag handlägga frågan om Bevärings-manskapets fördelande på olika trupper, har säkerligen icke utan förvåning sett förevarande anmärknings-anledning. Dess tillkomst låter sig endast förklara af en egen konstig tolkning utaf Rikets Ständers skrifvelse i ämnet. Det är naturligt, att, då Artilleri icke finnes förlagdt inom alla Län, de ynglingar, som för detta vapen uttagas, skola exercera der ett Artilleri-Regemente är förlagdt, eller att, såsom t. ex. då en del af

manskapet från Wermland hörer till Nerikes Regemente, Bevärings-ynglingar ifrån denna del af Carlstads Län anslås till Nerikes Regemente, och så vidare. Jag anser denna anmärkning såsom alldeles grundlös böra förfalla och förevarande punkt läggas till handlingarne.

På härefter vederbörligen gjord proposition, ansåg Ståndet förevarande 3:dje punkt ingen annan åtgärd föranleda, än att läggas till handlingarne.

IV.

Angående beräkningen af tiden för det Commendanten å Waxholms fästning Majoren Åkerstein ådömda suspensionsstraff.

Professor *Lindgren*: Äfven denna anmärkning, eller rättare sagdt detta tillkännagifvande, har jag inom Utskottet biträdt, och anser den regerings-åtgärd, hvarom här är fråga, vara i icke ringa grad besvärande för den Konungens Rådgifvare i commandomål, som densamma tillstyrkt och contrasignerat, alldenstund den synes mig innebära en serdeles eftertänklig inkräktning på Domaremaktens fridlysta område, då derigenom ett lagligen ådömdt straff blifvit i viss mån alldeles annihileradt. Herr Major Åkerstein blef nemligen under den 6 December 1849 af Konungens Högsta Domstol dömd att för begånget tjenstefel straffas med 4 månaders suspension och förlust för samma tid af innehafvande lön. Under den 17 Januari 1850 underrättade Kongl. Krigs-Hofrätten General-Befälhafvaren i 4:de Militär-Districtet om den fällda domen, med anmodan, att han måtte dess verkställighet befordra, och blef påföljden häraf den, att bemälde Embetsman i utfärdad general-ordre bestämde suspensionstiden att beräknas från den 1 derpåföljande Februari; och ligger i

denna ordre, enligt min tanke, första felet, enär jag håller före, att General-Befälhafvaren, som icke kunde vara okunnig derom, att Major Åkerstein åtnjöt Kongl. permission ända till den sista Mars samma år, hade, efter erhållen officiel underrättelse om det Major Åkerstein ådömda suspensions-straffet, bort till Krigs-Hofrätten ingå med förfrågan, huru han med straffets verkställande borde tillvägagå, och om ej med suspensionstidens inträdande borde dröjas till dess permissionstiden hade tilländalupit. I dess ställe anbefallde han, att suspensionen borde beräknas från den 1 Februari, genom hvilken åtgärd tiden derför *ipso facto* med 2 månader förkortades. Men Major Åkerstein, icke nöjd med denna eftergift, ingick kort derefter till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att suspensionstiden måtte få beräknas hafva tagit sin början ända från den dag domen föll, hvilken ansökan dock ej blef af Kongl. Maj:t i vidsträcktare mån bifallen, än att suspensionen skulle få anses hafva inträdt med den 1 Januari 1850; genom hvilket Regeringens beslut, det egna förhållande uppkom, att Herr Major Åkersteins suspensionstid började nära en hel månad innan han om den fällda domen hade erhållit officiel underrättelse. Nu kunde väl Rådgifvaren i commandomål svårligen tillstyrka Konungen någon för den dömde aggraverande ändring i den af General-Befälhafvaren utsatta terminen för suspensions-straffets inträdande; men åtminstone hade han ej bort tillråda dess ytterligare tillbakaflyttning en hel månad in på permissionstiden, hvarigenom ännu en fjerdedel af straffet ytterligare tillintetgjordes, utan hade han bort tillstyrka afslag å den gjorda ansökningen, såsom fullt obefogad. Genom hvad nu skett, har det ådömda suspensionsstraffet i sjelfva verket blifvit inskränkt till *en* månad, i stället för fyra; ty ingen lärer väl kunna neka, att permission och suspension äro två helt olika saker, hvilka aldrig borde kunna så med hvarandra förvexlas, att den sednare fick räkna sig den

förra till godo, hvarigenom de mest besynnerliga förhållanden skulle kunna inträda.

Detta Stånds första Ledamot i det Höglofl. Constitutions-Utskottet har, i en Betänkandet vidfogad reservation, velat, med åberopande af en aktad, numera afliden, Representants auctoritet förneka Utskottets befogenhet att rigta någon sin anmärkning efter 107:de §:n R. F. mot en Konungens Rådgifvare i commandomål, alldenstund denna Föredragande, upptagen serskildt i 106:te §:n, i den 107:de icke finnes omnämnd, och således äfven ur formelt hänseende bestrida denna anmärknings giltighet. Mig vill det synas, som hvilade denna Biskop Holmströms uppfattning af 107:de §:n på ett förbiseende af det förändrade förhållande, som, efter Departemental-Styrelsens införande, eger rum med commandomåls behandling inför Konungen, då, till följe af den numera förändrade lydelsen af 6:te och 15:de §§. R. F., commando-ärenden alltid måste af vederbörande Departements-Chef föredragas, hvarföre också orden: "*eller den Embetsman, som i commandomål Konungen råd gifvit*" i 106 §:n numera rätteligen bort, såsom obehöfliga, derifrån utgå. Att således under orden: "*Statsrådets Ledamöter*", i 107:de §:n numera äfven subsumeras Föredragandena i commandomål, lärer vara obestridligt. Men vore än Grundlagen i denna fråga i samma skick som före 1840, skulle jag dock, med stöd af 6:te §:n Ansvarighetslagen, hafva ansett Utskottet fullt berättigadt, att, med åberopande af 107:de §:n, rigta en anmärkning mot den, som commando-ärenden inför Konungen föredragit, äfven om han icke hade varit Stats-Råd.

Ehuru jag, såsom af det nu anförda kan slutas, anser den af Utskottet gjorda anmärkningen fullt befogad och till och med i icke ringa mån besvärande, kan jag dock icke annat än räkna den för alltför partiel och just derföre för obetydlig, för att kunna föranleda till någon sådan ansvarspåföljd, hvarom i 107:de

§:n handlas, hvarföre jag endast tillstyrker dess läggande till handlingarne.

Häruti instämde Doctor *Gumælius*, Professor *Agardh*, samt Prostarne *Forssell* och *Tellbom*.

Prosten *Ljungdahl*: När denna fråga förevar inom Utskottet, var jag med det Högv. Ståndets tillstånd frånvarande; men hade jag varit tillstädes, skulle jag icke kunnat biträda majoritetens beslut. Enligt min öfvertygelse hade 106:te §:n R. F. här bort tillämpas, i händelse Utskottet, på sätt en föregående Talare yttrat, funnit ärendet "serdeles besvärande." Samme Talare har visserligen nöjaktigt ådagalagt rättmätigheten af 107:de §:s användning jemväl mot Konungens Rådgifvare i commandomål; men då det begångna felet här skall bestå i "ett förbiseende af Verkställande Maktens befogenhet och pligt i förhållande till Domaremakten", kan jag för min del icke föreställa mig annat, än att i och med detsamma en lagöfverträdelse egt rum, som ingalunda låter hänföra sig till det åsidosättande af Rikets sannskyldiga nytta, eller till den brist på oväld, nit och skicklighet, hvarom 107:de §:n handlar. Likväl förekomma icke här några "serdeles besvärande" omständigheter; ty allt det väsendtliga i det ådömda suspensions-straffet, hvartill väl måste räknas lönens förlust och domens offentliggörande, har af Majoren Åkerstein blifvit undergånget. Om fördenskull äfven skulle medgifvas, att en månad af permissionstiden mindre formenligt blifvit på suspensionstiden afräknad, torde dock, när ingen skada derigenom skett, den gjorda anmärkningen helt och hållet böra förfalla.

Domprosten *Reuterdahl*: Vid första påseende synes den här anmärkta rådgifvare-åtgärden ganska betänklig. Att Regeringsmakten ingriper i en Domaremaktens laga kraftvunna åtgärd, inskränkande den straffbestämning Domaremakten ålagt,

kan icke betraktas såsom något ringa. Ser man dock något noggrannare till, så kommer man till ett annat slut. Hvad gjorde i förevarande fall Regeringsmakten? Den lät en meddelad permission öfvergå till suspension. Huruvida detta var rätt eller orätt, beror på den inre arten af suspension. Denna innebär 3:ne momenter, ej blott 2:ne, såsom här af någon blifvit anfördt. 1:o Förlust af någon del af lönen. Detta moment har ej genom regerings-åtgärden blifvit förändradt eller inskränkt. Att den med suspension bestraffade undgått den honom ådömda löneförlusten, har ej af någon blifvit påstådt eller kunnat påstås. 2:o Förlorad rätt att i Konungens och Rikets tjenst deltaga. Genom permissionen var rätt vunnen att för någon tid vara från denna tjenst befriad. Om någon tjenstgöring var icke fråga. Men den med suspensionen bestraffade begärde sjelf, att den frihet från tjenstgöring han redan egde och begagnade, skulle förbytas till en skyldighet att från tjenst afhålla sig, och detta blef, på Rådgifvarens tillstyrkande, till någon del bifallet. Det lättare förbyttes till något svårare, fördelen till olägenhet, och detta med den ifrågavarande personens eget begifvande. Icke ligger häri något mot lag eller samhällsordning förgripligt. Så ansågs ock saken af den General-Befälhafvare, som i första rummet hade att befordra domen till verkställighet. Också han lät någon del af permissionen ingå i suspensionen. Att Konungens Rådgifvare tillstyrkte Konungen att göra detsamma, kan svårligen finnas anmärkningsvärdt. Ändtligen ligger 3:o i suspensionen något nesligt, som skall tjena den bestraffade till varning för framtiden. Icke heller i detta gjordes genom åtgärden någon inskränkning. Suspensionen anmäles i general-ordres inom hela Militär-Districtet. Den är icke af beskaffenhet att kunna fördöljas. Det deri hånliga faller med hela sin tyngd på den bestraffade, han må från tjenst afhållas under en tid, som varit honom för tjenstledighet beviljad, eller under

en annan. Således torde ock frågan härom få ett annat utseende. Det nu anförda visar, hvarföre jag i anmärkningen ej kunnat deltaga och hvarföre jag ej anser den kunna till någon påföljd leda.

Vice-Talman, Biskop *Holmström*: I sak har jag intet att tillägga till hvad Domprosten Reuterdahl och Prosten Ljungdahl yttrat; men då en annan värd Ledamot af Constitutions-Utskottet till vederläggning upptagit en uti min reservation framställd åsigt af Constitutions-Utskottets befogenhet att tillämpa 107:de §:n R. F. på Konungens Rådgifvare i commandomål, så måste jag derpå svara, att jag icke anser saken derigenom hafva blifvit förändrad, att Rådgifvarekallet i slika mål blifvit efter år 1840 öfverflyttadt på Föredraganden för Landtförsvars-Departementets ärenden. Ehuru *personen*, som föredrager dessa begge slag af regerings-ärenden, är densamma, så äro dock *målen* af olika beskaffenhet och hafva en skiljaktig norm för sin behandling, nemligen, det ena slaget i 7:de och 9:de och det andra i 15:de §:n R. F. För de rådslag, som i *Statsrådet* gifvas, ansvarar Föredraganden både efter 106:te och 107:de §:n R. F.; commandomålen åter, som föredragas *inför Konungen ensam*, kunna, i afseende på nytta eller skada för Riket, svårligen bedömas af ett Constitutions-Utskott, hvars flesta Ledamöter sakna militäriska insigter, utan vid dessa, som endast i allmänt kända vigtigare fall komma under Utskottets granskning, måste blott tillses om något Grundlagsbud dervid är vordet öfverträdt, i hvilket fall Utskottet eger förordna om åtal inför Riks-Rätt. Vidkommande åter det inkastet, att uti 6:te §:n af Ansvarighetslagen för Statsrådets Ledamöter, Rådgifvaren i commandomål äfven finnes upptagen, så var detta förhållande redan enahanda vid 1840 års Riksdag, så att derföre gäller lika mycket nu, som då, den af mig åberopade auctoriteten, framlidne Grefve

C. G. Spens' reservation, i hvars åsigt en här närvarande högt värderad Ledamot af Preste-Ståndet i Constitutions-Utskottet äfven då instämde. Begge dessa Herrar syntes vara ense derom, att Ansvarighetslagen endast vore tillämplig af Riks-Rättens Ledamöter, icke af Constitutions-Utskottet. Vare härmed huru som helst, så har min åsigt, som icke vann understöd ens af den sistnämnde värde Medbrodern inom Utskottet, icke af mig blifvit framställd i afsigt eller hopp att inom Ståndet vinna något afseende, utan endast för att tillkännagifva det jag vidhåller min förr uttalade mening om Grundlagens rätta förstånd och tillämpning "*efter ordalydelsen.*"

Biskop *Hallström:* Min åsigt rörande förevarande fråga har redan blifvit uttryckt af Professor Lindgren. Jag kan ej förblanda permission med suspension. Permission är förenad med något behagligt, är något som jag önskar; suspension åter medför obehag och förödmjukelse, i det att den suspenderade skiljes ifrån utöfvandet af sitt kall, det han dock måste anses älska. Jag finner derföre ett betänkligt fel vara begånget, då det tilläts Major Åkerstein att räkna en månads permissionstid sig till godo vid honom ådömdt suspensionsstraff. Härtill kommer, att denna strafflindring blef honom meddelad icke i den ordning 25:te §:n R. F. för nådefrågor föreskrifver, utan att detta mål blef i commandoväg behandladt och afgjordt. Deri ligger en ny felaktighet; hvadan jag anser Utskottet icke hafva saknat befogenhet att detta ärende för Ständerne anmäla. Men, säger man, 106:te §:n R. F. hade, under sådana förhållanden, bort af Utskottet med rätta tillämpas. För detta fall finnes likväl icke i Ansvarighetslagen någon ansvars-bestämmelse fastställd, utan hänvisar just dess 6:te §. till 107:de §:n R. F. Som det här dock gällde Konungens Rådgifvare i commandomål, har jag i någon mån tvekat, huruvida på honom 107:de §:n R. F. eger

sin tillämplighet, men tror att äfven denna Embetsman innefattas i der förekommande uttryck: *någon Föredragande.* Allt detta oaktadt yrkar jag icke den stränga åtgärd, som i sistnämnda Grundlags-§. innehålles, utan önskar fast heldre att anmärkningen må blifva en erinran till framtida efterrättelse.

Professor *Lindgren:* En föregående Talare har, der något fel här skulle vara begånget, ansett den 106:te, men ej den 107:de §. R. F. hafva bort af Utskottet tillämpas. Detta kunde ej ske, emedan intet lagbud var *uppenbarligen* öfverträdt, men deremot tillstyrkandet af den utfärdade Kongl. resolutionen icke utan skäl kunde anses vittna om sådan väld och mannamån, hvarom talas i den 107:de §., enär derigenom en faveur tillskyndades en enskild person, på lagens bekostnad; ty att suspensionens medgifna aftjenande till tre fjerdedelar på permissionstiden innebar ett upphäfvande af den delen af straffet, som skulle ligga i förödmjukelsen att ofrivilligt vara från tjensteutöfningen skiljd, måste jag fortfarande vidhålla, och dertill lägga, att, hade händelsevis permissionstiden räckt till den sista April, i stället för till den sista Mars, så hade, genom den vidtagna regerings-åtgärden, *hela* suspensions-straffet varit i sjelfva verket annihileradt, och aldrig kunnat anses hafva kommit till underlydandes kunskap, i hvilkas ögon dock straffet afsåg att medföra en mortification för den dertill lagligen dömde.

Doctor *Sandberg*: Det förefaller mig något besynnerligt att man kan jemföra suspension med permission i den mening, att den förra, som är ett straff, kan få undergås genom åtnjutande af denna sednare, som är en förmån. Jag föreställer mig en Prestman, som för något begånget tjenstefel fruktade att blifva dömd till suspension. För att undgå detta straff, behöfde han då endast af vederbörande begära och erhålla permission. Oformligheten häraf tyckes äfven vara ögonskenlig i af-

seende på det militära ståndet, som är ännu mera ömtåligt om det yttre anseendet. Det torde väl vara tvifvel underkastadt, om en sådan utväg skulle af vederbörande i allmänhet tillåtas. Ifrågavarande åtgärd synes mig derföre anmärkningsvärd, och det i ännu högre grad, då jag afser det förhållande, hvarpå Herr Billström i sin reservation fästat uppmärksamheten, att Åkerstein blef, innan den lagliga suspensionstiden tilländalupit, om den begynt i behörig tid, uppå anmälan af Herr Stats-Rådet och Chefen för Landtförsvars-Departementet, till Öfverste-Lieutenant utnämnd och befordrad. Jag tycker mig häri finna ett betänkligt steg att i administrativ väg tillintetgöra eller paralysera Domaremaktens beslut. Jemförer jag härmed hvad i Justitiæ-Ombudsmannens Embets-Berättelse i detta afseende förekommer, så synas rättvisans fordringar icke i allo blifvit uppfyllda. Jag anser att, beträffande förevarande anmärkningspunkt, den i Biskop Hallströms reservation föreslagna medelväg kunde finna en tillämpning.

Häruti instämde Prosten *Melén*.

Lector *Wallman* tillkännagaf sig instämma med de Talare, som ansett den Embetsman, som i commandomål Konungen råd gifvit, vara, i afseende på ansvarspåföljd, af Grundlagen ställd i samma kategori som Konungens öfrige Rådgifvare.

Contracts-Prosten *Almqvist*: Denna anmärkningsanledning har uppkommit af den föreställning, som äfven här vill göra sig gällande, att Major Åkerstein fått åtnjuta faveur genom den lindring i straff, som skall hafva uppkommit derigenom att han fått lida en del af den ådömda suspensionen under beviljad tjenstledighet.

Jag kan icke finna att derigenom någon ynnest blifvit honom bevisad. Tvärtom. När tjenstledigheten förvandlades till suspension, synes mig straffet skärpt, såvida tjenstledigheten

var en förmån, som han afstod, låt vara äfven att detta skedde frivilligt. Hufvudsaken var, att han under 4 månader skulle vara suspenderad och mista lönen för samma tid. Det har skett och dermed är all rättfärdighet uppfylld: suspensionstiden må hafva inträffat under tjenstledighet eller tjenstutöfning; det hör icke till saken. Icke har derigenom Rikets sannskyldiga nytta blifvit åsidosatt.

Jag finner här samma anmärkningsanledning emot Utskottet, som förut, då rådgifvare-åtgärden endast vördsamt blifvit tillkännagifven. Visst har mig blifvit lemnad hänvisning till 1:sta sidan för att vinna upplysning derom, att alla de punkter, som nu äro under handläggning, äro anmärkningar gjorda under synpunkten af 107:de §:n. Men jag är icke nöjd med en sådan allmän synpunkt. Jag har velat och vill veta, i hvilket afseende 107:de §:n blifvit åsidosatt; jag har velat och vill veta, om Utskottet ansett och anser antingen Rikets sannskyldiga nytta icke vara iakttagen eller något Stats-Råd brustit antingen i oväld, eller i nit, eller i skicklighet, eller i drift; men intet af allt detta får man veta. Detta hade, efter mitt förmenande, varit så mycket nödvändigare, som jag föreställer mig, att Utskottet icke så lätt gjort anmärkning öfver en så obetydlig sak som denna, om ett bestämdt omdöme skulle hafva uttalats, i hvad afseende den 107:de §:n blifvit åsidosatt och icke saken blifvit, såsom nu, endast behandlad ur den 107:de §:ns allmänna synpunkt.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter, uppå derom gjord proposition, ifrågavarande 4:de punkt ansågs ingen annan åtgärd föranleda, än att läggas till handlingarne.

Föredragningen af detta Memorial afbröts härmed, för att i det till eftermiddagen utsatta Plenum fortsättas.

Ståndet åtskiljdes kl. ½ 3 e. m.

Ut supra. In fidem

S. H. Almqvist.

Den 7 Maj 1851.

Plenum kl. ½ 6 e. m.

§. 1.

Föredrogos och bordlades *Stats-Utskottets* följande Utlåtanden:

N:o 128, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständers Stats-Utskott, angående åtgärder för verkställighet af beslutet om indragning till Statsverket af vissa arrenden af Statens egendomar, som äro till serskilda ändamål anvisade;

N:o 129, i anledning af väckt motion om tillåtelse för egaren af Tofta Kronoskatte-hemman att få till skatte lösa Adelsö Kronopark;

N:o 130, i anledning af väckta motioner om befrielse för Kronomagazins-Förvaltaren i Warberg, Anders Öhrvall, från honom ådömd ersättningsskyldighet till Statsverket;

N:o 131, i anledning af väckta motioner om löneförhöjning åt Fångpredikanter;

N:o 132, i anledning af väckt motion om förhöjda löneförmåner åt Fångvårds-Styrelsens Embets- och Tjenstemän; och

N:o 133, i anledning af väckt motion om befrielse för Rusthållare från skyldigheten att, under krig, remontera och ersätta utredningspersedlar.

§. 2.

Föredrogos ocb bordlades *Lag-* och *Ekonomi-Utskottens* nedanstående Betänkanden:

N:o 11, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden, i fråga om skyldighet att bygga och underhålla vägar och broar;

N:o 12, i anledning af väckt motion om Comministrars befriande från skyldighet att för sina boställen deltaga i byggnad af Kyrka, Sockenstuga och Skolhus;

N:o 13, i anledning af väckt motion, angående serskildt stadgande derom, att i instrument öfver ekonomiska besigtningar och husesyner å Kyrkoherde-boställen samt syner å soldat-torp bör utsättas, af hvilken de i sådant instrument upptagne reparationer böra bekostas; och

N:o 14, i anledning af väckta motioner om ändringar i Kongl. Förordningen den 19 December 1827, angående grunderna och vilkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord och andre lägenheter från hemman.

§. 3.

Föredrogs ånyo och bordlades andra gången *Bevillnings-Utskottets* Betänkande N:o 4, angående grunderna för den blifvande allmänna bevillningen samt föreskrifterna för deras tillämpning.

§. 4.

Fortsattes den i förmiddagens Plenum påbegynta föredragningen af *Constitutions-Utskottets* Memorial N:o 6, till Rikets Ständer, angående verkställd granskning af de uti Statsrådet förda protokoll.

I ordning följde 5:te punkten uti Afdelningen Lit. *A, angående upplåtande af boställen åt Departements-Cheferne.*

Professor *Wahlberg* begärde härvid ordet och anförde: Andra stycket af denna punkt lyder sålunda: "Vid granskningen af Finans-protokollet för den 29 September 1848, har Utskottet likväl nu funnit, att, enligt serskilda Nådiga Beslut af samma dag, i underdånighet tillstyrkta af Konungens Rådgifvare, H. Ex. Justitiæ-Stats-Ministern, H. Ex. Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, samt Stats-Råden Herr Fåhræus, Herr Sandströmer, Herr von Hohenhausen, Herr Wallensteen, Herr Günther, Herr Genberg och Herr Gripenstedt, boställen för trenne Departements-Chefer uti Kronan tillhöriga hus tills vidare blifvit upplåtne, utan att Rikets Ständer, enligt deras år 1840 framställde underdåniga anhållan, om frågan i dess helhet ännu fått tillfälle att sig yttra."

Af det här anförda vill synas, som hade flere bland Konungens Rådgifvare gjort sig skyldige till en handling, mera förtjent att anmälas än den af Utskottet framhållna, nemligen att hafva deltagit i beslutet om upplåtande af boställsvåningar, som kommit dem sjelfva till godo. Då jag emedlertid tror mig med säkerhet veta att förhållandet varit annorlunda, eller att de bland Konungens Rådgifvare, som af beslutet dragit fördel, icke i detsamma deltagit, anser jag mig sådant till protokollet böra tillkännagifva, på det icke nyss anförda yttrande må kunna missförstås. Hvad Utskottets anmärkning beträffar, synes den mig ej vara af sådan vigt, att den bör till någon påföljd leda.

Prosten *Ljungdahl*: I anledning af hvad Professor Wahlberg erinrat, ber jag få nämna, att uppmärksamheten inom Utskottet fästades på detta förhållande, men att derom ingenting ansågs behöfva yttras i Betänkandet, emedan den af majoriteten fastställda anmärkningen ingalunda afser någon af lagen om jäf begången öfverträdelse. Beträffande åter sjelfva hufvudsaken, så nekar jag visserligen icke, att det synts äfven mig anmärk-

ningsvärdt, att Konungens Rådgifvare, då det gällde en deras egen fördel, icke ställt sig Rikets Ständers skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 5 Augusti 1840 till efterrättelse; men då likväl nyssnämnde skrifvelse tydligen innebär ett erkännande af den åsigten, att samtlige Departements-Cheferne borde, på ett eller annat sätt, med boställsrum förses, och då det här klandrade regerings-beslutet, enligt sin ordalydelse, endast är af provisionel beskaffenhet, har jag trott äfven denna anmärkning böra förfalla.

Vice-Talman, Biskop *Holmström:* Prosten Ljungdahl har redan upplyst förhållandet inom Utskottet. Anmärkningen, att de jäfvige Ledamöterne af Statsrådet afträdde, då frågan angick *deras* boställsrum, blef verkligen, på min begäran, först intagen i Utskottets recit, men utgick vid justeringen, på den erinran af lagkloke inom Utskottet, att jäfsförhållandet sträckte sig till flera, än dem, som för hvardera gången finge denna förmån sig tillagd. De voro, sades det, allesammans jäfvige att öfvervara beslut om *hvarandras* boställs-lägenheter. Medlertid finnes erinringen i Constitutions-Utskottes protokoll och må äfven ingå i det Högv. Ståndets. Hvad saken angår, är jag ense med Prosten Ljungdahl, att Riksens Ständers *anhållan* vid 1840 års Riksdag om Nådig Proposition icke var af beskaffenhet att kräfva svar i annat fall, än om något anslag varit erforderligt för berörde boställens anskaffning. Då lägenheter nu funnos lediga i *Kronans hus*, så erfordrades ingen Rikets Ständers åtgärd till upplåtelsen, hvilken dessutom skedde blott *interimistiskt*, eller, såsom det heter i Statsråds-Protokollet, "intilldess frågan kunde blifva afgjord." Kan Konungen — hvilket icke lärer bestridas — förordna om dispositionen af ett rum i ett sådant publikt hus åt t. ex. en Vaktmästare, så må han väl ock ega rätt att disponera en våning i samma hus åt ett Stats-Råd. Anmälan härom är ock vid denna Riksdag hos

Rikets Ständer gjord och fråga väckt om beredandet af enahanda förmån åt Chefen för Finans-Depertementet. Begge Föredraganderne för Landt- och Sjöförsvaret kommo ock genast efter Departemental-Styrelsens införande i besittning af boställsrum, utan all anmärkning. Inom Utskottet var det slumpen af den aflagda sedelns innehåll, som afgjorde anmärkningens frambringande till Ständerna. Den synes mig icke förtjena något det Högv. Ståndets afseende.

Häruti instämde Professor *Lindgren*.

Biskop *Heurlin*: Denna punkt anser jag vara den vigtigaste af de sex och innefatta en verkligen grav anmärkning, icke derföre, att jag missunnar Departements-Cheferna den fördel Kongl. Maj:t dem beviljat, utan emedan Föredraganden gjort en ensidig framställning och orätt behandlat frågan. Vid 1840 års Riksdag uppstod fråga om Chefernes för de serskilda Stats-Departementen förseende med boställen. 2:ne serskilda förslag hade förekommit. Rikets Ständer yttrade sig icke om företrädet af det ena eller andra förslaget, utan inskränkte sig till underdånig begäran, att, sedan nödig utredning föregått, Nådig Proposition om sättet för utförandet måtte till Rikets Ständer aflåtas. Uti den nu aflåtna Nådiga Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof förekommer, att Kongl. Maj:t kommit i tillfälle att åt 3:ne af de 4 Departements-Chefer, som af boställen voro i saknad, tillsvidare anvisa serskilda lägenheter. Man invänder, att Kongl. Maj:ts beslut endast skulle gälla tills vidare; men den Nådiga Propositionen tyckes antyda, att beslutet är definitivt. Hvad derom förekommer, synes endast vara meddeladt ad notitiam och innefattar icke någon hemställan eller äskadt yttrande af Rikets Ständer, hvarom desse likväl 1840 uttryckligen anhöllo. Uti nämnde Kongl. Maj:ts Proposition uppgifves den enda punkt i fråga om boställsrum åt Departe-

ments-

ments-Cheferne, hvaröfver Kongl. Maj:t äskar Rikets Ständers yttrande, vara, huruvida Rikets Ständer anse, att Chefen för Finans-Departementet bör undfå ersättning för saknad boställsförmån. Jag ber få fästa uppmärksamhet på det dilemma, hvari Stats-Utskottet skall befinna sig, vid besvarandet af Kongl. Maj:ts Nådiga framställning. Tillstyrker Utskottet hushyre-ersättning för Chefen för Finans-Departementet, så har Utskottet i och med detsamma godkänt åtgärden att inrymma Departements-Cheferne boställsrum, utan att Rikets Ständer fått sig deröfver yttra. Om deremot Utskottet afstyrker nämnde hushyre-ersättning för Chefen för Finans-Departementet, så har Utskottet i och med detsamma ogillat, att de andre Departements-Cheferne erhållit denna förmån. Hade Kongl. Maj:t uti sin Nådiga Proposition omnämnt, att Kongl. Maj:t tillsvidare anvisat ledigblifna lägenheter åt 3:ne eller rättare 5 af Departements-Cheferne, och derom, i enlighet med Rikets Ständers år 1840 yttrade underdåniga begäran, äskat nuvarande Ständers yttrande, samt i sammanhang dermed hemställt om contant hyres-ersättning för den Departements-Chef, som saknade boställsrum, så hade emot det tillsvidare fattade beslutet ingen skälig anmärkning kunnat göras. Oanmärkt kan jag ej lemna, att föredragningen af denna boställsfråga har ett visst syskontycke med samme Departements-Chefs sätt af föredraga indragningen af en del till Lappmarks Ecklesiastik-fond anslagen och donerad tionde. I dag har blifvit inom Ståndet utdeladt ett Stats-Utskottets Betänkande, rörande indragning till Statsverket af vissa till flottan indragne boställen, hvarvid ett likartadt föredragningssätt af samma Departements-Chef förekommer. Någon åtgärd till följe af Constitutions-Utskottets nu ifrågavarande anmälan yrkar jag icke; jag vill endast i protokollet hafva antecknadt, hvad jag härvid funnit serdeles anmärkningsvärdt.

Med Biskop Heurlin förenade sig Doctor *Björkman*, samt Prostarne *Forssell* och *Schram*.

Doctor *Säve:* I den föregående Talarens stränga omdöme kan jag ej deltaga. Föredragande Departements-Chefen, som här isynnerhet klandras, har ej tillstyrkt eller contrasignerat någon fördel för sig. Än mindre faller någon grundad anmärkning på de Departements-Chefer, som skulle draga nytta af Rådsbeslutet, då de, enligt hvad nu upplyst är, icke voro i Conseljen närvarande. Hvad sjelfva saken angår, så måste man fråga sig sjelf: var regerings-åtgärden nyttig, var den öfverensstämmande med Rikets Ständers derom uttalade beslut? Något beslut om Departements-Chefernes förseende med nödiga boställsrum hafva Rikets Ständer ej fattat. Kongl. Maj:t afgaf derom Nådig Proposition vid 1840 års Riksdag, och man läser Ständernas underdåniga svar i Expeditions-Utskottets för samma Riksdag förslag till underdåniga skrifvelser N:o 55. Det lyder sålunda: (en del af det tryckta Betänkandet upplästes). Man finner deraf, att Rikets Ständer haft under sin öfverläggning 2:ne alternativer, men icke bestämt sig för någotdera. De ville derom framdeles besluta. Emellertid kan man väl antaga såsom slutföljd af denna preliminära öfverläggning, — som gällde frågan, om Departements-Cheferne skulle få rum vid sina tillhöriga expeditioner och embetsverk, eller expeditionerna skulle sammanföras så mycket som möjligt i en gemensam eller flere nära liggande localer, hvarvid det blef obestämdt, om Cheferne också skulle der få utrymme, — att Rikets Ständer ej satt sig emot den Kongl. Propositionen. Ty i sådant fall hade de utan tvifvel uttalat sitt ogillande. Tvärtom synes det mig af innehållet troligast, att Rikets Ständer i detta ämne ville gå den Nådiga Propositionen till mötes, äfvensom det öfverensstämmer med sannolikt de flestes mening, att det för det allmänna, ej

blott för personerna, skulle vara af största vigt, om Departements-Cheferna fingo fria boställsrum, hvar och en inom localerna af sina expeditioner, för att både ega en lättare tillgång till nödige handlingar och utöfva en närmare tillsyn öfver sina embetsverk. Erkännes detta, så inser man äfven skälet, hvarför Konungens Rådgifvare trodde sig kunna vänta Ständernas bifall till saken, helst de upplåtne 3:ne localerne stodo alldeles lediga, och upplåtelsen skedde endast "tills vidare." För min del anser jag denna anmärkning icke böra föranleda till någon påföljd.

Lector *Wallman*: Det lärer visserligen icke kunna förnekas, att något förbiseende vid ifrågavarande ärendes behandling uti Konungens Statsråd egt rum, men efter hvad som i frågan blifvit upplyst, kan icke anledning till beslutet sägas hafva saknats. Icke utan förundran har jag hört, att man velat i denna sak skilja emellan Föredraganden och öfrige Statsrådets medlemmar, samt göra den förre ensam ansvarig för hvad som härvid kan komma Konungens Rådgifvare till last. Detta är oformligt och desto mera obefogadt, som Utskottet icke gjort en sådan skillnad. Om man än antager, att anmärkningen har något skäl för sig, så kan man likväl icke med fog påstå, att denna regerings-åtgärd är af den gravaste beskaffenhet. Jag erinrar derom, att Riksgälds-Contorets förre Fullmäktige, utan något Rikets Ständers bemyndigande, tillåtit sin Secreterare att begagna boställsrum uti Contorets hus, utan att denna åtgärd ledt till någon påföljd.

I ett afseende synes mig Utskottet hafva gjort sig skyldigt till ett klandervärdt förbiseende, då äfven de bland Konungens Rådgifvare, hvilkas fördel af beslutet berodde, uppgifvas hafva deruti deltagit, ehuru, efter hvad nu blifvit upplyst, detta icke varit förhållandet. Jag anser ett Utskott, åt hvilket en så stor

makt blifvit lemnad, som Höglofl. Constitutions-Utskottet, böra i sitt förfarande iakttaga den största noggrannhet och grannlagenhet. Hvad slutligen beträffar påföljden af ifrågavarande anmärkning, anser jag den icke böra till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Biskop *Hallström*: Jag har icke deltagit i denna anmälan, som jag ej ansett hafva bort göras med åberopande af 107:de §:n R. F. Ty svårligen kunna Konungens Rådgifvare vid ifrågavarande tillstyrkande sägas "icke hafva iakttagit Rikets sannskyldiga nytta" eller hafva brustit uti "nit, skicklighet och drift", under utöfningen af sitt förtroende-embete. Dessutom innehåller beslutet, att ifrågavarande boställen blifvit endast *tills vidare* upplåtne, och Utskottet kunde ej veta, om icke Kongl. Maj:t hade för afsigt att vid innevarande Riksdag framställa Nådig Proposition i ämnet. Jag anser således, att denna punkt må läggas till handlingarne.

Häruti instämde Doctorerne *Reuterdahl* och *Broman* samt Professor *Lindgren*.

Vice-Talman, Biskop *Holmström*: Biskop Heurlins anmärkning rörer egentligen det Statsråds-Protokoll, som åtföljde Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof vid denna Riksdag, men detta Protokoll omförmäles allsicke i den af Constitutions-Utskottet framställda anmälan. Utskottet fästade sig vid sjelfva *saken*, nemligen anordnandet af boställsrummen den 29 September 1848, icke vid *sättet*, på hvilket denna anordning *berättades* för Ständerna den 15 Nov. 1850. Då den förra åtgärden ogillades af den tillfälliga majoriteten inom Utskottet, så ansågs formen för anmälan derom hos Ständerne vara af ingen betydenhet.

Biskop *Heurlin*: Man har invändt, att Constitutions-Utskottet grundat sin anmälan på hvad Statsråds-Protokollet i

denna fråga innehåller, och der heter det, att upplåtelsen af boställsrum endast skett tills vidare; men helt olika framställes beslutet i Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof. Något eget finner jag, att Utskottet icke tagit kännedom af hvad nämnde Proposition härom innehåller. Den argumentation, som vill hemta stöd deraf, att upplåtandet endast skedde tills vidare och intill dess frågan kunde blifva afgjord, står ej väl tillsammans med det, som härom på sista sidan af nämnde Proposition förekommer. Jag har redan förut sagt, att om Kongl. Maj:t begärt Rikets Ständers yttrande, så hade den tillsvidare vidtagna åtgärden kunnat blifva formenligt afgjord. Som Föredraganden nu tog saken, förledes man antaga, att hans tillstyrkande endast innefattade en verkställighets-åtgärd af 1840 års Ständers beslut. Der läses, att Kongl. Maj:t anser boställsfrågan icke erfordra någon serskild Rikets Ständers åtgärd, i annat afseende än rörande hushyre-ersättning åt Chefen för Finans-Departementet. Doctor Säve har uppläst 1840 års Ständers underdåniga skrifvelse. Doctorn satte punkt för bittida. Slutet af denna skrifvelse innehåller ju uttryckligen en underdånig begäran om Nådig Proposition rörande sättet för utförandet. Jag yrkar ej någon påföljd eller tillämpning af 107:de §:n. Det vore en uppenbar orimlighet, sedan Föredraganden redan lemnat sin Statsråds-plats. Det är endast en vigtig principfråga jag förfäktar, den, att Föredragandens framställningar inför Kongl. Maj:t skola vara fullständiga och fullt tillförlitliga. All den fördel, som kan beredas Departements-Cheferna, vare sig i boställsrum eller ökade löner, unnar jag dem, hvilka bekläda så föga afundsvärda platser.

Biskop *Hallström*: Jag har redan yttrat mig i hufvudsaken och bekänner, att det mindre afseende, som Konungens Rådgifvare kunna sägas hafva fästat vid Rikets Ständers under-

dåniga skrifvelse i ämnet vid 1840 års Riksdag, icke synes kunna leda till någon påföljd enligt 107:de §:n R. F., helst ju ingen skada genom beslutet förorsakats. I afseende på hvad näst föregående Talare anmärkt, må jag tillstå, att vi uti Constitutions-Utskottet icke serdeles sysselsatt oss med Kongl. Maj:ts Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, emedan vi till Stats-Utskottet, hvilket en närmare uppmärksamhet härvid besynnerligen tillkommer, hyst det största förtroende, och varit förvissade, att detta Utskott, som med så lycklig förmåga och sjelfständighet reder frågorna rörande Statens räkenskaper och förvaltningen af dess tillhörigheter, icke skulle låta något begånget misstag passera oanmärkt. Det hade också för detta Utskott varit lätt att gifva Constitutions-Utskottet en vink om förhållandet, och på detta sätt bidraga till en fullständigare utredning af frågan.

Vice-Talman, Biskop *Holmström*: Att Protokollet af den 15 November 1850 alldeles förbisågs, kan jag icke medgifva. Tvärtom ansågs detta Protokoll af flera inom Utskottet hafva uppfyllt hvad Rikets Ständer år 1840 begärde — åtminstone supplera en formlig Kongl. Proposition, hvilken var öfverflödig, då intet anslag begärdes. Detta var minoritetens åsigt, som ogillade hela anmärkningen. Tillstånd af Ständerna att upplåta vissa lägenheter i Kronans hus till boställsrum behöfdes icke, men underrättelse derom var i sin ordning att meddela. Då detta skedde, var intet att anmärka. Den anmärkning, som nu här blifvit gjord, har icke af Utskottet blifvit godkänd och saknar således grundlagsenlig form för upptagandet.

Biskop *Heurlin:* Man har invändt, att Stats-Utskottet kunnat, måhända bort till Constitutions-Utskottet insända anmälan af hvad jag nu funnit anmärkningsvärdt; men härtill svarar jag, att frågan om dessa boställsrum förekommer först

vid slutet eller på sista sidan af den Nådiga Propositionen och att densamma med nu uppgörande Statsreglering icke har något att skaffa, enär Kongl. Maj:t icke äskat anslag till ersättning för den Departements-Chef, som saknade boställsförmån, emedan denna ersättning kunde utgå af för Kongl. Maj:t disponibla medel. Då Utgifts-Afdelningen hann till denna punkt uti den Nådiga Propositionen, fästade den visserligen Afdelningens uppmärksamhet, men då redan kändt var, att Constitutions-Utskottet dessförinnan i denna fråga beslutat anmärkning eller anmälan, ansåge vi denna punkt böra hvila, till dess Rikets Ständer hunnit fatta beslut i anledning af Constitutions-Utskottets anmälan. Hvad Stats-Utskottet nu kommer att tillstyrka, vet jag sannerligen icke. Måhända saknades icke skäl att låta denna punkt hvila, tills Stats-Utskottets Betänkande inkommer; dock jag lägger derpå icke någon vigt.

Doctor *Säve*: Jag har blott ett kort svar att afgifva öfver Statsrådet och Biskopen Heurlins sista yttrande. Det blef sagdt, att jag vid uppläsning af några delar af den underdåniga skrifvelsen satte punkt för bittida. Någon förtegenhet af hvad som väsendtligen hörde till sakens upplysning vill jag ej låta komma mig till last. Jag uppläste endast hvad som icke finnes att läsa i Constitutions-Utskottets här meddelta Utlåtande. Hvad som vidare följer i skrifvelsen, nemligen Ständernas beslut att afvakta Kongl. Maj:ts närmare utredning och Nådiga Proposition i ämnet, innan de definitivt ville yttra sig, finnes ord för ord intaget i Utskottets berättelse. Det var derföre onödigt, att trötta Ståndets uppmärksamhet med att ånyo upprepa detta. Slutföljden blir densamma, att då Rikets Ständer icke yttrat sig mot saken, utan tvärtom begärde en förnyad Nådig Proposition i ämnet, så kunde Rådgifvarne hafva något skäl att förutsätta bifall till en åtgärd, som var blott interimistisk och som till-

fälliga ledigheter i Kronans hus föranledde. Det står nu Rikets Ständer fritt att återtaga eller annorlunda disponera om dessa localer. Jag är dock öfvertygad att det icke sker, och tror derföre, att man icke med så synbart bemödande att försvåra bort uppehålla sig vid denna anmärkningsanledning.

Öfverläggningen förklarades härmed fulländad, hvarefter, uppå behörigen gjord proposition, ifrågavarande 5:te punkt icke ansågs annan åtgärd föranleda, än att läggas till handlingarne.

VI.

Angående ett Fälttygmästaren Thestrup tillagdt arfvode från besparingarne på anslaget för Artilleriet.

Vice-Talman, Biskop *Holmström* hemställde, om icke på grund af de vid denna punkt afgifne reservationerne, deruti obehörigheten af ifrågavarande anmärkning tydeligen ådagalägges, Högv. Ståndet utan allt ordande deröfver kunde lägga Utskottets tillkännagifvande till handlingarne.

Häruti hördes flere af Ståndets Ledamöter instämma.

Uppå gjord proposition ansåg Ståndet 6:te punkten uti förevarande Memorial ingen annan åtgärd föranleda, än att läggas till handlingarne.

Afdelningen Lit. B,

innefattande ärenden, dem Utskottet väl icke funnit vara af beskaffenhet, att de med hänsyn till 107*:de* §. *R. F. förtjente tagas under pröfning, men dock nog anmärkningsvärde, att Utskottet ansett sig böra om dem hos Rikets Ständer göra vördsam framställning.*

H. H. Erke-Biskopen och Talmannen tog till ordet och yttrade: Här möter oss en vid fordna Riksdagar förekomman-

de praxis, som, öfvergifven alltsedan 1834, nu blifvit ånyo upptagen, och består deruti, att med hemtadt stöd af 37:de §:ns 2:dra mom. R. F. vissa regerings-åtgärder påpekas, om ej såsom en admonition, dock såsom en nyttig erinran eller lärdom för framtiden. Förfarandet har likväl väckt många reservationer i Utskottet, och innan denna Afdelning af Memorialet pröfvas, beder jag få tillkännagifva min mening om föredragningssättet. Först bör jag då, hvad mig sjelf beträffar, nämna, att jag i egenskap af Ledamot i Constitutions-Utskottet vid 1828 års Riksdag reserverade mig emot ett dylikt förfaringssätt. Efter Riksdagen 1834 har det ej varit i bruk och således icke heller vid de Riksmöten, jag haft äran leda Högv. Ståndets öfverläggningar. Jag befinner mig således i förhållande till frågan på ett neutralt område, och oaktadt jag hört att en Talman var sinnad att vägra proposition å bifall till Utskottets framställning i denna del af Memorialet, ämnar jag icke begagna mig af min rättighet i detta afseende, helst påföljden tvifvelsutan blefve, att jag af Constitutions-Utskottet, som väl måste vara consequent, förklarades hafva handlat orätt, hvarefter jag måste nödtvungen göra, hvad jag nu kan göra frivilligt. Då emedlertid frågan är af stor vigt, anser jag med dess behandling så böra tillgå, att Ståndet först yttrar sig öfver Utskottets befogenhet till den gjorda framställningen. Om denna befogenhet erkännes, kommer hvarje punkt att serskildt underkastas pröfning, men i motsatt fall förfaller af sig sjelft frågan i sin helhet. Jag hemställer, om Ståndet gillar ett sådant sätt att gå till väga.

Sedan denna hemställan blifvit med Ja besvarad, lemnades ordet till

Prosten *Ljungdahl*, som derom anhållit och anförde: Redan tidigt, — om jag rätt minnes, strax vid början af öfver-

läggningarne om de under läsningen af Statsråds-Protokollen gjorda anteckningar, — väcktes inom Utskottet fråga om en anmälan hos Rikets Ständer af sådana regerings-åtgärder, som Utskottet funnit i något afseende anmärkningsvärda, utan att dock kunna på dem använda hvarken 106:te eller 107:de §. R. F. Efter en tämligen liflig discussion segrade den mening, som blifvit i Betänkandet framlagd. Jag stadnade i minoriteten, och vill nu söka redogöra för de skäl, som bestämde min öfvertygelse. För detta ändamål anser jag mig först böra underkasta de af majoriteten åberopade grunder en närmare pröfning. Dessa grunder äro hemtade dels från föregående Riksdagars praxis, dels från ordalydelsen af 37:de §. 2:dra mom. R. O. Ehuru jag ingalunda kan anse lämpligt, att det Utskott, som har att vaka öfver Grundlagarnes helgd, såsom stöd för sina tillgöranden åberopar praxis, vill jag dock, enär så mycken vigt blifvit lagd på detta argument, icke undandraga mig mödan att tillse, huru med den ifrågavarande praxis sig rätteligen förhåller. Beträffande alltså först 1815 års Riksdag, — den första, som af Utskottet åberopas, — så innehåller det då aflåtna Decharge-Betänkandet, efter tillkännagifvande, att ingen anmärkningsanledning mot Konungens Rådgifvare förekommit, följande tillägg: "Vid detta tillfälle får Constitutions-Utskottet hos Riksens Ständer vördsamt anmäla, det Riksens Ständer af förekomne anledningar måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om Dess Nådiga åtgärd derhän, att föreskriften i 10:de §. R. F. om vederbörandes hörande måtte varda med sorgfällighet af dem sådant åligger iakttagen, och att uti alla ärender, som röra allmänna hushållningen, sådane underrättelser måtte allmänheten meddelas, hvarigenom alla må kunna af näringsförmånerna sig lika begagna." (Betänkandet slutar med uttalandet af den önskan, att "alla Departementers Protokoll hädanefter måtte till granskningens lättande förses med fullständiga rubriker för hvart mål.") 1818

års Constitutions-Utskott yttrar sig sålunda: "Då, genom 37:de §. R. O., Constitutions-Utskottet berättigas att väcka frågor till afgörande in Plenis, och då, jemlikt 60:de §. af samma Grundlag, Riksens Ständer är öppet lemnadt, att till Konungen framföra deras allmänna önskan i hvad ämne som helst, betjenar sig Utskottet af detta tillfälle, för att hos Riksens Ständer anmäla några med Statsråds-Protokollens granskning gemenskap egande ämnen." (I sammanhang härmed föreslås trenne underdåniga skrifvelser).

Uti det så kallade "Post Scriptum" till 1823 års Decharge-Betänkande heter det: "Ytterst får Constitutions-Utskottet vördsammeligen anmäla följande, under Statsråds-Protokollens granskning förekomna, serskilda omständigheter, med bestämdt förklarande att ingen anmärkning dervid kunnat eller bort göras"; hvaremot 1828 års Constitutions-Utskott beledsagar samma förklarande med det yttrande, att Utskottet stödjer sig på 37:de och 60:de §§. R. O. samt på de från förra Riksmöten lemnade præjudicat, då Utskottet slutligen upplysningsvis anmäler några under protokolls-granskningen förekomna vigtigare omständigheter.

Af hvad jag nu haft äran anföra, synes, att endast vid tvänne Riksdagar, nemligen 1818 och 1828, någon Grundlagsföreskrift blifvit för den ifrågavarande anmälnings-åtgärden af Utskottet åberopad. Till hvilken påföljd åter besagde åtgärd ledt under 1815 och 1818 årens Riksdagar, är mig obekant; men 1823 blef Preste-Ståndet ensamt i sitt beslut om aflåtandet af de underdåniga skrifvelser, som af Utskottet blifvit föreslagna, och 1828 ogillade äfven detta Riks-Stånd Utskottets härutinnan iakttagne förfarande. Vid de sednare Riksdagarne har intet försök i sådan rigtning blifvit gjordt. När saken så förhåller sig, anser jag mig berättigad att helt och hållet underkänna den vigt man velat lägga på praxis.

Beträffande deremot 37:de §. R. O., så må jag säga, att jag icke förstår, huru denna §. här kan åberopas. När man nemligen besinnar, i hvilket sammanhang den står med de nästföregående §§. 29—36, så måste man finna det alldeles ovedersägligt, att den här omtalta motionsrätten för Constitutions-Utskottet icke kan afse något annat, än de Grundlagsförslag, hvilka, enligt såväl nyssberörde 29:de §. R. O., som 53:de §. R. F., det åligger Utskottet att för Rikets Ständer framlägga.

Föreställer jag mig till slut, hvarthän det skulle leda, om den af Utskottet här beträdda banan finge fortsättas, så ser jag deraf högst betänkliga följder, änskönt jag villigt erkänner det ädla syftet hos en aktad Utskotts-Ledamot — tillika Reservant mot förevarande Betänkande — att såmedelst söka åstadkomma ett "icke otjenligt temperament" i den personliga hänförelsen. Till sitt egentliga väsende äro nemligen dessa "anmärkningsvärda omständigheter", dem man anser sig böra anmäla, endast förklädda anmärkningar, hvilka man lika som blyges att öppet uttala. Derigenom inblandas ock helt obehörigen National-Representationen i sådana regerings-bestyr, som ingalunda ligga inom gränsorna af dess befogenhet. Af alla dessa skäl, och då jag icke känner någon annan grundlagsenlig väg, på hvilken Rikets Ständer kunna och böra inför Konungathronen frambära sina önskningar, än den i 59:de §. R. F. och 66:te §. R. O. utstakade, hemställer jag vördsamt, att Ståndet, med förklarande af sitt ogillande, måtte lägga denna del af Betänkandet till handlingarne.

Häruti instämde Doctorerne *Pettersson, Reuterdahl* och *Björling*, samt Prostarne *Tellbom* och *Wallin*.

Biskop *Heurlin:* Vid 1828 års Riksdag stod jag i denna omtvistade fråga på samma linea, som Ståndets Talman, Doctorn och Erke-Biskopen. Min öfvertygelse är ännu oförändrad. Det

är sannt, att praxis har vid olika Riksdagar varit olika. Vid 1828 års Riksdag framkom Constitutions-Utskottet med en uppgift på vissa regerings-åtgärder, som fästat Utskottets större uppmärksamhet utan att likväl fordra tillämpning enligt 106:te eller 107:de §§. R. F. Man kallade detta bihang till det egentliga Decharge-Betänkandet ett post-scriptum. Någon åtgärd å Ständernas sida föranledde det icke, och var icke heller af Constitutions-Utskottet föreslagen. Sedan dess har Constitutions-Utskottet icke förr än nu beträdt denna äfventyrliga bana. Af reservationerna finner jag, att Utskottets Ledamöter varit af skiljaktig mening. Utskottets befogenhet att framkomma med dessa anmälanden vill man grunda på 2:dra mom. af 37:de §. R. O., der det heter: "att intet Utskott, Constitutions- och Banco-Utskotten allena undantagne, vare berättigadt att väcka frågor till afgörande i Rikets Ständers Plena, eller att upptaga andra ämnen, än de från Plena remitterade." Den enklaste och naturligaste förklaringen är väl att de frågor, som utan remiss väckas, skola ligga inom området för Utskottets grundlagsenliga verksamhet. Uti 49:de §. R. O. stadgas, att "hvar och en allmän fråga, som första gången i något Stånd förekommer, skall till vederbörligt Utskott remitteras." Uti nyssnämnde 37:de §. stadgades ett undantag för Constitutions- och Banco-Utskotten. Det har sin grund deruti, att uti begge dessa Utskott är stadgad en viss secretesse. Den gäller ännu för Constitutions-Utskottet, men icke längre för Banco-Utskottet, ehuru dess motionsrätt blifvit bibehållen. Ser jag vidare på 37:de §. R. O. och samma 2:dra mom., förekommer ett annat undantag, rörande Stats-Utskottet, åt hvilket medgifves motionsrätt, såvida någon Konungens Proposition till detsamma omedelbarligen öfverlemnas. Man känner, huru vidsträckt denna Stats-Utskottets motionsrätt blifvit vid sednare Riksdagar tolkad. Anledningen till detta tillägg i 37:de §. igenfinnes i 49:de §. R. O.,

som talar om remiss till Utskott. Då någon Konungens Proposition öfverlemnas till Riks-Stånden, kan och måste remiss af densamma ega rum; men i de fall, då den omedelbart öfverlemnas till Stats-Utskottet, kan någon remiss från Riks-Stånden icke komma i fråga. På det att Konungens Proposition måtte komma under Riks-Ståndens pröfning, är det således nödvändigt, att Stats-Utskottet jemväl eger ett slags motionsrätt. Huru våra Grundlagar icke alltid finnas i alla §§. öfverensstämmande, kan jemväl upplysas af 49:de §. R. O., som i 1:sta mom. stadgar remiss, och i 2:dra mom. innehåller: "Då saken (den remitterade frågan) från Utskottet återkommit &c." Men detta s. k. Decharge-Betänkandet kan ej sägas återkomma, utan såvida någon serskild anmärkningsanledning blifvit till Constitutions-Utskottet remitterad. Men uppdraget att granska Statsråds-Protokollerna har icke genom remiss från Riks-Stånden, utan genom Grundlagarnas uttryckliga föreskrift, blifvit Constitutions-Utskottet ålagdt. Stats-Utskottets Betänkanden, rörande de Propositioner, som blifvit till detsamma omedelbart öfverlemnade, kan icke heller sägas till Riks-Stånden återkomma, enär de icke från Stånden blifvit dit remitterade. Uttrycket "återkomma" är således oegentligt, och passar således icke för alla fall. I våra Grundlagar träffas flere bevis, att orden icke alltid blifvit med noggrannhet valde eller, såsom sig borde, vägde på guldvigt. Dock, jag vill betrakta bilagan Lit. B. ifrån den praktiska sidan. Först ifrån Statsråds-Ledamöternas sida. Medgifver man åt Constitutions-Utskottet rättighet att till Riks-Stånden inkomma med så kallade anmälanden, så kan nästan hvarenda regerings-åtgärd dragas under skärskådande och opinerande inom Riks-Stånden, och Statsrådets Ledamöter blifva blottställde för ohejdadt klander, jag ville nära säga, ett gatulopp inom Riks-Stånden, och detta, ehuru de icke befunnits skyldige till någon anmärkning enligt oftanämnde 106:te eller

107:de §§. R. F. Detta vore för Conseljens Ledamöter vida obehagligare, än i behörig form framställda anmärkningar. Vid 1828 års Riksdag hade Constitutions-Utskottets s. k. post-scriptum icke någon uttalad usus practicus. Constitutions-Utskottet hade icke sagt, hvad afsigten var, eller hvad bruk Riks-Stånden skulle göra af detta post-scriptum. Nuvarande Constitutions-Utskott har gått ett steg längre och föreslagit underdåniga skrifvelser, i anledning af sina anmälanden, men icke i den form, 107:de §. R. F. uttryckligen föreskrifver, utan i den form, underd. önskningar, tillfölje af Ekonomi-Utskottets förslag, till Kongl. Maj:t frambäras. Det synes mig som Constitutions-Utskottet här constituerat sig till Ekonomi-Utskott, och på samma grund kunde Constitutions-Utskottet, med tillämpning af 37:de §. R. O., inkräkta på hvarje annat Utskotts verksamhetsområde. Jag förstår icke heller, huru eller af hvilken Departements-Chef dessa skrifvelser skulle inför Kongl. Maj:t föredragas, eller hvad åtgärd Kongl. Maj:t i anledning deraf skulle vidtaga. Jag ser sannerligen ingen annan, än att Kongl. Maj:t skulle förehålla sina Rådgifvare deras förbiseende och brister, jag ville nära säga, gifva dem en skrapa eller varning att bättre fullgöra sina vigtiga åligganden. Betraktar jag nu denna fråga ifrån Constitutions-Utskottets sida äfvenledes praktiskt, så kunna äfven oformligheter uppkomma. Man har sagt, att Utskottet genom dessa anmälanden kan undvika tillämpning af det skarpa svärdet, som Grundlagarna satt Utskottet i händerna. Rättelse, säger man, kan vinnas på den mildare vägen af anmälanden och underdåniga skrifvelser. Visserligen gillar jag, att Utskottet icke förfar med öfverdrifven stränghet och fästar sig vid hvarje småsak, vid mindre formfel, en eller annan blunder af Rådgifvarne. Svärdet, i otid och med skadeglädje användt, förlorar sin skärpa. Men den mildare utvägen kan ock gifva anledning till betänkliga följder.

Det måste för Constitutions-Utskottet vara obehagligt, att sjelf tillämpa 106:te §., eller att gifva Riks-Stånden anledning att använda 107:de §. För att undvika detta obehag, kunde Utskottet beträda den mildare vägen, äfven då Rikets sannskyldiga nytta påkallade strängare åtgärder. Det kunde ock inträffa, att Constitutions-Utskottet ej blefve så nogräknadt med sina anmälanden, utan framkomme med en mängd dylika, hvarigenom långvariga och obehagliga discussioner kunde i Stånden väckas. Detta är i min tanka att öppna dörren för vådliga missbruk, och säkrast synes mig vara, att våra Grundlagar tolkas efter bokstafven, och att Constitutions-Utskottet minst af alla Utskott söker utvidga sin maktfullkomlighet. Man har nämnt 1815 års Ständer, och åberopat praxis ifrån denna tid. De tiderna ville jag kalla menlösa i jemförelse med våra Riksdagsförhandlingar. Man hade då ännu icke gifvit sig ut på det nog äfventyrliga fältet att exegeticera våra Grundlagar. Huru olika tolkas icke de nu, emot då! Hvilka strider föras icke nu om deras anda och mening! Hvilka obehagliga conflicter har icke denna tolkningslusta vid sednare Riksdagar åstadkommit! Constitutions-Utskottet har icke handlat consequent. Vi hafve erfarenhet, att detta Utskott vid olika Riksdagar på ett olika sätt tolkat samma Grundlags-§. Uti discussionen om denna qvistiga fråga ämnar jag ej vidare deltaga. Dixi et Salvavi.

Doctor *Sandberg*: Vid de Riksdagar, som jag bevistat, har mycket blifvit taladt öfver det s. k. Decharge-Betänkandet. Att regerings-personalen står i ansvar inför Nationen, är visserligen nödvändigt; men något direct resultat af öfverläggningarne om detta ansvar synes icke vara att förvänta. Väl har någon gång ett kostsamt Riksrätts-skådespel kunnat tillställas, men utan ändamål; och om klandret föranledt en ny uppsättning af Statsråden, vet jag icke heller några stora fördelar deraf för landet. Sjelfva sättet att behandla de förekommande anmärk-

märkningsanledningarne synes mig också leda *ifrån* ändamålet. Hvarje punkt kan vara mindre betydlig och icke påkalla någon serskild åtgärd. Men då flere felaktigheter förekomma, kunde väl summan deraf föranleda det total-omdöme, att en eller annan Rådgifvare icke med nit och tillbörlig skicklighet sett Rikets bästa till godo. Att icke någon slags total-omdöme blifvit uttryckt af Höglofl. Constitutions-Utskottet, kan jag för min del icke gilla. Att uttala ett sådant, dertill synes icke heller Högv. Ståndet benäget. Tillämpningen af 106:te §. förutsätter en *uppenbar öfverträdelse* af Grundlagen eller allmän Lag, ett brott, hvartill väl svårligen någon Rådgifvare gör sig skyldig. Förbiseendet af Rikets sannskyldiga nytta beror af olika åsigter, och huru långt skall väl detta gå, innan någon anmälan eger rum efter 107:de §.? Men felaktigheter äro begångna, dem man vill hafva rättade, utan att använda någon af nästföregående strängare åtgärder. Dertill ser jag då ingen lämpligare utväg än den Biskop Hallström i sin utförligen motiverade reservation föreslagit, att Ständerna ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan om rättelse af hvad man anser felaktigt eller mindre nyttigt för landet. Huruvida denna skrifvelse kan omedelbarligen föranledas af Constitutions-Utskottets anmärkningar eller den bör förberedas af Ekonomi-Utskottet, är en underordnad formfråga. Den antydda medelvägen synes mig böra beträdas derföre, att man nästan aldrig vill begagna sig af någon annan.

Af de serskilda anmärkningar, som förekomma i detta Betänkande och dervid fogade reservationer, torde, efter mitt förmenande, en närmare uppmärksamhet böra fästas på följande: 1) att Majoren Åkersteins suspension afräknades på permissionstiden; 2) att Departements-Cheferna tillagt sig boningsställen utan Ständernas bifall; 3) att Christianstads fästning blifvit raserad; 4) att skjutgevär, som skolat försäljas, förut

blifvit sönderslagna, samt 5) att Privatbankerna, emot Statsmakternas beslut, ännu få utgifva mindre sedlar.

Professor *Lindgren*: Efter hvad af en min, detta Memorial vidfogade, reservation synes, har jag tillhört den minoritet inom Utskottet, som ansåg det sednare mom. af 37:de §. R. O. icke tillägga Constitutions-Utskottet någon annan motionsrätt, än den i 29:de §. innehålles, och vill icke nu upprepa de skäl för denna min mening, hvilka i den tryckta reservationen äro angifna. Men då för den motsatta åsigten några formella grunder äro, äfvenledes reservationsvis, i detta Betänkande framlagda af den vördade Stånds-Ledamot, som inom Utskottet var den der gällande meningens förnämsta målsman, hvilka i min reservation kunna anses icke vara besvarade, ber jag nu att få dem till granskning och bemötande upptaga, sedan jag förut förklarat, att jag, hvad den materiella delen af frågan, äfvensom den från föregående Riksdagar åberopade praxis till försvar för Utskottets uppfattning af 37:de §. R. O. beträffar, i allo instämmer med hvad Prosten Ljungdahl nyss anfört.

Ett bevis för riktigheten af sin uppfattning af 37:de §:ns R. O. sednare mom. söker Biskop Hallström deri, att, bland de såsom motionsberättigade der undantagna Utskotten, Bevillnings-Utskottet, som dock enligt 31 §. R. O. eger att *opåmint* vid hvarje Riksdag uppgifva de allmänna bevillnings-grunderna, och således också är motionsberättigadt, icke finnes upptaget, hvilket förmenas hafva ovilkorligen bort ske, derest meningen med undantaget blott och bart hade varit den, att åt de undantagne Utskotten bibehålla den motionsrätt, som dem i föregående paragrafer blifvit tillagd, men icke att tillerkänna dem någon ny. Jag svarar till detta inkast, hvilkets riktighet är mera skenbar än verklig, att Bevillnings-Utskottet här så mycket mindre borde undantagsvis uppräknas, som detta Utskott snarare har mo-

tions*skyldighet* än motions*rättighet*. Detta Utskott har nemligen till sitt bestämda *åliggande* att framlägga förslag till grunderna för bevillningen vid hvarje Riksdag, men eger alldeles icke, i likhet med Banco- och Constitutions-Utskotten, någon, af egen pröfning beroende, fri rättighet att motionera, och kan således i fråga om motions-*rätt* omöjligen sättas i samma kategori med Banco- och Constitutions-Utskotten, hvadan det ej eller borde eller behöfde i den ifrågavarande paragrafen upptagas. Att Grundlagarne böra tolkas och tillämpas efter ordalydelsen, medgifver ingen heldre än jag; men jag frågar med skäl, hvilkens exeges af ordalydelsen här är godtyckligare, Biskopens, som vill tillägga denna mellanmening en så vidsträckt betydelse, eller min, som hänför densamma endast till de föregående, åt bestämmande af de ifrågavarande Utskottens verksamhet uteslutande egnade 29:de och 32:dra paragraferna? Är det troligt, är det rimligt, att Grundlags-stiftaren, sedan han i serskilda paragrafer uppdragit de bestämda gränsorna för hvarje Utskotts verksamhet, skulle, i ett nytt, dem alla omfattande, negativt stadgande, hafva inrymt åt tvänne en rättighet, som vore vida större och vidsträcktare, än den, som i de föregående positiva bestämmelserna, blifvit dem tillagd? Jag måste framställa denna fråga, emedan jag vill medgifva Biskopen, att bådas våra olika meningar kunna likväl stå tillsammans med Grundlagens döda, andelösa, bokstaf. Men i mellanmeningar uttrycker man vanligen ej, och aldraminst i lagstil, stora, maktpåliggande sanningar. De äro ju i hufvudsatserna att söka.

Ett annat stöd för sin åsigt hemtar vidare Biskopen från de i 37:de §. begagnade orden "*väcka frågor till afgörande*", förmenandes Biskopen att dessa ord nödvändigt måste hänvisa på någon annan, i denna paragraf Constitutions-Utskottet tillagd, motionsrättighet, än den i 29:de §. omförmälda, enär detta Utskott icke efter denna §. "*rätteligen*" kan någonsin "sä-

gas *väcka frågor till afgörande i Rikets Ständers Plena.*" Detta påstående måste jag bestrida, emedan, äfven när Constitutions-Utskottet, enligt 107:de §. inkommer med *tillkännagifvanden* till Ständerna, det dock alltid dymedelst till "*afgörande*" "*väcker*" den frågan, huruvida det gjorda tillkännagifvandet skall till någon åtgärd från Ständernas sida föranleda eller ej. Att vidare Utskottet genom afgifna förslag till ändringar, förbättringar och förklaringar af Rikets Grundlagar "*väcker*" frågor, vill eller kan väl Biskopen icke förneka, men, säger han, det väcker dem ej till omedelbart "*afgörande*", emedan först kommande Ständer ega att derom besluta. Jag frågar hvar står ordet *omedelbart* i 37:de §.? Här gör Biskopen sig skyldig till en annan Grundlagstolkning än den af honom med skäl förordade bokstafliga, d. v. s. till en godtycklig. Men dessutom — är ej Ståndens pröfning, huruvida ett af Utskottet inlemnadt Grundlags-förändringsförslag skall hvila eller icke, redan ett "*afgörande*"?

Så mycket om den formella delen af frågan, utöfver hvad i min reservation innehålles. Hvad den materiella åter angår, så, ehuruväl jag ej anser den egentligen höra hit, emedan här ej tvistas om, huruvida det kunde vara önskvärdt, att Constitutions-Utskottet egde vidsträcktare motionsrätt än den 29:de §. medgifver, utan endast om huruvida det verkligen eger en sådan, och jag redan har instämt med en föregående Talares yttrande derom, kan jag dock ej uraktlåta att mot Biskop Hallströms förklarande, att Constitutions-Utskottet vore att lyckönska till egande af den motionsrätt, Biskopen vill, med stöd af 37:de §. R. O., åt detsamma vindicera, emedan Utskottet derigenom kunde vid de flesta fall undslippa obehaget att uppträda med personliga tillvitelser, utan kunde företrädesvis få fästa sig vid sakförhållanden, anmärka, att den härigenom antydda uppfattningen af 107:de §. synes mig stå alltför illa

tillsammans med Biskopens vid flera tillfällen, och sednast i dagens Förmiddags-Plenum, uttalade åsigt att Utskottet, vid användandet af 107:de §., endast är referent, och således icke med några ansvarspåståenden uppträder, hvilket det dock skulle göra, om det, såsom det heter i Biskopens reservation, "*uppträdde med officiella angifvelser.*" Jag är öfvertygad, att Utskottet utan alla personliga hänsyftningar alltid endast af gifna sakförhållanden föranledes till de anmärkningar, det anser sig skyldigt att framlägga, och tror, att de af Biskopen förordade underdåniga skrifvelserna, hvartill han, med stöd af 37:de §., vill anse Utskottet berättigadt att taga initiativen, kunna lika mycket anses såra de Rådgifvare, som deltagit i de beslut, som föranledt dessa skrifvelser, som någonsin efter 107:de §. gjorda tillkännagifvanden. Skillnaden är blott den, att det ena klandret är mera masqueradt och följaktligen mindre ärligt och rättvist än det andra, då i ena fallet de klandrade Rådgifvarnes namn utsättas, men i det andra en skugga kastas collectivt på hela Statsråds-personalen, och företrädesvis på den Departements-Chefen, till hvilkens Departement den klandrade eller uraktlåtna åtgärden hört.

Biskop *Hallström*: Jag har ej, med misskännande af de förhållanden, som vid innevarande Riksmöte råda inom detta Stånd, kunnat göra mig, eller gjort mig några illusoriska förhoppningar, att här finna många sympathier för min mening. Icke derföre, att densamma hyllar och återkallar en åsigt, som tillförene lefvande inom fria sinnen, skulle numera vara föråldrad, och vida under den ståndpunkt, uppå hvilken det constitutionella lifvet i vårt land skall hafva, efter hvad derom försäkras, uppstigit; — ty en sådan utveckling till något mera fullkomligt kan jag för min del icke erkänna, — utan emedan jag dels kände, att flere af detta Högv. Stånd buro i berörde hänseende

en fjettra, bundne af deras egna antecedentia, dels nogsamt förutsåg, att på andra skulle den omständigheten ofelbart inverka, att inom Utskottet öfrige Ledamöter af mitt Stånd, så ock större delen af Ridderskapet och Adeln ogillat min uppfattning af R. O:ns 37:de §. 2 mom. och att den framgång, som den der tillvunnit sig, är egentligen att tillskrifva det kraftiga understöd, som den åtnjutit från de begge öfrige Riks-Ståndens sida. Icke eller må jag vara okunnig om den motvillighet, som inom månget sinne uppstår, enär i något vigtigare ämne en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t ifrågakommer, likasom en våda låge i detta närmande emellan Konung och folk, och min från alla dessa källor härflytande förmodan har ytterst blifvit stärkt genom den fullkomligt färg- och betydelse-lösa discussion, som dagen framkallat öfver detta Memorial, rörande likväl icke mindre än våra Grundlagars noggranna handhafvande af de vid Konungens sida ställde Rådgifvare.

De grundsatser, uppå hvilka berörde min mening väsendtligen fotar sig, äro, att det hvarken kan vara, eller är, jemlikt Grundlagen, Rikets Ständer förment, att i hvad ämne som helst göra till Konungen underdåniga framställningar, och att dessa framställningar kunna föreslås och tillstyrkas icke allenast af alla Riksdagens öfriga Utskott, hvad som ej sällan inträffar, utan jemväl i serskild måtto af Constitutions- och Banco-Utskotten, hvilka undantagsvis finnas *berättigade*, "*att väcka frågor till afgörande i Riksens Ständers Plena*", icke allenast i anledning af de ämnen, som blifvit till dem remitterade från Ståndens Plena, utan äfven af de ärender, som, utan sådan föregången remiss, äro till deras behandling en gång för alla öfverlåtna: Constitutions-Utskottet alltså från de i Statsrådet förda Protokoller, eller från de constitutionella förhållanden, som under läsningen deraf framträdt i dagen. I sistnämnda hänseende är nu R. O:s 37:de §. 2:dra mom. åberopadt, hvilket jemlikt enkla

ordaförståndet tillerkänner Constitutions-Utskottet besagde rätt, och bör desto heldre gälla allt, hvad orden i sig sjelfve innebära, som R. F:s 83:dje §. uttryckligen bjuder, att Grundlagarne skola i hvarje serskildt fall efter deras ordalydelse tillämpas. Men oaktadt detta lagbud, förmena likvisst mina vedersakare sig vara befogade, att draga en annan, helt inskränktare mening ur bemälte moment, hvilket de förklara icke i sig innehålla ett sjelfständigt stadgande, utan stå i noga beroende af R. O:s 29:de §., hvilken deremot, samt i trots af flere R. O:s motsägande §§. skall innefatta — en fullständig instruction för Constitutions-Utskottet. Hvarifrån all denna undervisning står att hemta, vet jag icke; mer än väl likväl, att den icke härleder sig från Grundlagarnes ordalydelse, utan snarast från någon inom subjectiviteten helt och hållet fördold källa. Jag åter fasthåller vid oftanämnde moment, sådant det för sig sjelft lyder, utan främmande tillsats, och finner deruti en objectiv grund, från hvilken allena är att utgå. Den praxis, som gällde i fulla 20 år eller vid 4 Riksmöten, just under vår friare författnings första tidskifte, då den ännu fortlefde i sin ungdomsålders friska kraft, och utan tvifvel bevarades mest ren och oförfalskad, talar äfven härför, och förringas icke serdeles deraf, att ett annat bruk kunnat sedermera, under 4 andra Riksdagar, finna insteg. I Constitutions-Utskottet sutto, under Riksdagarne 1815 och 1818, flere i serdeles måtto politiskt utmärkte och skarpsinnige män, hvilka med lika upplyst, som varm åhåga bedrefvo ej mindre constitutionens syftesenliga utbildning, än dess tillbörliga handhafvande; och skulle jag fela i min framlagda åsigt, är det hvarken med blygsel, eller ogerna jag felar gemensamt med så ädla och aktningsvärda män. — De ord, som blifvit af Prosten Ljungdahl föreläste, och som i tvänne talande exempel framställa, huruledes Constitutions-Utskottet heldre än att antingen af det anmärkta förhållandet, att ej fö-

reskriften i 10:de §:n R. F. om vederbörandes hörande blifvit med sorgfällighet iakttagen, inleda en vidt utseende Riksrättssak, eller ock låta hela anmärkningen i tysthet förfalla, valde oftanämnde medelväg, såsom ock att Constitutions-Utskottet, i stället för en anmälan enligt R. F:s 107:de §. af det klandervärda, att ej uti alla ärender, som röra allmänna hushållningen, sådana underrättelser blifvit allmänheten meddelade, hvarigenom den kunnat af näringsförmånerna sig lika begagna, föredrog utvägen af en underdånig skrifvelse, endast åsyftande rättelse för framtiden; — dessa ord voro uppsatta och författade af den utaf vårt nuvarande constitutionella statsskick högt förtjente Riddarhus-Secreteraren Silfverstolpe, och vunno obetingadt bifall af Utskottets fleste Ledamöter, som med oskrymtad tillgifvenhet för Konungadömet visste icke desto mindre förbinda de friare tänkesätt, som Författningen förutsätter: jag nämner dock allenast Excellensen von Essen, Canzli-Presidenten von Ehrenheim, denne kunskapsrike och i tingens inre djupt inblickande man, Biskop Rosenstein, som sedan såsom Erke-Biskop blef Preste-Ståndets Talman, Lagman Ullberg, som likaledes inom Borgare-Ståndet intog Talmansstolen, Biskop Almqvist, Öfver-Direktören af Uhr, Professor Munck af Rosenschiöld, Professorn, sedermera Biskopen Thyselius, hvilken sistnämnde var den, som till protokollet uttalade den sanning, som jag i min reservation andragit, eller att dylika framställningar voro en följd af Utskottets yttrande-rätt. Med stödet af hela denna aktningsbjudande auctoritet, som, utan förmätenhet sagdt, för mig uppväger allt, hvad å motsatta sidan må kunna i detta afseende anföras, eller för tillfället åvägabringas, är mig icke möjligt att uppgifva min mening, eller låta den vika för blott subjectiva tycken och föreställningar. Här må ock, utöfver hvad redan blifvit omförmäldt, anmärkas, och tillika gälla såsom ett vittnesbörd om den goda tillförsigt, Constitutions-

Utskottet år 1818 hyste, det ej Grundlagens mera frisinnade stadganden skulle i en annan kommande tid gifvas till spillo för en vrångare tydning, att, då vid nämnde Riksdag år 1818 fråga inom Utskottet uppstod, att förmedelst andra, icke blott negativt, utan positivt bestämda ordalag tillförsäkra Utskottet merberörde rätt, föll detta förslag genast vid den anmärkning, att samma rätt redan vore tillfyllest gifven och försäkrad i och genom 2:dra mom. af R. O:s 37:de §.

Till vederläggning af mitt yrkande har man jemväl å ena sidan förebragt, att besagde rätt, ehuru vid 4 Riksdagar begagnad af dåvarande Constitutions-Utskott, likväl icke ledt till ringaste påföljd, och vore fördenskull icke att vidhålla. Men vore en sådan slutledning att godkänna, så borde Constitutions-Utskottet äfvenledes aldrig använda R. F:s 107:de §., emedan Rikets Ständer, så vidt jag vet, aldrig begagnat den rätt, som dem i thy fall vidare tillkommer. Det är dessutom ju icke nu fråga om en påföljd, utan om sjelfva rättigheten för Constitutions-Utskottet, att i likhet med öfriga Utskott få omedelbart föreslå och tillstyrka Rikets Ständer en eller annan underdånig skrifvelse. Å andra sidan har man låtit förstå, att af denna rätt, om den erkändes och medgafs, skulle svåra, vådliga påföljder lätteligen uppstå och vara att för framtiden motse. I sanning jag förstår likväl icke dessa vådor, som från en af Rikets Ständer aflåten skrifvelse kunna härflyta, denna må nu vara föranledd eller tillstyrkt af hvilket Utskott som heldst. Man har slutligen icke skytt att benämna dessa af Constitutions-Utskottet gjorda anmälanden för masquerade anmärkningar. Men insinuationen är desto mera obefogad och orättvis, som Constitutions-Utskottet lärer väl icke för sin del kunna tillåta sig, att säga ett och mena ett annat, och har vid dessa anmälanden uttryckligen förklarat, att en anmärkning ej åsyftades, utan att derigenom blott en önskan uttalades för framtida rättelse.

Derigenom skulle ej eller den egentliga anmärknings-rätten, sådan den finnes grundad i R. F:s 106:te och 107:de §§., lida i någon måtto afbräck, enär till dess användande skälig anledning förekomme, än mindre borttagas, men tillika en annan lenare utväg gifvas, likasom en medelväg emellan tystnad och angifvelse. Jag kan omöjligen erkänna några häraf inledda faror, andra än dem, som en tom och beklaglig spökrädsla alltför ofta framkallar. Af bristande förtroende till hvarje annat Utskott, än der man ingjutit sin anda, befarar man en öfverhopande massa af skrifvelser, deraf Regeringen skulle illa besväras, likasom egde hvarken det beredande Utskottet tillbörlig sans, ej eller i sista handen Rikets Ständer en tillräckligt återhållande kraft. I allmänhet taladt, är det ett icke mindre emot all friare Statsförfattning stridande, än i sig sjelf olycksaligt bemödande, att söka undertrycka och förqväfva dessa skrifvelser från Representationen till Regeringen, hvarigenom den förra uttalar sina tänkesätt i en eller annan fosterländsk angelägenhet. Emellan dessa begge constitutiva samhällsmakter borde just fastmera råda en innerlig gemenskap, och fördenskull äfvenväl ett lifligt och öppet förtroende. De vidriga omdömen och åsigter, som eljest lätteligen utbilda sig till en allmännare opinion och föda obelåtenhet, de utladda sig just genom bemälde skrifvelser; det ännu ej sammanpressade missnöjet finner en afledare och förflyger. Det är härvid ej annorlunda, än vid enskilda förbindelser vänner emellan. Om det ord, eller den handling, som verkat anstötligt och sårat, förtiges och döljes inom det sjuka sinnet, så qvarstår grollet derinne, och kan snarligen tillväxa och urarta. Meddelas deremot det som sårat, tages bladet från munnen, så upplöser sig snarligen det onda, och förtroendet återvänder. Sådant är jemväl förhållandet i det kärleksförbund, som vill i och med en constitutionell Författning omsluta Konung och folk. Endast derigenom, att ej något finnes, hvari-

genom förtroendet bindes eller tillbakahålles, utan att ett fritt och öppet meddelande genomtränger med sin inverkande kraft de förenade, blir constitutionen lefvande och sann. Det constitutionella består till sin innersta grund just derutinnan, att Konung och folk bilda i verkligheten en samhällskropp, hvari inbördes kärlek och förtroende väsendtligen ingår, såsom det rätta sammanhållande bandet.

Denna är min åsigt, hvilken jag finner ej mindre grundad i sakens egen natur, än äfven antydd och framhållen i vår nuvarande Grundlag.

Min Utskottskamrat, Professor Lindgren, har åt min vid detta Memorial bifogade reservation egnat en disputatorisk granskning, den jag desto mindre förväntat, som jag icke tror förfarandet vara rätt parlamentariskt, och förmenar saken allsintet vinna, genom små ordatvister, tjenande snarare blott att förrycka den. Med anledning af hvad jag jemförelsevis yttrat om Bevillnings-Utskottet lärer Professorn, att samma Utskott väl skall hafva motionsskyldighet, men icke motionsrätt. Denna sinnrika distinction har jag svårt att fatta i dess verklighet och sanning, enär den icke väl öfverensstämmer hvarken med de i dessa ämnen rådande begrepp, eller med Grundlag, sakförhållande och praxis. Rättigheter och skyldigheter pläga i allmänhet noga motsvara hvarandra, och det lärer väl svårligen kunna på allvar yrkas, att Bevillnings-Utskottet saknar motionsrätt, då en känd sak är, att samma Utskott kan, icke mindre än Constitutions-Utskottet, begge dock inom de för hvartdera anvista spherer, handla fritt och sjelfständigt, samt ur egen fatabur framtaga, hvad som synes rätt och tjenligt, så att ingen någonsin har ifrågaställt eller må ifrågasätta, att ej Bevillnings-Utskottet är obetaget, att antingen vidblifva de hittills följda grunderna för den blifvande bevillningens fördelning, eller till någon del förändra dem, eller ock framlägga alldeles nya. —

Professorn går vidare i sin motsägelse och påstår, att genom de anmälanden, som i stöd af R. F. 107:de §:n göras till Rikets Ständer, skall Constitutions-Utskottet i sjelfva verket, således omedelbart, väcka frågor till afgörande i Riks-Ståndens Plena. Men egentliga och sanna förhållandet, sådant det jemväl i Grundlagen upptages och bestämmes, är att Constitutions-Utskottet blott *tillkännagifver* för Rikets Ständer, hvad det under läsningen af Statsråds-Protokollen funnit anmärkningsvärdt; hvaremot de frågor, som med föranledande deraf inom Riks-Stånden uppstå, kunna desto mindre sägas vara af Constitutions-Utskottet väckta, som i dem väsendtligen ingå helt andra afseenden, och en annan pröfning, än som varit föremål för Constitutions-Utskottet, nemligen *om hvad Rikets väl kräfver*. Som jag menar, har ock Professorn icke dragit i betänkande, att *de facto* hylla denna min åsigt, jemväl vid innevarande Riksdag. — Professorn gensäger mig ytterligare med den förklaring, att Rikets Ständer redan å första Riksdagen, då ett Grundlagsändrings-förslag framställes, derom verkligen *afgöra*, så vida de icke blott öfverlägga, utan jemväl besluta, att detsamma skall blifva hvilande intill nästa Riksdag. Denna mening, jemlikt hvilken beslutet att låta förslaget hvila till *afgörande* vid en kommande Riksdag skulle till betydelsen sammanfalla med sjelfva detta slutliga afgörande, må gälla inför den, som deri finner behag, men icke kan jag godkänna, att på detta vis, en alldeles främmande godtycklig bemärkelse tilldelas ordet "*afgöra*", hvilket tillförene, då man velat göra för sig redo, hvad lagstiftaren dermed menat, just i fråga om behandlingen af Grundlagsändrings-förslag, ansetts rätteligen betyda detsamma, som "till bifall upptaga." — Professorn förmenar jemväl, att jag skall hafva motsagt mig sjelf, då jag på ett ställe yttrat, att Constitutions-Utskottet vore i följd af R. F:s 107:de §. att anse såsom en referent, men på ett annat velat

finna, att samma Utskott utöfvade likasom en art actorat. Jag tror dock, att dessa begge satser kunna jemte hvarandra väl bestå och förlikas, enär man erinrar sig och erkänner, att hvad af Utskottet enligt 107:de §:n andrages, måste ovilkorligen innefatta ett bestämdt klander, och Utskottet fördenskull så till vida kan sägas utföra ett slags actorat, ehuru det icke derjemte ifrågasätter någon bestämd straffbarhet. — Men jag återkommer från detta, nog mycket på sidan af den egentliga saken liggande, ordkrig; och slutar med att ytterligare uttala min redan i reservationen yppade tanka, att det så väl för constitutionens sannskyldiga helgd som Utskottets rena, icke mindre fria än samvetsgranna, verksamhet vore en oskattbar lycka, om granskningen af de inom Statsrådet tillstyrkta regerings-åtgärder vore icke ovilkorligen insnärd i den tunga obehagliga formen af en grav närgående tillvitelse, utan Utskottet kunde dervid förfara mera fritt och lösgjordt från dessa personliga afseenden, som oförnekligen utöfva en ganska menlig inflytelse i nog motsatta rigtningar. Härigenom har jag dock ingalunda velat utdöma hvarken R. F:s 106:te eller 107:de §§. — Constitutions-Utskottets pligt är, att vårda constitutionen, och göra densamma lefvande och sann, hvilket vill i positivt hänseende innebära, att vidmakthålla och befrämja den lifligaste grundlagsenliga gemenskap emellan Konung och folk, och åter i negativt hänseende, att framlägga i ljuset de förbrytelser, som mot Grundlagens stadganden kunnat möjligtvis ega rum inom den rådplägande Conseljen.

Med Biskop Hallström förenade sig Lector *Wallman.*

Vice-Talman, Biskop *Holmström*: Min åsigt af förevarande fråga är uttryckt i Professor Lindgrens reservation, i hvilken jag instämt, äfvensom nu ytterligare här utvecklad icke mindre af samma Reservant, än af Prosten Ljungdahl. I afseende på

personliga antecedentia må mig tillåtas tillägga, att jag redan vid den första Riksdag, jag bevistade, för mer än 20 år sedan, yttrade en mot dåvarande Constitutions-Utskott stridande mening angående dess befogenhet, att ingå till Rikets Ständer med andra slags framställningar, än dem, som föranledas af dess instruction i 29:de §:n R. O., jemförd med 106:te och 107:de §§. R. F. Då jag sedermera, alltifrån 1834 års Riksdag, haft förtroendet att vara Ledamot af Constitutions-Utskottet, har jag ansett min pligt fordra att noga efterfölja föreskrifterna i berörde instruction, och deruti endast funnit 2:ne slags motioner tillhöra dess rätt, nemligen dels Grundlagsändrings-förslag, dels anmärkningar mot Konungens Rådgifvare, föranledda af Statsråds-Protokollernas granskning. Af detta stadgande fann jag, och finner ännu, det vara en naturlig följd, att, då Grundlagsstiftaren ville inskränka Utskottens verksamhet i allmänhet till behandling af dit *remitterade* motioner, Constitutions- och Banco-Utskotten måste undantagas såsom de der hade serskilda instructioner att följa, i hvilka de just voro ålagda att väcka frågor till afgörande i Riks-Ståndens Plena, nemligen det förra sådana frågor, som i 29:de §:n R. O., det sednare sådana, som i dess 32:dra §. uppgifvas. Att derutöfver utsträcka dessa Utskotts motionsrätt, kan, efter min fasta öfvertygelse, icke hafva varit af författarne åsyftadt och skulle kunna leda till betänkliga följder. Lika litet som Banco-Utskottet af 37:de §:s 2:dra mom. R. O. får hemta anledning att hos Rikets Ständer väcka frågor, som tillhöra t. ex. Bevillnings- eller Stats-Utskottet, lika litet är Constitutions-Utskottet befogadt att framlägga förslag till underdåniga skrifvelser, hvartill förslag, i följd af remitterade motioner, endast få komma från Ekonomi-Utskottet. — Äfven jag respecterar celebra auctoriteter, men de måste dock subordineras under Grundlagens; och præjudicatet från de 4 sednaste Riksdagarne synes mig bevisa, att erfarenheten åda-

galagt otillständigheten af de fyra föregåendes friare tolkningssätt. I följd häraf, finner för min del jag Utskottets 3:ne framställningar under Afdelningen lit. B. icke kunna till någon åtgärd föranleda, utan böra, liksom det skedde vid 1828—30 årens Riksdag, endast läggas till handlingarne. Hvad de vackra grundsatser beträffar, som äro utvecklade i Biskop Hallströms så väl deducerade reservation, så högaktar jag dem uppriktigt, men måste beklaga, att de, enligt min oförgripliga mening, icke finnas förverkligade i vår nu gällande Grundlag. I stället för den kärlek och det förtroende, "den innerligt lefvande förening mellan styrande och styrda", som *bort* utgöra denna Grundlags ädla syfte, så synes den tvärtom hafva antagit grundsatsen af ett ständigt vaksamt *misstroende*, uttryckt genom minutiösa controller, såsom t. ex. just sjelfva den småaktiga granskningen af Statsrådets Protokoller, Opinions-Nämnden, Stats-Revisioner etc. etc. — Kan genom ombildning af vår Statsförfattning en bättre anda deruti ingjutas, och uti 107:de §:n R. F. inläggas den mildare mening, som i reservationen uttryckes, så skulle äfven jag anse detta för en fosterländsk vinst; men intilldess detta skett, måste den vackraste theorie stå tillbaka för den praktiska nödvändighetens oeftergifliga kraf att tillämpa lagen *sådan den är*.

Prosten *Ljungdahl:* Jag vill endast beriktiga ett missförstånd af mina uttryck. Min mening har aldrig varit att åberopa "påföljden" såsom grund för bestämmandet af det förfaringssätt man hade att iakttaga. Jag har endast velat säga, att Ständerna 1823 och 1828 ogillade Constitutions-Utskottets förfarande i detta fall, och att Utskottet fördenskull nu icke bort stödja sig på en praxis, som då förkastades.

Professor *Lindgren*: Jag måste uttala min förundran, att Biskop Hallström har i sitt sista anförande velat såsom en

oparlamentarisk disputationsact rubricera den granskning jag tillåtit mig af de skäl, på hvilka han velat grunda sin uppfattning af den 37:de §:n. Har granskningen varit oparlamentarisk, så gäller ock detsamma om den reservation, som framkallat den. Hvarje tolkning af en lags bokstafliga lydelse, och en sådan har Biskopen företagit sig, måste föranleda minutiösa, anatomiserande, undersökningar. Och här har icke fråga varit, eller åtminstone icke bort vara, om annat, än huruvida Constitutions-Utskottet, till följe af Grundlagens bokstaf, eger eller icke eger den rätt, som varit omtvistad, och hade således all discussion om gagnet eller skadan af den ifrågasatta rättigheten bort inställas. Mig förefaller åtminstone den såsom mindre parlamentarisk, än den af Biskopen öfverklagade, af mig företagna, granskningen af den formella delen af hans i reservationen framlagda skäl för den åsigt, han förfäktat, och hvilka jag icke kunnat finna i något afseende bindande.

Biskop *Hallström:* Om man ej skyggar tillbaka från Grundlagens föreskrift, sådan den finnes i enkla ord affattad, så är det ej bokstafven, som bör vika för en konstlad utläggning, utan fast heldre just ordalydelsen, som man ej bör frångå, utan, med stränghet, hålla sig till, förutan förblandning med andra §§., till hvilka ingen hänvisning blifvit lemnad, och förutan främmande underförstådda tillsatser, hemtade från serskilda stadganden, som hit icke höra, och som med förberörde i sig sjelft tydliga undantags-stadgande blott godtyckligt, utan all både inre och yttre nödvändighet, föras tillsammans. — Man har äfvenväl med nog säkerhet velat veta, att Constitutions-Utskottets förfarande med dessa anmälanden, som man kallat postscripta, skall vid de tvänne sednaste Riksdagar, då de förekommit, blifvit af Riks-Ståndeu ogilladt. Men denna uppgift kan

jag,

jag, såsom närvarande vid 1823 och 1828 årens Riksdagar, icke erkänna. Tvärtom erinrar jag mig ganska nogsamt, att Preste-Ståndets dåvarande Ordförande, framlidne Erke-Biskop Rosenstein, framställde proposition, rörande de uppgifna ämnena, och detta oaktadt Constitutions-Utskottet begått den formella felaktighet, att hafva förhållandet väl anmärkt, men utan att med anledning deraf väcka en bestämd fråga till afgörande, och sålunda gifva substrat för en proposition. Det kan alltså icke med fog, eller sanningen likmätigt sägas, att åtgärden blifvit underkänd.

Contracts-Prosten *Forssell*: Jag har afhållit mig att deltaga i den föregående discussionen öfver detta Betänkande, men känner mig nu skyldig att med några ord uttrycka min åsigt i förevarande fråga. Jag tager densamma helt enkelt. Vore det alldeles afgjordt, att det ändamål, Biskop Hallström åsyftar, icke på något annat sätt kunde vinnas, skulle jag icke tveka att ingå på hans åsigt. Men då det, enligt Grundlagarne, står hvarje Representant öppet att väcka motion om underdånig framställning till Kongl. Maj:t i hvilket ämne som helst, inser jag icke behofvet deraf, att Ständerna söka, genom en Grundlagstolkning, hvars giltighet just förevarande discussion visat vara så vanskelig, framtvinga sig till samma mål på en annan och ovanlig väg. Jag föreställer mig, att förnämligast Constitutions-Utskottets Ledamöter uppfatta det förtroende, de ega, så vidsträckt, att, der de, med anledning af den skedda granskningen af Statsrådets Protokoller, anse en rättelse behöflig, som icke kan vinnas genom tillämpning af 106:te eller 107:de §§. R. F., de, med begagnande hvar för sig af sin allmänna Riksdagsmanna-rätt, på lämpligt sätt föreslå Ständerna åtgärder för vinnande deraf. Ingen lärer underlåta att med största upp-

märksamhet akta till sådana motioner, och för min del skulle jag icke anse oväntadt, om de, med stöd af 56:te §:n R. O., äfven under förevarande Riksdag skulle framkomma.

Contracts-Prosten *Almqvist*: Jag har med uppmärksamhet åhört den lärda disputationen öfver Grundlagen och finner min åsigt bekräftad, att Utskottet hade bort uttala ett bestämdt omdöme enligt 107:de §:n, huruvida Utskottet funnit, efter verkställd granskning af Statsrådets Protokoller, att Rikets sannskyldiga nytta blifvit iakttagen och huruvida Statsrådets Ledamöter med oväld, nit, skicklighet och drift sina förtroende-embeten förvaltat.

Om så skett, hade Utskottet troligen icke kännt något behof eller aktat nödigt, att nu ytterligare fortsätta sina vördsamma tillkännagifvanden, hvilka sakna all påföljd och ingenting innebära. Stödet för en sådan opinering hemtas af 37:de §:n, som tillägger Utskottet lika med Banco-Utskottet rättighet att väcka frågor till afgörande i Riksens Ständers Plena. Hurudana dessa frågor äro, inhemtas i 29:de §:n R. O., der gränsorna för Utskottets verksamhet utstakas till att upptaga frågor och afgifva förslag om ändringar, förbättringar och förklaringar af Grundlagarne. Härmed kan således ingalunda afses någon rättighet att granska regerings-åtgärder på annat sätt än 106:te och 107:de §§. R. F. föreskrifva.

Jag finner således Utskottet hafva gått utöfver sin befogenhet och inträdt på en bana, som Grundlagen icke känner eller tillåter, då det här under lit. B. gjort anmälanden, som icke kunna hänföras hvarken till 106:te eller 107:de §§.; hvarföre jag ogillar desamma och tillstyrker att de må läggas till handlingarne.

Öfverläggningen förklarades härmed fulländad, och då *H. H. Erke-Biskopens och Talmannens* nu gjorda proposition der-

om, huruvida Ståndet gillar Utskottets här gjorda framställning, besvarades med blandade Ja och Nej, samt votering äskades, föreslogs och godkändes en så lydande voterings-proposition:

Den som gillar Constitutions-Utskottets uti Afdelningen lit. B. af Memorialet N:o 6 gjorda framställning, röste Ja; den det ej vill, röste Nej. Vinner Nej, beslutar Ståndet, som anser Utskottet hafva saknat befogenhet till berörde framställning, att lägga denna del af Memorialet till handlingarne.

Voteringen, i behörig ordning verkställd, befanns efter rösternas summering hafva utfallit med 7 Ja och 30 Nej, till följe hvaraf Ståndet fattat beslut, som Nej-propositionen innehåller.

Reservation mot detta beslut anmältes af Biskop *Hallström*.

Afdelningen Lit. C,

innefattande Utskottets yttrande öfver de serskilda anmärknings-anledningar, som, utom de i det föregående anförda, till Utskottets behandling blifvit i vederbörlig ordning öfverlemnade.

Vice-Talman, Biskop *Holmström* begärde ordet och yttrade: I enlighet med både Grundlagens anda och föregående Riksdagars praxis inom detta Stånd, lärer ingen annan åtgärd kunna komma i fråga, i afseende på de i denna afdelning af Utskottets Memorial förekommande, af Utskottet underkända, anmärknings-anledningarne, än att lägga dem till handlingarne. Väl har jag icke instämt i underkännandet af den 5:te bland dessa anmärknings-punkter, som angår Lappmarks Ecclesiastik-Verks indelta kronotionde-anslag; men då Utskottet, ehuru äfven vid detta tillfälle endast genom den aflagda voterings-sedeln, kommit till det resultat, att *icke* godkänna de för ett oväldigt omdöme på-

tagliga skäl, som bevisa, att ett stort misstag af vederbörande Departements-Chef här blifvit begånget, så finner jag icke eller Utskottet genom en återremiss kunna tvingas att fälla en motsatt opinions-dom — alldraminst då fråga varit om tillämpning af 106:te §:n R. F. — Således må äfven denna anmärkningspunkt läggas till handlingarne. Likväl, då Utskottets egen majoritet, ehuru i möjligaste måtto obestämdt, nödgats medgifva, att ett misstag är begånget, hvilket ock af Stats-Utskottet i ett föregående Betänkande är vordet erkändt; så lärer Högv. Ståndet, lika med mig, inse, att en rättelse är af ett verkligt behof påkallad. Redan har, i följd af dåvarande Departements-Chefens underlåtenhet att infordra tillräckliga upplysningar, ett Kongl. Bref till Stats-Contoret emanerat om indragning till Statsverket af 54½ T:r spannmål, anslagne till Lycksele skola i Lappmarken, på den falska grund, att den öfriga indelta spannmålen, 119½ T:r, redan skulle vara indragen. I Professor Lindgrens reservation är det dock till fullkomlig evidens ådagalagdt, att dessa 119½ T:r ännu fortfara att utgå in natura, och slutsatsen är således byggd på en alldeles falsk premiss. Jag hemställer fördenskull, att det Högv. Ståndet måtte i en för Ståndet enskild underdånig skrifvelse fästa Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet på detta förhållande och begära en rättelse eller återkallelse af den ofvannämnda till Stats-Contoret i sistlidne November månad utfärdade Kongl. Skrifvelsen. En rättelse i sak, utan anklagelse af person, torde härigenom vinnas, och denna är för både skolläraren i Lycksele och de skolbarn derstädes, som af Skytteska donationen njuta underhåll, af den aldrastörsta vigt.

Häruti instämde Biskop *Bergman*, samt Prostarne *Arosenius* och *Wallin*.

Biskop *Heurlin:* Denna punkt har sin synnerliga märkvärdighet. Saken, den rör, är af Högv. Ståndet väl känd och

har af Frih. Stjernstedt och D:r Stenhammar blifvit fullständigt utredd. Och det förefaller mig högst eget och besynnerligt, att Constitutions-Utskottet lemnat så ringa uppmärksamhet och så legert behandlat en för principens skull så vigtig fråga. Anmärkningsanledningen var klar; skälen tydliga och bevisande. Utskottet har uti sin motivering rentaf förbisett verkliga förhållandet, ensidigt uppfattat factiska förhållanden och anfört falska och oriktiga skäl för sin conclusion. Utskottet har ock, uti sitt nit att undanrödja anmärkningen, icke velat erkänna, att Departements-Chefens inför Kongl. Maj:t meddelade uppgift om redan verkställd indragning af vissa, Ecclesiastikverket i Lappmarken anslagna, tunnor spannmål var en alldeles oriktig, mot det sanna förhållandet stridande uppgift, utan yttrar blott, att densamma *torde* grunda sig på ett misstag. Det kan ej bestridas, att uppgiften icke *torde* vara, utan verkligen är ett uppenbart groft misstag. Jag vill ej mycket härom orda, och ehuru jag för ingen del kan gilla Utskottets motivering, vill jag ej derom döma alltför strängt. Utskottet har varit öfverhopadt af göromål; en uraktlåtenhet, en blunder är förklarlig och förlåtlig. Jag skulle ock icke haft ett ord att säga, om Utskottet helt enkelt underkänt anmärkningen, utan att anföra några skäl derför. Men Utskottet har velat gifva skäl; men dessa hålla beklagligen icke prof. Genom dem förvrides verkliga förhållandet, och Utskottet gör sig skyldigt till oriktiga uppgifter. Med Biskop Holmström kan jag ej instämma deruti, att Högv. Ståndet nu skulle besluta en underdånig skrifvelse, för att vinna rättelse och få den till Lycksele skola indragna spannmål in natura bibehållen. Tillfälle dertill yppas, när Stats-Utskottet inkommer med svar på återremissen, rörande frågan om Lappmarks Ecclesiastikverk. Icke heller vill jag yrka återremiss, hvarmed ingenting skulle vinnas, om ej en sanningsenligare utredning, hvilken likväl i en så klar fråga icke är behöflig. Utskottet

kan och bör icke ändra sitt egentliga beslut; något sådant kunde jag icke tillstyrka, och ett sådant tvång kan och bör icke åläggas Utskottet. Jag vill ock lemna derhän, huruvida det afgörande definitiva beslutet tillkommer Constitutions-Utskottet eller Rikets Ständer. Mitt yrkande inskränker sig dertill, att Högv. Ståndet väl lägger jemväl denna punkt till handlingarne, men med förklaradt ogillande af Utskottets motivering.

Med Biskop Heurlin förenade sig Professor *Lindgren* och Prosten *Forssell.*

Prosten *Ljungdahl:* I consequens med Ståndets nyss fattade beslut om Constitutions-Utskottets obefogenhet att föreslå underdåniga skrifvelser, anser jag det icke väl gå an att nu besluta en sådan skrifvelse. Jag var icke tillstädes i Utskottet, när denna fråga der förehades. Hade jag varit närvarande, skulle jag påyrkat tillämpningen af 106:te §. R. F. Men just derföre att anmärkningen blef underkänd och gällde nyssberörde paragraf, vore det så mycket mindre behörigt att nu fatta annat beslut, än att lägga hela denna del af Betänkandet till handlingarne, naturligtvis med öppen rätt för Ståndet att på annan väg söka förebygga följderna af det förhastade regeringsbeslutet.

Häruti hördes Doctor *Gumælius* och Prosten *Schram* instämma.

Biskop *Hallström:* Discussionen hvälfver sig redan och uteslutande omkring femte punkten, utan att jag likväl förnummit, hvilka beslut, som blifvit fattade angående de fyra föregående. En bättre ordning vill synas vara af nöden: och om, med iakttagande häraf, Högv. Ståndet skulle finna skäligt att, under godkännande af Utskottets yttrade åsigter om de fyra anmärkningspunkterna, lägga desamma till handlingarne, skulle

jag tro ur flera hänseenden, samt i följd af kända tilldragelser äfven tjenligast vara, att låta denna sista eller femte icke göra ett undantag, utan medfölja och dela ett lika öde. Med detta förfarande som jag tillstyrker, sammanstår dock mindre, att genast orda och besluta om en underdånig skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t; ty denna har ju i sjelfva verket en helt annan hänsyftning, än som afsetts så väl med de väckta anmärkningsanledningarne, som med den utredning, Utskottet derät gifvit. Mera passande och formenligare vill det efter mitt begrepp vara, att beslutet rörande en dylik underdånig framställning vid annat tillfälle fattas.

Doctor *Grafström:* Under förmodan att alla fem punkterne på en gång afgöras, anhåller jag endast korteligen få förklara, att jag anser den femte eller sista af dem vara af den mest grava beskaffenhet, och knappast kan förstå, huru Utskottet kommit till det resultat, Memorialet i denna del omförmäler. En underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, för att söka åstadkomma rättelse af det begångna misstaget, finner jag alltså nödvändig. Skulle det icke anses lämpligt, att beslut derom nu fattas, så önskar jag, att denna skrifvelse under Riksdagens lopp icke måtte förgätas, på det de svåra påföljder, som af den anmärkta regerings-åtgärden äro att befara för en med afseende på den Lappska allmogen högst vigtig välgörenhetsanstalt, må förebyggas. Jag anhåller få tillägga, hvad jag från tillförlitlig hand inhemtat, att de anmärkta slutorden: "*torde grunda sig på ett misstag*" tillkommit genom ett formligt beslut i Utskottet, hvars majoritet icke ville gilla de uti Memorialet först införda ordalag, hvarigenom den mening uttrycktes, att ett misstag *verkligen* var begånget.

Domprosten *Reuterdahl*: Tvänne frågor äro på en gång under ventilation: 1:o den, huru den redovisning för förfallna

anmärkningsanledningar, som Constitutions-Utskottet meddelat, skall behandlas, hvarvid man serskildt håller sig vid den under 5:o upptagna anmärkningsanledningen; 2:o den om en ifrågasatt underdånig skrifvelse i anledning af ett, såsom jag tror med rätta, såsom otjenligt bedömdt regeringsförfogande. Vid den första frågan yrkar man, att Utskottets åtgärd skall ogillas eller åtminstone motiveringen derföre förklaras för otillfredsställande. Jag måste bestrida detta, icke derföre att jag till Utskottets åtgärd medverkat — de Stånds-Medlemmar, hvilkas kamrat jag har den äran att i Utskottet vara, kunna intyga att jag der förfäktat en annan mening — utan med hänseende till det stadium, der frågan nu befinner sig. Utskottets pluralitet har låtit anmärkningsanledningarne förfalla. Härvid måste det förblifva, det må hafva skett med rätt eller med orätt. Jag måste till och med betvifla, liksom jag i Utskottet betviflat, huruvida Utskottet haft pligt eller ens rätt att för förfallandet redovisa. Men äfven om det skulle anses hafva haft denna pligt och rätt — både Grundlag och praxis äro obestämda och sväfvande — så sakna Stånden tydligen all rätt att om Utskottets förfarande opinera. Detta ligger nödvändigt i R. F:s 107:de §., som låter Ståndens rätt att mot Konungens Rådgifvare något företaga först *då* inträda, *när* Constitutions-Utskottet "anmärkt att de i deras rådslag icke iakttagit Rikets sannskyldiga nytta" o. s. v. Jag måste således, ehuru tillhörande Utskottets minoritet i 5:te punkten af Afdelningen C, motsätta mig så väl ett ogillande som ett gillande omdöme öfver denna punkt. Jag ser icke heller huru man skulle vara berättigad att öfver denna punkt fälla ett omdöme, när man beträffande de föregående fyra punkterna underlåter det. Man utsätter sig derigenom för beskyllningar att mot personer hafva syften, som för ett Riks-Stånd böra vara främmande, och som jag åtminstone för min del med yttersta sorgfällighet måste vil-

ja se aflägsnade. Ännu ett skäl tillkommer. Det Högv. Ståndet har på förmiddagen beslutat att utan allt omdöme till handlingarne lägga de af Constitutions-Utskottet *godkända* anmärkningarne. Det skulle vara i hög grad inconseqvent, att nu med ett omdöme beledsaga en af de *underkända* anmärkningarne. På dessa skäl yrkar jag att det Högv. Ståndet måtte *utan omdöme*, utan phras, lägga hela Afdelningen C af Utskottets Betänkande till handlingarne.

Beträffande den föreslagna underdåniga skrifvelsen, hvilken naturligtvis blott skall vara en skrifvelse från det Högv. Ståndet, ej från Rikets Ständer, torde lämpligare tid att derom rådgöra, böra afbidas. Till nu pågående öfverläggning hörer frågan icke. Biskop Heurlin har, som jag tror, rätteligen anvisat det tillfälle, då saken kan förekomma. För denna gång anser jag den böra undanskjutas.

Lector *Wallman:* Jag har begärt ordet, för att såsom redan skett af flera Talare, fästa uppmärksamheten derpå, att 2:ne frågor under discussionen blifvit sammanblandade. Den ene rörer aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i den syftning som här föreslås. Jag gillar för min del en sådan skrifvelse, men anser detta tillfälle icke vara dertill det lämpliga, helst derigenom den princip skulle fråträdas, som Ståndet vid sitt beslut öfver föregående Afdelning Lit. B gillat. När det Stats-Utskottets Betänkande förevar, deruti handlades om indragning till Statsverket af ifrågavarande spannmål, föreslog jag redan, att, då Utskottets svar på den beslutade återremissen kommer tillbaka, Ståndet borde besluta en underdånig skrifvelse, för att söka få det begångna misstaget rättadt. Jag tror, att då först blir rätta tiden att upptaga denna sak till pröfning.

Den andra frågan angår uppfattningen af Grundlagens mening uti hit tillämplige stadganden. Att Constitutions-Utskottet

ensamt eger besluta om tillämpning af 106:te §. R. F., är obestridligt; men man har sagt, att Rikets Ständer icke hafva att behandla de frågor, som i denna Afdelning af Memorialet framställas. Detta kan jag ingalunda medgifva, enär efter min öfvertygelse Utskottet väl eger att till Rikets Ständer anmäla de fall, hvilka Utskottet anser böra hänföras under 107:de §. R. F., men Ständerna ensamt kunna deröfver besluta. Således med all aktning för den makt, Höglofl. Utskottet besitter och genom praxis tillegnat sig, anser jag, att en återremiss, om den finnes påkallad, obehindradt kan ega rum.

Häruti instämde Doctor *Björkman.*

Doctor *Säve*: Jag vill ej neka, att denna anmärkning kan hafva några skäl för sig. Men jag kommer i afseende på slutföljden till samma resultat, som Lector Wallman. Den rättelse i anledning af ett begånget misstag, som Ståndet önskar och som torde blifva för de nämnda institutionerna af Lappmarkens Ecclesiastikverk behöflig, bör kunna på annan väg vinnas. Serskildt reserverar jag mig mot en Talares stränga omdöme om Föredragande Departements-Chefens utlåtande, såsom vore det en "vrängd framställning." Att antaga ett uppsåtligt vanställande af sanningen är i nu omtvistade fall hvarken behöfligt, ej heller hafve vi dertill någon den ringaste rätt från de omständigheter, som här förekommit. Man bör vara hofsam i omdömen och uttryck, äfven då Statsråds-Ledamöter, som afträdt, för någon regerings-åtgärd ogillas. På sjelfva frågan skulle ej lagts så mycken vigt, om ej denna, såsom beklagligen mycket annat vid Riksdagen, blifvit en partisak. Jag röstar för anmärkningens läggande till handlingarne.

Vice-Talman, Biskop *Holmström:* Jag hade icke väntat, att blifva så missförstådd, som skulle jag föreslagit någon annan

behandling af denna 5:te anmärkningspunkt, än af de öfrige; jag förklarade uttryckligen, att jag ansåg denna, lika med de öfriga, böra läggas till handlingarne; men jag hemställde blott, att det Högv. Ståndet måtte vidtaga någon åtgärd för att få det verkliga misstag, som Constitutions-Utskottet icke ansett medföra någon ansvarighet för vederbörande Föredragande, på ett ändamålsenligt sätt rättadt. Den underdåniga skrifvelse, jag i detta ändamål föreslog, var ej eller af samma formella beskaffenhet, som de, hvilka af Utskottet i Afdelningen Lit. B blifvit föreslagne och af Högv. Ståndet ogillade. De sednare skulle nemligen utgå från *Riksens Ständer*, i följd af ett obehörigt Utskotts hemställan; den förra åter ifrån *Preste-Ståndet ensamt*, i följd af ett upptäckt misstag som fordrade rättelse. Anledning till skrifvelse kan likaväl hemtas af det ena Utskottets framställning, som af det andras; men om, för att undvika all misstydning, man heldre vill härleda densamma utur *Stats-* än *Constitutions*-Utskottets tillgörande, så har jag ingenting deremot, blott hufvudmålet med min framställning: rättelse för framtiden, blifver vunnen.

Biskop *Heurlin*: En värd Talare har funnit mitt omdöme och mina uttryck nog skarpa. De äro sanningsenliga och jag har icke skäl att lindra dem. Det klander, de innefatta, angår icke Departements-Chefen, utan Constitutions-Utskottets majoritet, och detta icke för dess underkännande af anmärkningen, utan för dess motivering af detta beslut. Det hade inför Kongl. Maj:t blifvit uppgifvet, att af Lappmarks Ecclesiastikverks spannmål 119½ tunnor skulle upphört att in natura utgå. Denna uppgift var falsk och oriktig. Dessa 119½ tunnorna hafva alltjemt utgått in natura och aldrig varit till Statsverket indragna. Men på denna oriktiga uppgift och en lika oriktig ensidig tolkning såväl af Kongl. Maj:ts vid Riksdagen

1834 aflåtna Nådiga Proposition, som af Rikets Ständer i anledning deraf fattade beslut, grundar sig Kongl. Maj:ts beslut om indragning af andra 54½ tunnor. Lika litet sanningsenligt är föregifvandet, att Kongl. Maj:ts den 28 Nov. 1845 meddelade föreskrift, att dessa sammanlagda 174 tunnorna skulle såsom dittills äfven framdeles utgå in natura, skulle stå i strid med Rikets Ständers vid föregående Riksdag fattade beslut. Jag vill ej längre orda om sanningsenligheten. Hvad jag redan anfört innehåller tillräckliga skäl att ogilla Utskottets skefva raisonnementer och hela dess motivering, och att uttala detta ogillande, dertill anser jag mig berättigad. Återremiss har jag såsom ändamålslös icke påyrkat, men jag tror icke, att Erke-Biskopen och Talmannen skulle vägra proposition, och jag är öfvertygad, att Ståndet eger fullkomlig rättighet att besluta en sådan, om den befunnes lämplig. Jag nekar icke, att jag vidhåller samma mening, som jag förr förfäktat; den nemligen att, i fråga om sådana anmärkningsanledningar, som ifrån något Riks-Stånd blifvit till Constitutions-Utskottet remitterade, är det icke Utskottet, utan Rikets Ständer, som öfver påföljden ega beslutande rätt, och detta äfven i strid med Constitutions-Utskottets godkännande eller underkännande af anmärkningen. Men en sådan pröfning eller åtgärd har jag icke eller önskat; jag har inskränkt mig till ogillande af Utskottets alltför uppenbart oriktiga motivering. Detta yrkande vidhåller jag ännu. Ett annat skäl ber jag få tillägga. Om Högv. Ståndet, utan någon förklaring af sitt ogillande, lägger denna punkt till handlingarne, kan det tydas så, som hade Ståndet godkänt Utskottets motivering, eller premisser. Svårigheter torde då möta, att framdeles besluta den redan ifrågasatta underdåniga skrifvelsen.

Häruti instämde Doctor *Broman* och Prosten *Lindberg*.

Professor *Agardh*: Denna discussion visar mer än något annat den praktiska riktigheten af Biskop Hallströms åsigt. Hela Ståndet önskar här, att en underdånig framställning under en annan form än en anmälan enligt 107:de §:n R. F. till Kongl. Maj:t måtte göras, men man kan ej blifva ense i frågan när och huru detta skall ske. Jag finner för min del den af Biskop Hallström och Utskottet angifna vägen i Afdelningen Lit. B vara ett värdigare sätt för uttrycket af Representationens tanka inför Högsta Magten, än användandet för hvarje fall af de omförmälda 106:te och 107:de §§. R. F., och har ansett mig här kunna nämna detta såsom motiv för mitt votum vid sednast inom Ståndet företagna votering.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och beslöt Ståndet, uppå gjord proposition, att lägga samtlige uti Afdelningen Lit. C förekommande punkter till handlingarne, med förklarande, hvad 5:te eller sista punkten vidkommer, att Ståndet icke gillar Utskottets der anförda motivering.

Ståndet åtskiljdes kl. ¾ 9 e. m.

Ut supra.

In fidem

S. H. Almqvist.

Den 10 Maj 1851.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

Vice-Talmannen, Biskop *Holmström* intog Talmansstolen med tillkännagifvande, att H. H. Erke-Biskopen och Talmannen af opasslighet var hindrad leda Högv. Ståndets öfverläggningar i detta Plenum.

§. 2.

Justerades Protokollet för den 3 innevarande månad.

§. 3.

Doctor *Sandberg* begärde ordet och yttrade: I afseende på Decharge-Betänkandet, som i sista Plenum behandlades, anhåller jag att reservationsvis få anföra vid hvilka punkter en större uppmärksamhet, efter min öfvertygelse, bort fästas. De äro i synnerhet följande:

1:o. Att Majoren Åkersteins för tjenstefel ådömda suspension till en större del afräknades på den tid, som han åtnjöt permission, samt att han genast befordrades till Öfverste-Lieutenant, innan ännu suspensionstiden varit slutad, om den annorlunda och lagenligt blifvit beräknad, synes mig vara ett militäriskt trots emot den civila lagskipningen, som uti ett fritt och lagbundet samhälle icke bör oanmärkt få ega rum.

2:o. Att Departements-Cheferna erhålla boställsrum torde väl ej i för sig sjelft böra ogillas, men på det sätt som nu skett är det egentligen en löneförhöjning, som blifvit dem meddelad eller som de tillagt sig sjelfva, utan att Ständerna dertill gifvit bifall, och utöfver den fastställda Staten, hvilket synes icke vara riktigt. Detta faller mest i ögonen, om, såsom det säges, en af dessa Chefer till andra borthyrt sin sålunda erhållna boställsvåning för 1,000 R:dr B:co om året.

3:o. Att den ena Statsmakten ensamt och utan den andra Statsmaktens hörande beslutat om rasering, d. v. s. total förstöring af Christianstads fästningsverk, som blifvit byggda på Rikets bekostnad, synes gifva anledning till den farhåga, att under förändrade åsigter en lika dom snart kan vänta de fästningar, som nu byggas, och således samtidens omätliga uppoffringar för fästningsbyggnader af den närmaste framtiden förklaras vara utan all nytta.

4:o. Att tusentals skjutgevär, som icke äro användbara till krigsbruk, blifva försålda, derom är väl icke något egentligen att erinra, ehuru flere af dem möjligtvis kunde begagnas till exercis. Men att de alla skola före försäljningen sönderslås och göras fullkomligen odugliga till allt bruk, hvarigenom också de måste bortgå för en ganska obetydlig penning, sådant medför stor förlust för Statsverket, serdeles då man betänker huru utomordentligen dyr gevärstillverkningen är vid Kronans factori i Eskilstuna: — och tillräckliga skäl synas icke vara för handen till vidtagande af en sådan åtgärd.

5:o. Att, sedan Rikets Ständer beslutat att den minsta valeuren på Privatbankernas sedlar skulle vara 6 R:dr 32 sk. B:co, likväl tillstyrka Konungen, att i strid dermed medgifva för-

längning i tiden för utgifvandet af de mindre valeurerna på 3 R:dr 16 sk. B:co, synes mig icke vara öfverensstämmande med Riks-Bankens och landets sannskyldiga nytta.

Högv. Ståndet fann godt tillåta att denna reservation fick i dagens protokoll inflyta.

§. 4.

Föredrogs ånyo *Banco-Utskottets* Utlåtande N:o 30, i anledning af Commendanten, Majoren F. Bergenstråhles ansökning om eftergift af skuld till Banco-Discontverket.

Bifölls.

§. 5.

Föredrogs ånyo *Banco-Utskottets* Utlåtande N:o 31, i anledning af väckt motion om afskrifning af Repslagaren i Umeå J. Bäckströms skuld till Banco-Discontverket.

Härvid yttrade

Doctor *Grafström*: Med anledning af nu föredragna Utlåtande ber jag få anföra några ord, som torde leda till ett mera gynnsamt afseende å motionen, än det Utskottet derät lemnat. Utskottets hemställan om afskrifning af blott en del af Bäckströms skuld synes grunda sig på saknaden af mera bestämda uppgifter för ett säkert bedömande af concursmassans ställning och tillgångar. Genom skrifvelse från gäldenären har jag erhållit underrättelse, att han nu anskaffat de saknade upplysningarna och aflemnat dem till Motionären. Med kännedom äfven om den åldrige gäldenärens verkligen nödställda belägenhet med sina 7 minderåriga barn, anhåller jag vördsamt, att Högv. Ståndet ville återremittera Utlåtandet, i hvilket afskrifningen blott vilkorligen tillstyrkes, på det att en verklig lin-

dring

dring må honom beredas. Utdelningen kommer säkerligen icke att uppgå till 30 procent, och i sådant fall skulle, om Utlåtandet bifalles sådant det nu lyder, ingen lättnad komma honom till godo. Hos Högv. Ståndet anhåller jag alltså, att, för frågans närmare utredning, återremiss måtte beviljas.

Doctor *Sandberg*: Jag vill ej bestrida, att ju icke gäldenärens belägenhet med de många barnen är ganska bedröflig, men tilläfventyrs skulle en ytterligare eftergift, än som blifvit föreslagen å Bankens sida, möjligtvis endast komma de öfriga borgenärerne till godo, och dessutom bör, såsom jag förr yttrat, Banken lika litet som Statsverket anses såsom en fattigvårdsanstalt. I alla fall tviflar jag att med återremiss den åsyftade ändringen vinnes. Utskottet har gått alla billighetens önskningar till mötes, då det föreslagit att låta Banco-Discontverket åtnöja sig med samma utdelningsprocent å sin fordran, som Bäckströms öfriga borgenärer erhålla; och då man väl ej kan begära att Banco-Disconten skall vidkännas större förlust än de enskilde, synes mig Utlåtandet skäligen böra bifallas.

Häruti instämde Doctor *Björkman*.

Professor *Selander:* Sysslomannen i concursen hade uppgifvit, att ingen eller ringa utdelning vore för fordringsegarne att vänta. Detta var likväl icke enligt med sanna förhållandet. Ty ett Discontverkets Ombud i orten anmälde sedermera, att Bäckströms öfrige borgenärer erbjudits accord af 30 procent. I anseende till dessa motsägelser afstyrkte Discont-Directionen all afskrifning af skulden. Nu har emellertid Utskottet så till vida biträdt motionen, att det hemställt, att, derest det styrkes, att Repslagaren Bäckströms öfrige borgenärer åtnöjt sig med 30 procent för sina fastställda fordringar, och 30 procent af Discont-

verkets i Bäckströms concurs bevakade capitalfordran till Verket inbetalas inom 3:ne månader efter af beslutet erhållen del, återstående capital-beloppet, jemte öfverränta, må få afskrifvas. Detta anser jag vara billigt nog och yrkar derföre på bifall till Utlåtandet, huru ömmande omständigheterna för gäldenären i öfrigt än må vara.

Med Professor Selander förenade sig Professor *Agardh.*

Doctor *Grafström*: Af mig har ej blifvit ifrågasatt, att Banco-Discontverket skulle erhålla sämre rätt än Bäckströms öfrige fordringsegare. Äfven jag har velat ställa alla fordringsegarne i paritet med hvarandra. Jag har blott sagt att, om man verkligen vill bereda gäldenären någon lättnad, så bör man ej göra inbetalningen af bestämda 30 procent till vilkor för afskrifning af det öfriga, emedan, såsom jag redan nämnt, utdelningen med all säkerhet kan antagas ej komma att uppgå till nämnde procentbelopp. Derföre önskade jag Ständernas beslut blefve, att, om af Discontverkets i Bäckströms concurs bevakade capitalfordran inom 3:ne månader efter af beslutet erhållen del till Verket inbetalas lika stor andel som den, hvarmed hvar och en af Bäckströms öfrige borgenärer för deras fordringar sig åtnöjt, återstående capitalbeloppet, jemte öfverräntan, må få afskrifvas. I denna syftning har jag begärt och yrkar fortfarande återremiss.

Professor *Selander*: Jag hyser en viss fruktan för att uppställa beslutet så som Doctor Grafström önskat. Det är ej svårt att inse, huru då kan komma att gå. Det kommer då möjligen att heta: de öfrige borgenärerne nöja sig med en procent; — och dermed får Discontverket låta sig nöja.

Discussionen förklarades härmed slutad, hvarefter, och sedan *Biskopens och Vice-Talmannens* proposition å bifall till

Utlåtandet blifvit med blandade Ja och Nej besvarad samt votering begärd, följande voterings-proposition uppställdes och godkändes:

Den, som bifaller Banco-Utskottets förevarande Utlåtande N:o 31, röste Ja; den det icke vill, röste Nej. Vinner Nej, har Ståndet samma Utlåtande återremitterat.

Voteringen, som nu anställdes, befanns, efter rösternas summering, hafva utfallit med 21 Ja mot 9 Nej; och var alltså ifrågavarande Utlåtande af Högv. Ståndet bifallet.

Häremot anmäldes reservation af Doctor *Grafström*.

§. 6.

Föredrogs ånyo *Banco-Utskottets* Utlåtande N:o 32, i anledning af förre hemmansegaren G. F. Thomssons ansökning om eftergift af öfverränta å ett discontlån.

Bifölls.

§. 7.

Föredrogs ånyo *Banco-Utskottets* Utlåtande N:o 33, öfver ett af förre gårdsegaren Sven Carlsson Kastman gjordt accordsanbud.

Bifölls.

§. 8.

Föredrogs ånyo *Bevillnings-Utskottets* Betänkande N:o 4, angående grunderna för den blifvande Allmänna Bevillningen samt föreskrifterna för deras tillämpning.

Efter föregånget beslut att, vid behandlingen af detta ärende, följa den ordning, hvartill Betänkandets uppställning föranledde, öfvergick Högv. Ståndet till Utskottets, i anledning af Doctor *Sandbergs* motion, sidan 2 upptagna framställning, som lades till handlingarne.

Vidare förekom Utskottets yttrande sid. 3, med anledning af Kongl. Hofpredikanten *Hasselrots* motion, dervid bemälde Kongl. Hofpredikant begärde ordet och anförde:

Då inom Utskottet ingen enda röst höjt sig för ifrågavarande af mig framställda förslag, och således för närvarande ingen utsigt förefinnes att derät bereda framgång, hade jag måhända nu bort iakttaga tystnadens vältalighet, helst saken sjelf talar högljudt nog för en hvar, som derät egnar äfven ringaste uppmärksamhet. Men jag förmår dock icke undertrycka min förvåning och min klagan att, då utom och inom Representationen allmänt erkännes, det spritdrycksbruket i sitt nuvarande skick är ett ondt, som redan tillfogar och allt framgent hotar Samhälle och Kyrka, allmänt och enskilt väl med oberäkneligt förderf, hvarje medel, som föreslås till detta ondas hämmande, äfven om det måste erkännas vara för ändamålet gagneligt och främjande, dock ännu alltid på nog sökta och lösliga grunder undanskjutes och förkastas. Så vore i närvarande fall ingen svårighet att tydligen visa, det de af Utskottet för sitt här meddelade afslag anförda grunder vid ett närmare betraktande sakna all grundlighet i förevarande fråga. Må det blott tillåtas mig antyda, att dessa grunder äro lånade ur ett Betänkande från 1840—41 års Riksdag, der de anfördes att visa olämpligheten af ett förslag, som är hufvudsakligen *olika* med det af mig framställda. Vederlade de det första, så måste de blott ringa beröra detta sednare, som är ett annat. Der var frågan att ålägga den uppväxta befolkningen en consumtionsafgift eller att således ingripa i redan stadgade vanor; här åter att genom beslut om en blifvande sådan för den ännu i barnaåren varande befolkningen, i den händelse, den oaktadt detta beslut ville sig af spritdrycker framdeles begagna, söka förekomma dessa vanors uppkomst och alla spritdryckers bruk.

Om blott beslutet kunnat fattas och vidblifvas, skulle afgiften blott i högst få fall kommit i fråga. Den föreslagna afgiften hade derföre rättare bort kallas och betraktas som en præventiv- än en consumtions-afgift. De af Utskottet antydda och i dess mening deraf härflytande olägenheterna uppstå, om än någonsin, åtminstone icke af mitt förslag. De förfalla alldeles vid dessa förändrade förhållanden. Men hvartill denna granskning, då ingenting nu kan vinnas? Det gagnar nemligen till intet att begära en återremiss. Likgiltigheten för det antydda onda är ännu å ena sidan för stor, och å den andra det sår, som vidröres, allt för svårt och ömmande, för att man godvilligt skulle medgifva dess kring- eller bortskärande, under det alltför många, som icke kunna blunda för den fasansfulla sanningen, låta besticka sig af sina enskilda, inbillade fördelar, att om icke försvara det ondas källa, åtminstone i det längsta undanskjuta hvarje medel, som verksammare kunde den tilltäppa. Ovilkorligen erinras jag härvid om den store Romerske häfdatecknarens bekanta yttrande vid anblicken af sitt folks sorgliga belägenhet, som i hufvuddragen tyckes återkalla bilden af vår: "vi hafve kommit derhän", säger han, "att vi ej längre kunna fördraga hvarken våra laster eller medlen att bota dem." Men under det likgiltigheten slumrar och egennyttan vänder bort blicken att ej se det elände, den framkallar, växer oupphörligt nöden och faran. Och en gång, ja alltför snart skola de blifva så stora, så högljudda, att de ovilkorligen skola väcka alla till besinning. Man skall då nödgas raskt angripa det onda. Måtte det ej då vara för sent och man då undervisad af nöden icke fåfängt beklaga att man, medan tid ännu var, förkastade då möjliga utvägar och anvisade medel. Jag har gjort, hvad jag ansett borde göras; och fullt förvissad att något i den föreslagna syftningen snart måste användas, hemställer jag lugn min motion till framtidens Utskott.

Uti detta yttrande instämde Prosten *Lindberg*.

Doctor *Sandberg:* Instämmande uti föregående Talares yttrande, vill jag blott göra en anmärkning vid det motiv för afslag, att den ifrågavarande consumtions-afgiften skulle leda till tvedrägt och osämja emellan dem, som främst af alla borde lefva i enighet och frid. Jag hemställer om ej erfarenheten visat, att tvedrägt och osämja uppkommit just genom brännvinssupandet och minst bör läggas nykterheten eller bemödandet för densamma till last. Jag beklagar, att en tioårig tillväxt uti fattigdom och elände, som blifvit förorsakad af brännvin, icke ännu kunnat bringa Rikets Ständer till den öfvertygelse, att något måste göras i lagstiftningsväg, för att motverka det olycksaliga supandet. På det sätt som det nu går med ohejdad fart, föras vi allt närmare en afgrund, hvarifrån ingen räddning blifver möjlig utan svåra lidanden.

Med Doctor Sandberg förenade sig Prosten *Melander.*

Comminister *Beckman:* I afseende på denna fråga gillar jag de flesta af Utskottets skäl för afslag. Men jemte dessa skäl har ett annat, i Betänkandet ej upptaget, för mig gjort sig gällande. — Afsigten med förslaget skulle vara att hämma dryckenskapen och derjemte bereda en ny tillgång till communernas fattigvård. Denna afsigt synes mig likväl förfelad just med afseende å dem, som bäst behöfde corrigeras, nemligen drinkarne, hvilka, vanligen förstörde i ekonomiskt afseende, lika litet lära kunna betala den nu föreslagna consumtions-afgiften, som hvarje annan skatt. Det ifrågaställda stadgandet komme således att stå som ett gyckelspel i Författningen, och derföre har jag ej kunnat gilla dess antagande.

Kongl. Hofpredikanten *Hasselrot:* Det höres tydligt, att Comminister Beckman ej gjort sig reda för motionens syftning, som just går ut på att förekomma att barnen ej skola blifva

drinkare. Att corrigera redan vordne drinkare låg ej i motionens syfte, men väl att akta det uppväxande slägtet från vanan att förtära spritdrycker och derigenom hemfalla under dryckenskapslasten. Derföre hade den föreslagna afgiften icke bort kallas consumtions- utan præventiv-afgift. Den som känner, huru angeläget folket är att icke med en skilling se sin debetsedel ökad, inser ock hvilket starkt band det föreslagna stadgandet skulle vara för föräldrar att icke låta barnen vänja sig vid en förbrukning, som vore af serskild beskattning åtföljd.

Comminister *Beckman:* Jag har kanhända icke lyckats uttrycka mig klart eller ock har föregående Talaren ej fattat mitt förra korta yttrande. Jag talade ej om dem, som redan hafva blifvit drinkare. Förslaget afser väl icke heller endast nutiden, utan äfven en längre framtid; och beklagligen är att förutse, det flere af dem, som nu äro barn och skulle komma att bära den ifrågasatta beskattningen, oaktadt densamma inträda på drinkarens bana och derigenom blifva oförmögne att utgöra den serskilda afgiften, — då de icke mäkta betala någon slags skatt: således skulle de, hvilka den föreslagna consumtions-afgiften egentligen afser, finna sig deraf minst besvärade.

Prosten *Lindberg*: Att afsigten med den föreslagna afgiften icke var att besegra hjeltarne uti dryckenskapen, är uppenbart, den är beräknad såsom en påminnelse och uppmuntran för ungdomen, på hvars räddning framtidens väl beror. Skattpenningen i sig sjelf är icke afskräckande, men den är tecknet, hvars betydelse faller alla i ögonen. Comminister Beckman har sett fara uti afgiftens fortfarande — dess ändamål är tvärtom förgängelse, oundviklig när folket vill. Jag hade önskat att mången, som motsatt sig detta förslag, mera tänkt på menskligheten än sin afvelsgård. Då emedlertid framgång för det närvarande icke kan vinnas, återstår mig endast att uti proto-

kollet nedlägga uttrycket af min tacksamhet för den vältänkande motionären.

Biskop *Bergman* tillkännagaf sig häri instämma.

Prosten *Arosenius*: Ehuru jag ej i Afdelningen deltog i behandlingen af denna fråga, erkänner jag, att jag i Utskottets Plenum lät det afstyrkande yttrandet oanmärkt passera, emedan jag dels befarade nya missbruk af motionens antagande och dels trodde, att den öfverklagade ovanan ej kan hämmas genom en consumtions-afgift af 32 sk. B:co. På sådan grund yrkade jag ej ändring i Afdelningens beslut; i öfrigt erkännande det välmenande i sjelfva motionen.

Häruti hördes Professor *Wahlberg* instämma.

Efter härmed slutad öfverläggning förklarade Högv. Ståndet, uppå derom i behörig ordning gjord proposition, att Ståndet lät bero vid hvad Utskottet, i anledning af Kongl. Hofpredikanten Hasselrots ifrågavarande motion, yttrat och hemställt.

Art. I.

§. 1.

Utskottets yttrande, sid. 4, i anledning af Lars Magnus Knutssons och Anders Olssons motioner, bifölls.

Vid Utskottets hemställan, sid. 4, i afseende på Riksdags-Fullmäktigen Nils Strindlunds motion, lät Högv. Ståndet bero.

Art. II.

Utskottets sid. 5 afgifna yttrande, rörande Comminister Beckmans förslag om inkomsts uppgifvande till jemna 100- och 50-tal Riksdaler, fann Högv. Ståndet godt bifalla.

§. 2.

Utskottets sid. 6 upptagna yttrande, i anledning af H. E. Grefve Löwenhjelms och Friherre Ahlströmers motioner, bifölls.

Då derefter föredrogs Comminister *Beckmans* sid. 6 intagna förslag och Utskottets i anledning deraf afgifna yttrande, anhöll bemälde Comminister om ordet och anförde:

I afseende på Embets- och Tjenstemäns löner har jag uti min vördsamma reservation (s. 16), såsom jag vågar hoppas, på samma gång gifvit skäl för den af mig föreslagna ringa, men desto mera billiga lindring uti skatte-beloppet, som jag har visat underhaltigheten af Utskottets grunder för afslag deraf. Den sedan år 1823 nästan oförändrad bibehållna löne-tariffen, som är ganska ojemn, hvarken uti geometrisk eller arithmetisk progression, har man icke velat ändra, ehuru den högeligen påkallar rättelse. Den graderade scala, jag har tillåtit mig uppställa, saknar felen uti den nuvarande, och synes hafva rättvisan för sig, åtminstone är den uti arithmetisk progression, så vidt densamma har kunnat utföras uti jemna Riksdalerstal. I sammanhang härmed har det synts lika nödvändigt som skäligt, att framflytta det löne-belopp, som skulle bära 3 procents beskattning, ifrån 1,200 till 1,500 R:dr. Uti Bevillnings-Stadgan af 1823 sattes detta visserligen något lägre; men när i betraktande tages, huru lefnads-förnödenheterne under sist förflutne 27 år hafva blifvit fördyrade, så torde det böra medgifvas, att 1,500 R:dr nu knappast svara emot 1,200 R:dr då. — Ser man på andra medborgare-classers beskattning, så skall man nödgas erkänna, att hvarken fastigheten eller städernes handel och rörelse, åtminstone icke den mera förmånliga, oaktadt den högre bevillnings-procenten, drager lika tung skatt som lönerne, helst de, som öfverskjuta 1,000 R:dr. — Visserligen skatta handtverkaren och handlanden med ringare rörelse likasom den

mindre jordbrukaren, efter Talarens förmenande, allt hvad de tåla, åtminstone proportionsvis vida mera än närings-idkaren och köpmannen med vidsträcktare rörelse och den större jordbrukaren; de sednare gifva i allmänhet icke upp sin behållning rätt, och bedömas vanligtvis af Taxerings-Committéerne med ett visst undseende. Embets- och Tjenstemannen med en lön utöfver 1,200 R:dr får, efter procent-beräkningens inträdande, skatta för hvarje skilling af den anslagna lönen, och således äfven för det belopp, som Statsverket af lönen tager tillbaka uti bevillning. Detta är, såsom det för hvar och en borde vara klart, en orättvisa, och Utskottets försvar för ett sådant beskattningssätt är på intet sätt tillfredsställande. Visserligen kunna de, som under lönen ega förmånliga boställen, taga sin skada igen genom en låg uppskattning af dessa; men Talaren kan för sin del icke gilla, att en orättvisa å samhällets sida nödgar Embets- och Tjenstemannen att söka sitt värn uti orättfärdighet. Jag vågar vördsammast hemställa, om icke skäl förefinnas dertill, att frågan i afseende på bevillning för löner tages om hand just af detta Högv. Stånd, såsom målsman för Statens tjenare inom alla grader. Mången torde finna de föreslagna förändringarne mindre maktpåliggande, emedan de skulle komma att bereda en ringa lindring. Den vare huru ringa som helst denna lindring, så bör den dock yrkas, enär den är billig och med rättvisan öfverensstämmande. På en lön af 4,000 R:dr utgör den dock 12 R:dr och tillsammans med communalafgifter, som derefter beräknas, omkring 20 R:dr. Jag anhåller vördsammast, att Betänkandet i afseende på denna punkt måtte blifva återremitteradt, så att både en förändring af löne-tariffen blifver företagen och 10 procents afdrag på löner utöfver 1,500 R:dr kommer att föreslås, och löntagaren således endast blifva beskattad för netto och icke såsom hitintills för brutto af sina inkomster.

Prosten *Lindberg*: Sanningsenligt kan jag tillkännagifva, att Utskottet med noggrannhet pröfvat den föreslagna tariffen, och dervid funnit den sakna de fördelar, som kunde berättiga till antagande. Billig lindring, som är dess lösen, tillerkännes ej de sämst lottade, utan helt oförskyldt löntagare från 800 till 1,500 R:dr, hvarigenom förslagets betydelse och makt är förspilld. Lika nyckfull som denna scala är i sitt eget hus, bland löntagare, lika känslolös är den ock för andra medborgareclasser. Utskottet, som bör vara en lefvande divisor mellan skattdragande, har icke ansett sig tillständigt föreslå lindring för en class, helst när det arbetade på att, genom skärpta controller, tillvägabringa större statsinkomst af andra. Handelns och näringarnes målsmän kunna aldrig förgäta embetsmäns lindrigare proc. 1—3; huru mycket oförsigtigare då att, genom en lindring på den sidan, framkalla misstankan af embetsmanna-corpsens sträfvande efter medeltidens skattfrihet? Att Högv. Ståndet skulle vilja undandraga sig i någon måtto från den nuvarande bevillningen, i denna tiden då förökade anslag äro beviljade för vetenskaper och litteratur, kan man icke föreställa sig, utan att misskänna dess ståndpunkt. Tariffens sista horn, 10 procents rabatt, är icke mindre olämpligt, enär det ger anledning till svåra förvecklingar angående de utgifter som finge afdragas, t. ex. communal-, expeditions-, porto-, rese-, embets- och representations-omkostnader m. m. Förslaget är ock obilligt som enstaka för embetsmän. Hvad jag sålunda hoppas, är att nu för tredje och sista gången se denna motions nederlag.

Doctor *Säve*: Såsom jag i afseende på alla medborgareclasser önskar en jemnare och billigare fördelning af beskattningen, så önskar jag den äfven här. Det vore orätt, om Högv. Ståndet förbisåge de väl motiverade anledningar till rättelse, som finnas i Comminister Beckmans reservation. Den vid 1823

års Riksdag uppfunna och sedan icke till sin fördel omjemkade bevillnings-tariffen på Embets- och Tjenstemäns löner är högst oregelbunden och stiger i en alltför hastig proportion. Den utgöres vid löner från 600—700 R:dr med $1\frac{3}{7}$ procent, men redan vid 1,200—1,300 upphöjes den till 3 procent. Det borde besinnas, att 3 procent af en lön, den vare så stor som helst, är en ganska betydlig beskattning på en Statens tjenare. Det må vara, att städernas handlande, fabrikanter m. m. taxeras för den större rörelsen ända till 5 procent. Men denna går, såsom bekant är, för opålitligheten i taxerings-uppgifterna, aldrig ut. Deremot vet man på runstycket de flesta Tjenstemäns lön, och taxering efter beloppet deraf uteblifver icke; men hvad som icke borde kunna försvaras är, att Embetsmannen äfven af den delen af sin lön, som utgår såsom skatt till Staten, ånyo betalar skatt till samhället. I denna punkt åtminstone hade väntats rättelse. Jag vet väl, att Tjenstemännen såsom medborgare ej få undandraga sig deltagandet i utgifterna för samhällets bestånd. Men afgiften bör då proportioneras efter rätta förhållandet af deras behållning, såsom det sker med andra medborgare-classer. Det kan ej kallas, såsom Prosten Lindberg yttrade, "att närma sig medeltidens grundsatser eller att vilja undandraga sig alla statens bördor", om man ej skulle finna sig vid, att af den skatt, som betalas det allmänna, betalas ny skatt med en viss procent. Preste-Ståndet förer häruti icke blott sin egen, utan samtliga de orepresentede Tjenstemännens talan, och bör derföre ej skygga tillbaka för att göra billigt afseende på hvad denna aktningsvärda medborgare-class fordrar. Jag begär återremiss i denna del.

Med Doctor Säve förenade sig Lector *Wallman*, samt Prostarne *Melén* och *Melander*.

Contracts-Prosten *Holm*: Jag instämmer i Prosten Lindbergs yttrande och frågar, om det kan vara billigt, att lönta-

gare ensamt skola komma i åtnjutande af skattelindring, men bonden och borgaren gå miste derom? Men icke ens alla löntagare skulle få denna fördel. En fattig Comminister eller en svagt lönad Pastor erhåller ingen lindring; men lyckas han komma till en löneinkomst af 3 à 4,000 R:dr, då får han den och skattelindring till, liksom hvar och en som har öfver 1,500 R:dr lön. Sådant är Comminister Beckmans förslag.

Biskop *Bergman* och Kongl. Hofpredikanten *Hasselrot* förenade sig med Contracts-Prosten Holm.

Comminister *Beckman*: Man har icke närmare sett på den af mig framlagda löne-tariffen, då man nu har sagt, att jag med det föreslagna afdraget, på lön utöfver 1,500 R:dr, af 10 procent, som borde vara skattefria, icke skulle hafva afsett enahanda rättvisa lindring emot löntagare med ringare inkomst, och att jag således har velat bereda en förmån för den bättre, men ej för den mindre väl lottade Statens tjenare. Man kaste ögat på tariffen, och lindringen förekommer der ganska tydligt, och desto starkare, ju ringare lönen är; men då den redan nu sådan förefinnes, så saknas skäl att föreslå en ytterligare, hvarföre ock de af mig anvisade förändringarne begynna med lönerna utöfver 800 R:dr, vid hvilka de erfordras. När för löner ifrån 200 till och med 300 R:dr endast betalas 2 R:dr skatt, så är ju procenten endast $\frac{2}{3}$, och således $\frac{7}{3}$ ringare än för löner af mera än 1,500 R:dr, som skulle bära 3 procent. Lindring för skatten har jag äfven velat bereda löner af 1,400 till och med 1,500 R:dr, då de med 37 R:dr skulle bära skatt af endast $2\frac{7}{15}$ procent, och således icke beskattas efter brutto, som efter 3 procent blifver 45 R:dr. Hvar är här någon orättvisa till förmån endast för löntagare uti bättre vilkor? Den synes icke uti mina handlingar.

Samma Talare har sagt, att jag vill föranleda en orättvisa emot de öfriga samhälls-classerna, som icke hafva rättighet till

afdrag för den skatt, de gifva ifrån sig. Jag medgifver detta, så snart man styrker, att fastighetsegaren, köpmannen och näringsidkaren på skillingen skatta för sina inkomster. Nu är det likväl allmänt kändt, att så icke sker, utan att de bereda sig en vida större rabatt, än den jag har velat tillskynda löntagarne. Ingendera af dessa samhällsclasser skattar i allmänhet för mera än $\frac{1}{4}$ af behållna inkomsten. Dessa taga sig sjelfva rätt, och vida mera än rätt, hvilket åtminstone den löntagare icke kan göra, hvars lön utgår i penningar, hvilka controlleras af offentlig myndighet. Talaren skulle dock gerna vilja förekomma anledningen för Embets- och Tjenstemän att tumma och corrigera sina uppgifter till taxeringen.

Prosten *Lindberg:* Comminister Beckman har icke drabbat rätt, när han förmenar mig brista i rättläsning. Prosten Holm underlåter troligen icke svara för sig. Jag har anfört ur tariffen, att den intill 800 R:dr öfverensstämmer med den nu gällande; kan detta ej bestridas, lärer min läsning förtjena mindre klander än anmärkaren. Att 10 proc:s rabatten gäller alla löntagare, har jag icke förnekat; mitt klander afsåg att den ej var utsträckt till öfrige skattskyldige. Att Borgerskapet uteslutande anses ligga under i uppgifter till bevillning, kan jag icke medgifva, jag påstår att afvikelser i denna del finnas ock bland löntagare. Eller hvad betyder det när en Domsaga gifver 2,000 R:dr i arrende och Principalen uppgifver 1,000 R:drs inkomst? Sed hæc hactenus, exempla sunt odiosa. Hvad jag yrkat är jemlikhet i beskattning.

Contracts-Prosten *Holm*: Jag för min del har ej talt ett ord om tariffen. Jag hade fästat mig vid hvad som står att läsa pag. 6. Der läser man: "hvarjemte Hr Comminister Beckman uti sin ofvannämnda motion hemställt, att Embets- och Tjenstemäns löner måtte ända till och med 1,500 R:dr åsättas afgift

efter bestämd tariff och detta i jemnare proportion än efter den nu gällande, samt först då de öfverstego nämnde belopp beläggas med afgift af 3 procent, *sedan likväl från lönebeloppet afdragits* 10 *procent deraf, såsom lindring för den skatt, Staten tager tillbaka af detsamma.*" Vid detta sednare moment höll jag mig och frågar än en gång: är det billigt? Antingen böra alla få tillgodonjuta det ifrågaställda afdraget, eller ock ingen.

Lector *Wallman*: Jag har redan instämt med Doctor Säve, men finner mig uppkallad af det sätt, hvarpå motionen blifvit af 2:ne Talare afvisad, och vill i sådant afseende yttra några ord. Motionen är efter min öfvertygelse så väl genomtänkt att den väl förtjenat ett närmare afseende. Det är nemligen ostridigt, att Embets- och Tjenstemännen äro ganska högt taxerade och att stort missförhållande råder mellan deras och öfrige classers beskattning. Jag är fullkomligt ense med Contracts-Prosten Holm, att önskligt vore, att en rättvis lindring må gå så långt nedåt som möjligt; och icke för att tala för de högre och bättre lottade, utan för rättvisans consequens samt att dermed uttrycka mitt gillande af syftningen med motionen, yrkar jag härmed på återremiss.

Doctor *Säve*: I afseende å Contracts-Prosten Holms hemställan, huruvida det kan anses billigt, att bereda skattelindring åt blott Embets- och Tjenstemän och ej åt alla öfrige skattedragande, ber jag i korthet få svara, för det första att det ännu är oafgjort, om ej lindring äfven åt andra medborgare-classer kan beredas, — hvilket skall visa sig då vi komma längre fram i II:dra Art. till bevillningen af städerna och jordbruket m. m., och vidare att en erkändt obillig beskattning å en medborgare-class väl kan borttagas eller jemkas, utan att derigenom andra classers rätt får anses trädd för nära.

Doctor *Sandberg*: När motionen väcktes syntes den mig åsyfta en progressiv beskattning på den större förmögenheten och inkomsten, hvilken åsigt jag förr understödt, emedan derigenom någon lindring kunde medgifvas för de fattigare. En sådan progressiv beskattning har länge blifvit tillämpad på löntagande Embetsmän, och likformigheten fordrade, att den äfven egde sin tillämpning på större fastighetsegare och industri-idkare. — Det kan väl också icke nekas, att för Embets- och Tjenstemän, som hafva penningelön, uträknas bevillningen på runstycket, då deremot från åtskilliga andra samhälls-classer, isynnerhet större handlande och fabrikanter, uppgiften på inkomsterna icke sällan är vida lägre än den borde vara. Men då åtskilliga Tjenstemäns löneförmåner utgå i natura-præstationer, och Presternas inkomster i de pastorater, der conventioner saknas, äro serdeles obestämda, samt dessutom procenten är vida lägre än för industri-idkare, så synes det mig betänkligt att yrka på någon nedsättning uti bevillningen för Embets- och Tjenstemän, hvarföre jag bifaller Utlåtandet i denna punkt.

Comminister *Beckman*: Man har ytterligare velat tillvita mitt vördsamma förslag, att det skulle innebära orättvisa emot fastighetsegare, handlande och näringsidkare, som icke få göra sig till godo afdrag för den utgjorda bevillningen. Jag skulle således vilja på ensidig väg bereda lindring endast för löntagaren. I detta afseende finner jag mig föranlåten, att vördsammast i minnet återkalla, hvad jag nyss haft äran anföra; men bör derjemte nu sluteligen anföra, att min motion åsyftade en rättvisa emot alla, förutsatt, att hvar och en beskattades efter fulla beloppet af sin inkomst. Således har jag utom annan lindring föreslagit 10 procents afdrag på inköpspriset af fastighet, om detta tages till beskattningsgrund. Jag har önskat,

att

att handlande m. fl. måtte för inkomst af 200—400 R:dr endast skatta efter 3, och för 400—700 R:dr endast efter 4 procent. Lindring har jag ock velat bereda arbetsclassen och dess vederlikar. Talaren har genom sin vördsamma motion och sina bemödanden inom Utskottet velat allsidig, ej ensidig, rättvisa. Hans åsigter hafva icke vunnit bifall inom Utskottet, så snart de syftade på beredande af skattelindring. Emedlertid inser han icke af Utskottets afslag på yrkad skattelindring i afseende på öfriga samhällsclasser ringaste hinder för återremiss af Betänkandet i anledning af det ämne, som nu är i fråga. Det kommer under Bevillnings-Betänkandets vidare handläggning att visa sig, om något kan göras till förmån för dessa samhällsclasser.

Sedan discussionen härmed förklarats slutad samt *Biskopens och Vice-Talmannens* proposition å bifall blifvit med blandade Ja och Nej besvarad och votering begärd, uppställdes och godkändes följande voterings-proposition:

Den, som bifaller hvad Utskottet pag. 6 yttrat i anledning af Comminister Beckmans ifrågavarande förslag, röste Ja; den det ej vill, röste Nej. Vinner Nej, har Ståndet denna del af Betänkandet återremitterat.

Voteringen, som nu anställdes, befanns, efter rösternas summering, hafva utfallit med 23 Ja mot 16 Nej: och var alltså Utskottets yttrande i förevarande fråga af Högv. Ståndet bifallet.

Utskottets framställning pag. 6, i afseende på det vid slutet af 3:dje mom. i 2:dra §. vid sednaste Riksdag införda tillägg, fann Högv. Ståndet godt bifalla.

§. 4.

Hvad Utskottet härvid yttrat med föranledande af Commi-nister Beckmans och Herr Printzenskölds, C., motioner blef af Högv. Ståndet bifallet.

§. 8 m. fl.

Härvid förekom Riksdags-Fullmäktigen *Nils Strindlunds* (sub lit. B) intagna förslag, jemte Utskottets deröfver sid. 10 afgifna yttrande.

Doctor *Säve*, som på begäran erhöll ordet, anförde: Då jag förut gjort erinran om den alltför höga bevillningen på Embetsmännens löner, och jag icke haft för afsigt att inskränka mina bemödanden för en jemnare beskattning till en enda medborgareclass, så utber jag mig nu att i afseende på denna afdelning få i allmänhet anmärka. Det är allmänt bekant, att städernas borgerskap är i det hela mindre beskattadt, än någon annan medborgareclass, samt att oaktadt den borgerliga rörelsen i allmänhet mycket tilltagit, så har skatten af städerne i proportion snarare nedgått. Detta har föranledt Riksdagsmannen Strindlunds motion, i hvilken flere instämt och hvilken väl förtjenat Utskottets närmare behjertande. Men oaktadt denna låga beskattning på städerna i allmänhet, har likväl beskattningen på vissa classer af borgerskapet varit i ej ringa grad betungande. Detta kommer naturligtvis deraf, att då taxeringsuppgifterna ej varit att lita på och afgiften 5 för hundrade är lika för den fattige, som för den mest bemedlade, måste skatten kännas mer tryckande för den, som icke har mer inkomst än som motsvarar lefnadskostnaden, än det är för den, som har en vida öfverskjutande inkomst, att betala af sitt öfverskott. Detta synes ej kunna hjelpas på annat sätt, än att Rikets Ständer, med ledning af föregående årens taxeringslängder, och

med beräkning af hvarje stads totala borgerliga rörelse, fastställa den summa, som handlande för sig, fabrikörer för sig, handtverkare och andra borgare för sig, i hvarje stad böra i bevillning utgöra efter 2:dra Artikeln, hvarefter det skulle ankomma på Taxeringsmännen, att, efter tillika fastställde grunder, fördela den af Rikets Ständer fastställda summan på personer inom hvarje af dessa classer, efter deras större eller mindre inkomster. Men på det att den med en knapp inkomst vanlottade borgaren icke må betungas *obilligen*, det vill säga, om han skall betala lika hög procent med den, som betalar samma procent af sin öfverskjutande inkomst, så bör såsom grund för taxeringsåtgärden bestämmas, att den hvars inkomst icke öfverstiger, i Stockholm och Götheborg 300 R:dr, samt i de öfriga städerna 200, bör betala 2 procent, och så i stigande proportion ända till 6 för hundrade, der inkomsten i de förstnämnde städerna öfverstiger 5,000 R:dr och i Rikets öfriga städer 3,000 R:dr. Med denna billiga jemkning skulle Herr L. Hjertas med fleres motioner om en nedsatt bevillnings-procent för städernes mindre handlande och handtverkare blifvit till nöjes besvarade.

Prosten *Lindberg:* Vid den siste Talarens anmärkning mot den procent i denna §. föreskrifves, bör tagas i betraktande att den endast användes när 5 procent af inkomsten öfverskjuter tariffen, hvadan för hög debitering ej är att befara; det allmänna omdömet har ock utfallit i motsatt rigtning. Förslaget att först uppgöra hela stadens bevillning, och sedan verkställa rättvis fördelning, förutsätter vid första uppgörelsen bedömande af hvar och ens inkomst; eller huru skulle man komma till kunskap af hufvudsumman, utan specialsummorna äro kända? När den enskildes inkomst är gifven, göres ej mer behof. Olika procent skulle blott öka villervallan. Då Taxe-

rings-Committéernas arbete härigenom skulle fördubblas utan gagn, är förslagets oantaglighet uppenbart.

Prosten *Arosenius*: Sedan, med anledning af Riksdags-Fullmäktigen Nils Strindlunds under lit. A) upptagna förslag om en utredning af de förhållanden, som böra läggas till grund för en riktig beskattning af städernas industri-idkande innevånare, Utskottet sid. 9 yttrat, att det längre fram i Betänkandet ville deröfver sig utlåta i sammanhang med besvarandet af en hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln af Herr Rosenblad, B., i ungefär enahanda syftning väckt motion, och Högv. Ståndet låtit detta yttrande oanmärkt passera, trodde jag nu ej rätta stunden vara inne att discutera frågan om städernas beskattning och förhållandet dermed, jemfördt med landsbygdens. Prosten Lindberg har i denna fråga uppträdt mot Doctor Säve och, förenande mig med honom, vill jag blott tillägga, att, så dryg än 5-procents-beskattningen må vara, jag ej vill tillstyrka dess nedsättande förr än sig visat att skattebidragen från städerna uppgått till ett proportionerligt förhållande till dem från landsbygden. I öfrigt och hvad beträffar den del af Betänkandet, som nu egentligen är föremål för Högv. Ståndets pröfning, tror jag det af Utskottet vid 8:de §. föreslagna tillägg böra på goda grunder bifallas.

Häruti instämde Kongl. Hofpredikanten *Hasselrot*.

Biskopen och Vice-Talmannen erinrade, att Utskottets sid. 10 förekommande yttrande öfver Nils Strindlunds under lit. B) upptagna förslag nu utgjorde ämnet för Högv. Ståndets öfverläggningar.

Comminister *Beckman* tillkännagaf, med anledning af Doctor Säves till Bevillnings-Utskottets Ledamöter ställda uppmaning, att han, vid blifvande föredragning af 9:de och 10:de §§.,

komme att framlägga sina åsigter i det af Doctorn vidrörda ämne.

Uppå härefter i behörig ordning framställd proposition fann Högv. Ståndet godt bifalla hvad Utskottet sid. 10, i anledning af oftanämnde under lit. B) upptagna motion, yttrat.

Hvad Utskottet sid. 10 vidare yttrat och hemställt med föranledande af Riksdags-Fullmäktigen Nils Strindlunds under lit. C), D), E), F) och G) upptagna förslag, fann Högv. Ståndet godt bifalla.

Likaledes bifölls hvad Utskottet sid. 11 yttrat och hemställt i anledning af Riksdags-Fullmäktigen Lars Olssons under momenterna 1:o, 2:o och 3:o sid. 9 intagna förslag.

Föredragningen afbröts af anledning, som i nästföljande §. omförmäles.

§. 9.

Efter anmälan företrädde Herr Stats-Rådet m. m. *Wallenstéen* och aflemnade de uti efterföljande 10:de §. omförmälda Kongl. Maj:ts Nådiga Propositioner, hvarefter Herr Stats-Rådet, beledsagad såsom vid ankomsten, afträdde.

§. 10.

Föredrogos och bordlades följande *Kongl. Maj:ts* Nådiga Propositioner till Rikets Ständer:

1:o angående eftergift af Kronans rätt till Dana-arf efter vice Länsmannen Peter Lök Röster till förmån för hans arfvingar; Gifven Stockholms Slott den 9 Maj 1851;

2:o angående ändring i vissa delar af föreskrifterna om rättegång i Dom-Capitel; Gifven Stockholms Slott den 22 April 1851;

3:o angående antagande af ny Vexel-Lag; Gifven Stockholms Slott den 22 April 1851.

§. 11.

Vid härefter fortsatt föredragning af *Bevillnings-Utskottets* Betänkande N:o 4 och dervid i ordning följande, å sidd. 11 och 12 intagna, motioner af Herrar Hjerta, L., Halling och Gustafsson samt Comminister Beckman, fann Högv. Ståndet godt bifalla hvad Utskottet i anledning af dessa motioner sid. 13 och 14 yttrat.

§. 9.

Comminister *Beckman:* Städernas beskattning har vid denna Riksdag varit föremål för allvarliga och mödosamma öfverläggningar, föranledda icke endast af väckta motioner, utan äfven af förslag, som blifvit inom Bevillnings-Utskottet gjorda af en och annan dess Ledamot. Talaren har uti Utskottet haft tillfälle att ända till ledsnad sjelf yttra sig och höra andra utlåta sig öfver detta ämne: desto mera ville han försöka att uti detta Högv. Stånd undvika vidlyftighet. Ett och annat måste dock anföras. Emot den oskäligt ringa beskattning, som bäres af den mera förmånliga handeln och rörelsen uti städerne är det visserligen svårt att finna ett correctiv: något synes dock kunna i detta afseende åstadkommas genom åtskilliga förändringar vid städernes classification. Men Utskottet har, såsom min vördsamma reservation (sid. 17) visar, icke velat dervid göra minsta förändring. Till följe af den rigtning, industrien och handeln under de sednare åren hafva tagit, är denna classification numera högst oriktig, i afseende på ett betydligt antal städer, som räknas till alltför låga classer, och derföre beskattas efter en alltför låg minimi-tariff, öfver hvars lägre bevillnings-förslag man icke gerna beskattar äfven de näringsidkare,

som drifva den mest förmånliga rörelse. Man ville inom Utskottet betrakta städernes classification såsom en fråga af Grundlags natur, med anledning af §. 14 uti Riksdags-Ordningen, eller åtminstone såsom en privilegii-fråga. Talaren har hvarken inom Utskottet velat eller vill uti detta Stånd på minsta sätt kränka borgerskapets rätt att deltaga uti Representationen, enligt den classification af städerne, som nu är eller framdeles kan blifva uppgjord, icke heller ämnar han på något sätt störa Ståndets privilegier. Men det oaktadt förmenar han, det vara Rikets Ständers rätt att i enlighet med eller alldeles utan förslag af Bevillnings-Utskottet föreskrifva, hvad skatt som af städerna skall utgå, utan allt afseende på deras classification, hvilken välbemälte Ständer ega att i bevillningsfrågor alldeles kasta öfver bord eller efter godtfinnande antaga till större eller mindre del. Talaren vågar derföre vördsammast föreslå, att 9:de och 10:de §§. af Förslaget till Bevillnings-Stadgan måtte blifva återremitterade, så att Utskottet erhåller en anvisning att undersöka, om det med städernes beskattning förhåller sig alldeles riktigt, eller om icke en och annan af dem uti beskattningsväg borde rättvisligen bedömas såsom hörande till en högre class än den, hvartill de för närvarande räknas. Det är nästan förvånande att erfara, huru ringa skatter utgå af åtskilliga, man kunde väl säga, af nästan de flesta städer. Sista Femårs-Berättelsen t. ex. för Skaraborgs Län innehåller s. 39 märkeliga upplysningar och jemförelser rörande staden Lidköping, hvarest "39 välburgne handlande och 77 handtverkare" för 1847 icke erlade större bevillning än 876 R:dr eller endast omkring tre gånger så mycket som Landshöfdingen, Lands-Secreteraren, Lands-Kamereraren och Räntmästaren i Länet tillsammans. För närvarande torde icke förhållandet i afseende på Lidköping vara att synnerligen fästa sig vid; men då staden genom Rikets Ständers välvilja, som nog ifrigt påkallas, snart, såsom man bör hoppas,

repar sig efter liden olycka, så borde medel vidtagas, så att icke skäl måtte finnas uti en ny Femårs-Berättelse till enahanda upplysningar om ostridig skatteförsnillning. Otvifvelaktigt står Malmö uti andra classen för lågt, och borde snarare befinna sig uti den första bredvid Gefle, hvarigenom stadens bevillning skulle stiga 20 procent. Enahanda är förhållandet med Jönköping, Sundsvall, Eskilstuna, Wennersborg m. fl., att icke förgäta Sölvitsborg i 5:te classen med sina anspråk på stapelstadsrättighet.

Städernes nuvarande classification har sin egen lilla rätt märkeliga historia. Ursprungligen torde de hafva erhållit sin nummer-ordning tillfölje af sin ålder. Men de blefvo i sednare tider classificerade för åtskilliga ändamål, hvaribland valrätt till Riksdags-Fullmäktig vore ett. Den 21 Juni 1815 aflät Kongl. Maj:t Nådig Proposition till Vällofl. Borgare-Ståndet om ny classification af städerne; men Ståndet, som fann frågan benig, begärde uti underdånig skrifvelse den 7 Augusti uppskof med målet till nästföljande Riksdag, sedan, såsom det uti skrifvelsen yttras, dess behandling uti det Enskilda Utskottet erfordrat "6 veckor." Vid 1818 års Riksdag uppsköts städernas nya classification genom beslut af den 15 Juni, hvarom underdånig skrifvelse skulle afgå. Ändteligen blef angelägenheten inom Ståndet afgjord vid Riksdagen 1823, och underdånig skrifvelse afgafs den 29 October med förslag till samma classification, som nu eger rum, hvarefter den genom Kongl. Resolution af den 4 nästföljande December blef stadfästad. Till följe häraf nedflyttades 14 af Rikets städer uti lägre classer, nemligen Carlskrona ifrån den 1:sta till den 2:dra, Westervik och Uddevalla ifrån den 2:dra till den 3:dje, Arboga, Christinehamn och Warberg ifrån den 3:dje till den 4:de, Marstrand, Askersund, Kongelf, Nora, Philipstad, Skara, Skenninge och Wimmerby ifrån den 4:de till den 5:te classen. Sannolikt egde nedflyttningen af dessa städer goda

skäl för sig. Men man kunde hafva väntat, att Vällofl. Borgare-Ståndet jemväl skulle hafva funnit skäl att till högre class uppflytta någon enda stad; men derom förmäla icke handlingarne något. För beqvämlighet hafva Rikets Ständer fastställt städernes classification såsom grund för allmänna bevillningen af borgerskapet; men för rättvisan i beskattningsväg är det ock de Höglofl. Ständernas rätt att räkna de städer, som betydligt hafva förkofrat sig, till en högre class, och således göra hvilka erforderliga undantag som helst ifrån städernes classification. Man jemföre minimi-tariffen uti §. 9 och skattebeloppen uti §. 10 för de olika classerne af Rikets städer, och man skall finna, att, genom förändring af classificationen, ganska betydliga summor kunna vinnas eller förloras för Statsverket, emedan Taxerings-Committéerne gerna låta leda, ja, väl binda sig af densamma, och uti vanligaste fall beskatta ett näringsfång efter det lägsta eller något af de lägsta beloppen. Vid Riksdagen 1823, när under en Regering, hvilken man då förhånade, men hvilken mången nu skulle vilja kalla tillbaka ur grafven, landtbruket, industrien och handeln begynte göra stora framsteg inom fäderneslandet, lyckades man att nedsätta beskattningen såväl för fastighet, som för bruksrörelse och stadsmanna-näringar, just när ett nästan motsatt förfarande synes hafva bort ega rum. I afseende på jordbruket nedsattes minimi-tariffen, med flere millioner, ehuru landets uppodlande då med mera ifver än någonsin begynte bedrifvas. Stångjerns- och manufactur-smidet vann lindring till $\frac{1}{3}$ och flere Rikets städer flyttades ned uti lägre classer, utan att en enda blef uppflyttad uti högre. Endast Embets- och Tjenstemän blefvo förgätne vid denna skattelindring. Vid samma Riksdag egde landtmanna-, bruks- och stadsmanna-näringarne sina kraftfulla och lyckliga målsmän. Man har nu ändteligen begynt inse, att den borgerliga näringen njuter allt för stor fördel på bekostnad af öfrige

medborgare. Det medgifves och behjertas af rättsinnige medlemmar äfven inom Vällofl. Borgare-Ståndet; en motion har också af Herr Assessor P. J. Lagergren vid innevarande Riksmöte blifvit väckt att ny reglering af städernas classification måtte företagas. Men då det Vällofl. Ståndet behöfde 8 år för att bereda flyttning till lägre classer åt 14 städer, torde en ganska rundelig tid erfordras, om en eller annan skulle nu komma på förslag till uppflyttning. Talaren förmenar, att Rikets Ständer icke äro förbundne att tålmodigt afvakta, hvad välbemälte Stånd behagar i denna fråga besluta, hvarföre han också vördsammast förnyar sin anhållan om proposition på återremiss af Utskottets Betänkande i afseende på denna fråga.

Med Comminister Beckman förenade sig Biskop *Heurlin*, Prosten *Melander* och Doctor *Säve*.

Prosten *Arosenius:* Jag uppträder icke för att försvara ojemnheten i städernas beskattning, ännu mindre att vederlägga de uppgifter derom, hvilka nyss en kunskapsrik Talare lemnat. Jag önskar endast få hemställa till detta Högv. Stånd, huruvida det kan anse för sig lämpligt, att ingå i pröfning af städernas classification. På samma sätt skulle ju då det Vällofl. Borgare-Ståndet inom sig kunna upptaga frågan om pastoraternas classification inom Riket, och jag befarar det Preste-Ståndet ogerna skulle sådant medgifva. Jag erkänner gerna, att förhållandet med classification af städer och pastorater är något olika, hvarföre jemförelsen ej håller fullt stånd. Men det är både uppgifvet och erkändt, att Borgare-Ståndet har under pröfning frågan om en förändring i städernas classification, och jag har mig serskildt bekant, att en uppflyttning är föreslagen för några af de städer, hvilka den föregående Talaren omnämnt. Vid sådant förhållande lära vi knappast böra upptaga ärendet, åtminstone för det närvarande. Här bör dessutom observeras,

att 9:de och 10:de §§. innehålla endast minimi-tariffer. Om uppgiften öfver behållen inkomst dertill gifver anledning, vidtager genast bevillning efter 5 procent. Bevillnings-Utskottet har sökt föreslå sådana stadganden, att allas verkliga inkomster må rätteligen kunna utredas. På denna väg torde rättelsen böra sökas. Men att här inom detta Stånd stadga och fälla ett omdöme, huruvida vissa städer böra föras i den ena eller andra classen, det anser jag alldeles omöjligt. Den begärda återremissen kan till ingenting tjena. Borgare-Ståndet bör sjelft behandla detta ärende; skulle derefter visa sig, att ingen rättelse vidtages, då först kan vara tid att upptaga det i andra Stånd; men intill dess sådant inträffar och för närvarande bifaller jag hvad Utskottet föreslagit rörande afgifterna från städernas olika classer, och jag tillstyrker vördsamt det Högv. Ståndet att göra detsamma.

Häruti instämde Doctorerne *Björkman*, *A. Nordström* och *Gumælius*, Professor *Wahlberg* och Prosten *Lindberg*.

Doctor *Sandberg*: Det kan icke nekas, att städernas classification är mycket olika i afseende på deras representationsrätt och den bevillning för rörelse, som de erlägga. Men pastoraternas classification är icke heller någon grund för bevillningens utgörande, utan endast för befordringsrätten. Jemförelsen synes således icke ega någon synnerlig tillämpning. Ovedersägligt är det att, såsom Comminister Beckman yrkat, rättelser behöfvas uti tarifferna både för städerna och landet. — Frågan är nu hvilketdera, som vore ändamålsenligast, antingen en återremiss, att Utskottet måtte föreslå en riktigare fördelning af bevillningsafgifterna, eller en underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t genom sakkunnige män ville låta uppgöra ett förslag och framlägga det för kommande Ständer. Betviflande det Höglofl. Bevillnings-Utskottets förmåga att tillvägabringa ett önskligt resultat, är

jag mest benägen att understödja det sednare alternativet. Men derom kan blifva tillfälle att tala vid ett annat tillfälle. Vid hvad Utskottet här föreslår vill jag för min del låta bero.

Prostarne *Ljungdahl* och *Melén* hördes häri instämma.

Prosten *Lindberg:* Då Doctor Sandberg hufvudsakligen framlagt mina åsigter, har jag blott några ord att tillägga. Med Comminister Beckman erkänner jag behofvet af en förändring uti städernas classification, för så vidt den ligger till grund för bevillning, och anser Bevillnings-Utskottet fullt befogadt att vidtaga hvarje förändring i denna del, som leder till en jemnare beskattning, men att Utskottet skulle förmå att, utan en vidsträcktare undersökning genom vederbörande myndigheter, uppgöra en rättvis class-indelning, är hvad jag vågar betvifla. När nu en sådan granskning i Vällofl. Borgare-Ståndet förehafves, anser jag lämpligast afvakta dess resultat — kanske en allmännare undersökning för grunderna till bevillning också skall afhjelpa den här öfverklagade bristen; alltså tillstyrker jag bibehållande af städernas classification.

Prosten *Schram*: Vore städernas i 9:de och 10:de §:na omförmälda classification, efter hvilken vissa deras innevånare skola, enligt 9:de §:n, påföras bevillning till ett *minimi-belopp*, så ovilkorligt bindande, att denna bevillning till siffran aldrig finge åsättas hvarken *öfver* eller *under* de för de serskilda stads-classerna uppgifna summorna; så skulle jag till alla delar instämma i Comminister Beckmans så förtjenstfullt öfvertänkta förslag till en ny classifications uppgörande för Rikets städer, för så vidt den afsåge någon inverkan på bevillningens bestämmande. Men, enligt Bevillnings-Stadgans 11:te §., äro Taxeringsmännen i hvarje stad ingalunda så bundna vid denna minimi-afgift för de serskilda 5 classerna af Rikets städer, utom Stockholm och Götheborg, ej heller vid de serskilda underafdel-

ningarne för stads-classerna, att de icke tvärtom "*ega rättighet*" att, efter den i 8:de §:n uppgifna grund, påföra *handlande* m. fl. bevillning så väl *öfver* minimi-afgifterna för stads-classerna i 9:de §:n, som ock *öfver* den högsta och *emellan* tvänne af de i 10:de §:n stadgade, jemväl så kallade classerna, eller rättare under-afdelningarna af de olika stads-classernes *handtverkare* m. fl., hvilka pröfvas icke skäligen böra påföras afgift efter någon af hufvud-classernas under-afdelningar, hvarförutan Taxeringsmännen *ega* att utsätta jemväl en *ringare* minimi-afgift för alla i 9:de och 10:de §:na nämnda personer, då dessa, utan att vara alldeles utfattiga och på sådan grund för *afgift fria*, likväl ej mäkta den i berörde §§. fastställda minsta afgiften inom deras class eller under-afdelning erlägga. Jag kan derföre för min del icke inse, att ifrågavarande *städernas större classification*, sådan den af Borgare-Ståndet är uppgjord *egentligen* för dess representation vid Riksdagarna, kan hafva ens någon så maktpåliggande inverkan på stads- handlandes och borgares taxering. Ty finner Taxerings-Committéen, att en handtverkare t. ex. i någon af 5:te classens städer har en inkomst, som efter 5 procent skulle draga *mera* än 45 R:drs bevillning, som är den högsta i denna hufvud-class, och att den snarare kunde jemföras med en handtverkares i 1:sta afdelningen af 2:dra classens städer; så är det Committéens förbindelse att taxera en sådan inkomstrikare handtverkare jemväl ända till 100 R:drs bevillning, oförhindradt af hvad om 5:te classens städer i Förordningen finnes stadgadt. Likaså kunna och böra Taxeringsmännen nedsätta bevillningen för en handtverkare i 2:dra classens städer under minimi-beloppet 8 R:dr i tionde afdelningen der, till det mindre eller 4 R:dr, hvartill en hans i inkomster jemnlike uti 5:te classens städer bör minst taxeras, men jemväl *derunder*, då han pröfvas ega en så ringa inkomst af sin rörelse, att han skäligen icke kan åläggas ens det *min-*

sta taxerings-beloppet eller 4 R:dr i 8:de afdelningen för 5:te classens städer. Och när, efter mitt begrepp, ett *så fritt val* är Taxeringsmännen öfverlåtet genom den 11:te §:n, att afväga och bestämma bevillningen för städernas handlande och handtverkare, utan att vara strängt fasthållna vid den vanliga stadsclassificationen och dess under-afdelningar, så anser jag för närvarande tillräcklig garanti vara uti Författningen inlagd, i de afseenden, som här äro i fråga, hvadan jag ock för min del bifaller den städernas classification, som i Utskottets förslag till Bevillnings-Förordning, i likhet med den hittills gällande, är uti 9:de och 10:de §§., med dervarande under-afdelningar, "till *ledning* och *närmare rättelse* för Taxeringsmännen", intagen.

Uti detta yttrande instämde Doctor *Björkman*, samt Prostarne *N. Wallin* och *Almqvist*.

Contracts-Prosten *Holm* sade sig vara förekommen af Prostarne Schram och Arosenius, hvilkas anföranden han till alla delar biträdde.

Commnister *Beckman*: Här har blifvit sagdt, att man i afseende på städernas classification bör afvakta, hvad Vällofl. Borgare-Ståndet kommer att besluta. Med minnet af den arbetsmethod, hvarefter frågan för 30 år sedan behandlades, fruktar jag, att Ståndet icke kommer att skynda med sitt afgörande. Emedlertid står orättvisan i beskattningsväg qvar, och emedan den förmånligare borgerliga rörelsen icke på långt när uppskattas till sitt fulla belopp, erfordras den höga bevillnings-procenten af 5 R:dr för hundrade, hvilken äfven måste bäras af den ringare rörelsen, som, lätt bedömd, snarare värderas för högt än för lågt, och enär förhållandet är ungefärligen enahanda i afseende på fastighet med bevillning af 2 R:dr för hvarje tusende af uppskattningsvärdet, så inträffar i Sverige, hvad som torde vara utan exempel i andra länder, att, ända till dess att

hvarje förmån blifver till sitt rätta belopp uppskattad, och den derföre utgående bevillnings-procenten nedsättes till hälften eller kanske fjerdedelen, hvilket borde kunna ega rum, den mindre väl lottade medborgaren, hvaribland jag äfven räknar Embets- och Tjenstemannen, i allmänhet får erlägga skatt för den mera väl lottade. Detta förhållande är beklagansvärdt och kan icke föda belåtenhet inom samhället.

Man har uppgifvit, att det skulle blifva svårt, ja, omöjligt för Utskottet, att med rättvisa föreslå någon förändring vid städernas classification. Talaren kan ingalunda finna detta. Folkmängd, export, import m. m. äro kände, och borde väl tagas till grund för en stads plats inom de 5 classerne. Talaren förmenar, att 4 Ledamöter af Utskottet på 3:ne dagar skulle kunna uppgöra ett godt förslag rörande detta ärende. — Man säger mig, att städernas classification icke har inflytande på beskattningen, då §:n 9 blott har en minimi-tariff och §:n 10 m. fl. lemnar en stor latitud åt Taxerings-Committéerne. Så borde det visserligen ock vara; men allmänt kändt är, och jag har redan haft äran anföra det, att minimi-tariffen vanligtvis begagnas såsom en maximi-tariff och att man ytterst sällan ålägger bevillning i enlighet med de anvisade högre skatte-beloppen. En Ledamot af detta Högv. Stånd har inom Utskottet ibland annat uppgifvit, att uti den stad, hvarest han är Pastor, den handlande, som drifver största rörelsen och som inom få år har samlat en ganska betydlig förmögenhet, är beskattad blott med 12 R:dr, det vill säga 2 R:dr öfver minimi-tariffen. Enahanda är förhållandet ock i allmänhet. Borgerskapets beskattning uti flere större städer kan man icke af sista Femårs-Berättelsen utröna, emedan den finnes sammanslagen med alla öfriga utgående bevillningsmedel enligt 2:dra Artikeln. Sådant förfaringssätt har blifvit iakttaget af respective Konungens Befallningshafvande inom Calmar, Kronobergs, Götheborgs och

Norrbottens län. Om detta har egt rum med eller utan afsigt att fördölja den ringa skatt, som af borgerliga rörelsen utgöres, så hafva emedlertid de till dessa län hörande städer icke anledning att beklaga sig öfver ärendets behandling. Man må icke invända, att detta Högv. Stånd bör lemna städernes classification utan allt åtal, emedan det skulle befinnas obehörigt, om Vällofl. Borgare-Ståndet ville ändra classificationen af Rikets pastorater. Sådan omclassificering af pastoraterne i afseende på allmänna bevillningen sker årligen af en vida ringare auctoritet än Vällofl. Borgare-Ståndet, nemligen af Taxerings-Committéerne, som utan allt afseende på pastoratets class bedöma detsamma till förmånlighet. Talaren anser sig föranlåten, att upprepa sitt påstående, att det icke är likgiltigt, till hvilken class en stad i bevillningsväg hänföres, och bör äfven på förhand gifva tillkänna, att han för sin del lägger föga vigt på de små palliativer, Utskottet har vidtagit i afseende på städernas beskattning genom en liten förändring af Taxerings-Committéerne och föreslående af Krono-Ombud. Han vet med full visshet, att de skola blifva ändamålslösa, ju mindre folkmängden uti en stad är, och ju mera den dagliga beröringen emellan innevånarne synes för freden och trefnaden erfordra efterlåtenhet i beskattningsfrågan.

Sedan discussionen härmed förklarats slutad och *Biskopens och Vice-Talmannens* proposition å bifall till Utskottets yttrande vid ifrågavarande §. blifvit med blandade Ja och Nej besvarad samt votering begärd, uppställdes och godkändes följande voterings-proposition:

Den, som bifaller hvad Utskottet vid 9:de §:n yttrat, röste Ja; den det ej vill, röste Nej. Vinner Nej, har Ståndet återremitterat Betänkandet i hvad det rörer nämnde §.

Vid

Vid derpå anställd votering befunnos rösterna hafva utfallit med 22 Ja mot 10 Nej; och hade alltså Högv. Ståndet beslutat i enlighet med Ja-propositionens innehåll.

§. 11.

Till hvad Utskottet vid denna §. yttrat fann Högv. Ståndet godt lemna bifall.

§. 13.

Utskottets framställning vid 13:de §. bifölls.

§. 14.

Utskottets rörande denna §. sid. 15 förekommande första yttrande blef af Högv. Ståndet bifallet.

Då derefter till pröfning förekom Utskottets yttrande sid. 15, i anledning af Comminister Beckmans förslag om nedsättning i bevillningen för arbetsfolk och deras vederlikar, anhöll

Doctor *Sandberg* om ordet och yttrade: Vid föregående Riksdagar hafva motioner blifvit väckta om skydds-afgiftens upphörande för arbetsfolk eller dess användade till fattigvården i den församling dit arbetaren hörer. Härom är nu icke fråga. Men af denna folkclass utgår en skatt till Staten efter 2:dra Art. som kallas *afgift för lön och rörelse* m. m. Den upptages uti 14:de och 27:de §§. I afseende på denna beskattning synas mig de anmärkningar, som igenfinnas uti Borgmästaren Hallings reservation sid. 22, förtjena den största uppmärksamhet. I synnerhet har jag ansett det obilligt, att denna bevillning skall utgå redan vid 18 års ålder, då många småväxta gossar hafva svårt vid att få årstjenst med lön. Det synes vara nog att de då betala mantalspenningar och skyddsafgift till Staten samt derjemte folkskole-, fattigvårds- och kurhus-afgift. Arbetskraften är hos oss icke fullt utvecklad förr än vid 21:sta

eller 25:te året. Under den obesutna folkmängdens tillväxt blir det ofta icke så lätt för unga personer af mindre stark kroppsbyggnad att få årstjenst, serdeles i vissa landsorter och då svag skörd inträffar. Hvad som synes mig tala för befrielse är den omständigheten att Tjenstemän icke erlägga någon bevillning förr än deras lön öfverstiger 200 R:dr B:co, och jag tviflar på att en arbetskarl, utan all konstfärdighet, kan hvarje söcknedag året igenom allestädes med sina händers arbete förtjena sig 1 R:dr R:gs, åtminstone sker det icke vid 18 års ålder. Och det kroppsliga arbetet tyckes väl icke böra hårdare beskattas än det intellectuella. Af dessa anledningar torde Betänkandet böra återremitteras, på det arbets-classen antingen må befrias från bevillning efter 2:dra Art. eller att den åtminstone icke måtte utgå förr än efter uppnådd myndighets-ålder eller 21 år.

Med Doctor Sandberg förenade sig Lector *Wallman* och Prosten *Melén*.

Contracts-Prosten *Holmberg*: Så väl af Reservanten Borgmästaren Halling, som af en Talare på detta rum hafva, efter allt hvad jag kan förstå, tillräckligt öfvertygande grunder blifvit anförda derföre, att arbets-classen bör vara befriad från erläggande af bevillning efter 2:dra Art. Jag utbeder mig endast få, såsom ett ytterligare skäl härför, fästa uppmärksamheten på en omständighet. Har en arbetare förmått köpa sig hus med åtföljande större eller mindre jordtäppa, så erlägger han bevillning efter 2:dra Art. endast för denna sin lilla fastighet, hvilken bevillning vanligen utgör blott några få skillingar och understiger således ofta den bevillning efter 2:dra Art., som i och för rörelse påföres den arbetare, hvilken hvarken eger eget hus eller egen jord. Detta är ett förhållande som de skattdragande sjelfva allsicke kunna förstå, likasom arbetaren aldrig kan begripa hur han skall kunna komma att skatta för "rörelse."

Öfver hans i detta hänseende bristande begrepp undrar jag för min del visst icke, utan förundrar mig mycket mer öfver Bevillnings-Förordningens ifrågavarande stadgande; men jag är fullt öfvertygad, att allt, som kan ländа till en rättvis lindring i den arbetande classens lefnadsställning, icke skall på något ställe blifva så uppmärksamt beaktadt och så ömsint behjertadt, som i detta Högv. Stånd, och det är i denna förhoppning, som jag vördsammast får anhålla om återremiss af 2:dra momentet i Betänkandets 14:de och 27:de §§.

Doctor *Björkman*: Äfven jag ömmar för arbetaren, men då här endast är fråga om friska och färdiga karlar, som ej äro lagstadde, utan arbeta för dagspenning, så anser jag dessa alltförväl böra med ett dagsverke om året kunna skatta till Staten, nemligen i Stockholm med 1 R:dr, i andra städer med 32 sk. och på landet 24 sk. Äro de fattige och bräcklige befrias de alltid; hafva de ett barn, så betala de hälften, och hafva de flere, så betala de intet. Men värre är förhållandet med gesäller. Desse äro här fortfarande ålagde 2 R:dr B:co bevillning, men såsom Motionären Herr Gustafsson föreslår, anser jag att hälften vore nog. Det af Utskottet åberopade skälet, att arbetslönerna alltmera stegras, gäller ej om desse numera, sedan näringsfriheten är allmän. De sakna deremot ofta arbete hos mästare och måste antingen vandra all verlden kring eller för sig sjelfva arbeta för nedsatta priser. Jag anser dem derföre högst böra beskattas såsom gerningsmän på landet i sista classen till 1 R:dr B:co.

Häruti instämde Professor *Lindgren*, Doctor *A. Nordström* och Contracts-Prosten *Forssell*.

Biskopen och Vice-Talmannen erinrade, att Comminister Beckmans förslag om nedsättning i bevillniagen för arbets-classen och dess vederlikar nu vore föremål för Ståndets pröfning,

icke Herr Gustafssons motion om enahanda förmån för gesäller, hvilken närmast i ordningen komme att föredragas.

Contracts-Prosten *Holm* fann arbetsfolket ej hafva serdeles fog till klagan, då gifte och enklingar med flera minderårige barn äro från ifrågavarande afgift alldeles frikallade, och äfven ynglingen, om han blir utan tjenst, kan af denna eller annan dylik anledning af Taxerings-Committéen från afgiften befrias.

Prosten *Lindberg*: Enär de bland arbetande classen i städerne, som äro ogifta eller utan barn, i allmänhet hafva sådane tillfällen till inkomster, att de äro bättre lottade än deras likar bland mästare och allmogen, finner jag intet skäl hvarför de skulle befrias från bevillning efter 2:dra Art. Jemförelsen mellan dem och embetsmän med mindre än 200 R:drs lön utfaller icke heller till bevis för den yrkade lindringen, då man betänker kostnaderna för de sednares bildning och att de uti första tjenstegraderna äro i ett läge, der hvarken skulden kan afbetalas, ej heller lefnadsbehofven bestridas utan andras understöd. Att embetsmän i ungdomen skulle genom arf hafva tillgångar till undervisning, är ett föregifvande, som icke ofta bekräftas af förhållandet vid läroverken, der fliten och hoppet kämpa som bäst utan bröd. Den svåra belägenheten, uti hvilken ynglingar bland arbetare befinna sig, anser jag höra till undantagen, då det är bekant, att den utvecklade ungdomskraften har både lön och föda i anbud. Att dessa fördelar af lättjan och dagdrifveriet förskjutas, är något som ej borde med omsorg fördöljas, för att håna statens lagstiftning och anordningar. Att skatten ej mäktar föra den unge arbetaren till lydnad och nyttig verksamhet i husbönders tjenst, visar den dagliga erfarenheten; men deraf borde man åtminstone lära, att ej genom skatte-lindring befordra det lösdrifveri, som är fattig-

domens och brottens plantskola. Jag yrkar §:ns antagande obetingadt.

Häruti instämde Prosten *Melander*.

Kongl. Hofpredikanten *Hasselrot:* Som jag i Utskottet kämpade för den nu omhandlade nedsättningen, ehuru bemödandet att genomdrifva densamma ej lyckades, vill jag nu blott omnämna detta, då jag ej har att lägga nya eller bättre skäl till de redan anförda; önskande blott att Högv. Ståndet ville behjerta den vigtiga frågan och återremittera den till Utskottets förnyade behandling.

Contracts-Prosten *Almqvist*: Jag måste bekänna, att ingen beskattning väckt så mycken skälig klagan och ingen synes mig så obillig, som denna. Ej nog, att dessa arbetsfolk skola betala mantalspenningar och personell bevillning, kommer dertill, att de äfven åläggas afgifter efter 2:dra Art., som taxerar lön, egendom och rörelse.

De ega hvarken lön, ej eller egendom, ej eller rörelse, ty i detta sista fall tillhöra de handtverkare eller gerningsmän och beskattas såsom sådane, de ega endast sina båda armar, som ej äro försedde med annat än två tomma händer.

Man omtalar väl, att en nedsättning kunde ske i afgiftens belopp, men nedsättning har skett de två sista Riksdagarne; skall afgiften vara qvar, kan den ej stort minskas. Men den kan alldeles borttagas och det är detta jag vördsamt yrkar.

Doctor *Sandberg:* Af de anförda skälen kan jag icke blifva öfvertygad om lämpligheten af denna lön- och rörelse-bevillnings utgörande af arbets-classen, åtminstone icke vid den ålder, då den nu utgår. Beloppet är i Bevillnings-Förordningen bestämdt, och kan icke af Taxerings-Committéen nedsättas. Stadgandet härom måtte tillämpas serdeles olika, då en så be-

skaffad skatt i Malmöhus Län uppgått till 1,018 R:dr, i Christianstads Län till 63 R:dr och i Jemtlands Län blott till 1 R:dr 16 sk. Genom denna afgifts upphörande torde icke eller skatte-intraderna blifva synnerligen förminskade. Ty för denna tillöknings skull blifver nu mången, som icke eger full arbetskraft, alldeles skattefri, hvilken eljest kunnat mantalsskrifvas att erlägga bevillningen efter 1:sta Art. Jag medgifver visserligen att många arbetskarlar betala årligen en mångdubbelt större skatt till brännvinsbrännaren och till krögaren än till Kronan och derigenom blifva oförmögne att erlägga den sistnämnde. Och med dessa har jag icke något medlidande. Men jag vet också huru det går till i folkrika socknar under missväxtår. De små bönderna kunna knappt underhålla sig sjelfva och sina hushåll, ännu mindre några tjenare. Då fyllas stugorna hos torpare, båtsmän och inhysesfolk med deras fullväxta barn, som icke kunna få tjenst; och en nästan fullkomlig brist uppstår på arbete för beting eller dagspenning. Deras ställning såsom tjenstlösa är redan högst bekymmersam, och då kommer dertill bevillningen för en arbetsinkomst, som de icke kunnat förvärfva. Jag medgifver visserligen, att mången af lättja eller sjelfsvåld undandrager sig husbondevälde; men en sådan bevekes icke att taga årstjenst för att undvika arbets-bevillningen. Jag anser mig icke kunna frånträda mitt yrkande om förändring uti hithörande föreskrifter.

Doctor *A. Nordström*: Jag instämmer i Doctor Sandbergs åsigter jemte deras, som yttrat sig i samma syftning. Derjemte vill jag anmärka, i afseende å de af Utskottet såsom motiv för afslag omnämnda stegrade arbetslönerna, att de fullt uppvägas af den stegrade lefnadskostnaden. Då fattigdom i de flesta fall gör undantag från stadgandet nödvändigt, hvartill tjenar det då, om ej till ökadt besvär för Presterskapet, som

skall utfärda fattigdomsbevisen? Arbets-classen betraktar Presterskapet såsom sina målsmän. Jag tror derföre Högv. Preste-Ståndet böra i denna fråga taga dess talan om händer. Vid 1840 års Riksdag beviljade Adeln och Preste-Ståndet den ifrågavarande befrielsen och för att nu bereda densamma anser jag återremiss af frågan ej böra uraktlåtas.

Contracts-Prosten *Almqvist* yttrade, att han uti de på sednare tider jemväl för arbets-classen tillkomna afgifterna till både folkskolan och fattigvården såg ett ytterligare stöd för yrkandet på ifrågavarande afgifts nedsättning eller totala afskaffande.

Sedan discussionen härmed förklarats slutad och *H. H. Vice-Talmannens* proposition å bifall till Utskottets yttrande i denna punkt blifvit med blandade Ja och Nej besvarad samt votering begärd, uppställdes och godkändes följande voteringsproposition: Den, som bifaller hvad Utskottet sid. 15 yttrat i afseende å Comminister Beckmans ifrågavarande förslag, röste Ja; den det ej vill, röste Nej. Vinner Nej, har Ståndet samma yttrande återremitterat.

Voteringen, som nu anställdes, befanns efter rösternas summering hafva utfallit med 22 Ja emot 10 Nej; och hade alltså Högv. Ståndet Utskottets yttrande bifallit.

Häremot reserverade sig Prosten *Melén* och Doctor *Sandberg*, den sednare med serskildt afseende å det obilliga deruti att bevillningen efter 2:dra Art. utkräfves redan vid 18:de året.

Vidare förekom Utskottets yttrande sid. 15 öfver Herr Gustafssons motion i afseende å bevillningen för gesäller.

Härvid yttrade Doctor *Björkman:* Jag nödgas här upprepa, hvad jag redan anfört rörande gesäller, nemligen att friheten för hvar och en att med handtverk sig försörja numera ofta vållar brist på arbetsförtjenst på mästares verkstäder och

tvingar gesällen att vandra verlden omkring för att söka sin utkomst, eller ock att hemma på kammaren lifnära sig oftast under brist på arbete och till nedsatt pris. En värd Talare har sagt, att gesällerna numera ej vilja arbeta hos mästare, utan heldre försörja sig på egen hand. Så vidt jag känner förhållandet, hafva mästare numera mindre rörelse och kunna således ej antaga så många gesäller som förr. Billigheten torde således fordra, att gesäller ej beskattas högre, än de handtverkare på landet, som hafva en eller ingen arbetare på sig skrifven, neml. med 1 R:dr.

Doctor *A. Nordström* hördes häri instämma.

Comminister *Beckman*: Med anledning deraf att min vördsamma motion föreslår en nedsättning med 25 eller 20 procent för arbets-classen och dess vederlikar, har jag inom Utskottet sökt bereda gesäller, som skattskrifva sig hos mästare, och för hvilka han betalar skatten, lindring till 1 R:dr 16 sk. i stället för nu föreskrifna 2 R:dr. Förslaget vann i begynnelsen icke Utskottets bifall; men sedan dess uppmärksamhet hade blifvit fästad deruppå, huru den nya Näringsförfattningen hade bragt tillväga stora förändringar och svårigheter i afseende på handtverkerierne, då de fleste gesäller numera försvara sig sjelfva, hvarigenom ock Kongl. Maj:t och Kronan blifver förlustig bevillningen af en stor del, så var man icke obenägen, att på något sätt söka jemna olägenheterne af Författningen, och ville äfven, för att uppmuntra till fortfarande af skattskrifningen hos mästaren, lindra skatten för gesäller uti denna belägenhet, då man deremot något ville höja skatten för dem, som arbetade under eget försvar, helst om de vid arbetet begagnade biträde. Lindringen af 32 sk. för de förre och en förhöjning för de sednare af 24 sk. skulle tillsammans med communal-afgiften, göra en skillnad af ungefärligen 1 R:dr 36 sk., hvarpå sanno-

likt mången skulle fästa afseende vid valet emellan eget försvar och skattskrifning hos mästare. Man var på Utskotts-Afdelningen färdig att med en enda votering afgöra dessa begge frågor; men då vid samma tillfälle man skulle bedöma Herr Gustafssons motion, som ville hafva gesäller, hvilka han fann för godt att jemföra med studenter, till och med alldeles fria ifrån skatt, föll den uppgjorda voterings-propositionen sönder i tvänne, och pluraliteten behöll gesällerna vid den gamla beskattningen, men bestämde 2 R:dr såsom minimiafgift för dem, som hafva eget försvar. Talaren skulle gerna önska återremiss till följe af sin fortfarande åsigt, att gesäll, som låter skrifva sig hos mästare, borde hafva lindring, hvarigenom Statsverket snarare skulle vinna än förlora, helst bevillningen i detta fall säkrast går ut; men han gör sig inga synnerliga förhoppningar på Utskottets bevågenhet i denna rigtning.

Uppå härefter framställd proposition, fann Högv. Ståndet godt Utskottets ifrågavarande yttrande bifalla.

Föredragningen afbröts, för att i eftermiddagens Plenum fortsättas.

Ståndet åtskiljdes kl. ¼ 3 e. m.

Ut supra.

In fidem

S. H. Almqvist.

Den 10 Maj 1851.

Plenum kl. ½ 6 e. m.

§. 1.

Föredrogos och bordlades *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets* följande Utlåtanden och Memorialer:

N:o 89, i anledning af väckt motion om inrättande af ett Ecclesiastik-Collegium;

N:o 90, i anledning af väckt fråga om inrättandet af en serskild Bureau eller afdelning inom Ecclesiastik-Departementet, för handläggningen af ärender som angå Elementar-Läroverken;

N:o 91, i anledning af väckt fråga om förändring af 11:te §. uti Kongl. Stadgan om Tullförpassning och Tullbevakning;

N:o 92, i anledning af väckt motion om upphäfvande eller ändring af Kongl. Brefvet den 2 Augusti 1836, angående tullförsegling å brännvinskärl, som föras öfver Saltsjön;

N:o 93, i anledning af återremiss af Utskottets Betänkande N:o 72, om inrättande af Läns-Nämnder;

N:o 94, i anledning af återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 81, angående förändringar i Kongl. Förordningen om prestval af den 1 April 1843.

§. 2.

Fortsattes föredragningen af *Bevillnings-Utskottets* Betänkande N:o 4, angående grunderna för den blifvande Allmänna

Bevillningen samt föreskrifterna för deras tillämpning; hvarvid förekom

Utskottets sid. 15 afgifna yttrande, rörande Friherre Alströmers motion.

Bifölls.

Utskottets sid. 16 upptagne hemställan rörande bevillningen för "*Directeurer, Theater-, vid andra än Konungens Spektakler*", fann Ståndet för godt bifalla.

Utskottets samma sida förekommande tillstyrkande, i anledning af Herr Gustafssons motion, rörande bevillning för "*Handtverkare hvilka*" &c., bifölls.

Hvad Utskottet nämnda sida i anledning af Herr Lagergrens motion hemställt, blef af Ståndet bifallet.

Hvad Utskottet i anledning af Herr Lagergrens, Herr Friherre Alströmers och Herr Rinmans motioner, i 4 serskilda punkter, å sid. 17 hemställt och tillstyrkt, fann Ståndet godt bifalla.

Utskottets, i anledning af Herr Hallings motion, rörande bevillning af "*Utländningar, som resa omkring*" &c. sidd. 19 och 20, i 5 serskilda punkter, gjorda hemställanden och förslag blefvo af Ståndet bifallna.

Hvad Utskottet sid. 20 föreslagit, rörande bevillning af *Veterinärläkare*, blef af Ståndet bifallet.

§. 15. Bifölls.

§. 16. Bifölls.

§§. 17 & 19. Bifölls.

§. 23.

Prosten *Lindberg* begärde härvid ordet och yttrade: Redan i Utskottet har jag fästat uppmärksamheten deruppå, att

denna afgift utgör en del af roteringen och således såsom af grundskatts natur, enligt 80:de §. R. F., ej allena af Rikets Ständer kan förändras. Föregående 22:de §. gifver vid handen att denna afgift ej beror på taxering, utan här finnes intagen till ledning för debitering. Billigheten af ersättning för dem, som skjutsa posten, bestrider jag ingalunda, men endast det föreslagna sättet, såsom i min tanka grundlagsvidrigt.

Prosten *Arosenius*: Anledningen till detta Utskottets förslag var dels en motion, dels de bevis Motionären framlade, att många posthemman fått sin skjutskyldighet fördubblad. Fullständiga documenter utvisade, det hemman, förbundne till 312 mils postskjuts om året, nödgats bestrida en skjuts af öfver 700 mil, och att denna öfverskjuts, som endast genom accord med grannar kunnat åstadkommas, kostat icke endast *all* den lega, hvilken Postverket bestod, utan äfven betydliga penningar deröfver. Vid sådana hemman är postforslingen en ganska dryg tunga, som visserligen icke med rätta bör erlägga ifrågavarande ökade skatt. Dessa 2 R:dr äro tydligen af bevillnings natur och hade eljest ingenting att göra i närvarande Förordning. De kunna således lika lätt borttagas, som ditsättas, hvarföre jag tillstyrker bifall.

Häruti instämde Prostarne *Holm* och *Klintberg*.

Prosten *Lindberg*: Det har blifvit sagdt, att denna rest af roteringen kan af Ständerna eftergifvas, enär postskjutsbesväret ökats; härvid bör dock märkas, att enär Rikets Ständer icke ansett sig berättigade borttaga rusttjensts-marken för utsockne frälset i Halland, sedan detsamma blifvit ålagdt vacans-afgift, borde den nu ifrågavarande lindringen så mycket mindre kunna beviljas, såvida man ej vill förfara efter godtycke.

Prosten *Holm:* Den siste värde Talaren bör bevisa hvad han påstår, att berörde afgift är af *grundskatts natur;* ty, om

en sådan bevisning uteblifver och icke kan præsteras, få vi väl lita på Utskottets utsago att den är en *bevillning* för den förmån, som tillskyndas posthemmanen genom dem medgifna frihet från rotering och kronoskjuts.

Prosten *Lindberg*: Då Prosten Holm uppfordrat mig att förete documenter såsom bevis för mitt yrkande, att ifrågavarande afgift är af grundskatts natur, måste jag erkänna, att jag icke är försedd med pergamentsbref, men vädjar till den i krigsväsendet välbevandrade Talarens talenter, om det kan bestridas, att rotering, hvarom 23:de §. handlar, är af grundskatts natur, hvadan jag äfven nu reserverar mig vördsammast emot allt tillgörande i detta mål, utom i den ordning 80:de §. R. F. stadgar.

H. H. Biskopen och Vice-Talman: Då berörde afgift alltid i Bevillnings-Stadgan varit intagen, icke såsom af grundskatts-natur, om hvilka utskylder den 22:de §. handlar, utan såsom hvarje annan afgäld af bevillnings-egenskap, anser jag mig icke kunna vägra proposition å bifall till Utskottets, i öfverensstämmelse med denna åsigt, gjorda hemställan.

På härefter vederbörligen gjord proposition blef, hvad Utskottet vid §. 23, i anledning af Gustaf Petterssons motion, hemställt och föreslagit, af Ståndet bifallet.

§§. 27 och 29. Bifölls.

§. 34. Bifölls.

§. 35. Utskottets hemställan i anledning af Herr Mæchels samt Nils Jeppssons motioner:

Prosten *Arosenius*: Den här föreslagna bevillning af Privat-Bankernas inkomst grundar sig väl hufvudsakligen först på föreställningen om deras enorma vinst, sedan på den gamla

Svenska afunden. Jag kan ej underlåta anmärka det oformliga i en bevillning, som utkräfver 15 procent af ett bolags vinst. Något motsvarande exempel förekommer icke inom vår nuvarande lagstiftning. Det torde ock, i förening med andra förtryckande åtgärder, snart verka derhän, att Privat-Bankerna af sig sjelfva upphöra, säkerligen till föga fromma för landet, så vida Riks-Banken ej är färdig att fylla deras rum. Jag tror icke att Rikets Ständer böra i deras Bevillnings-Förordning längre bibehålla ett minnesmärke af gammal obenägenhet emot dessa institutioner, utan låta dem, i likhet med alla andra Bolag, skatta med 5 procent af vinsten. Således hemställer jag, att det nuvarande stadgandet om 15 procent i afgift måtte få utgå.

Professor *Agardh*: Då Utskottet här ej föreslagit någon förändring i Rikets Ständers vid förra Riksdagen fattade beslut, så synes mig ingen anledning förefinnas att nu frångå detsamma. Hvad beträffar den anmärkta omständigheten, att Privat-Bankerna snart nog lära nödgas upphöra med sin rörelse, så har jag ofta hört denna sak upprepas, men ännu har man ingen erfarenhet af att någon enda Privat-Bank upphört, men väl den motsatta, eller den, att flera nya tillkommit, och detta lärer väl blifva förhållandet, så länge man på sina penningar, insatta i en Privat-Bank, vinner mera och säkrare än snart sagdt i någon annan rörelse. Hvad rättsvidrigheten af denna beskattning beträffar, så vill jag blott åberopa, att en person, som har egendom för t. ex. 50,000 R:dr, bör finna sin stora uträkning vid att sälja denna och lägga försäljnings-summan i Privat-Banksactier; ty af egendomen kan han, med all sträfvande omtanka och bekymmer, sällan påräkna öfver 6 men oftast under 5 procent, då man deremot ej ännu, som jag tror, har exempel på någon Privat-Bank, som ger mindre utdelning än 10 och ofta 15 à 20 procent. Såsom Bank-delegare kan han lägga händerna i kors och i all maklighet qvittera sin dryga utdelning, då han

deremot såsom egendoms-innehafvare är underkastad alla de skiftningar, för hvilka näringsidkaren och producenten alltid är blottställd. Förhållandet mellan den, som sätter sina capitaler i en rörelse, för hvars drifvande fordras omtanka, och den, som lägger dem i Privat-Banks-actier, synes mig vara detsamma som emellan arbetsbiet och drönaren. Då man nu lägger märke till att beskattningen ej vidtager förrän man redan har sina 6 procent i säkert förvar, så synes mig ingen rättsvidrighet med något fog kunna eller böra åberopas. Jag tillstyrker således bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Häruti instämde Prostarne *Lindberg*, *Ljungdahl* och *Melén*, samt Kongl. Hofpredikanten *Hasselrot*.

Prosten *Holm:* Jag instämmer till alla delar med Professor Agardh, och vill fästa uppmärksamheten derpå att 15 procents bevillning erlägges blott på det belopp af årliga revenuen, som öfverstiger 6 procents ränta af det tillskjutna capitalet, och hvilken beskattning jag finner både billig och rättvis.

Comminister *Beckman*: Professor Agardh har redan antydt och Prosten Holm fullständigt utredt, att det endast blifver på det belopp utöfver 6 procent, hvilket enskilda Banker lemna i behållning, som beskattning efter 15 procent skall åläggas. Då denna utredning har förekommit, sedan jag tillät mig begära ordet, så behöfver ingenting vidare i det afseende yttras. Men jag anser mig dock böra tillägga, att fastigheten bär 5 procents skatt af afkastningen, efter milleafgiften, ehuru man icke i allmänhet kan beräkna mera än 4, stundom knappt mera än 3 procent, på det använda capitalet; och härutaf finner Talaren ett ytterligare skäl för och icke emot den äfven nu bibehållna beskattningen på enskilda Banker.

Prosten *Arosenius*: Vid den ifver, som här röjer sig emot Privat-Bankerna, är det icke lönt att uppehålla discus-

sionen. Jag kan likväl icke underlåta att erinra, huru just till följe af Rikets Ständers egen uppmaning Privat-Bankerna inom vårt land blefvo inrättade. Hvad nytta eller skada de åstadkommit, derom är icke nu rätta tiden att yttra sig. Men det förvånar, att så fort de väl hade uppväxt och ansågos bära sig, då var man genast tillreds att genom en orimlig beskattning nedtrycka dem. Om delegaren utan eget besvär här åtnjuter sin vinst, så är detta förhållandet med alla räntebärande capitaler. Jag saknar rättvisa i denna undantagslag, men måste, liksom Bolagen, böja mig under majoritetens makt, och gör det med tillkännagifvande, att jag icke är delegare i någon Privat-Bank, således icke talat för något eget intresse.

Doctor *Sandberg*: Blott med afseende å hvad här blifvit yttradt, att Privat-Bankerne tillkommit i följd af Rikets Ständers eget åtgörande, har jag begärt ordet. Såvidt jag känner Författningen af den 14 Januari 1824, som utgör Grundlagen för dessa inrättningar, så skulle de vara förmedlande anstalter emellan den capital-egande och den lånbehöfvande, och röra sig med Riks-Bankens mynt. När nu härvid i betraktande tages innehållet af R. F:ns 72:dra §., som säger: "egande Riksens Stän-"der *allena* rätt att genom Banken utgifva sedlar, som för mynt "i Riket må erkännas", så blir det alldeles oförklarligt, huru dessa anstalter hafva kunnat förvandlas till sedelfabriker, som få draga ränta af sina ega utgifna räntelösa förbindelser, hvilka circulera såsom mynt, tvärtemot meningen af ofvannämnda Författning och i strid med sjelfva Grundlagens tydliga föreskrift. Jag tror derföre, att Privat-Bankerne böra och rätt väl kunna bära den högre beskattning, som vid sistlidne Riksdag pålades dem och endast skulle utgå å den vinst, som öfverstiger den skäliga och lagliga af 6 procent på delegarnes tillskjutna capital.

capital. Jag ville önska att hvarje bidrag till Statens behof vore lika billig till sin natur och lika lätt att utgöra, som detta. Dess bibehållande anser jag så mycket mindre betänkligt eller tryckande som, enligt hvad jag förnummit, Privat-Banker finnas, som, för att undgå denna högre beskattning, beslutat en årlig utdelning af endast 6 procent, då förmodligen af öfverskottet bildas en reserv-fond för framtiden. Under sådant förhållande, bör ifrågavarande §. i Bevillnings-Stadgan icke ändras, på det att, när denna reserv-fond en gång utdelas, Staten icke må förlora sin billiga andel af den öfverskjutande betydligare vinsten.

Doctor *Gumælius*: Jag har icke begärt ordet för att yrka en återremiss, hvilken, för att sluta af den opinion som låter sig förnimma, icke lärer vara att hoppas, utan emedan jag icke stillatigande har kunnat åhöra allt hvad här emot Privat-Bankerne blifvit anfördt. Jag hade annars trott, att den blinda ifvern numera skulle hafva något lagt sig. Men blott en enda Talare har sagt ett ord till dessa inrättningars försvar. Deremot har en annan, under jemförelse af Privat-Bank-rörelsen med jordbruket och industrien, påstått, att den förre skördar vinst utan möda och utan risque. Jag vet dock knappast något företag, om jag undantager handeln, som är mer blottställdt för äfventyret af förluster med åtföljande bekymmer, än just Privat-Bank-rörelsen. Ett Damocles'-svärd sväfvar städse öfver dess delegare, hvilka, derest icke rörelsen drifves med desto större omtanka och försigtighet, lätteligen, i stället att skörda vinst, kunna bringas till tiggare. Denna rörelse liknar i detta fall den större handeln, och jag frågar, om man ville binda denna med en likadan beskattning, som blifvit pålagd Privat-Bankerne, om man tror, att denna, industriens kraftiga häfstång, skulle kunna utveckla sig och gagna? Att ännu ingen Privat-Bank blifvit bragt till utred-

ning, bevisar intet annat än att de med försigtighet blifvit förvaltade. Jag är icke och har icke eller varit intressent i någon Privat-Bank, så att någon egen nytta har icke kunnat grunda min öfvertygelse, att dessa inrättningar, som för mången tyckas så förhatliga, likväl för landet åstadkommit mycket godt. De hafva befordrat en förut saknad liflighet i handel och rörelsen, beredt medel för utveckling af industrien och gagnat icke minst jordbruket. Den som erinrar sig, huru, före Privat-Bankernes uppkomst, hela landets penningrörelse låg bunden i Stockholms-intressets hand, måste väl ändock erkänna landets emancipation derifrån såsom ett factum och såsom en följd af Privat-Bankernes verksamhet. Att, såsom opinionen nu är, dessa inrättningar gå en kris till mötes, kan väl med temligen visshet förutses; men hvad jag önskar, är, att denna kris måtte försiggå utan alltför stora brytningar, och att de, som hafva sig ombetrodt ordnandet af Rikets penningeväsende, måtte vidtaga sådana åtgärder, som kunna blifva för landet tillfyllestgörande. Några förslag dertill hafve vi likväl ännu icke fått se. Men väl få vi oupphörligen höra upprepas förebråelserna mot Privat-Bankerna och se de åtgärder som vidtagas mot dem, för att slutligen bli dem qvitt. Jag önskar, att man i tid tillika måtte vidtaga sådana åtgärder, att man ej får anledning att bittert ångra sin ifver mot dessa penningeverk, när man får erfara följderna af deras upphörande.

Professor *Agardh*: Den siste Talarens anmärkningar hafva framkallat mig ännu en gång. Han har sagt, att delegaren i en Privat-Bank är underkastad samma risque som hvarje annan, ehuru man ännu icke har någon erfarenhet, hvarigenom detta kan ådagaläggas. Hvad en risque beträffar, af hvilken man ännu icke har någon erfarenhet, så lär man väl ej serdeles böra fästa sig dervid; hvad som emedlertid är säkert och af er-

farenheten bekräftadt, det är, att både jordbrukaren, industriidkaren och köpmannen stå sin stora och dryga risque, och det kan väl då ej vara obilligt, om den, som hittills utan risque dragit in sina 10 à 15 och 20 procent, äfven erlägger sin tribut till det allmänna, hvilken, om den äfven till siffran är högre än beskattning på rörelse i allmänhet, vid en noggrannare pröfning i sjelfva verket torde utfalla relativt ringa nog. Privat-Banks-delegarne äro dessutom ej så blottade på anhängare och gynnare, som man understundom och äfven här låtit påskina, och de lära finnas högre upp än man vanligen föreställer sig, åtminstone har, som vi alla känne, en af Ständerna vid förra Riksdagen uttalad bestämmelse, rörande dessa Bankers fri- och rättigheter, af den andra Statsmakten blifvit ignorerad, och det är just detta, som gjort mig något varm för försvarandet af de åtgärder, rörande desamma, hvilka äro Ständernas ensak. Representationen bör nemligen begagna sin rätt att hålla igen, när man ser en bestämd benägenhet hos den andra Statsmakten att snart sagdt utom gränsorna för sin befogenhet gynna ett stort och mäktigt intresse.

Doctor *Grafström*: Jag är af den siste värde Talaren förekommen, och vill icke ingå i någon undersökning, huruvida Privat-Bankerne varit landet till gagn eller skada, utan endast yttra mig rörande den sak, som nu egentligen är i fråga, nemligen den föreslagna bevillningen. En sådan af 15 procent synes väl vid första påseendet något hög, men, om man besinnar, att dessa 15 procent endast skola erläggas å den vinst, som öfverskjuter 6 procents ränta af det insatta capitalet, tror jag att man skall finna denna bevillning ganska billig, helst vid en jemförelse af den, som är pålagd jordbruket. Det är en känd sak, hvilka vådor och förluster vårt åkerbruk är underkastadt, ofta beroende af klimatiska förhållanden, som det ligger

utom den menskliga försigtighetens och omtankans förmåga att kunna reglera och bestämma. För vida mindre vådor torde sådana associationer som Privat-Banker och andra blifva blottställda, om de annars med omtanka förvaltas. Man har talt om den blinda ifvern emot dem; men någon anledning skall väl förefinnas till det allmänna ropet, och tror jag att en hufvudsaklig återfinnes i allmänhetens åstundan att få *ett* mynt, som i landet gäller, samt befrias från Privat-Bankernes mångskiftande, icke vid alla liqvider användbara, sedlar.

Doctor *Säve*: Då Ständerne vid sistlidne Riksdag beslöto den förhöjda bevillning, hvarom nu fråga är, mente de dermed ganska allvarsamt. De ansågo Privat-Bankerne i så fall skadliga, att de, genom den vinst de af sin rörelse skördade, åstadkommo en förminskning af Riks-Bankens. Ständerne åtnöjde sig derföre icke endast med att stadga nämnde bevillning, utan föreskrefvo äfven, att minsta valeuren för Privat-Bankernes utgifvande sedlar borde vara $6\frac{2}{3}$ R:dr B:co. Icke desto mindre hafva dessa vetat förskaffa sig rättighet att ännu för en längre tid utgifva sådana af $3\frac{1}{3}$ R:drs valeur. Under sådant förhållande anser jag icke skäl vara att för närvarande bevilja någon nedsättning i bevillningen, utan tror Utskottets förslag böra bifallas.

Comminister *Beckman*: En högt värderad Talare har jemfört capital, begagnadt till actier uti enskild Bank, med capital, nedlagdt i handel, under antydande af förment orättvisa, då för den behållning, som utöfver 6 procent utfaller på det förra capitalet, skall skattas 15 procent, men för vinsten på det sednare aldrig mera än 5 procent. Jag förmenar, att lagstiftaren icke har velat någon orättvisa, utan att, om allt tillgår redligt, köpmannen skattar i någorlunda proportion emot actieegaren. Den förre använder t. ex. i sin handel 20,000 R:dr.

Är han mindre lycklig och endast dermed på året förtjenar netto 6 procent, så skattar han för uppgifne 1,200 R:dr 60 R:dr; men går handeln serdeles förmånligt och lemnar behållning af 25 procent eller 5,000 R:dr och han är ärlig i sina taxerings-uppgifter eller blifver rättvisligen bedömd af Committéen, så blifver hans skatt 250 R:dr, eller mera än 4 gånger så stor som i den förra händelsen. Samma stora behållning på actier i Privat-Bank skulle visserligen bära ännu högre skatt; men någon fördel måste väl köpmannen böra åtnjuta för det större äfventyret, hvarmed hans capital hotas.

Biskop *Heurlin:* Uti den äfven nu återkommande striden om Privat-Bankernes nytta eller skadlighet, vill jag ej inlåta mig. Var deras inrättande, på sätt nu skett, ett ondt, så var det ett nödvändigt ondt för att afböja de vådor för landet, som efter realisationen skulle uppstå, enär Rikets Ständers åtgärder åsyftade hvad man kallar strypning, och ingalunda beredandet af lättad penninge-rörelse och för landets industriella utveckling och ekonomiska förkofran ökade låne-tillgångar. Det goda hafva åtminstone Privat-Bankerne uträttat, att de afvändt detta hotande onda. Att den föreslagna höga beskattningen på Privat-Banker är irrationell och står i strid med grunderna för den allmänna bevillningen, torde icke kunna bestridas. Jag vill likväl icke motsätta mig förslaget. Det skall icke inbringa serdeles rikedom eller tillgång för Statsverket, ty numera lemna Privat-Bankerne vida ringare utdelningar än i början af deras verksamhet. Smålands Privat-Bank har de begge sednare åren utdelat 14 R:dr per actie. Actie-egarne hafva contant tillskjutit 100 R:dr per actie. Efter 6 procent utgör räntan 6 R:dr. Har man tillika contant inbetalt de andra $\frac{3}{4}$:delarne af actie-beloppet, så betalar Banken blott 4 procents ränta, och actie-egaren får vidkännas en ränte-förlust af 6 R:dr per actie. Den afundade vinsten utgör således endast

2 R:dr per actie. Jag har anledning förmoda, att utdelningen i denna Bank blir för innevarande år mindre, och actie-egarne skulle visst vara belåtne, om de alla år kunde med säkerhet påräkna 6 procent af deras contanta insats. Actier uti Privat-Banker äro numera så litet begärliga, att de ej finna köpare, och icke utan svårighet ens emottagas såsom hypothek. Den förhöjda minimi-sedelvaleuren har betydligt förminskat actie-egarnes vinst på rörelsen, och om denna minimi-valeur höjes till det af Rikets förra Ständer stadgade belopp, skall vinsten så sjunka, att Privat-Bankerne skola nödgas inställa sin låne-rörelse.

Häruti instämde Domprosten *Ahlstrand*, Lector *Wallman* samt Prosten *J. C. Söderberg*.

Prosten *Almqvist*: Fägnesamt var att få höra ett opartiskt sanningsenligt ord om de förföljde och förhatade Privat-Bankerne. Den häftiga storm, som emot dem samlat sig, hade jag trott skulle lugnas, men jag märker, att den kommer att blåsa till dess de blifvit bortsopade. Annars skulle jag väl hafva föreställt mig, att tänkesättet emot dem blifvit förändradt med förändrade omständigheter. Vid sistlidne Riksdag, då den förhöjda beskattningen dem ålades, hade de ännu att beräkna behållning af sin rörelse och Bankens låne-fonder saknade afnämare. De lågo oförräntade, i följd af genom gynnsam conjunctur ökade capitaler i landet, hvarigenom de blefvo öfverflödiga. Men denna minskning i Bankens utlåning skyllades på Privat-Bankerne. Nu är förhållandet förändradt; Banken kan icke på långt när fylla de lånsökandes behof. Derföre hade jag förmodat, att en billigare lagstiftning skulle införas; men då opinionen emot Privat-Bankerne ännu är så compact, önskar jag endast att landet deraf ej i framtiden får lida, och reserverar mig emot denna obilliga beskattning.

Doctor *Sandberg:* Om några vådor skulle, såsom man här förmenat, blifva följden af Privat-Bankernes upphörande, så hafva, enligt min tanke, dessa vådor just blifvit framkallade af det sätt, hvarpå dessa penning-inrättningar fått röra sig med egna credit-sedlar. Att de under de sednare åren skulle betydligt hafva inskränkt sin rörelse, har man äfvenledes fått upplysning om; men då det icke kan bestridas, att deras utelöpande sedelstock utgjorde, efter afdrag af Cassa-behållningarne i Rikets gångbara mynt, 1846 3,861,161, 1847 5,990,361, 1848 6,811,125 och 1849 7,019,935 R:dr, så tyckes en sådan alltjemt stigande sedelstock just icke antyda en förminskad rörelse.

Comminister *Beckman*: Blott ett slutord. Jag nödgas för min del vördsammast förklara, att jag anser discussionen här hafva betydligt kommit att dragas in på ett område, till hvilket den icke hade bort föras. Jag förmenade, att fråga egentligen borde hafva varit, huruvida actie-egare i Privat-Bank rättvisligen borde eller icke borde åläggas 15 procent för den utdelning, som kan utfalla utöfver 6 procent på det inbetalta beloppet. Men man har nästan lika mycket talat om afundsjuka och en storm emot Privat-Bankerne, som om beskattningen. Jag har icke erfarit denna afundsjuka eller blifvit bortförd af någon storm, som icke eller har kunnat förmärkas inom Utskottet, hvarest jag i likhet med hvarje majoritetens medlem satt såsom en för alla yttre intryck otillgänglig räknemästare, och vid behandlingen af denna §. beskattade en möjligtvis utfallande vinst. Hvarje beskyllning för förföljelse emot enskilda Banker måste jag förklara vara obefogad och äfven obehörig i afseende på Bevillnings-Utskottet. Hafva Privat-Bankerne åstadkommit eller åstadkomma de framdeles något verkligt godt i afseende på det allmänna, så gläder det mig. För actie-egarne anser man dem

åtminstone hafva varit nyttiga, och det förhåller sig med dem alldeles såsom med medicinen, efter en viss celebritets upptäckt, att "den är god för läkare, om ej för andra."

På härefter i vederbörlig ordning gjord proposition, blef Utskottets berörde hemställan af Ståndet bifallen.

Hvad Utskottet derefter i anledning af Herrar *Bergmans* och *Rosenblads* motioner tillstyrkt, fann Ståndet godt bifalla.

Art. III.

§§. 37 och 38.

Comminister *Beckman*: Jag skall icke länge uppehålla det Högv. Ståndet i anledning af Bevillnings-Förordningens 3:dje Artikel, som ännu föreslår beskattning för charakters-fullmakter, utan med åberopande så väl af min vördsamma motion som af Herrar Grefve af Ugglas' och Landshöfding af Dahlströms samt min egen reservation (sid. 18), endast korteligen anhålla, att Betänkandet i afseende på denna punkt måtte blifva återremitteradt. Endast detta bör tilläggas, att, derest Rikets Ständer hafva förmenat sig uti Bevillnings-Förordningens 3:dje Artikel skola finna en guldgrufva för stora flottan eller för fästningsbyggnader, de högeligen hafva bedragit sig. Om jag icke af Femårs-Berättelserne har blifvit alltför mycket vilseledd, så inbringar denna Artikel omkring 1,000 R:dr B:co, det vill säga: ingalunda så mycket, att besvär och kostnader för debitering, indrifning och redovisning med afgiften kunna ersättas. Ifrån åtskilliga Län inflyter under denna titel icke en skilling, ifrån Gottland hela 12 sk., ifrån Blekinge 7 R:dr 9 sk. 7 rst., och ifrån Stockholms stad, hvarest titelsjukan skall vara mest rådande, 390 R:dr. Talaren är öfvertygad, att samtlige vederbörande ifrån Häradskrifvarne upp till Rikets Ständers Herrar Revisorer, för att blifva qvitt besväret med denna uppbörd,

gerna skulle sammanskjuta beloppet och lägga det ned för Rikets Ständers fötter.

Häruti instämde Contracts-Prosten *Holm.*

Lector *D. Söderberg*: Jag skulle önska återremiss af denna punkt, i synnerhet på de utaf Grefve af Ugglas i hans reservation anförda skäl. När Staten måste tillerkännas på ena sidan straffrätt, måste man ock å den andra tillägga densamma rätt att belöna. Men eger den icke materiella tillgångar för att verkliggöra denna rättighet, måste den taga sin tillflykt till de ideella belöningarne, för att dermed dels visa sin tacksamhet för ådagalagda förtjenster, dels uppmuntra till fortsatt gagnelig verksamhet. Dessa sednare äro ock bäst lämpliga för förnuftiga väsenden och hafva funnits i alla Stater. Vid användandet af dylika belöningar, har man ej heller så mycket att befara upprörandet af egennyttans och vinningslystnadens orena källor. Man måste erkänna, att de ideella belöningarna, mera än de materiella, äro mäktiga och rena häfstänger för frambringandet af en oegennyttig verksamhet för det allmänna. Derföre anser jag att Utskottet bort fästa ett behörigt afseende å motionen om berörde bevillnings borttagande. Det skäl Utskottet för sitt afslag anfört, kan jag ej fatta eller gilla. Utskottet säger, "*att de företräden i allmänna lifvet, som genom erhållandet af en högre charakter anses förvärfvas, skäligen synas böra i någon mån medföra större förpligtelser till det allmänna.*" Ja, visserligen. Men, som dessa företräden blifvit tillagda förtjensten, medföra de väl *förpligtelsen* att vidare fortgå på samma förtjenstfulla bana, men böra väl icke, såsom Utskottet sluter, medföra *förpligtelsen* att, för denna ådagalagda förtjenst, erlägga till Staten ett årligt bötesbelopp.

Häruti instämde Doctorerne *Björkman* och *A. Nordström.*

Doctor *Sandberg:* Jag minnes huru vid 1840 års Riksdag titelsjukan ansågs för ett så svårt nationallyte, att den angreps från 3 olika håll. Ekonomi-Utskottet föreslog en underdånig skrifvelse, med anhållan, att inga titlar utan motsvarande tjenster måtte hädanefter utdelas; Bevillnings-Utskottet framlade förslaget om bevillning för charakters-fullmakter eller det, hvarom nu är fråga; och genom Constitutions-Utskottet ville man tillvägabringa en Grundlags-förändring, hvarigenom rättigheten att utdela charakters-fullmakter skulle upphöra. Alltså arbetade man då, så till sägandes, med händer och fötter för att bota den öfverklagade national-fåfängan. Mig syntes ansträngningarne vara större än ändamålet förtjente; ty om titelbegäret också vore ett ondt, så lider samhällskroppen af vida farligare och svårare frätsår, för hvars läkande alla krafter behöfdes och hvarifrån uppmärksamheten icke borde afledas. Frågan förekommer mig derföre af vida mindre vigt än mycket annat. Likväl motsatte jag mig icke förslaget om den ifrågavarande charakters-bevillningens införande och motsätter mig icke heller nu dess bibehållande. Dessa yttre utmärkelser äro för den sanna förtjensten temligen likgiltiga. Den fåfänge, som erhåller högre titel eller rang, kan deraf förledas till en yppigare och kostsammare lefnad än löne-inkomsterna för den innehafvande verkliga tjensten medgifva, och sålunda bringa både sig och andra på fall. Å andra sidan kan man också säga, att skatten icke heller är serdeles tryckande, och innehafvaren af dylik fullmakt är vanligen i den ställning att han utan synnerlig svårighet kan utgöra den. Jag tillstyrker derföre bifall till Utskottets hemställan, så mycket heldre som ett afslag skulle förråda en alltför stor ömhet om detta tomma titel-väsende.

Häruti instämde Professor *Agardh.*

Comminister *Beckman*: Det är mig högst oangenämt, att nödgas förlänga öfverläggningen om detta ömkeliga ämne, hvil-

ket jag egentligen ville hafva bort ur Bevillnings-Förordningen, emedan det vittnar om en opposition, som icke är storartad och aktningsbjudande, utan småaktig och gnatig. Jag anser verkligen denna 3:dje Artikel föga sammanstämmande med Rikets Ständers värdighet. Emedlertid hafva åtskilliga ord af den siste värde Talaren försatt mig uti den obehagliga nödvändigheten att af honom utbedja mig tillåtelse att till honom framställa några vördsamma frågor. Han har behagat för bibehållande af denna 3:dje Artikel anföra de lösliga skäl, på grund af hvilka densamma år 1835 blef i Förordningen införd, och hvarmed Utskottet nu har ansett sig kunna besvara min motion i ämnet, "att charakters-fullmakt, som innebär företräde i allmänna lifvet, också synes böra medföra större förpligtelser till det allmänna." Jag nödgas vördsammast fråga, om icke den sidenhatt, hvilken Doctorn genom Konungens rättvisa nåd så välförtjent har erhållit och bär med så mycken värdighet, också innebär ett *företräde i allmänna lifvet*, ja, ett mera i ögonen fallande än en charakters-fullmakt? Skall denna sednare af anfördt skäl årligen beskattas, så torde Doctorn finna conseqvent, att äfven Theologiæ Doctors-värdigheten, som endast erhålles till följe af Konglig nåd, också bör *medföra större förpligtelser till det allmänna*, och således rättvisligen bära en årlig beskattning, eftersom i vårt land förtjensten och dugligheten genom Bevillnings-Förordningen skall beläggas liksom med årliga böter. Af aktning för det Högv. Ståndet vill jag icke här uppföra samma drama, som uti Bevillnings-Utskottets Plenum, hvarest jag, i full enlighet med charakters-fullmakters behandling af Rikets Höglofl. Ständer, hotade med yrkande af årlig beskattning ej blott på Grefve-, Friherre- och Adelsbref, utan ock på Commendeurs- och Riddare-värdighet, äfvensom på Medaljer af alla slag, så väl till honom, som ympat koppor på flere tusen barn eller kastat sig i hafvet, för att rädda drunk-

nande, som till honom, som i 30 år har sutit i Domstol eller Kyrkoråd, så att hvar och en af dessa utmärkelser skulle bära i årlig skatt 10 procent af chartæ-beloppet på diplomet eller af värdet uti det yttre tecknet. Doctor Sandberg har vidare behagat yttra, att den årliga skatten vore så ringa, att den utan obehag gerna kunde bäras af alla vederbörande. Ja, visserligen är det belopp ringa, som nu till följe af den 3:dje Artikeln till Statsverket inflyter, emedan en utmärkelse med charakters-fullmakt af Kongl. Maj:t vore att jemföra med ett lifstidsstraff uti årliga böter för fosterländska förtjenster. Annars om Kongl. Maj:t skulle vilja i Nåder med titel af Commerce-Råd utmärka en af fäderneslandet serdeles förtjent handlande, som icke har varit uti Statens tjenst, så charteras fullmakten med 67½ procent af den lön, som motsvarar titeln, och hvilken aldrig uppbäres, eller med ungefärligen 1,500 R:dr. Anser Doctorn icke detta vara en nog ansenlig tull för titeln? Skall också en consumtions-afgift ega rum? Man får likväl utan vidare afgift dricka sitt glas vin, sedan det behörigen har blifvit förtulladt. Nej, nu säger Bevillnings-Förordningen, att det titulerade Commerce-Rådet dessutom årligen skall erlägga 10 procent af chartæ-beloppet, hvilket, om jag ej misstager mig, gör en årlig skatt af 150 R:dr. Anser verkligen Doctorn denna skatt för ringa? Och denna påföljd har det med sig uti vårt land, att vara en duglig och utmärkt medborgare, och att sådan förtjenst inses af Regeringen och på det enda sätt, som ske kan, belönas! Ty jag kan icke tänka mig det förhållande att Regeringen skulle gifva en utmärkelse, der ingen förtjenst finnes. Sker det någon gång annorlunda, så är det till följe af missledning, och för den är hvarje Regering blottställd.

Häruti instämde Professor *Lindgren*.

Domprosten *Reuterdahl*: Mig synes denna fråga hafva blifvit med mera liflighet omfattad än den förtjenar. Hela be-

loppet, som denna 3:dje Artikel inbringar, utgör, såsom man här upplyst, endast 6 à 700 R:dr, och derom tyckes mig vara föga att tala. Hvad den egentliga frågan beträffar, så må ej förbises, att de, som ej blifvit med några charakters-fullmakter försedde, finna billigt att de, som dermed blifvit hugnade, erlägga derföre en bevillning. Emot en sådan åsigt vore väl åtskilligt att invända, och i afseende härå närmar sig min tanka den af Lector Söderberg och Comminister Beckman uttalade. Men då hela saken är, såsom jag förut anmärkt, af mindre vigt, och inom vissa områden någon vigt derpå lägges, tror jag att Högv. Ståndet må låta förblifva vid hvad nu är och bifalla Utskottets hemställan.

Häruti instämde Doctor *Björling*, Lector *Wallman* och Contracts-Prosten *Almqvist*.

Doctor *Sandberg*: Af det sätt, hvarpå jag omtalade de som mig syntes temligen öfverdrifna ansträngningar emot titelsjukan, som egde rum vid 1840 års Riksdag, var lätt att finna huru föga vigtig denna fråga förekom mig. Min åsigt är densamma som Domprosten Reuterdahl uttalat, och jag anser visserligen icke charakters-bevillningen uttrycka *någon storartad* eller *aktningsbjudande opposition*. Det förundrar mig så mycket mer, att Comminister Beckman tagit sig denna sak så nära, och funnit sig föranlåten att rätt eftertryckligen apostrophera icke blott min ringa person, utan äfven den Doctorshatt, hvarmed jag så oförtjent blifvit hugnad. Det parlamentariska i en sådan utgjutelse står för Comministerns räkning. Emedlertid har jag icke märkt, att sidenhatten inneburit en *sådan värdighet och ett så i ögonen fallande företräde* förr än nu, då den fallit Comminister Beckman så starkt i ögonen. Att Doctors-titeln, då den ej är en vunnen lärdomsgrad, likasom alla andra titlar och utmärkelser, som ej tillhöra innehafvande tjenst eller em-

bete, icke blifvit ålagde någon afgift till Staten, är ingalunda mitt fel. Den tid jag var Ledamot i Bevillnings-Utskottet yrkade jag derpå. Och om det lyckas Comminister Beckman att genomföra en sådan åsigt, betalar jag villigt och gerna en dylik bevillning jemte öfriga skatter för de samhälls-förmåner jag åtnjuter, hvaribland äfven må räknas rättigheten att bära omordade utmärkelse-tecken. Skulle deremot icke detta få framgång, så önskar jag, att Comminister Beckman, som nu så nitiskt arbetat för utmärkta medborgares befriande från hvad han *jemför med ett lifstidsstraff uti årliga böter för fosterländska förtjenster*, måtte, till belöning för detta sitt oegennyttiga sträfvande, utan all skatt eller bevillning få bära de titlar och utmärkelser, som kunna falla på hans lott.

Men saken har dock en allvarsam sida. Månne den sanna förtjensten af hvad slag den vara må, sätter så stort värde på dessa utmärkelser, att dess nit för allmänt och enskildt väl skulle svalna om de uteblifva, eller af dess erhållande känna sig så kraftigt uppmuntrad eller så rikeligen belönad, som man förutsätter? Om det genom missledniag kan inträffa, såsom Talaren medgifvit, att utmärkelsetecknen tillfalla fåfängan i stället för förtjensten, så verka de intet godt, utan blifva ett utvecklingsmedel för lyx och flärd, och deras värde förloras i samma mån de blifva allmännare. Och det betänkligaste är, att när mannen erhåller en högre rang, så måste lefnadssättet ställas på en kostsammare fot i öfverensstämmelse med den nya värdigheten. Om nu den knappa lönen för den lägre verkliga tjensten eller egen förmögenhet icke vill räcka till, så kan den vunna utmärkelsen medföra skuldsättning och derangerade affärer med alla dess förderfliga följder. Om en driftig och verksam köpman — för att begagna Talarens anförda exempel — upphöjes till Commerce-Råd, månne icke denna högre rang medförer en tillökning i lefnadskostnad mångdubbelt större än

den största möjliga charakters-bevillning? Och månne man icke kan antaga, att de, som blifva hugnade med oftanämnde utmärkelse-tecken, i allmänhet äro i den samhällsställning, att den härigenom ifrågakomna bevillning icke kan vara serdeles tryckande?

Men det är redan förmycket taladt om detta lumpna ämne. Och just för dess obetydlighets skull tycker jag man gerna kan låta Bevillnings-Förordningens 3:dje Artikel qvarstå ofärändrad, hvilket jag alltså ytterligare tillstyrker.

H. H. Biskopens och Vice-Talmannens härefter gjorda proposition å bifall till Utskottets hemställan blef med blandade Ja och Nej besvarad, hvarjemte votering begärdes, som derefter försiggick öfver följande godkända voterings-proposition:

Den, som bifaller Utskottets berörde hemställan, röstar Ja; den det icke vill, röstar Nej. Vinner Nej, hafver Ståndet denna punkt återremitterat.

Voteringen utföll med 18 Ja och 17 Nej, och var Utskottets hemställan sålunda bifallen.

Art. IV.

§. 42.

Pröfningen af denna §. uppskjöts, till dess Ståndet, i afseende på den 137:de §:n, fattat sitt beslut, enär förstnämnde §. derpå vore beroende.

§§. 50 och 72.

Enär dessa §§. voro beroende af det beslut Ståndet kunde komma att fatta vid 112:te §:n, uppskjöts pröfningen af förstnämnda §§. till dess 112:te §:n blifvit afgjord.

§. 73. Bifölls.

§. 74. Bifölls.

§. 81. Bifölls.

§§. 83 och 84. Bifölls.

§. 87. Bifölls.

§§. 88, 89 och 92.

Prosten *Arosenius:* Jag vill ej motsätta mig tilläggen uti dessa §§., helst jag förut i Utskottet tillstyrkt dem. Men det vore kanhända rättast att blott bestämma nu föreslagna antal af Ståndspersoner, utan tillägget, att de skola vara Embets- och Tjenstemän, hvilka ändock, så vida de äro ofrälse, subsumeras under den förra benämningen. Jag vågar derföre vördsamt föreslå det Högv. Ståndet, att i enlighet härmed fatta sitt beslut, då nu framställda förändring derigenom torde blifva mindre stötande.

Prosten *Melén:* Jag kan ej dela den siste Talarens åsigt. Orden "Embets- och Tjenstemän", sammanbundne såsom de äro genom partikeln *eller* med "Ståndspersoner", uttrycka just hvad Utskottet dermed velat säga, nemligen den ena eller den andra classen. Dessa ord äro hvarken synonyma, ej heller det sednare så omfattande det förra, att det derföre kan här uteslutas. Orden böra stå qvar för undanrödjande af all tvetydighet.

Häruti instämde Professor *Lindgren*, samt Prostarne *Forssell* och *J. C. Söderberg*.

Comminister *Beckman*: Man försöker, att, med förkastande af Utskottets förslag, återfå de gamla föreskrifterna om Taxerings-Committéernes sammansättning, likasom om den hade visat sig serdeles ändamålsenlig, i afseende på städernes skattebidrag. För min del fruktar jag, att icke de föreslagne förändringarne uti §§. 88, 89 och 92 af Bevillnings-Stadgan föra till det mål, som åsyftats, en rättvis och billig beskattning af Svenska medborgare, af hvilka, serdeles inom städerne, den, som har en ringare rörelse, i allmänhet får skatta drygt nog,

och

och den, som drifver en förmånligare, undslipper med en obetydlighet af det, som han borde utgifva. Att uti detta afseende åstadkomma rättvisa, hafver sig icke så lätt, och detta beror mera än uti något annat fall på Taxerings-Committéerne. Jag hade önskat att för detta ändamål se dem sammansatta på ett mera lämpligt sätt, men måste nu vara nöjd med det, som har kunnat åstadkommas, ehuru det icke är mycket. Hvad hufvudstaden vidkommer, anser jag nödvändigt att bibehålla orden: *eller Embets- och Tjenstemän* efter Ståndspersoner, emedan man der, förmenande Ståndspersoner vara en class medborgare, som hvarken äro borgare eller innehafva tjenst i det allmänna, finner svårighet att utse tjenliga Taxeringsmän inom Ståndspersons-classen, och derföre vanligtvis förmenar sig vid valet vara inskränkt till Apothekare och Bokhandlare. Afdelningens förslag bestämde serskildt för denna class 2:ne Ledamöter ifrån Kongl. Kammar-Collegium och Kammar-Rätten, hvilket närmare öfverensstämde med Talarens åsigt, helst om derjemte, såsom det ock var föreslaget, arfvode hade beviljats, när taxerings-arbetet erfordrar 12 à 14 arbetsdagar, hvilket är förhållandet inom hufvudstaden. Man biföll icke det sednare, och gjorde uti Utskottets Plenum förändring vid Afdelningens förslag i det förra afseendet. Nu tillåter jag mig inlägga en förbön, att så väl den 88:de som den 89:de och 92:dra §§. måtte få förblifva sådane, som de hafva blifvit föreslagne.

På härefter gjord proposition blef hvad Utskottet i afseende å dessa §§. tillstyrkt af Ståndet bifallet.

§. 102.

1:sta hemställan.

Prosten *Arosenius*: Jag anhåller att få fästa uppmärksamheten vid en irring uti redactionen. Här står nemligen, att

en Ledamots förfall skall pröfvas *af den väljande auctoriteten.* När nu auctoriteterna icke sjelfve på annat sätt i valet deltaga, än att detta inför dem verkställes, borde uttrycket *väljande* utbytas emot *valförrättande.* I alla fall torde blifva svårt att bestämma huru förfallet må styrkas. Ingen vinst lärer af stadgandet vinnas, enär Committéen har rättighet att i en utebliven Ledamots ställe adjungera en annan. Hela tillägget kan sålunda uteslutas, och stadgandet kan hädanefter såsom hittills fullständigt anses uttrycka hvad som menas.

Lector *Wallman*: Jag ber få instämma med Prosten Arosenius. På landet t. ex. är Pastor den valförrättande auctoriteten, och jag hemställer, huru lämpligt det kan vara att han skulle upptaga och pröfva lagligheten af anmälda förfall. För min del anser jag detta af Utskottet föreslagna tillägg rättast böra utur §:n borttagas.

På härefter gjord proposition, ansåg Ståndet det i berörde 102:dra §. föreslagna tillägg angående pröfning af Taxerings-Ledamots förfall böra uteslutas.

2:dra hemställan. Bifölls.

§. 103. Bifölls.

§. 105. Bifölls.

Prosten *Arosenius* begärde härefter ordet och yttrade: Här finnes i Författningen inskjutet ett ord, hvarom Betänkandet ej något nämner, nemligen "*inköpspris*". Man kan väl säga denna bestämmelse vara billig; men då inköpspriset ej föreskrifves såsom ledning vid uppskattning af fastighet å landet, är icke skäl att begagna det för fastighet i stad, helst många andra grunder ändock äro uppgifna och att tillgå. Priset är dessutom inom städerna serdeles fluctuerande och beror helt och hållet af conjuncturer, hvadan jag föreslår det inskjutna ordets uteslutande.

Kongl. Hofpredikanten *Hasselrot*: Det är med verklig förvåning jag finner detta ord: "*inköpspris*" i 108:de §:n qvarstå, då likväl i Utskottets Plenum genom votering beslöts, att detta tillägg, som på Afdelningen blifvit tillstyrkt, skulle borttagas. Det kan icke vara något annat än ett skriffel; någon anmälan om denna §:ns förändring förekommer icke heller i Betänkandet; hvadan jag tillstyrker att tillägget uteslutes och §:n oförändrad bibehålles.

Comminister *Beckman*: Uti Bevillnings-Förordningar ända ifrån år 1812 till och med den af år 1835 fanns ordet *inköpspris*, för att tjena Taxerings-Committéerne, såsom det hette, *till rättelse*, *till föreskrift*, *till grund* eller *till vägledning* vid bedömande af fastighetsvärdet så på land som uti stad. Efter den tiden hafva Rikets Höglofl. Ständer icke tålt ordet uti sin Bevillnings-Stadga, likasom om en Taxerings-Committée bättre förstod att bestämma en egendoms värde än säljaren och köparen; man lade vid utfärdande af hvarje ny Stadga allt mindre vigt på ordet, till dess att det under de sednare 10 åren kunde alldeles utplånas. Fastighets-intresset, för hvilket ordet var förhatligt, behandlade detsamma likasom man gör med ett föremål, hvilket man vill störta utför en brant, för att begrafvas uti en afgrund; man tränger det allt närmare intill bråddjupet, för att slutligen genom en kraftfull stöt skaffa det undan. Talarens vördsamma reservation, sid. 11, som innehåller åtskilligt uti detta afseende, ådagalägger, att Utskotts-Afdelningen hade i afseende på fastighet inom städerne föreslagit, att *inköpspriset* skulle uti §:n 108 åter införas, för att tjena till ledning vid uppskattning af hus, åbyggnader och tomter; men att ordet den 24 Mars, då stridiga vindar begynte blåsa uti Bevillnings-Utskottet, blef utan närmare ransakning utdömdt. Samma reservation visar ock, att detta förfarande

sannolikt inom en icke aflägsen framtid skall i afseende på hufvudstaden, hvarest det sista inköpspriset ännu har full betydelse inför Taxerings-Committéen, föranleda dertill, att fastighets-skatten, nu utgörande inemot 80,000 R:dr, skall sjunka ned till halfva beloppet. För att vinna lindring uti denna skatt, som hitintills bestämts genom köpeskillingen, derest den öfverstigit brandförsäkrings-summan, har man någon gång, ehuru utan framgång, försökt att af den förra beräkna en betydlig del för husets inventarier, hvarunder man då har upptagit dörrar och kakelugnsluckor m. m. Sådana tillställningar behöfvas nu icke vidare, sedan Utskottets Plenum förkastade, hvad Afdelningen *rättvist* hade föreslagit. Ty det förhåller sig verkligen så, som Prosten Arosenius har uppgifvit, att ordet *inköpspris* genom skrif- eller tryckfel har kommit in uti Författningsförslaget, ehuru det i Plenum dömdes bort med 33 röster emot 8, derest mina anteckningar äro tillförlitliga. Händelsen är betydelsefull: omen accipio. Sedan Talaren förgäfves inom Utskottet har uppbjudit sin ringa förmåga, för att äfven med afseende på fastighet på landet få in *sista köpesumman* på sitt gamla ställe och för sitt fordna ändamål, så vågar han desto mera vördsammast hos det Högv. Ståndet anmäla angelägenheten att uti §. 108 bibehålla ordet *inköpspris*, eftersom det nu finnes uti Författnings-förslaget, eller, då det medgifves att ordet har inkommit i strid med Utskottets förslag, för sin del besluta, att det skall intagas.

Prosten *Arosenius*: Jag måste anhålla om återremiss, på det Utskottet må utreda, hvarföre det omtvistade ordet står i Förordningen, men icke i Betänkandet. Efter den upplysning, som nu vunnits om dess tillkomst, kan väl ej vara lämpligt att nu bibehålla det. Vill man förstå, huru vexlande priset är å stads-fastighet, kan man jemföra prisen i Götheborg åren 1814,

1830 och 1850, och skillnaden skall snart visa sig förvånande. Rättast vore att genom beslut afslå ordets inflickning, men om sådant ej sker, blir, efter mitt förmenande, en återremiss det enda, som rimligen bör ifrågakomma.

Prosten *Lindberg*: Det har blifvit påstådt att ordet: "*inköpspris*" i §:n influtit emot Utskottets beslut; jag, som icke vågar betvifla Canzliets noggrannhet, anser reglen likmätigt: littera scripta manet, det §:n bör här behandlas bokstafligen. Antagandet af sagde tillägg synes mig så mycket mindre vådligt, som värderingen ej är bunden vid *inköpspriset* allena, utan att det blott gemensamt med öfrige i §:n antydde förhållanden bör tagas i betraktande; hvadan jag anser, att §:n i sitt nuvarande skick kan bifallas.

Doctor *Gumælius*: Ståndet kan naturligen icke ingå i pröfning af, huru det af Utskottet afgifna förslag tillkommit, utan måste nu fästa sig vid detsamma, sådant det är till Ståndet inkommet. Skulle det i något afseende vara emot Utskottspluralitetens beslut affattadt, så är det ju denna pluralitets eget fel att icke vid justeringen hafva sådant iakttagit och till rättelse befordrat. Jag tillstyrker att ordet "*inköpspris*" bibehålles. Vid uppskattningen af en egendoms värde må äfven detta, jemte andra förhållanden, tagas af Taxeringsmännen i betraktande, och tror jag att äfven på landet ett dylikt förfaringssätt icke uraktlåtes.

Professor *Selander*: Äfven jag tillstyrker, att ordet "*inköpspris*" bibehålles. Här i hufvudstaden har detsamma, äfven när det icke fanns i Bevillnings-Förordningen, tagits till norm för taxerings-värdet, och, då förhållandet är sådant, är det en orättvisa att icke på enahanda sätt förfares i Rikets andra städer.

På härefter vederbörligen gjord proposition blef 108:de §:n af Utskottets förslag till Bevillnings-Stadga af Ståndet bifallen.

§. 112 bifölls, hvarefter §§. 50 och 72 föredrogos och blefvo äfvenledes bifallna.

§. 119. Bifölls.

§. 121. Bifölls.

§. 122.

1:sta momentet.

Doctor *Sandberg*: Man är nogräknad med ordalydelsen i Grundlagen, men ännu vigtigare är det att orden äro så noga afvägda uti ett eds-formulär, att den som aflägger eden både klarligen inser och känner sig i stånd att fullkomligen uppfylla det hvartill den aflagda eden förbinder honom. Det är af sådan anledning, som Friherre Ahlströmer vid §. 122 i Bevillnings-Förordningen föreslagit en förändring uti taxerings-eden. Utskottet har visserligen med afseende derpå tillstyrkt ett tillägg, att Taxeringsmannen "skall *efter bästa förstånd* påföra hvarje skattskyldig" m. m. Detta är visserligen en förbättring. Men jag skulle vilja äfven hafva ordet *uppsåtligen* intaget uti följande mening: "så att hvarken kronan eller den skattskyldige *uppsåtligen* förnärmas". Ty oaktadt all samvetsgrannhet vid taxeringen kan det inträffa, att kronan eller den skattskyldige blifvit förnärmad. Och hvad skall jag svara på en sådan anmärkning, om anmärkningens riktighet icke kan bestridas, annat än att sådant icke skett *uppsåtligen*. Derföre på det eden icke må innehålla annat än hvad den samvetsgranne bokstafligen kan uppfylla, anser jag tillägg af detta ord vara lämpligt.

Prosten *Melén*: Jag kan ej rätt inse behofvet af att, såsom Motionären föreslagit och den siste värde Talaren velat, ordet *uppsåtligen* i eds-formuläret intages. Han frågar, hvad Taxeringsmannen skall svara, om någon anmärker, att kronans eller den enskildes rätt genom hans åtgärd blifvit förnärmad?

Jo — han kan svara med de ord Utskottet föreslagit: "*efter bästa förstånd*", och anser jag dessa ord innefatta mera trygghet för den, som skall beskattas, än orden: "*ej uppsåtligen*", och för den samvetsömme innebära ingen våda. Svarar han: jag har dock ej *uppsåtligen* förnärmat någons rätt, så kan ju ligga deri det tysta medgifvandet, att det rätta icke blifvit behörigen iakttaget, och skulle detta ord för den mindre samvetsgranna sålunda kunna blifva ett kryphål för att undandraga sig ett rätt vaksamt iakttagande af sin pligt. Jag tillstyrker derföre bifall till Utskottets förslag, såsom, efter min öfvertygelse, icke allenast innefattande hvad Motionären åstundat, utan äfven för ändamålet tillfyllestgörande.

Häruti instämde Doctor *Gumælius* och Prosten *Lindberg*.

Domprosten *Reuterdahl*: I hufvudsaken instämmer jag med Prosten Melén. Icke tror jag, att ordet *uppsåtligen*, intaget i eds-formuläret, skulle medföra någon våda eller blifva ett kryphål att undandraga sig sin pligt; ty hvad man ej gör uppsåtligen, det gör man, noga taladt, alldeles icke: hvad den förste värde Talaren önskat, innefattas redan i de af Utskottet föreslagna orden: "efter bästa förstånd". När sålunda förändringen ingalunda är af behofvet påkallad, anser jag Ståndet böra låta blifva vid Utskottets förslag, deri allt behörigt afseende blifvit fästadt vid Motionärens hemställan. Jag afstyrker derföre återremiss.

Häruti instämde Doctor *Björkman*.

Doctor *Sandberg*: Att kronan verkligen kan förnärmas, har den föregående discussionen ofta sökt ådagalägga, och man har ej sällan med skäl klagat, att rikare och förmögnare medborgare-classer icke uppskattas till erläggande af tillbörlig bevillning i jemförelse med andra. Då det ej kan nekas, att sådant verkligen egt rum, måste man ju antaga, att det skett *icke*

med uppsåt, icke uppsåtligen. Mig förekommer det fördenskull, att eden icke borde bestämdt ålägga Taxeringsmannen, att ovilkorligen förekomma en oriktig taxering, som oaktadt den största samvetsgrannhet *kan* inträffa. Men om eden ålägger, *att icke uppsåtligen förnärma någon*, är den af en fullt förbindande kraft för hvar och en som erkänner edens djupa betydelse, och då kan den äfven efter ordens bokstafslydelse fullkomligen uppfyllas. För att bevara eden i sin helgd och utomordentligt vigtiga betydelse, hade jag derföre önskat oftanämnde tillägg.

Domprosten *Reuterdahl*: Att ett objectivt förnärmande af kronans eller enskildes rätt kan ske i följd af Taxerings-Committéens åtgärd, lärer icke kunna förnekas; men icke förekommes detta på det af Doctor Sandberg föreslagna sätt. Äfven med antagandet deraf, lära misstag blifva möjliga. Hvad som deremot kan förekommas, är att misstag icke ske med Taxeringsmännens vett och vilja. Detta ändamål vinnes lika väl, om de på ed lofva att "*efter bästa förstånd*" iakttaga Förordningens föreskrifter, som om de lofva att *ej uppsåtligen* bryta deremot. Ett absolut löfte är i intetdera fallet gifvet, och derest Taxeringsmannen efter bästa förstånd fyllt sin plats, är han af sitt samvete fritagen från allt ansvar för ett icke destomindre inträffadt objectivt misstag. Det äskade tillägget är oskyldigt, men obehöfligt, och intaget här, bör det af samma skäl äfven intagas i andra eder.

På härefter vederhörligen gjord proposition blef berörde 1:sta moment af Ståndet bifallet.

2:dra momentet.

Professor *Lindgren:* Den förändring, som här föreslås, kan jag för min del ej godkänna, och tror, att den kan medföra ledsamma följder. En ed, öfver hvilken åratal få gå fram,

skall, så fruktar jag, i månget sinne förlora mycket af sin helgd, och mången med rymligare samvete torde freda sig med det förebärande, att han icke besvurit tillämpningen af den nya Bevillnings-Stadgan. Jag håller fördenskull före, att, såsom hittills varit stadgadt, en iteration af eden bör ske hvarje gång en ny Bevillnings-Stadga skall tillämpas, och tillstyrker att Betänkandet i denna punkt må återremitteras.

Häruti instämde Prosten *Forssell.*

Doctor *Sandberg*: Om man kunde föreställa sig att ett oftare upprepande af en ed skulle verka eftertryckligare, så vore jag färdig instämma med den föregående Talaren. Detta är likväl icke min öfvertygelse, utan håller jag före, att man för bevarandet af edens helgd bör undvika dess oftare upprepande. Detta är det ena, och derjemte betraktar jag Taxeringsmannen såsom en Statens Embetsman. Denne aflägger sin tjenste-ed vid tillträdet af den syssla, han fått sig ombetrodd. Samma förhållande är ock med Nämndemannen. Man begär ej af honom edens förnyande hvarje gång han såsom bisittare deltager i Härads-Rätt, oaktadt nya Författningar eller Lagförklaringar kunna komma i fråga att vid Domstolen tillämpas. Jag gillar den af Utskottet föreslagna förändring.

Häruti instämde Prosten *Holm.*

Domprosten *Reuterdahl*: Jag sluter mig till Professor Lindgrens mening. Det må väl erkännas, att ett oftare förnyande af eden i allmänhet ej kan hafva någon nytta, än mindre uppbyggelse med sig. Men här eger ett serskildt förhållande rum. Ett större antal personer af olika stånd samlas till en gemensam förrättning, och att det då skulle gifva mera högtidlighet åt den förestående handlingen, om alla deltaga uti edens afläggande, än om blott en del af Ledamöterna densamma aflägga, lärer ej kunna förnekas. Jag betraktar eden, på en

gång aflagd af alla, såsom en liturgisk act, som gifver höjning och vigt åt den förestående förrättningen. Att anse den jemförlig med embetsmanna-eden, synes mindre riktigt. Snarare förekommer den mig föga skiljd från vittneseden, som vid hvarje mål, der den ifrågakommer, upprepas. Det yttrande, som Taxeringsman skall afgifva, är ju ock ett vittnesmål. Hvarföre skulle då den edeliga förbindelsen här vara olika? Mig synes allt skäl vara att göra edgången vid detta tillfälle allmän, då den för några skall vara föreskrifven.

Häruti instämde Prosten *Tellbom*.

Professor *Lindgren*: I händelse den uti Taxerings-Committé invalde Ledamoten alltid kom att der qvarblifva under en följd af år, skulle jag vara villig att erkänna riktigheten af Doctor Sandbergs mening. Men så är icke förhållandet. Valet sker blott för en gång och ofta kan ett helt decennium förflyta, innan en person ånyo kallas att deltaga uti ifrågavarande förrättning. Äfven jag finner, att denna ed är nära jemförlig med vittnesed inför domstol, och förnyar mitt yrkande på återremiss.

Prosten *Melén*: Min värde Stiftsbroders mening i denna sak kan jag ej biträda, och anser lika med Professor Lindgren det vara angeläget att det hittills gällande stadgandet bibehålles. Följden blir väl derföre icke den, att alla Ledamöterne vid hvarje taxeringsförrättning aflägga ed, ty den, som en gång besvurit en ny Bevillnings-Förordning, deltager icke vidare uti edgången. Jag har visserligen hört, att den praxis uti åtskilliga Län följes, att gamle Taxerings-Ledamöter ej aflägga ny ed för hvarje ny Bevillnings-Förordning; men ett sådant förfarande anser jag icke öfverensstämma med Stadgans tydliga föreskrift och det eger icke rum uti Calmar Län. Jag är också ingen

vän af ofta förnyade edgångar, men då en bestämd Förordning skall följas, i flera stycken icke sällan afvikande från den förut gällande, så anser jag Taxeringsmännen böra genom ed förbinda sig att vid tillämpningen noga iakttaga dess föreskrifter. Ingen Taxeringsledamot bör väl antagas vara så inskränkt, att han ej vet, det förbindelsen, hvartill han med ed förpligtat sig, gäller en gång för alla; men icke desto mindre synes mig föreskriften om förnyad edgång böra qvarstå såsom en nyttig och kanske för mången väckande påminnelse.

Prosten *Berlin*: Jemte det jag instämmer med Domprosten Reuterdahl, får jag såsom ett nytt stöd för den af honom yttrade mening meddela, att, vid handläggningen i Stats-Utskottet af de bestämmelser, som böra stadgas för de nya markegångssättningarne, man i betraktande deraf, att uppsägningsrätten skall försvinna, förenat sig om det förslag, att edgång skall föregå hvarje ny markegångssättning, hvarigenom man åt denna förrättning velat gifva en högtidlighet och påtrycka den prägeln af allvar och betydelse. Mig synes, att förhållandet i afseende på Taxerings-Committéerne med allt fog bör vara enahanda. Man invänder väl, att på detta sätt nog många edgångar komma att föreskrifvas; men jag ser ej, att deruti ligger något ondt. Edsförbindelser äro ju i flere rigtningar redan föreskrifne. Så skall ju hvarje Ledamot i Jury, äfven om han förut haft ett dylikt förtroende, förnya sin ed vid hvarje serskildt jury-uppdrag. Om nu två eller flere Taxeringsmän vid den förestående förrättningen skulle frikännas från edgång, så kommer derigenom mycket att förloras af den vigt och högtidlighet, som tvifvelsutan äro förknippade med det gemensamma deltagandet uti denna handling. Jag kan derföre icke annat än önska bibehållandet af nu gällande föreskrift i detta hänseende.

Doctor *Sandberg*: Oaktadt de gjorda invändningarne kan jag ej frånträda min öfvertygelse, att intet vinnes utan snarare

mycket förloras genom ofta förnyade edgångar. Det är väl sannt, att uti edgång ligger en påminnelse och att den är en högtidlig act. Men eden är derutöfver långt mera, och jag beklagar, om den vigtiga vittneseden eller den farliga värjemålseden betraktas endast som en högtidlig påminnelse om skyldigheten att tala sanning, ty eden har då förlorat sin djupa betydelse och sin egentliga kraft, och man borde vara varsam att ej lemna rum åt föreskrifter, genom hvilka dess helgd förringas. Jag tillstyrker, att Utskottets förslag antages.

Doctor *Gumælius*: Min mening i denna fråga öfverensstämmer med Doctor Sandbergs. Skall edgång föreskrifvas vid alla förrättningar af allmän och vigtigare beskaffenhet, så blir det ett svärjande både i tid och otid, och jag hemställer, om eden och dess vigt derpå skall vinna. Det är väl sannt, att edgång är en högtidlig act, men jag beklagar om den skulle så missbrukas, att den slutligen blir betraktad endast såsom ett formulär, som man skall gå igenom. Att nu föreskrifva förnyad edgång för hvar och en, som deltager uti tillämpningen af en ny Bevillnings-Stadga, synes hvarken lämpligt eller behöfligt. Man har sagt, att samtlige Taxeringsmännen borde vid hvarje förrättning på en gång aflägga eden. Detta vore åtminstone conseqvent; men så är icke praxis, ty den, som en gång besvurit en ny Förordning, svärjer icke ånyo, så länge den förblifver gällande. För den framställda samlikheten med vittneseden kan jag ej finna tillräcklig grund. Må vara, att ett aflägset tycke dem emellan förefinnes, men också ingenting vidare. När man en gång i egenskap af Taxeringsman aflagt ed att noggrannt och efter bästa förstånd tillämpa en Bevillnings-Stadga, så bör det gälla för alltid, och en repetition af denna ed förekommer mig lika olämplig, som om man skulle ålägga Statens Embetsmän att efter en tids förlopp förnya sin tjenste-

ed, för att ytterligare påminnas om sina embetspligter. Jag gillar för min del Utskottets förslag.

Domprosten *Reuterdahl*: Gerna skulle jag förena mig uti Doctorerne Sandbergs och Gumælii åsigter, om ifrågavarande ed kunde afskaffas. Detta kan likväl ej ske, och jag frågar då, om det är lämpligt, att vid taxerings-förrättningar endast några af Taxeringsmännen deltaga uti edgången, under det andre måhända med likgiltighet eller under sysselsättning med andra bestyr äro tillstädes? Tilltror sig samhället att kunna undvara denna ed, så är det en annan sak, och för min del anser jag eden ej för absolut nödvändig, emedan hvarje undersåte förpligtat sig att samvetsgrannt iakttaga gällande lagar och stadgar, hvilket äfven måste gälla Bevillnings-Förordningen. Men så länge den bibehålles och då jag icke kan annorlunda betrakta edshandlingen än såsom en gudstjenstlig högtidlighet, anser jag det lämpligast, att eden gemensamt af samtlige Taxeringsmännen aflägges. I afseende på Doctor Sandbergs anmärkning, att eden innefattar någonting mera än en påminnelse och högtidlighet, så har jag ej förnekat detta; men detta mera förlorar den ej, när föreskriften blifver för alla gällande. Jag fortfar att yrka återremiss.

Häruti instämde Prosten *Tellbom*.

Prosten *Lindberg*: Hvarför af redan edsvurna Taxeringsmän eden skulle förnyas vid hvarje ny Bevillnings-Förordnings införande, har jag aldrig förmått inse, hvarför jag ock påyrkat den förändring uti §:n, som undanrödjer den förnyade edgången, såsom i min tanka mera föranledande till edens missaktning än dess helgd. Hade vid hvarje taxering gemensam edgång egt rum, kunde den såsom en inledande högtidlig act försvaras, men när den hittills endast ålegat de Ledamöter, som första

gången deltagit uti taxering under en gällande Författning, har gemensamheten icke egt rum. När nu eden endast i följe af återkommande Riksdagar, vare sig efter 5 eller 3 år, blifvit förnyad, synes den med skäl kunna inskränkas till Ledamots första inträde, i likhet med föreskriften för domare och värderingsmän, helst läkares upprepade ed, för hvarje bevis, ej förstärkt sanningen af deras intyg framför andra embetsmäns. Det är således af aktning för edens helgd, jag yrkar antagande af Utskottets förslag.

Prosten *N. Wallin*: Jag ansluter mig till den mening, som blifvit uttalad af Doctorerne Sandberg och Gumælius. Skälet dertill är, att jag har alltför mycken erfarenhet af det olämpliga, för att ej säga olyckliga uti de många edgångarne, och derföre önskar, att de måtte så mycket som möjligt inskränkas. Man må uppställa så många bestämmelser som helst, så innefattar ifrågavarande ed endast en mening, nemligen den, att jag efter bästa förstånd skall fullgöra åliggandet såsom Taxeringsman. När man således en gång gått den eden, är hvarje förnyadt upprepande deraf öfverflödigt.

Doctor *Grafström*: Jag föranledes till ordet af Utskottets åtgärd att än mer inskränka edgångarne än hittills, och att hvarje ny Bevillnings-Stadga ej skall förbinda till ny edgång. Denna inskränkning kan jag för min del ej gilla, utan anser hittills gällande stadgande vara bättre. Åtskilliga förändringar förekomma vid hvarje ny Stadga, och det synes väl då lämpligt, att förpligtelsen om en noggrann tillämpning af Förordningens alla delar bör förnyas. I öfrigt är jag med Doctor Sandberg ense om den djupa betydelsen af edgång; men jag förliknar ifrågavarande ed med ett vittnesmål, och anser fördenskull, att, då nya eller förändrade grunder för bevillnin-

gen beslutats, bör också ed aflägges, att dessa grunder skola vid tillämpningen efter bästa förstånd följas.

Contracts-Prosten *Holm*: Jag får endast anmärka, att just hvad Domprosten Reuterdahl ogillat, kommer att inträffa genom antagande af hans princip. Hvarje Bevillnings-Stadga gäller 3 år eller för tiden mellan Riksdagarne, och såsom Taxeringsmän inträda olika personer, af hvilka en eller flere skola aflägga den föreskrifna eden. Det blir således ej någon allmän högtidlig handling vid sådan enskild edgång. Saken är alltid densamma eller att *efter bästa förstånd* beskatta sina medbröder; och om jag i detta afseende aflägger ed en eller flera gånger, så blir den lika förbindande. Jag tillstyrker att Utskottets förslag måtte antagas.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och då, uppå gjord proposition å bifall till Utskottets förslag uti förevarande moment, meningarne hördes delade och votering begärdes, föreslogs och godkändes en så lydande voterings-proposition:

Den, som bifaller hvad Utskottet föreslagit uti sednare momentet af ifrågavarande 122:de §., röste Ja; den det ej vill, röste Nej. Vinner Nej, har Ståndet beslutat, att stadgandet uti nu gällande Bevillnings-Stadga bibehålles oförändradt.

Voteringen, som i behörig ordning försiggick, utföll med 16 Ja och 15 Nej, till följe hvaraf Utskottets förslag var af Ståndet bifallet.

§. 125. Bifölls.

Art. V.

§. 131. Bifölls.

§. 137.

Härvid yttrade

Prosten *Arosenius*: I sammanhang med tillägget till 42:dra §:n är här infördt ett nytt stadgande, svårt att efterlefva, att

nemligen näringsidkare skola ansvara för de af dem sysselsatta personers utskylder. Detta torde ej heller vara rättvist efter sednaste förändringar i näringslagstiftningen, hvarigenom arbetaren ej behöfver skaffa sig försvar, utan kan låta skattskrifva sig hvar han behagar. Att jag vid denna punkt ej kunnat inom Utskottet göra mina åsigter gällande, har sin orsak deruti, att, vid behandlingen af sednare delen i Bevillnings-Förordningen, jag dels var sjuk, dels förpligtad att infinna mig å en annan af Högv. Ståndet mig anvisad plats, der min närvaro var af nöden. Jag hemställer, att hela denna punkt med dess tillägg må återremitteras, dels på nu anförda skäl, dels derföre att ordalagen i §§. 137 och 42 behöfva justeras och bringas till mera inbördes öfverenstämmelse, än nu skett.

Comminister *Beckman:* Prosten Arosenius har under en på den sednare tiden röjd synnerlig ömhet för städernes intressen velat finna förslaget uti §. 137, att husbonde, handlande, mästare m. fl. skola ansvara för deras utskylder, hvilka de begagna i sitt arbete och i sin rörelse, både obilligt och nästan omöjligt att efterkomma. Hvad det förra eller obilligheten vidkommer, så är den i afseende på husbonde m. fl. i städerne icke större än i afseende på husbonde på landet, hvilken enligt nästföljande §. 138 skall *häfta för sina landtbönders, torpares* m. fl. *kronoutskylder*. Denna sednare föreskrift är gammal, och ingen lärer väl vilja döma ut den utur Bevillnings-Förordningen. Då lagstiftningen nu lemnat hvarje välfrejdad person rättighet att mantalsskrifva sig sjelf, och husbonde, mästare m. fl. icke behöfva skattskrifva någon enda, ja, sällan skattskrifva mer än en eller annan af många arbetare, så var det nödigt att, efter ändrade förhållanden, förändra paragrafens ordalydelse, och icke vidare tala om *skattskrifning* eller *för-*

svar,

svar, såsom rättsgrund för ansvarsförbindelsen, utan om *sysselsättning* och *arbete*. Säger man, att den frie arbetaren i stad, som har rättighet att försvara sig sjelf, bör ock sjelf svara för sin skatt och erlägga den utan mellankomst af någon, som öfver honom icke har husbondevälde, så svarar jag, att landtbönder, torpare m. fl. på landet hafva äfvenledes rättighet att försvara sig sjelfva, ehuru husbonden ansvarar Staten för deras kronoutskylder. Ja, förbindelse att ställa säkerhet för skatterne åligger redan flere andra samhälls-classer, t. ex. krögare och deras vederlikar, borgare i allmänhet för utskylderne till staden under vissa år, och Talaren har anledning förmoda, att Rikets Höglofl. Ständer snart skola fordra detsamma af Tidningsutgifvare. Vissa utländningar måste på förhand erlägga skatten. Man säge icke, att sådan ansvarsskyldighet för en annan persons skatt är en obillighet emot den, som får sig densamma ålagd. Den, som har fått sig ålagd borgensförbindelsen, drager fördel af den persons arbete, för hvilken han borgar, och skall till honom utbetala det arfvode, hvaraf skatten skall utgå. Han är enligt slutorden uti 137:de §:s första period berättigad att derföre göra sig betald. Han synes derföre både *böra* och utan fara för förlust *kunna* lemna Staten den säkerhet, som numera är af behofvet så högt påkallad. Det var lätt att förutse, hvilken stor förändring i afseende på utskyldernas ingående till Kronan de nya Författningarne skulle medföra. Då inom hufvudstaden fordomdags byggmästarne, murmästarne m. fl. hvardera skattskrefvo 70 à 80 arbetare och betalte skatten för dem samtlige, som också voro upptagne på husbondens debetsedel, så skattskrifva de nu knappast en enda: men dessa arbetare, likasom gesäller m. fl. hafva nu till antal af flere tusende eget försvar, ehuru de icke alla begagna sjelfförsörjnings-rättighet, utan fortfara i andras arbete.

En mångdubbel möda är det för vederbörande Tjenstemän, som nu skola utfärda debetsedlar för hvar och en serskildt; men icke får Statsverket derföre mer, utan mindre. Om desse sjelfständige medborgare, af hvilka en del icke bor på hel- eller halfår, utan på vecka, ungefärligen 10 månader efter skattskrifningen också kunna anträffas af debetsedeln, samt kraf hos dem för kronoutskylderna bör och kan ytterligare ungefärligen 6 månader derefter ega rum, så äro de icke få utan tusendetal, som, om de ock ega penningar i plånboken besparade för nöjen, tredskas vid skattens erläggande, och ej sällan underlåta det, emedan de känna mildheten hos Uppbördsverket, som vanligtvis icke utmäter säng- och gångkläder. Lagstiftningen har nu visserligen lemnat ökade rättigheter; men lagstiftningen bör också draga försorg derom, att icke skyldigheterna emot ett välvilligt samhälle kunna alldeles lemnas å sido. Bevillnings-Utskottet har uti förslagets 137:de §. sökt afhjelpa denna brist, och derjemte velat återknyta det emellan arbetsgifvaren och arbetstagaren sönderslitna band, som uppkommer af ansvarsförbindelsen för skatten, så att den sednare måtte åtminstone i detta afseende känna något beroende af den förra. Härigenom beredes emot Staten den rättvisa, att skatten säkrare utgår för hvar och en, som i andras arbete använder sin förmåga, ehvad han mantalsskrifver sig sjelf eller icke. Rättvisa blifver det ock emellan alla, som använda andras arbetskraft, ehvad de lemna försvar åt sina arbetsbiträden eller ej.

Vid flyttning ur arbetet vid eller snart efter skattskrifningstiden, medgifver det följande af paragrafen rättighet för arbetsgifvarne till innehållande af kronoutskylderne, hvilkas beräknande på förhand icke bör vara synnerligen svårt, så att, såsom Prosten Arosenius förmenar, någon omöjlighet vid verkställigheten icke heller synes möta. Någon stridighet emellan här ifrågavarande paragraf och Utskottets tillägg uti §. 42,

2:dra mom., kan jag för min del icke finna, lika litet, som att uttrycken på det ena eller andra stället skulle vara sväfvande. Hvad som för sitt ändamål korteligen och, såsom det vill synas mig, ganska tydligt anföres på det sednare stället, har måst utförligare upptagas på det andra, hvarvid ordalag hafva måst väljas, som passade på de olika slag af personer, för hvilka ansvaret ålades, utan att det skulle synas förnärmande för någon. Talaren vågar hoppas, att det Högv. Ståndet utan lång besinning skall skänka sitt bifall till detta, såsom det synes, välbetänkta förslag af Bevillnings-Utskottet.

Häruti instämde flere af Högv. Ståndets Ledamöter.

Prosten *Melén*: Hufvudsaken vid all beskattning är, att alla vederfares lika rättvisa. På landet är jordegaren skyldig att uppgifva sina torpare till skattskrifning och har sig ålagdt att ansvara för deras utskylder. Det finnes torpare, som befinna sig uti utfattigt tillstånd, men icke desto mindre utgår skatten af jordegaren. Endast såsom inhyseshjon kan han skrifvas såsom utfattig och blifva befriad från contribution; men i alla fall har jordegaren svårt att blifva qvitt sitt ansvar för denna arbetare, helst om han mot församlingens vilja fått inflytta. Det är ingalunda obilligt, att städerna få vidkännas något dylikt, och jag röstar på denna grund för bifall till Utskottets förslag.

Denna §. blef af Ståndet bifallen.

I sammanhang härmed föredrogs, i öfverensstämmelse med föregående beslut, 42:dra §:n, som äfvenledes af Ståndet bifölls.

§. 142. Bifölls.

Härefter anförde

Prosten *Arosenius*: I afseende på det i 144:de §. förekommande stadgande om dem, hvilka åtnjuta befrielse från be-

villning efter 1:sta och 2:dra Artikeln, anser jag mig böra fästa uppmärksamheten dervid, att polisen och nattbevakningen i Stockholm äfven synes böra vinna en billig lättnad. Deras löner, efter afdrag af beklädnadspenningar, uppgå till föga öfver de 200 R:dr, hvarföre bevillning är ålagd. De kunna rätteligen, dessa polis-constaplar, sättas i jemnbredd med gemenskapen af värfvade Arméen, men en begrundansvärd olikhet ligger deruti, att de sednare hafva rikligt tillfälle att på sina 2:ne lediga dagar skaffa sig en biförtjenst, under det polis-constaplarne derifrån äro utestängde genom deras vaktgöring, hvilken upptager 12 timmar af hvarje dygn. Derföre vågar jag vördsamt hemställa, det täcktes Högv. Ståndet genom ett fattadt beslut i detta ämne befria dessa omnämnde polis-constaplar från all bevillning för deras egne personer, och om sådant beslut underrätta Bevillnings-Utskottet till efterrättelse.

Biskop *Heurlin*: Jag instämmer med Prosten Arosenius och anser Stockholms nattbevakning kunna ställas i full paritet med gemenskapen af Arméen. Personer hörande till denna bevakning åtnjuta i ett för allt en bestämd contant aflöning af 250 R:dr, beklädnaden inberäknad, som måste aftjenas genom afkortning på lönen. Dem tillfalla numera inga sportler, emedan alla böter ingå till en gemensam cassa, som användes dels till belöningar för upptäckter och dels till bildande af en pensionsfond. Under sådane omständigheter och då lönebeloppet är ringa, talar all billighet för deras befrielse från bevillning.

Prosten *Lindberg*: Huru nattbevaknings-manskapet skulle kunna inrymmas i detta moment, inser jag icke, när fråga derom hvarken såsom motion blifvit till Utskottet remitterad, ej heller i Utskottet framställd, hvadan jag bestrider proposition detta ämne uti dess närvarande form.

Häruti instämde Professor *Lindgren* och Doctor *Björkman*.

Biskop *Heurlin* hemställde, om ej Ståndet, för att undanrödja all tvekan i afseende på frågans behandling, ville medgifva Prosten Arosenius att i ämnet väcka motion, i sammanhang hvarmed återremiss kunde beviljas af ifrågavarande 144:de §. uti förslaget.

Doctor *Sandberg:* Mig synes, att bifall till 144:de §:n ej hindrar motions väckande i den syftning, som önskas. Tvärtom kan af bifall härtill anledning till motionen hemtas, ty här talas ej om denna nattbevakningspersonal, för hvilken jag annars ej tycker det vara svårare än för arbetsclassen att erlägga skatt efter I:a och II:a Art. i Bevillnings-Stadgan.

Uppå härefter gjord proposition godkände Ståndet 144:de §:n sådan den i Författnings-förslaget lyder, med lemnad öppen rätt för Prosten Arosenius att i ett kommande Plenum, om han så för godt finner, väcka motion i det ämne, hvarom han nu gjort framställning.

§. 145.

Med anledning af Utskottets yttrande i 1:sta mom., rörande Herr Björnstjernas motion, anförde

Professor *Selander*: Mig synes all billighet tala för bifall till här omförmälda motion. Det är i sjelfva verket ej personerne, utan hästarne, som borde erlägga bevillning. Befrielse från bevillning för dessa medel synes så mycket mera rättvis, som dessa fourage-medel icke äro för tjensthästarnes underhåll tillräcklige. Uti 145:te §. förekommer bland annat hästlega för Embetsmän vid Tullverket såsom befriad från bevillning. Härmed äro ifrågavarande häst- och fourage-medel jemförlige och borde med lika rätt uti nämnde §. intagas, helst de icke ingå uti de egentliga löneförmånerna, utan äro att betrakta såsom en passevolance, uppkommen på det sätt, att hvarje Officer åta-

git sig att hålla ett visst antal tjensthästar. Jag anhåller att detta moment måtte återremitteras i den syftning, att bifall må lemnas åt motionen.

Prosten *Lindberg*: Befrielse från bevillning å häst- och fourage-medel för Cavalleri-Officerare har Utskottet ej allenast afslagit på den grund, att dessa medel utgöra lön, utan äfven ur den synpunkt, att Artilleri-Officerare och Regements-Officerare vid Infanteriet jemte andra Embetsmän, som nödgas hålla hästar, borde njuta samma lindring. Dessutom torde sagde medel under fredstid vara mindre otillräckliga än löneförmåner i allmänhet, hvarföre befrielsen icke bör bifallas.

Häruti instämde Doctor *Sandberg* och Prosten *Melén*.

Professor *Lindgren*: Motionen har, såsom mig synes, ingenting som talar för sig. Med samma skäl som befrielse från bevillning begäres för Cavalleri-Officerares häst- och fouragemedel, kunde anspråk derpå väckas för den del af deras lön, som användes till uniformen. Jag ser ej hvarföre denna inkomst skulle mera frikallas från bevillningsafgift, än t. ex. högre Embetsmäns taffelpenningar och andra Tjenstemäns lönebelopp, som utgå till bestämda ändamål. Jag bifaller hvad Utskottet tillstyrkt.

Häruti instämde Doctor *Björkman* och Prosten *Forssell*.

Contracts-Prosten *Holm*: Äfven jag instämmer med Professor Lindgren. Det finnes flere Tjenstemän, som uti sin lön hafva resepenningar inberäknade, och dem är icke tillåtet att afdraga bevillning för någon del af lönebeloppet. Dessutom åtnjuta Cavalleriets Officerare bättre lönevilkor än Infanteriets, och den ifrågasatta fördelen för de förre skulle leda till en ganska stor olikhet i detta hänseende, hvilket jag finner vara både obilligt och orättvist.

Uppå härefter gjord proposition biföll Ståndet hvad Utskottet i detta moment tillstyrkt.

Öfrige momenter af denna §. biföllos.

Härefter anförde:

Comminister *Beckman*: Såsom min vördsamma reservation sidd. 18 & 19 visar, blef uti Utskottets Plenum föreslaget, att *Presternes utlagor*, nemligen *Gärden* och *Taxen* m. m., som ingå till Statsverket, måtte undantagas ifrån Presterskapets lön och således äfven befrias ifrån bevillning. Man var icke alldeles obenägen för bifall till ett så billigt och rättvist yrkande; men emedan man icke kände beskaffenheten af dessa utlagor, och icke fann sig öfvertygad af den utredning deraf, som för tillfället kunde göras, lemnades förslaget utan afseende. Sedan jag nu kan åberopa den utredning, som uti reservationen förekommer och som visar, att dessa utlagor bestiga sig till 13,347 R:dr 31 sk. 4 r:st, så torde icke tvifvel kunna förekomma om rättighet för Presterskapet att blifva befriadt ifrån bevillning för det, som Statsverket tager emot af dess löneförmåner. Vid ett och annat Pastorat är löneförminskningen icke obetydlig, t. ex. 24 T:r spannmål eller flere Lisp. smör. Rättelse erfordras uti Bevillnings-Förordningen, emedan afseende icke har blifvit fästadt på anförde besvär öfver debiteringen. Någon ny motion, såsom nu först väckt inom det Högv. Ståndet, är icke detta Talarens förslag, då det redan har förevarit inom Utskottet. Jag anhåller vördsammast om proposition på återremiss af Betänkandet i afseende på detta ämne.

Doctor *Grafström*: Jag är Comminister Beckman tack skyldig, derföre att han väckt uppmärksamheten på det besynnerliga förhållandet med den s. k. Taxen. Äfven jag har vid ett föregående tillfälle väckt motion i detta ämne, men utan

framgång. Med denna skatt företer sig det egna, att man betalar ej för inkomst utan för utskyld. Man löser nemligen från Kronan vissa persedlar, såsom lax, smör etc. och uppgifver dessa till taxeringen, men man får ej göra afdrag i bevillningen för hvad som utbetalas till Kronan. I min hemort erkännes allmänt billigheten af ett sådant afdrag, men Krono-Ombuden hafva icke ansett sig kunna fästa afseende på de härom framställda anspråk, hvarföre den orimligheten qvarstår, att bevillning erlägges för en utskyld. Om en Kyrkoherde yrkade att få in natura erlägga dessa effecter, hvilket honom icke kunde förvägras, skulle orimligheten än mer framlysa. Jag anhåller om återremiss. Saken kan väl synas obetydlig, men der det synes som en uppenbar orättvisa är förhanden, bör rättelse tillvägabringas.

Discussionen förklarades härmed slutad, och som Utskottet lemnat utan afseende det af Comminister *Beckman* väckta förslag, att de af Presterskapet till Statsverket, under namn af *Gärden* och *Taxen* m. m. utgående utlagor borde från bevillning befrias och sålunda uti 145 §. införas, beslöt Ståndet att detta förslag till Utskottet återremittera.

§ 147.

Beträffande Contracts-Prosten Tegnérs här omförmälda motion yttrade

Doctor *Sandberg*: Visserligen är saken i någon mån hulpen derigenom, att "*drängar*" här blifvit införde bland de personer, som för minderåriga barn ega tillgodonjuta afkortning i bevillningen; men det vore önskligt erhålla upplysning, hvarföre icke jemväl *sjöfolk* kunnat få en plats i denna §, ty deras belägenhet kan på intet sätt anses bättre än egare eller brukare af mindre hemman af 1,000 R:drs taxeringsvärde. Jag anser en

bestämmelse i detta hänseende hafva varit nödig, helst i min ort uppbördsmännen icke tilltrott sig kunna medgifva någon lindring för sjömän med 4 eller flere minderårige barn, oaktadt desse äro jemförlige med andra classer af arbetare, som till sådan lindring äro berättigade.

Comminister *Beckman:* Jag tilltror mig väl icke att med full tillförlitlighet lemna den af Doctor Sandberg begärda upplysningen, emedan bland den stora mängd af ämnen, som i Bevillnings-Utskottet behandlas, något lätteligen kan undgå uppmärksamheten; men jag vill erinra mig, att man ansåg sjöfolk icke böra hänföras till ifrågavarande kategori, emedan de vanligen tjena för icke så obetydlig hyra och således utan svårighet kunna erlägga bevillningen utan afkortning.

Hvad Utskottet i denna §. hemställt och tillstyrkt bifölls.

§. 151. Bifölls.

Hvad Utskottet sid. 34 yttrat rörande dels Riksdags-Fullmäktigen Svartlings motion, dels de vid Bevillnings-Stadgan fogade formulärer och dels Herr Hallings motion, lades till handlingarne.

Den af Utskottet å slutet af sid. 34 föreslagna underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t bifölls.

Beträffande slutligen den sid. 35 gjorda hemställan, i anledning af så väl Riksdags-Fullmäktigen Strinnlunds, som Herr Rosenblads motioner, åsyftande beskattningens jemnare fördelning, anförde

Doctor *Sandberg:* Här förekomma nu till slut 2:ne motioner, hvilka väl af Utskottet blifvit afstyrkta; men jag kan ej annat finna än att de antyda en utväg, hvarigenom man möjligtvis skulle kunna tillvägabringa en mera likformig och rätt-

vis fördelning af den allmänna bevillningen på alla samhälls-classer. Utskottet anser sig väl hafva uti dess nu genomgångna förslag *uppställt rättvisa stadganden* i berörde hänseende, men dessa fördelnings-grunder äro desamma som förr, och emot deras rättvisa och billighet hafva många anmärkningar äfven under föregående Riksdagar blifvit gjorda, och sådana finnas till stor mängd uti reservationerna, äfvensom flere blifvit framställde under denna dagens öfverläggningar. Det vore derföre önskligt om man kunde komma till något bättre. Riksdagsman Strinnlund önskar, att Kongl. Maj:t skulle tillsätta en Committée, för att tillvägabringa en riktig beskattning af städernas industriidkande innevånare. Herr Kammarherren Rosenblad föreslår, att Regeringen måtte låta uppgöra och förelägga Ständerna ett förslag till bevillning, lagd på all slags inkomst, så väl af fast egendom som rörelse och penninge-förmögenhet. Denna sednare motionen är mera omfattande och följaktligen mera opartisk; emedan den afser alla medborgare-classer, och den synes mig derföre ega företräde. Den invändningen att, då Rikets Ständer ega rätt att sig sjelfva beskatta, det icke skulle vara dermed förenligt, om Ständerna ville till Kongl. Maj:t göra en sådan framställning, som den ifrågavarande, synes mig icke vara af någon vigt. Ständernas sjelfbeskattnings-rätt blir ingalunda trädd för nära, om Regeringen, som dertill är bäst i tillfälle, låter utarbeta förslag till en rättvis fördelning på alla samhälls-classer af den erforderliga bevillningen. Förslaget blir en ledning för Bevillnings-Utskottet vid en kommande Riksdag, och Ständerna ega ju i alla fall häröfver oinskränkt beslutande rätt. Jag önskar fördenskull, att Betänkandet i denna sista punkt återremitteras, på det Utskottet måtte tillstyrka samtlige Riks-Stånden att ingå med underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t ville till nästa Riksdag låta utarbeta ett förslag till fördelning af bevillningen på all slags inkomst, så väl af fast egendom, som rö-

relse och penninge-förmögenhet, med de stadganden i afseende på verkställigheten, som Kongl. Maj:t kan finna bäst uppfylla ändamålet.

Biskop *Heurlin*: Det är en känd sak, och har genom officiella bilagor till Strinnlunds motion blifvit klart ådagalagdt, att städernas borgare såsom sådana, i jemförelse med det öfriga landet, lemna högst obetydliga bidrag tilll statsbehofvens fyllande. Bevillningen efter 2:dra Artikeln uppgår i mången stad till ett förvånande ringa belopp. Det gifves städer, der samtlige borgare, både handlande, handtverkare och andra näringsidkare, icke i bevillning utgöra högre belopp än det som faller på en enda tjensteman. Detta hindrar likväl icke, att bevillningen kan för mången borgare falla sig tung och tryckande. Den är ojemnt och orättvist fördelad. Mindre handtverkare och arbetsclassen utgöra fullt upp, kanske mera än de förmå; hvaremot handlande och större handtverkare lemna otillbörligt ringa bidrag. Jag skulle likväl icke fästat någon serdeles uppmärksamhet eller gjort anmärkning vid städernas borgerskaps orimligt ringa bevillnings-belopp, om icke städerna i sednare tider framkommit med ständigt nya försök att från borgerskapet befria vissa, dem af ålder åliggande skyldigheter, och kasta nya bördor, dels på det allmänna, dels på andra medborgare-classer, boende inom städernas områden. Härtill kommer, att flere tillskott, t. ex. till folkskolan och fattigvården, skola utgå på grund af bevillning efter 2:dra Artikeln. Orättvisan och lidandet blir så mycket mera i ögonen fallande och orättvis, när borgerskapets bevillning efter 2:dra Artikeln är så ringa och ojemförlig med andra stads-innevånares. Rättelse uti detta missförhållande måste sökas och andra grunder för bevillningens utgörande af städerna stadgas. Men dessa grunder kunna af Rikets Ständer icke med säkerhet uppgöras. Dertill fordras en

utredning af alla hit hörande förhållanden, och upplysningar behöfva ifrån vederbörande inhemtas. Det är endast genom Kongl. Maj:ts försorg dessa kunna vinnas, och derföre böra Rikets Ständer vända sig till Kongl. Maj:t och anhålla, att Kongl. Maj:t täckes, på sätt Kongl. Maj:t finner lämpligast, anskaffa denna utredning och dessa upplysningar, och desamma vid en blifvande Riksdag Rikets Ständer meddela. Jag tillstyrker således en underdånig skrifvelse i denna syftning. Derigenom hafva Rikets Ständer icke afsagt sig sin beskattningsrätt. Fråga är icke om en ny af Regeringen utarbetad Bevillnings-Stadga, utan endast om nödige upplysningars inhemtande, på det Rikets Ständer må komma i tillfälle att efter billigare grunder bestämma den bevillning, städernas borgare, jemförelsevis med det öfriga landet, billigt böra utgöra. Vi äre för närvarande så lycklige, att icke behöfva öka allmänna bevillningen för statsbehofvens fyllande. Men andra tider kunna komma. Jorden förmår ej draga ökade skattebördor. Blifva de erforderlige, tager man väl sin tillflykt till allmänna bevillningen. Qvarstår då samma ojemna beskattning, blir orättvisan en verklig grymhet emot alla andra medborgare. Vördsamt tillstyrker jag, att Högv. Ståndet ville antaga det förslag till underdånig skrifvelse, som Herr af Schmidt uti sin reservation framställt, med den enda förändring, att ordet "proposition" utbytes emot ordet *skrifvelse*. Detta utbyte utvisar, att man med den underdåniga skrifvelsen icke åsyftar någon Regeringens inblandning uti Rikets Ständers rätt att sig sjelfve beskatta. Ett sådant beslut har Bonde-Ståndet redan fattat. Återremiss är ej behöflig, enär fråga icke är om ringaste förändring uti den föreslagna Bevillnings-Förordningen.

Med Biskop Heurlin förenade sig Professor *Lindgren*, Prosten *Tellbom*, med flere af Högv. Ståndets Ledamöter.

Professor *Carlson:* Jag instämmer med båda de föregående Talarne i det yrkande, att Utskottets förslag i denna punkt måtte förändras. Jag kan ingalunda erkänna giltigheten af de skäl, Utskottet för detta förslag anfört. På intet sätt synes Rikets Ständers rätt att sig sjelfva beskatta, kunna lida någon inskränkning derigenom, att Konungen läte utarbeta ett förslag till förändrade grunder för bevillningens utgörande. Hos det folk, som mer än något annat är ömtåligt om sin sjelfbeskattningsrätt, framlägger Regeringen städse förslag till förändringar i beskattningen, som kunna komma i fråga, hvarefter Representationen om dem beslutar. I afseende åter på den syftning, i hvilken Utskottets förslag skulle förändras, förenar jag mig heldre med den förste Talaren, som önskat, att Herr Rosenblads förslag måtte antagas, än med den Talaren, som föreslagit, att beslutet måtte fattas i enlighet med Herr af Schmidts reservation. Att näringsidkare i städerne, i förhållande till andra medborgare, draga en lindrigare beskattning, är en sats, hvilken jag så mycket mindre vill bestrida, som jag redan vid ett föregående tillfälle under denna Riksdag yrkat densamma. Men jag ville utsträcka detta påstående vida längre och säga, att grunderna för bevillningens utgörande äro äfven i många andra afseenden otillfredsställande. Jag hemtar styrka för detta påstående af sjelfva den discussion, som under dagens lopp blifvit förd på detta rum, och icke mindre af den uppgift, som Comminister Beckmans reservation förekommer om discussionen i Bevillnings-Utskottet. Han säger nemligen, att man under behandling af Bevillnings-Förordningen, så väl i Utskottets Afdelning som uti dess Plenum, nästan vid hvarje förekommande fråga medgifvit, att uppskattningen så väl af fastighet, i synnerhet på landet, som af den förmånligare borgerliga rörelsen icke vore i enlighet med det belopp, hvartill den borde uppgå, utan vida understege detta belopp. Han säger äfven, att den

större jordegendomen i allmänhet icke vore uppskattad utöfver en fjerdedel af dess verkliga värde, men ofta derunder. En annan Reservant, Herr Frih. v. Kræmer, har yrkat en omarbetning af minimi-tariffen öfver hemmansvärdet, emedan den nuvarande föranledde stora orättvisor. Ur Landshöfdingarnes Femårs-Berättelser synes framgå, att i åtskilliga Län de svagaste hemman, som äro de mest klufna, äro de af bevillningen starkast betungade. Vid sådane förhållanden synes mig tiden vara inne att tänka på en allmän förbättring af bevillningens grunder. Denna plan vann äfven framgång inom Utskotts-Afdelningen, hvilkens förslag finnes af Comminister Beckman upptaget såsom hans reservation. Jag ville vördsamt föreslå, att Utskottets Betänkande i denna punkt måtte förändras till likhet med nämnde förslag. Det lyder så, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t måtte täckas antingen genom en för sådant ändamål nedsatt Committée, eller på sätt eljest kan finnas lämpligt, låta utarbeta och vid nästkommande Riksdag Rikets Ständer förelägga ett efter härvarande förhållanden lämpadt förslag till *bevillning af all slags inkomst, så väl af fast egendom, som af rörelse och penninge-förmögenhet,* med de föreskrifter i afseende på verkställigheten, som kunna finnas för ändamålet tjenliga.

Förslaget i Herr af Schmidts reservation är deremot af följande lydelse: att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om tillsättande af en Committée, med uppdrag att undersöka och utreda alla de förhållanden, som böra läggas till grund för en riktig beskattning af *städernas industri-idkande innevånare, deras egendom och den af dem idkade handel eller annan rörelse,* samt att afgifva utlåtande öfver sättet att bringa städernas beskattning i jemförligt förhållande

med landets; hvarefter Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer afgifva Nådig Proposition i detta ämne.

Det synes mig, att då erkända missförhållanden ega rum i afseende på bevillningen för borgerlig näring, men likartade missförhållanden finnas inom andra högt betydande grenar af beskattningen, det vore mera lämpligt, om Rikets Ständers beslut sträckte sig öfver det hela af denna, och att således det förra förslaget heldre borde antagas. Det är visserligen sannt, att ett Stånd beslutit sig för det sednare förslaget; men ett enda Stånds beslut i detta hänseende torde ej vara tillräckligt skäl att afvika från det, som synes för det allmännas väl vara i så hög grad befrämjande. Jag fattar och upprepar den tanken, att under lugna tider ett folk icke kan föresätta sig en vackrare uppgift än den att efter riktiga grunder ordna sin beskattning. Det är bekant, att ingenting starkare inverkar på samhällets välstånd och ingenting står i närmare sammanhang med de politiska rörelserna än beskaffenheten af de grunder, på hvilka beskattningen hvilar. Det finnes en makt, högre än all annan på jorden, som med sin gudomliga stråle lyser och värmer samhällena: det är rättvisan. Men om samhället skall erfara de välgörande verkningarne af hennes närvaro, är det första vilkoret, att hon skall vara lika för alla.

Professor *Agardh*: Jag skulle kunna inskränka mig till, att förena mig i de åsigter Professor Carlson uttalat, men jag vill för egen del tillägga några ord. En skrifvelse, rörande förändringar i principerna för den *allmänna bevillningen*, vill jag ingalunda motsätta mig, men den bör då omfatta ämnet i sin helhet och icke inskränka sig till endast en undersökning rörande städerna. En Talare har här förut yttrat, att lagstiftningens ändamål bör vara, att söka befordra redbarhet, sanningskärlek och ärlighet hos dem, på hvilka lagen skall tilläm-

pas. Vår nuvarande Bevillnings-Förordning tycks ej utgå från en sådan åsigt; ty skulle den tillämpas efter sin ordalydelse och sin andemening, så är den både orättvis och förtryckande. Af hvad anledning en köpman och näringsidkare skola betala 5 procent af sin inkomst, då embetsmannen och löntagaren endast betala 3, kan jag ej fatta; den enda grunden till detta stadgande är i min tanka att söka deri, att lagstiftaren tagit för afgjordt, att man i de flesta fall ej kan förlita sig på uppgifter, när de ej med säkerhet kunna controlleras. Således tycks just häri äfven ligga en anvisning och en ursäkt för den förre att ej på siffran uppgifva sin inkomst. Den som emedlertid vill sätta ned ett räfste-ting, för att undersöka i hvad mån hans granne uppfyller sina skyldigheter, bör väl börja med att undersöka, huru det står till med honom sjelf, åtminstone i de punkter, hvarmed han önskar nagelfara hos grannen. Jag befarar att, om man utsträckte den här begärda undersökningen litet vidare, skulle man få se alldeles samma missförhållande, hvaröfver man nu klagar, relativt till städerna, öfverallt der ej inkomsten på siffran kan controlleras. En Reservant till detta Betänkande, och som tillhör det Stånd, hvaröfver man här gerna vill gå till doms, har sid. 33 yttrat: "att den allmänna erfarenheten bärer vittnesmål derom, att de proportionerliga förhållandena ej äro mera fördelaktiga inom embets- och tjenstemanna-classen, som åtnjuter sina löne-vilkor genom boställen, prestationer in natura, sportler m. m." Jag ej allenast tror, utan jag vet, att hvad Reservanten här påpekat har sin tillämpning närmare oss än mången vill föreställa sig.

Jag kan icke ställa framtidens horoskop; men att, i den anda här åsyftas, det ena Ståndet sätter sig till doms öfver det andra, bådar ej något godt. Instincten säger mig, att vi äre i begrepp att beträda en väg, som *kan* föra till en afgrund.

Min

Min inre känsla revolterar deremot. Får skrifvelsen deremot det vidsträckta omfång, som Utskotts-Afdelningen föreslagit, hvilket förslag Comminister Beckman i sin reservation pag. 9 af förevarande Betänkande meddelat, så har jag ingenting deremot, utan skulle tvärtom önska en dylik.

Domprosten *Reuterdahl:* Utan att vilja gå så långt som en värd Talare, som yttrat sig öfver obilligheten och den stora ojemnheten emellan beskattningen i städerna och på landet, måste jag lägga vigt derpå, att förhållandena i detta hänseende äro okända och outredda samt till riktigheten betviflade. På det reda i dessa förhållanden måtte vinnas och anledningarne till de ömsesidiga tillvitelserna måtte skingras, tillstyrker jag en underdånig skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t. Beträffande innehållet af densamma, skall det nära nog vara mig likgiltigt, hvilketdera af de i reservationerna framställda förslag antages. Måhända hade det skrifvelse-förslag, som Friherre af Schmidt framställt och hvilket af Bonde-Ståndet blifvit antaget, kunnat affattas i tjenligare ordalag. Men rätt stor vigt torde ej härpå ligga, ty det åsyftade målet kan vinnas äfven med en framställning i denna form. Uppmärksamheten torde också böra fästas derpå, att i dessa ordalag icke endast talas om städernas beskattning, utan tillika om denna beskattnings bringande till *ett jemförligt förhållande med landets.* Således är här fråga om beskattning både för land och stad. Fullt comparabla i detta hänseende äro visserligen ej land och stad. Men så långt likhet dem emellan kan åstadkommas, bör den åstadkommas, och detta åsyftar nämnde framställning, hvarföre den synes tjenlig. Dessutom i fall här vore fråga om att fatta beslut, oberoende af andra, skulle jag villigt ansluta mig till de Talare, som förordat Afdelningens förslag; men då hufvudsakligen det-

samma vinnes och då ett Rikets Ständers beslut säkrare och utan omvägar kan åstadkommas, om det af ett Riks-Stånd redan antagna förslag biträdes, så tillstyrker jag Högv. Ståndet att detsamma antaga, under bestämdt förklarande, att jag med detta tillstyrkande ej vill träda för nära hvarken den ena eller andra samhällsclassen, utan tvärtom åsyftar förebyggande af den ofrid, hvartill i fråga om skatte-bidragens utgörande och fördelning tecken börjat visa sig.

Häruti instämde Doctor *Björkman*.

Comminister *Beckman:* Frågan om städernas skattebidrag till Staten har under detta Riksmöte blifvit i flerahanda afseenden utförligt afhandlad, och Talaren bör icke nu derom yttra något vidare, utan, med åberopande af sin vördsamma motion samt reservation, blott tillägga, att allmänna bevillningen för handel och borgerlig rörelse icke såsom billigt och rättvist fördelad erkännes af städerna sjelfva, emedan man inom flere, t. ex. Gefle, Götheborg, Christianstad, för bestämmande af communal-utskylderne, med förbigående af samma bevillning såsom taxeringsgrund, beträder en annan alldeles sjelfständig väg. Samma min vördsamma reservation med åtföljande tabell öfver Svenska jordvärdet utvisar, såsom jag vågar förmoda, öfvertygande, att man lika litet i afseende på fastighet å landet som i afseende på handel och borgerlig rörelse i städerna iakttager rättvisa uti beskattningsväg, då tvärtom förhållandet i allmänhet är sådant, att, då inom de sednare den, som drifver en ringa handel eller näring, får skatta nästan utöfver förmåga, köpmannen eller näringsidkaren med större rörelse icke utgör $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{6}$ af proportionerligt skattebelopp, och att, såsom en här närvarande Kyrkoherde i stad inför Utskottet har intygat, ortens förste köpman, som inom få år på sin handel har samlat en förmögenhet af 100,000 R:dr, endast erlägger 12 R:dr i bevill-

ning, den större jordegendomen, som vanligtvis är af bättre jordnatur och som mindre ofta har gått i köp, uppskattas proportionerligt vida lägre än den fastighet, som är af sämre jordnatur och, sönderstyckad uti mindre lotter, ofta har gått i köp. Tabellen öfver Svenska jordvärdet med afseende på minimitariffen och sednaste Femårs-Berättelser utvisa också de mest vidunderliga förhållanden, t. ex. att uti vissa Län ett mantal af den bästa Svenska jorden, såsom frälsesäterier och frälsehemman, i allmänhet är vida lägre uppskattadt än ett mantal af den sämsta, såsom kronoskatte- och kronohemman. Dessa starkt framstående missförhållanden, till följe hvaraf mindre väl lottade medborgare, till hvilka Talaren också räknar samtlige löntagarne, skatta i proportion vida mera än de bättre lottade, påkalla högt tillförlitliga botemedel, så att hvarje samhällsmedlems verkliga förmån i jemförelse med andra blifver med fullkomlig rättvisa bedömd, hvaraf ock synes böra följa, att, då med nuvarande procentberäknings bibehållande allmänna bevillningen skulle dubbelt eller flerdubbelt öfverstiga de Statsverkets behof, som med denna gärd skola betäckas, samma procentberäkning kan och bör allmänt nedsättas till halfparten eller derunder af dess nuvarande belopp, hvarigenom en allmän rättvisa skulle befordras och nu förhanden varande starka skäl till klagomål undanrödjas. Uti denna syftning har, såsom min reservation visar, jag efter yttersta förmåga sökt inom Utskottet verka för framkallande af en Committé, som skulle behandla bevillningsväsendet såväl i stad som på land, med afseende på all slags förmögenhet och inkomst, alldeles i enlighet med Herr Rosenblads, Bernh., motion. Min öfvertygelse om en kraftfull åtgärd uti detta allmänna syfte har icke blifvit rubbad deraf, att Bevillnings-Utskottets Plenum den 28 Mars med en betydlig pluralitet på skäl, som svårligen låta försvara sig, förkastade hvad dess tredje Afdelning i detta afseende, såsom det vill sy-

nas, välbetänkt hade föreslagit. Jag skulle således i likhet med åtskillige värde Talare, inför hvilka jag bör förklara min tacksägelse för den uppmärksamhet, de hafva behagat egna åt min reservation i afseende på detta ärende, helst vördsamt yrka bifall till Afdelningens förslag eller ock en återremiss af Betänkandet, för att ifrån Utskottet söka framkalla ett förslag uti samma syftning. Men å ena sidan kan man icke förneka, att fastigheten på landet bär dryga grundskatter, hvarigenom samhällets största behof fyllas, ehuru dessa skatter icke kunna befria ifrån ett proportionerligt deltagande uti allmänna bevillningen, och att deremot städerne alltför obetydligt återgälda de ansenliga förmåner, hvilka de af ålder hafva förskaffat sig, och å den andra nödgas Talaren fästa afseende på det, som i denna fråga för närvarande lofvar någon sannolik framgång, hvilket icke förslaget till den Committé nu synes lofva, som af honom helst förordas. Nu har Hederv. Bonde-Ståndet uti frågan redan fattat beslut i enlighet med Riksdags-Fullmäktigen Nils Strinnlunds, genom Friherre af Schmidts, C. J. G., reservation förordade, andra motion rörande städernas beskattning. Stor sannolikhet är, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln stadnar uti enahanda beslut, likasom att Vällofl. Borgare-Ståndet godkänner Utskottets förslag, som afvisar undersökning uti hvilken rigtning som helst. På detta rum visar sig en tydlig benägenhet till öfverensstämmelse med de tvänne förstnämde välbemälde Stånden. Men om också denna öfverensstämmelse slutligen icke skulle uttalas, utan beslut här fattades i enlighet med Talarens reservation och Herr Rosenblads motion, som vill en omfattande undersökning, både i afseende på stad och land, eller om Bevillnings-Utskottets Betänkande i denna syftning blef återremitteradt, för att ånyo försöka sin lycka ibland röstande, som redan med 28 Nej hafva talat emot och endast med 8 Ja för denna undersökning, så skulle till följe af denna de Höglofl.

Ståndens splittring all undersökning, såväl i afseende på stad som land, blifva afskuren, och dermed hvarje utsigt till förändring af nuvarande orättvisa och obilliga fördelning af den allmänna bevillningen blifva för närvarande hämmad. Således synes den mera omfattande undersökningen för närvarande sakna all, och den partiella i afseende på städerna hafva någon utsigt till framgång. Genom denna sednare torde en icke obetydlig förmån redan komma att tillskyndas det allmänna. Men Talaren förmenar, att genom denna undersökning åt det vigtiga ärendet skall beredas ett framåtskridande, ej genom ett språng, hvilket den mera omfattande Committéen utgör, utan genom ett gående, hvarvid, sedan den ena foten har blifvit framförd, den andra drages efter. Ty uti så oskiljaktigt sammanhang står bevillningsväsendet i städerne och på landet med hvartannat, så att en undersökning, i afseende på det förra förhållandet, ofelbart skall framkalla en dylik, i afseende på det sednare, och att, utan en stormuppväckande orättvisa, bevillningsprocenten på handel och näringar icke med ett grand kan rubbas, om icke på samma gång enahanda rubbning eger rum i afseende på fastighetsbevillningen. När nu härtill kommer den sannolika förmodan, att, sedan Rikets Borgerskap förnummit sig i anledning af allmänna bevillningen hafva blifvit föremål för en serskild undersökning, det Vällofl. Borgare-Ståndet vid ett kommande Riksmöte skall finnas mera benäget än nu för en fullt omfattande revision och rättvis förändring af grunderne för denna bevillnings utgörande, hvarom fråga troligtvis ånyo skall väckas, och då det således vill synas, att slutligen det mål skall uppnås, hvilket Talaren oaflåtligen har i sigte, så anser han sig af desse omständigheter föranlåten att, med frånträdande af sin i reservationen förda talan för framkallande af en, såväl land som stad omfattande, undersökning, med sin ringa röst understödja de värde Ledamöter af det Högv. Ståndet,

som yrka en Committé uti en mera partiell rigtning med blott afseende på städerna, hvarjemte han till rättfärdigande af sitt politiska samvete, inför de högt aktade Ledamöter af Ståndet, som här med värme talat för framgången af den uti reservationen framställda allmänna undersökningen om bevillningsväsendet, bör vördsammast tillkännagifva, att han, oförändrad i sin öfvertygelse om nödvändigheten och rättvisan af densamma, dock finner sig tvungen att emot dem gifva sin röst för den Committé, hvilken för närvarande synes kunna vinna framgång, emedan tidsomständigheternas kraf föreskrifver honom detta steg, hvarigenom åtminstone någon utsigt är, att slutligen komma fram till det af honom ingalunda förglömda eller förkastade mål, allmän rättvisa, allmän billighet i bevillningsväsendet.

Biskop *Heurlin:* Doctor Reuterdahl har förekommit mig. Afsigten är icke att lägga obilliga bördor på städernas innevånare. Herr af Schmidts reservation antyder, att man endast åsyftar bringa den bevillning, som af städernas borgerskap utgöres, till en nu saknad jemförlighet med hvad af landsbygden utgår. Detta mål kan icke vinnas utan att beskattningen på landet jemväl tages i betraktande. Man har anmärkt, att äfven på landet utgå skattebördorna med en viss ojemnhet. Det är sannt; detta gäller likväl i ringa mån om den allmänna bevillningen, men väl om andra jorden åliggande onera. Jag förnyar min anhållan om Högv. Ståndets bifall till Herr af Schmidts reservation, och afstyrker på det högsta, att Ståndet biträder Herr Rosenblads eller Afdelningens förslag, hvarigenom jag fruktar, att det vigtiga ändamålet, som åsyftas, skulle helt och hållet förfelas. Vinnes blott först rättelse uti städernas beskattning, så kunna lätt och på samma gång de ojemnheter rättas och afhjelpas, hvilka kunna finnas uti de bevillningsbidrag, som af landsbygden, embetsmän m. fl. utgöras.

Prosten *Lindberg:* Utskottets tillgörande härutinnan har jag af all förmåga motsatt mig, och instämmer villigt uti det allmänna ogillande, som här är uttaladt. På Afdelningen var den underdåniga skrifvelsen föreslagen så vidsträckt, att den omfattade äfven jordbruket, helst minimi-tariffen för egendomsvärdet å landet visar ett vida högre medelvärde af hemman i de magraste, än i de bästa Län. För min del anser jag, att den begärda undersökningen bör utsträckas till allt hvarå bevillning utgår och alldeles icke uteslutande till stadsnäringar. Om ärendet återremitteras, tror jag endast ett nytt nederlag är att befara, hvarför den bästa utvägen synes vara, att Högv. Ståndet beslutar den underdåniga skrifvelsen i det syfte Utskotts-Afdelningens förslag innehåller.

Doctor *Sandberg*: Jag önskade gerna kunna instämma uti Hederv. Bonde-Ståndets beslut, som nu blifvit meddeladt, och jag skulle beklaga, om någon skiljaktighet härutinnan kommer att tillintetgöra ändamålet. Men om ordalydelsen är sådan som uti Herr af Schmidts reservation, att man begär utredning för att ålägga städernas industri-idkande och handlande innevånare en riktig beskattning och bringa densamma till ett jemförligt förhållande med landets, så förekommer mig denna begäran vara något ensidig och möjligtvis kunna öka det ståndssplit hvaröfver man klagar. Man har ju ofta anmärkt, att minimi-tariffen för hemmanens taxeringsvärde är behäftad med många och stora brister, dem hvarken Bevillnings-Utskottet eller Ständerna tilltro sig kunna afhjelpa. Hvarföre då icke låta den underdåniga skrifvelsen äfven omfatta landet? Mig vill synas, att ändamålet bättre skulle vinnas och förslag till en rättvisare fördelning af skattebördorna lättare kunde uppgöras, då det får omfatta både landet och städerna. Det kommer då tydligen att ådagaläggas, i hvad förhållande städernas beskattning

står till landsbygdens, samt huruvida landsbygden, såsom man förmodar, är alltför mycket betungad i jemförelse med städerna. Men för att vinna detta ändamål, behöfver skrifvelsen ju icke hafva en sådan ordalydelse, att den synes vara ensidig och utgå från en förutsättning, som hos ett annat Stånd onödigtvis väcker ovilja. Jag instämmer för öfrigt i hvad som blifvit yttradt af Professorerne Carlson och Agardh.

Doctor *A. Nordström*: Jag anser mig böra tillkännagifva, att jag instämmer uti den af Professorerne Carlson och Agardh yttrade mening om den större allmännelighet, som borde gifvas åt här ifrågasatta skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag föranlåtes härtill af fruktan, att den ensidighet, som röjer sig uti det förordade, af Bonde-Ståndet antagna skrifvelse-förslag, skall gifva anledning till afund och split emellan olika samhällsclasser. Också förekommer det mig, att besluten väl icke kunna komma i sådan strid med hvarandra, att en jemkning dem emellan blir omöjlig; ty ett beslut af vidsträcktare omfattning bör ju ej kunna lägga hinder i vägen för ett annat af mera inskränktare beskaffenhet.

Professor *Carlson*: Jag vill endast bestrida den satsen, att, emedan dessa ord förekomma i slutet af Herr af Schmidts förslag: "*att bringa städernas beskattning till ett jemförligt förhållande med landets*", den nämnda Committéens uppdrag i följe deraf skulle blifva så allmänt, att det kommer att omfatta bevillningens ordnande i alla dess grenar. Tvärtom synes det mig, som, om i händelse den nämnda föreskriften gifves, städernas beskattning skulle komma att hvila på samma grunder som dem, på hvilka landets för närvarande stödjer sig. Men då de sednare grunderna allmänt medgifvas vara oriktiga, så synes resultatet af ett sådant arbete knappt kunna blifva för

det

det hela bråtande. Deremot skulle man kanske med skäl säga med den värde Reservant, som jag redan en gång åberopat, att ett beslut af Rikets Ständer, ledande till en allmän förbättring af bevillningens grunder, vore ett af Riksdagens vackraste resultater. En svårighet synes äfven möta för antagandet af Herr af Schmidts förslag till Rikets Ständers skrifvelse, nemligen att till detta beslut saknas motiver, då deremot Comminister Beckmans reservation upptager Utskotts-Afdelningens fullständiga och motiverade förslag.

Doctor *Gumælius*: Tiden medgifver icke någon utförligare framställning i ämnet, och jag inskränker mig derföre att korteligen tillkännagifva min mening, som är, att jag anser den ifrågasatta skrifvelsen nödvändig, likväl icke i den inskränkta syftning, att städernas beskattning ensamt göres till föremål för undersökning, utan bör den omfatta alla samhällsclasser. Derigenom blir något väsendtligt vidgjordt. Då jag således ej kan gilla det förslag till skrifvelse, som Bonde-Ståndet antagit och flere Talare här förordat, så grundar jag derjemte denna min åsigt på den omständighet, att landets beskattning der antages såsom normalt och rättvist, alldenstund det heter, att städernas beskattning skulle bringas till ett *jemförligt förhållande med landets*. Men svårligen torde kunna påstås, att landets beskattning bör anses såsom normalt och rättvist. Jag utgår från den synpunkt, att man bör betrakta saken i sin allmänhet och till den vigt, den i och för sig sjelf eger, utan hänsyftning på enskilda ståndsintressen eller förhanden varande split emellan olika samhällsclasser, likasom jag i allmänhet ej kan gilla att man ej låter en sak få gälla hvad den är, utan gerna vill kasta en sidoblick på det större eller mindre intresse den kan hafva för andra eller för ett annat Stånd.

Hvad beträffar den farhåga, att, i fall Preste-Ståndets beslut skulle blifva i vissa delar afvikande från Bonde-Ståndets, sakens framgång derigenom komme att motverkas eller tillintetgöras, så, om än 3:ne Stånd besluta underdåniga skrifvelser i ämnet, hvilka till hufvudsyftningen, men ej till ordalagen öfverensstämma, kunna lätteligen genom inbjudningar nödiga jemkningar vinnas och på detta sätt målet, om också på någon omväg, uppnås. Jag finner för min del Afdelningens förslag rationelt och lemnar för dess antagande min röst.

Häruti instämde Prosten *Forssell.*

R. Hofpredikanten *Hasselrot*: Jag anser mig böra förklara, att jag i allt hufvudsakligt delar Professorerne Agardhs och Carlsons i ämnet yttrade åsigter. Endast deruti måste jag skilja mig från Professor Carlson, att då han, såsom skäl att förkasta Herr af Schmidts reservation, anför bristen på motiver för densamma, är det just derföre att jag tydligen tycker mig kunna läsa sådane mellan raderna, som jag instämmer i hans afstyrkande deraf. Det framstår nemligen klart, att skrifvelsens grund och motiver skulle finnas i en allmänt erkänd och befintlig orättvisa i städernas beskattning, som borde afhjelpas. Då detta förhållande visserligen är en sanning, men en sanning blott delvis framställd, enär ojemnheten i beskattningen förefinnes icke blott inom städerna, om ock i vissa afseenden der större än annorstädes, utan snart sagdt inom alla samhällsförhållanden, men en orättvis beskyllning, framkastad mot städernas innevånare allena, säkert skulle framkalla förbittring, men ej kunna afhjelpa allt det öfverklagade onda; så anser jag väl af högsta vigt, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet afgår, men likväl blott under vilkor att den blir af den allmänna syftning, som af Utskotts-Afdelningen var föreslagen; enär den annars, utan att kunna afhjelpa det nu öfverklagade onda, blott

bidrager till väckandet af ett annat af icke mindre betydenhet. Jag röstar för Afdelningens förslag.

Domprosten *Reuterdahl*: Man har här med vackra ord talat om Riksdagens vackraste resultat. Också jag värderar vackra ord och vackra resultater. Isynnerhet värderar jag de sednare, när de äro möjliga, när de äro praktiskt utförbara och icke blott stanna i vackra ord. I förevarande fråga tror jag oss kunna vinna ett verkligt resultat, om vi biträde ett förslag till skrifvelse, som blott åsyftar en jemförande utredning af städernas och landets beskattning. Vill man åter, att skrifvelsen skall omfatta allt, så blir frukten deraf sannolikt ingen, så vackert man ock må kalla detta resultat, *möjligt* och *godt* är det åtminstone icke. Förslaget derom skall stranda på det Stånds meningar, som redan i ämnet beslutat. Alltså vidhåller jag min förut yttrade mening om lämpligheten att i denna sak ansluta sig till Bonde-Ståndet. Med Doctor Gumælius är jag fullt ense derom, att man bör undvika allt, som kan leda till split emellan olika Stånd och samhällsclasser. Men skall afseende härpå göras, synes man med lika skäl böra taga sig till vara att icke komma i missämja med Bonde-Ståndet; ty split med detta Stånd är icke mindre skadligt än med Borgare-Ståndet. Jag har i dag inom Hederv. Ståndet afhört en del af discussionen i ämnet, och kan vitsorda, att på en skrifvelse i denna form lades synnerlig vigt, då något annat deremot ej var i fråga. Jag slutar häraf, att, i fall frågan i annan form framställes, den åtminstone i nämnde Stånd kommer att förfalla.

Häruti instämde Professor *Lindgren* och Prosten *Melén*.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och då nu proposition gjordes, huruvida Ståndet gillade Utskottets hemställan att ifrågavarande motioner icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda, blef densamma med Nej besvarad.

På derefter framställd proposition, huruvida Ståndet ville såsom sitt beslut antaga det af Friherre af Schmidt i dess reservation framställda förslag till underdånig skrifvelse, endast med utbyte af ordet "*proposition*" till "*skrifvelse*", hördes meningarne delade och begärdes votering, som ock i behörig ordning företogs öfver följande godkända voterings-proposition:

Den som vill, att Preste-Ståndet, för sin del, såsom sitt beslut antager det af Friherre af Schmidt i dess reservation framställda förslag till underdånig skrifvelse i ämnet, endast med den förändring, att orden "*nådig proposition*" förändras till "*nådig skrifvelse*", röste Ja; den det ej vill, röste Nej. Vinner Nej, har Ståndet, såsom sitt beslut i frågan, antagit Utskotts-Afdelningens, uti Comminister Beckmans reservation omförmälda, förslag till underdånig skrifvelse.

Efter rösternas summering, befanns voteringen hafva utfallit med 22 Ja emot 8 Nej, till följe hvaraf Ståndet stadnat i beslut, som Ja-propositionen innehåller.

Professor *Agardh*, Doctor *Sandberg* och Hofpredikanten *Hasselrot* reserverade sig emot detta beslut.

Det Betänkandet bifogade förslag till Bevillnings-Stadga, så vidt förändring deruti till följe af förutnämnde beslut icke påkallas, var således af Ståndet bifallet.

Ståndet åtskiljdes kl. ½ 11 e. m.

Ut supra.

In fidem

S. H. Almqvist.